നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ

അങ്ഗുത്തരനികായോ

ഛക്കനിപാതപാളി

൧. പഠമപണ്ണാസകം

൧. ആഹുനേയ്യവഗ്ഗോ

൧. പഠമആഹുനേയ്യസുത്തം

൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭിക്ഖവോ''തി. ''ഭദന്തേ''തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

''ഛഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി പാഹുനേയ്യോ ദക്ഖിണേയ്യോ അഞ്ജലികരണീയോ അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സ. കതമേഹി ഛഹി [ദീ॰ നി॰ ൩.൩൨൪; പടി॰ മ॰ ൩.൧൭]? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ നേവ സുമനോ ഹോതി ന ദുമ്മനോ, ഉപേക്ഖകോ വിഹരതി സതോ സമ്പജാനോ. സോതേന സദ്ദം സുത്വാ നേവ സുമനോ ഹോതി ന ദുമ്മനോ, ഉപേക്ഖകോ വിഹരതി സതോ സമ്പജാനോ. ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ നേവ സുമനോ ഹോതി ന ദുമ്മനോ, ഉപേക്ഖകോ വിഹരതി സതോ സമ്പജാനോ. ജിവ്ഹായ രസം സായിത്വാ നേവ സുമനോ ഹോതി ന ദുമ്മനോ, ഉപേക്ഖകോ വിഹരതി സതോ സമ്പജാനോ. കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ നേവ സുമനോ ഹോതി ന ദുമ്മനോ, ഉപേക്ഖകോ വിഹരതി സതോ സമ്പജാനോ. മനസാ ധമ്മം വിഞ്ഞായ നേവ സുമനോ ഹോതി ന ദുമ്മനോ, ഉപേക്ഖകോ വിഹരതി സതോ സമ്പജാനോ. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി പാഹുനേയ്യോ ദക്ഖിണേയ്യോ അഞ്ജലികരണീയോ അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി. പഠമം.

൨. ദുതിയആഹുനേയ്യസുത്തം

൨. ''ഛഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി...പേ॰... അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സ. കതമേഹി ഛഹി [ദീ॰ നി॰ ൩.൩൭൭]? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോതി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോതി, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ ഹോതി; ആവിഭാവം തിരോഭാവം; തിരോകുട്ടം തിരോപാകാരം തിരോപബ്ബതം അസജ്ജമാനോ ഗച്ഛതി, സേയ്യഥാപി ആകാസേ; പഥവിയാപി

ഉമ്മുജ്ജനിമുജ്ജം കരോതി, സേയ്യഥാപി ഉദകേ; ഉദകേപി അഭിജ്ജമാനേ ഗച്ഛതി, സേയ്യഥാപി പഥവിയം; ആകാസേപി പല്ലങ്കേന കമതി, സേയ്യഥാപി പക്ഖീ സകുണോ; ഇമേപി ചന്ദിമസൂരിയേ ഏവംമഹിദ്ധികേ ഏവംമഹാനുഭാവേ പാണിനാ പരിമസതി [പരാമസതി (ക॰)] പരിമജ്ജതി; യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേതി.

“ദിബ്ബായ, സോതധാതുയാ വിസുദ്ധായ അതിക്കന്തമാനുസികായ ഉഭോ സദ്ദേ സുണാതി - ദിബ്ബേ ച മാനുസേ ച, യേ ദൂരേ സന്തികേ ച.

“പരസത്താനം പരപുഗ്ഗലാനം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാതി. സരാഗം വാ ചിത്തം സരാഗം ചിത്തന്തി പജാനാതി, വീതരാഗം വാ ചിത്തം...പേ॰... സദോസം വാ ചിത്തം... വീതദോസം വാ ചിത്തം... സമോഹം വാ ചിത്തം... വീതമോഹം വാ ചിത്തം... സംഖിത്തം വാ ചിത്തം... വിക്ഖിത്തം വാ ചിത്തം... മഹഗ്ഗതം വാ ചിത്തം... അമഹഗ്ഗതം വാ ചിത്തം... സഉത്തരം വാ ചിത്തം... അനുത്തരം വാ ചിത്തം... സമാഹിതം വാ ചിത്തം... അസമാഹിതം വാ ചിത്തം... വിമുത്തം വാ ചിത്തം... അവിമുത്തം വാ ചിത്തം അവിമുത്തം ചിത്തന്തി പജാനാതി.

“അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ...പേ॰... . ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി.

“ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ, സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി - ‘ഇമേ വത ഭോന്തോ സത്താ കായദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം ഉപവാദകാ മിച്ഛാദിട്ഠികാ മിച്ഛാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ, തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപന്നാ. ഇമേ വാ പന ഭോന്തോ സത്താ കായസുചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീസുചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോസുചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം അനുപവാദകാ സമ്മാദിട്ഠികാ സമ്മാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ, തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നാ’തി. ഇതി ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ, സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി.

“ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി.

“ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി...പേ॰... അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ”തി. ദുതിയം.

൩. ഇന്ദ്രിയസുത്തം

൩. “ഛഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി…പേ॰… അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സ. കതമേഹി ഛഹി? സദ്ധിന്ദ്രിയേന , വീരിയിന്ദ്രിയേന, സതിന്ദ്രിയേന, സമാധിന്ദ്രിയേന, പഞ്ഞിന്ദ്രിയേന, ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി പാഹുനേയ്യോ ദക്ഖിണേയ്യോ അഞ്ജലികരണീയോ അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ”തി. തതിയം.

൪. ബലസുത്തം

൪. “ഛഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി…പേ॰… അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സ. കതമേഹി ഛഹി? സദ്ധാബലേന, വീരിയബലേന, സതിബലേന, സമാധിബലേന, പഞ്ഞാബലേന, ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി…പേ॰… അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ”തി. ചതുത്ഥം.

൫. പഠമആജാനീയസുത്തം

൫. “ഛഹി , ഭിക്ഖവേ, അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ രഞ്ഞോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ രാജാരഹോ ഹോതി രാജഭോഗ്ഗോ, രഞ്ഞോ അങ്ഗന്ത്വേവ സങ്ഖം ഗച്ഛതി.

“കതമേഹി ഛഹി ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ ഖമോ ഹോതി രൂപാനം, ഖമോ സദ്ദാനം, ഖമോ ഗന്ധാനം, ഖമോ രസാനം, ഖമോ ഫോട്ഠബ്ബാനം, വണ്ണസമ്പന്നോ ച ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ രഞ്ഞോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ രാജാരഹോ ഹോതി രാജഭോഗ്ഗോ, രഞ്ഞോ അങ്ഗന്ത്വേവ സങ്ഖം ഗച്ഛതി.

“ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി…പേ॰… അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സ. കതമേഹി ഛഹി? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഖമോ ഹോതി രൂപാനം, ഖമോ സദ്ദാനം, ഖമോ ഗന്ധാനം, ഖമോ രസാനം, ഖമോ ഫോട്ഠബ്ബാനം, ഖമോ ധമ്മാനം. ഇമേഹി ഖോ , ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി…പേ॰… അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ”തി. പഞ്ചമം.

൬. ദുതിയആജാനീയസുത്തം

൬. “ഛഹി, ഭിക്ഖവേ, അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ രഞ്ഞോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ രാജാരഹോ ഹോതി രാജഭോഗ്ഗോ, രഞ്ഞോ അങ്ഗന്ത്വേവ സങ്ഖം ഗച്ഛതി. കതമേഹി ഛഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ ഖമോ ഹോതി രൂപാനം, ഖമോ സദ്ദാനം, ഖമോ ഗന്ധാനം, ഖമോ രസാനം, ഖമോ ഫോട്ഠബ്ബാനം, ബലസമ്പന്നോ ച ഹോതി. ഇമേഹി

ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ രഞ്ഞോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ രാജാരഹോ ഹോതി രാജഭോഗ്ഗോ, രഞ്ഞോ അങ്ഗന്തേ്വവ സങ്ഖം ഗച്ഛതി.

‘‘എവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ...പേ॰... അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സ. കതമേഹി ഛഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഖമോ ഹോതി രൂപാനം ...പേ॰... ഖമോ ധമ്മാനം. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി...പേ॰... അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ’’തി. ഛട്ഠം.

൭. തതിയആജാനീയസുത്തം

൭. ‘‘ഛഹി , ഭിക്ഖവേ, അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ രഞ്ഞോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ രാജാരഹോ ഹോതി രാജഭോഗ്ഗോ, രഞ്ഞോ അങ്ഗന്തേ്വവ സങ്ഖം ഗച്ഛതി. കതമേഹി ഛഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ ഖമോ ഹോതി രൂപാനം, ഖമോ സദ്ദാനം, ഖമോ ഗന്ധാനം, ഖമോ രസാനം, ഖമോ ഫോട്ഠബ്ബാനം, ജവസമ്പന്നോ ച ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ രഞ്ഞോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ രാജാരഹോ ഹോതി രാജഭോഗ്ഗോ, രഞ്ഞോ അങ്ഗന്തേ്വവ സങ്ഖം ഗച്ഛതി.

‘‘എവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി...പേ॰... അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സ. കതമേഹി ഛഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഖമോ ഹോതി രൂപാനം...പേ॰... ഖമോ ധമ്മാനം. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി...പേ॰... അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ’’തി. സത്തമം.

൮. അനുത്തരിയസുത്തം

൮. [ദീ॰ നി॰ ൩.൩൨൭] ‘‘ഛയിമാനി , ഭിക്ഖവേ, അനുത്തരിയാനി. കതമാനി ഛ? ദസ്സനാനുത്തരിയം, സവനാനുത്തരിയം, ലാഭാനുത്തരിയം, സിക്ഖാനുത്തരിയം, പാരിചരിയാനുത്തരിയം, അനുസ്സതാനുത്തരിയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ അനുത്തരിയാനീ’’തി. അട്ഠമം.

൯. അനുസ്സതിട്ഠാനസുത്തം

൯. [ദീ॰ നി॰ ൩.൩൨൭] ‘‘ഛയിമാനി , ഭിക്ഖവേ, അനുസ്സതിട്ഠാനാനി. കതമാനി ഛ? ബുദ്ധാനുസ്സതി, ധമ്മാനുസ്സതി, സങ്ഘാനുസ്സതി, സീലാനുസ്സതി, ചാഗാനുസ്സതി, ദേവതാനുസ്സതി - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ അനുസ്സതിട്ഠാനാനീ’’തി. നവമം.

൧൦. മഹാനാമസുത്തം

൧൦. ഏകം സമയം ഭഗവാ സക്കേസു വിഹരതി കപിലവത്ഥുസ്മിം നിഗ്രോധാരാമേ. അഥ ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ, ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''യോ സോ, ഭന്തേ, അരിയസാവകോ ആഗതഫലോ വിഞ്ഞാതസാസനോ, സോ കതമേന വിഹാരേന ബഹുലം വിഹരതീ''തി?

''യോ സോ, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ആഗതഫലോ വിഞ്ഞാതസാസനോ, സോ ഇമിനാ വിഹാരേന ബഹുലം വിഹരതി. [അം॰ നി॰ ൧൧.൧൧] ഇധ, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ തഥാഗതം അനുസ്സരതി - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ'തി. യസ്മിം, മഹാനാമ, സമയേ അരിയസാവകോ തഥാഗതം അനുസ്സരതി നേവസ്സ തസ്മിം സമയേ രാഗപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന ദോസപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന മോഹപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി; ഉജുഗതമേവസ്സ തസ്മിം സമയേ ചിത്തം ഹോതി തഥാഗതം ആരബ്ഭ. ഉജുഗതചിത്തോ ഖോ പന, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ലഭതി അത്ഥവേദം, ലഭതി ധമ്മവേദം, ലഭതി ധമ്മൂപസംഹിതം പാമോജ്ജം. പമുദിതസ്സ പീതി ജായതി, പീതിമനസ്സ കായോ പസ്സമ്ഭതി, പസ്സദ്ധകായോ സുഖം വേദിയതി, സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി. അയം വുച്ചതി, മഹാനാമ - 'അരിയസാവകോ വിസമഗതായ പജായ സമപ്പത്തോ വിഹരതി, സബ്യാപജ്ജായ പജായ അബ്യാപജ്ജോ വിഹരതി, ധമ്മസോതം സമാപന്നോ ബുദ്ധാനുസ്സതിം ഭാവേതി'''.

''പുന ചപരം, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ധമ്മം അനുസ്സരതി - 'സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ സന്ദിട്ഠികോ അകാലികോ ഏഹിപസ്സികോ ഓപനേയ്യികോ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീ'തി. യസ്മിം, മഹാനാമ, സമയേ അരിയസാവകോ ധമ്മം അനുസ്സരതി നേവസ്സ തസ്മിം സമയേ രാഗപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന ദോസപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന മോഹപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി ; ഉജുഗതമേവസ്സ തസ്മിം സമയേ ചിത്തം ഹോതി ധമ്മം ആരബ്ഭ. ഉജുഗതചിത്തോ ഖോ പന, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ലഭതി അത്ഥവേദം, ലഭതി ധമ്മവേദം, ലഭതി ധമ്മൂപസംഹിത പാമോജ്ജം. പമുദിതസ്സ പീതി ജായതി, പീതിമനസ്സ കായോ പസ്സമ്ഭതി, പസ്സദ്ധകായോ സുഖം വേദിയതി, സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി. അയം വുച്ചതി, മഹാനാമ - 'അരിയസാവകോ വിസമഗതായ പജായ സമപ്പത്തോ വിഹരതി, സബ്യാപജ്ജായ പജായ അബ്യാപജ്ജോ വിഹരതി , ധമ്മസോതം സമാപന്നോ ധമ്മാനുസ്സതിം ഭാവേതി'''.

''പുന ചപരം, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ സങ്ഘം അനുസ്സരതി - 'സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ, ഉജുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ, ഞായപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ, സാമീചിപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ, യദിദം ചത്താരി പുരിസയുഗാനി അട്ഠ പുരിസപുഗ്ഗലാ ഏസ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ ആഹുനേയ്യോ പാഹുനേയ്യോ ദക്ഖിണേയ്യോ അഞ്ജലികരണീയോ അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ'തി. യസ്മിം, മഹാനാമ, സമയേ അരിയസാവകോ സങ്ഘം അനുസ്സരതി നേവസ്സ തസ്മിം സമയേ രാഗപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം

ഹോതി, ന ദോസപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന മോഹപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി; ഉജുഗതമേവസ്സ തസ്മിം സമയേ ചിത്തം ഹോതി സങ്ഘം ആരബ്ഭ. ഉജുഗതചിത്തോ ഖോ പന, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ലഭതി അത്ഥവേദം, ലഭതി ധമ്മവേദം, ലഭതി ധമ്മൂപസംഹിതം പാമോജ്ജം. പമുദിതസ്സ പീതി ജായതി, പീതിമനസ്സ കായോ പസ്സമ്ഭതി, പസ്സദ്ധകായോ സുഖം വേദിയതി, സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി. അയം വുച്ചതി, മഹാനാമ - 'അരിയസാവകോ വിസമഗതായ പജായ സമപ്പത്തോ വിഹരതി, സബ്യാപജ്ജായ പജായ അബ്യാപജ്ജോ വിഹരതി, ധമ്മസോതം സമാപന്നോ സങ്ഘാനുസ്സതിം ഭാവേതി'".

"പുന ചപരം, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ അത്തനോ സീലാനി അനുസ്സരതി അഖണ്ഡാനി അച്ഛിദ്ദാനി അസബലാനി അകമ്മാസാനി ഭുജിസ്സാനി വിഞ്ഞുപ്പസത്ഥാനി അപരാമട്ഠാനി സമാധിസംവത്തനികാനി . യസ്മിം, മഹാനാമ, സമയേ അരിയസാവകോ സീലം അനുസ്സരതി നേവസ്സ തസ്മിം സമയേ രാഗപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന ദോസപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന മോഹപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി; ഉജുഗതമേവസ്സ തസ്മിം സമയേ ചിത്തം ഹോതി സീലം ആരബ്ഭ. ഉജുഗതചിത്തോ ഖോ പന, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ലഭതി അത്ഥവേദം, ലഭതി ധമ്മവേദം, ലഭതി ധമ്മൂപസംഹിതം പാമോജ്ജം. പമുദിതസ്സ പീതി ജായതി, പീതിമനസ്സ കായോ പസ്സമ്ഭതി, പസ്സദ്ധകായോ സുഖം വേദിയതി, സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി. അയം വുച്ചതി, മഹാനാമ - 'അരിയസാവകോ വിസമഗതായ പജായ സമപ്പത്തോ വിഹരതി, സബ്യാപജ്ജായ പജായ അബ്യാപജ്ജോ വിഹരതി, ധമ്മസോതം സമാപന്നോ സീലാനുസ്സതിം ഭാവേതി'".

"പുന ചപരം, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ അത്തനോ ചാഗം അനുസ്സരതി - 'ലാഭാ വത മേ, സുലദ്ധം വത മേ! യോഹം മച്ഛേരമലപരിയുട്ഠിതായ പജായ വിഗതമലമച്ഛേരേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസാമി മുത്തചാഗോ പയതപാണി വോസ്സഗ്ഗരതോ യാചയോഗോ ദാനസംവിഭാഗരതോ'തി. യസ്മിം, മഹാനാമ, സമയേ അരിയസാവകോ ചാഗം അനുസ്സരതി നേവസ്സ തസ്മിം സമയേ രാഗപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന ദോസപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി , ന മോഹപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി; ഉജുഗതമേവസ്സ തസ്മിം സമയേ ചിത്തം ഹോതി ചാഗം ആരബ്ഭ. ഉജുഗതചിത്തോ ഖോ പന, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ലഭതി അത്ഥവേദം, ലഭതി ധമ്മവേദം, ലഭതി ധമ്മൂപസംഹിതം പാമോജ്ജം. പമുദിതസ്സ പീതി ജായതി, പീതിമനസ്സ കായോ പസ്സമ്ഭതി, പസ്സദ്ധകായോ സുഖം വേദിയതി, സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി. അയം വുച്ചതി, മഹാനാമ - 'അരിയസാവകോ വിസമഗതായ പജായ സമപ്പത്തോ വിഹരതി, സബ്യാപജ്ജായ പജായ അബ്യാപജ്ജോ വിഹരതി, ധമ്മസോതം സമാപന്നോ ചാഗാനുസ്സതിം ഭാവേതി'".

"പുന ചപരം, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ദേവതാനുസ്സതിം ഭാവേതി - 'സന്തി ദേവാ ചാതുമഹാരാജികാ [ചാതുമ്മഹാരാജികാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], സന്തി ദേവാ താവതിംസാ, സന്തി ദേവാ യാമാ, സന്തി ദേവാ തുസിതാ, സന്തി ദേവാ നിമ്മാനരതിനോ, സന്തി ദേവാ പരനിമ്മിതവസവത്തിനോ, സന്തി ദേവാ ബ്രഹ്മകായികാ, സന്തി ദേവാ തതുത്തരി [തതുത്തരിം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), തദുത്തരി (ക॰) അ॰ നി॰ ൬.൨൫; വിസുദ്ധി॰ ൧.൧൬൨ പസ്സിതബ്ബം]. യഥാരൂപായ

സദ്ധായ സമന്നാഗതാ താ ദേവതാ ഇതോ ചുതാ തത്ഥ ഉപപന്നാ [തത്ഥ ഉപ്പന്നാ (സീ॰), തത്ഥൂപപന്നാ (സ്യാ॰ കം॰), തത്ഥുപപന്നാ (അ॰ നി॰ ൬.൧൦)], മയ്ഹമ്പി തഥാരൂപാ സദ്ധാ സംവിജ്ജതി. യഥാരൂപേന സീലേന സമന്നാഗതാ താ ദേവതാ ഇതോ ചുതാ തത്ഥ ഉപപന്നാ, മയ്ഹമ്പി തഥാരൂപം സീലം സംവിജ്ജതി. യഥാരൂപേന സുതേന സമന്നാഗതാ താ ദേവതാ ഇതോ ചുതാ തത്ഥ ഉപപന്നാ, മയ്ഹമ്പി തഥാരൂപം സുതം സംവിജ്ജതി. യഥാരൂപേന ചാഗേന സമന്നാഗതാ താ ദേവതാ ഇതോ ചുതാ തത്ഥ ഉപപന്നാ, മയ്ഹമ്പി തഥാരൂപോ ചാഗോ സംവിജ്ജതി. യഥാരൂപായ പഞ്ഞായ സമന്നാഗതാ താ ദേവതാ ഇതോ ചുതാ തത്ഥ ഉപപന്നാ, മയ്ഹമ്പി തഥാരൂപാ പഞ്ഞാ സംവിജ്ജതീ'തി. യസ്മിം , മഹാനാമ, സമയേ അരിയസാവകോ അത്തനോ ച താസഞ്ച ദേവതാനം സദ്ധഞ്ച സീലഞ്ച സുതഞ്ച ചാഗഞ്ച പഞ്ഞഞ്ച അനുസ്സരതി നേവസ്സ തസ്മിം സമയേ രാഗപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന ദോസപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന മോഹപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി; ഉജുഗതമേവസ്സ തസ്മിം സമയേ ചിത്തം ഹോതി താ ദേവതാ ആരബ്ഭ. ഉജുഗതചിത്തോ ഖോ പന, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ലഭതി അത്ഥവേദം, ലഭതി ധമ്മവേദം, ലഭതി ധമ്മൂപസംഹിതം പാമോജ്ജം. പമുദിതസ്സ പീതി ജായതി, പീതിമനസ്സ കായോ പസ്സമ്ഭതി, പസ്സദ്ധകായോ സുഖം വേദിയതി, സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി. അയം വുച്ചതി, മഹാനാമ - 'അരിയസാവകോ വിസമഗതായ പജായ സമപ്പത്തോ വിഹരതി , സബ്യാപജ്ജായ [സബ്യാപജ്ഝായ... അബ്യാപജ്ഝോ (ക॰)] പജായ അബ്യാപജ്ജോ [സബ്യാപജ്ഝായ... അബ്യാപജ്ഝോ (ക॰)] വിഹരതി, ധമ്മസോതം സമാപന്നോ ദേവതാനുസ്സതിം ഭാവേതി'".

"യോ സോ, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ആഗതഫലോ വിഞ്ഞാതസാസനോ, സോ ഇമിനാ വിഹാരേന ബഹുലം വിഹരതീ"തി. ദസമം.

ആഹുനേയ്യവഗ്ഗോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ദ്വേ ആഹുനേയ്യാ ഇന്ദ്രിയ, ബലാനി തയോ ആജാനീയാ;
അനുത്തരിയ അനുസ്സതീ, മഹാനാമേന തേ ദസാതി.

൨. സാരണീയവഗ്ഗോ

൧. പഠമസാരണീയസുത്തം

൧൧. ''ഛയിമേ , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ സാരണീയാ [സാരാണീയാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. കതമേ ഛ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ മേത്തം കായകമ്മം പച്ചുപട്ഠിതം ഹോതി സബ്രഹ്മചാരീസു ആവി ചേവ രഹോ ച, അയമ്പി ധമ്മോ സാരണീയോ.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ മേത്തം വചീകമ്മം പച്ചുപട്ഠിതം ഹോതി സബ്രഹ്മചാരീസു ആവി ചേവ രഹോ ച, അയമ്പി ധമ്മോ സാരണീയോ.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ മേത്തം മനോകമ്മം പച്ചുപട്ഠിതം ഹോതി സബ്രഹ്മചാരീസു ആവി ചേവ രഹോ ച, അയമ്പി ധമ്മോ സാരണീയോ.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യേ തേ ലാഭാ ധമ്മികാ ധമ്മലദ്ധാ അന്തമസോ പത്തപരിയാപന്നമത്തമ്പി തഥാരൂപേഹി ലാഭേഹി അപ്പടിവിഭത്തഭോഗീ ഹോതി സീലവന്തേഹി സബ്രഹ്മചാരീഹി സാധാരണഭോഗീ, അയമ്പി ധമ്മോ സാരണീയോ.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യാനി താനി സീലാനി അഖണ്ഡാനി അച്ഛിദ്ദാനി അസബലാനി അകമ്മാസാനി ഭുജിസ്സാനി വിഞ്ഞുപ്പസത്ഥാനി അപരാമട്ഠാനി സമാധിസംവത്തനികാനി തഥാരൂപേഹി സീലേഹി സീലസാമഞ്ഞഗതോ വിഹരതി സബ്രഹ്മചാരീഹി ആവി ചേവ രഹോ ച, അയമ്പി ധമ്മോ സാരണീയോ.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യായം ദിട്ഠി അരിയാ നിയ്യാനികാ നിയ്യാതി തക്കരസ്സ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായ തഥാരൂപായ ദിട്ഠിയാ ദിട്ഠിസാമഞ്ഞഗതോ വിഹരതി സബ്രഹ്മചാരീഹി ആവി ചേവ രഹോ ച, അയമ്പി ധമ്മോ സാരണീയോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ധമ്മാ സാരണീയാ''തി. പഠമം.

൨. ദുതിയസാരണീയസുത്തം

൧൨. ''ഛയിമേ , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ സാരണീയാ പിയകരണാ ഗരുകരണാ സങ്ഗഹായ അവിവാദായ സാമഗ്ഗിയാ ഏകീഭാവായ സംവത്തന്തി. കതമേ ഛ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ മേത്തം കായകമ്മം പച്ചുപട്ഠിതം ഹോതി സബ്രഹ്മചാരീസു ആവി ചേവ രഹോ ച, അയമ്പി ധമ്മോ സാരണീയോ പിയകരണോ ഗരുകരണോ സങ്ഗഹായ അവിവാദായ സാമഗ്ഗിയാ ഏകീഭാവായ സംവത്തതി.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ മേത്തം വചീകമ്മം പച്ചുപട്ഠിതം ഹോതി…പേ॰… മേത്തം മനോകമ്മം പച്ചുപട്ഠിതം ഹോതി സബ്രഹ്മചാരീസു

ആവി ചേവ രഹോ ച, അയമ്പി ധമ്മോ സാരണീയോ പിയകരണോ ഗരുകരണോ സങ്ഗഹായ അവിവാദായ സാമഗ്ഗിയാ ഏകീഭാവായ സംവത്തതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യേ തേ ലാഭാ ധമ്മികാ ധമ്മലദ്ധാ അന്തമസോ പത്തപരിയാപന്നമത്തമ്പി തഥാരൂപേഹി ലാഭേഹി അപ്പടിവിഭത്തഭോഗീ ഹോതി സീലവന്തേഹി സബ്രഹ്മചാരീഹി സാധാരണഭോഗീ, അയമ്പി ധമ്മോ സാരണീയോ പിയകരണോ ഗരുകരണോ സങ്ഗഹായ അവിവാദായ സാമഗ്ഗിയാ ഏകീഭാവായ സംവത്തതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യാനി താനി സീലാനി അഖണ്ഡാനി അച്ഛിദ്ദാനി അസബലാനി അകമ്മാസാനി ഭുജിസ്സാനി വിഞ്ഞുപ്പസത്ഥാനി അപരാമട്ഠാനി സമാധിസംവത്തനികാനി തഥാരൂപേഹി സീലേഹി സീലസാമഞ്ഞഗതോ വിഹരതി സബ്രഹ്മചാരീഹി ആവി ചേവ രഹോ ച, അയമ്പി ധമ്മോ സാരണീയോ പിയകരണോ ഗരുകരണോ സങ്ഗഹായ അവിവാദായ സാമഗ്ഗിയാ ഏകീഭാവായ സംവത്തതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യായം ദിട്ഠി അരിയാ നിയ്യാനികാ നിയ്യാതി തക്കരസ്സ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായ തഥാരൂപായ ദിട്ഠിയാ ദിട്ഠിസാമഞ്ഞഗതോ വിഹരതി സബ്രഹ്മചാരീഹി ആവി ചേവ രഹോ ച, അയമ്പി ധമ്മോ സാരണീയോ പിയകരണോ ഗരുകരണോ സങ്ഗഹായ അവിവാദായ സാമഗ്ഗിയാ ഏകീഭാവായ സംവത്തതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ൬ ധമ്മാ സാരണീയാ പിയകരണാ ഗരുകരണാ സങ്ഗഹായ അവിവാദായ സാമഗ്ഗിയാ ഏകീഭാവായ സംവത്തന്തീ”തി. ദുതിയം.

൩. നിസ്സാരണീയസുത്തം

൧൩. “ഛയിമാ, ഭിക്ഖവേ, നിസ്സാരണീയാ ധാതുയോ. കതമാ ഛ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവം വദേയ്യ - ‘മേത്താ ഹി ഖോ മേ ചേതോവിമുത്തി ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ യാനീകതാ വത്ഥുകതാ അനുട്ഠിതാ പരിചിതാ സുസമാരദ്ധാ; അഥ ച പന മേ ബ്യാപാദോ ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠതീ’തി. സോ ‘മാ ഹേവ’ന്തിസ്സ വചനീയോ - ‘മായസ്മാ, ഏവം അവച; മാ ഭഗവന്തം അബ്ഭാചിക്ഖി, ന ഹി സാധു ഭഗവതോ അബ്ഭക്ഖാനം, ന ഹി ഭഗവാ ഏവം വദേയ്യ. അട്ഠാനമേതം, ആവുസോ, അനവകാസോ യം മേത്തായ ചേതോവിമുത്തിയാ ഭാവിതായ ബഹുലീകതായ യാനീകതായ വത്ഥുകതായ അനുട്ഠിതായ പരിചിതായ സുസമാരദ്ധായ; അഥ ച പനസ്സ ബ്യാപാദോ ചിത്തം പരിയാദായ ഠസ്സതി [ഠസ്സതീതി (സബ്ബത്ഥ) ദീ॰ നി॰ ൩.൩൨൬ പസ്സിതബ്ബം], നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. നിസ്സരണഞ്ഹേതം, ആവുസോ, ബ്യാപാദസ്സ യദിദം മേത്താചേതോവിമുത്തീ’”തി [മേത്താചേതോവിമുത്തി (സബ്ബത്ഥ)].

“ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവം വദേയ്യ - ‘കരുണാ ഹി ഖോ മേ ചേതോവിമുത്തി ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ യാനീകതാ വത്ഥുകതാ അനുട്ഠിതാ പരിചിതാ സുസമാരദ്ധാ; അഥ ച പന മേ വിഹേസാ ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠതീ’തി. സോ ‘മാ ഹേവ’ന്തിസ്സ വചനീയോ - ‘മായസ്മാ, ഏവം അവച; മാ ഭഗവന്തം അബ്ഭാചിക്ഖി, ന ഹി സാധു ഭഗവതോ അബ്ഭക്ഖാനം, ന ഹി ഭഗവാ ഏവം വദേയ്യ. അട്ഠാനമേതം, ആവുസോ , അനവകാസോ യം

കരുണായ ചേതോവിമുത്തിയാ ഭാവിതായ ബഹുലീകതായ യാനീകതായ വത്ഥുകതായ അനുട്ഠിതായ പരിചിതായ സുസമാരദ്ധായ; അഥ ച പനസ്സ വിഹേസാ ചിത്തം പരിയാദായ ഠസ്സതി, നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. നിസ്സരണഞ്ഹേതം, ആവുസോ, വിഹേസായ യദിദം കരുണാചേതോവിമുത്തീ'''തി.

''ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവം വദേയ്യ - 'മുദിതാ ഹി ഖോ മേ ചേതോവിമുത്തി ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ യാനീകതാ വത്ഥുകതാ അനുട്ഠിതാ പരിചിതാ സുസമാരദ്ധാ; അഥ ച പന മേ അരതി ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠതീ'തി. സോ 'മാ ഹേവ'ന്തിസ്സ വചനീയോ - 'മായസ്മാ, ഏവം അവച; മാ ഭഗവന്തം അബ്ഭാചിക്ഖി, ന ഹി സാധു ഭഗവതോ അബ്ഭക്ഖാനം, ന ഹി ഭഗവാ ഏവം വദേയ്യ . അട്ഠാനമേതം, ആവുസോ, അനവകാസോ യം മുദിതായ ചേതോവിമുത്തിയാ ഭാവിതായ ബഹുലീകതായ യാനീകതായ വത്ഥുകതായ അനുട്ഠിതായ പരിചിതായ സുസമാരദ്ധായ; അഥ ച പനസ്സ അരതി ചിത്തം പരിയാദായ ഠസ്സതി, നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. നിസ്സരണഞ്ഹേതം, ആവുസോ, അരതിയാ യദിദം മുദിതാചേതോവിമുത്തീ'''തി.

''ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവം വദേയ്യ - 'ഉപേക്ഖാ ഹി ഖോ മേ ചേതോവിമുത്തി ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ യാനീകതാ വത്ഥുകതാ അനുട്ഠിതാ പരിചിതാ സുസമാരദ്ധാ; അഥ ച പന മേ രാഗോ ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠതീ'തി. സോ 'മാ ഹേവ'ന്തിസ്സ വചനീയോ - 'മായസ്മാ, ഏവം അവച; മാ ഭഗവന്തം അബ്ഭാചിക്ഖി, ന ഹി സാധു ഭഗവതോ അബ്ഭക്ഖാനം, ന ഹി ഭഗവാ ഏവം വദേയ്യ. അട്ഠാനമേതം, ആവുസോ, അനവകാസോ യം ഉപേക്ഖായ ചേതോവിമുത്തിയാ ഭാവിതായ ബഹുലീകതായ യാനീകതായ വത്ഥുകതായ അനുട്ഠിതായ പരിചിതായ സുസമാരദ്ധായ ; അഥ ച പനസ്സ രാഗോ ചിത്തം പരിയാദായ ഠസ്സതി, നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. നിസ്സരണഞ്ഹേതം, ആവുസോ, രാഗസ്സ യദിദം ഉപേക്ഖാചേതോവിമുത്തീ'''തി.

''ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവം വദേയ്യ - 'അനിമിത്താ ഹി ഖോ മേ ചേതോവിമുത്തി ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ യാനീകതാ വത്ഥുകതാ അനുട്ഠിതാ പരിചിതാ സുസമാരദ്ധാ; അഥ ച പന മേ നിമിത്താനുസാരി വിഞ്ഞാണം ഹോതീ'തി. സോ 'മാ ഹേവ'ന്തിസ്സ വചനീയോ - 'മായസ്മാ, ഏവം അവച; മാ ഭഗവന്തം അബ്ഭാചിക്ഖി, ന ഹി സാധു ഭഗവതോ അബ്ഭക്ഖാനം, ന ഹി ഭഗവാ ഏവം വദേയ്യ. അട്ഠാനമേതം, ആവുസോ, അനവകാസോ യം അനിമിത്തായ ചേതോവിമുത്തിയാ ഭാവിതായ ബഹുലീകതായ യാനീകതായ വത്ഥുകതായ അനുട്ഠിതായ പരിചിതായ സുസമാരദ്ധായ; അഥ ച പനസ്സ നിമിത്താനുസാരി വിഞ്ഞാണം ഭവിസ്സതി, നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. നിസ്സരണഞ്ഹേതം, ആവുസോ, സബ്ബനിമിത്താനം യദിദം അനിമിത്താചേതോവിമുത്തീ'''തി.

''ഇധ പന ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവം വദേയ്യ - 'അസ്മീതി ഖോ മേ വിഗതം [വിഗതേ (സ്യാ॰)], അയമഹമസ്മീതി ച [അയം ചകാരോ ദീ॰ നി॰ ഥ.ഥവ്ന നത്ഥി] ന സമനുപസ്സാമി; അഥ ച പന മേ വിചികിച്ഛാകഥംകഥാസല്ലം ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠതീ'തി. സോ 'മാ ഹേവ'ന്തിസ്സ വചനീയോ - 'മായസ്മാ, ഏവം അവച; മാ ഭഗവന്തം അബ്ഭാചിക്ഖി, ന ഹി സാധു ഭഗവതോ അബ്ഭക്ഖാനം, ന ഹി ഭഗവാ

ഏവം വദേയ്യ. അട്ഠാനമേതം, ആവുസോ, അനവകാസോ യം അസ്മീതി വിഗതേ അയമഹമസ്മീതി ച ന സമനുപസ്സതോ; അഥ ച പനസ്സ വിചികിച്ഛാകഥംകഥാസല്ലം ചിത്തം പരിയാദായ ഠസ്സതി, നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. നിസ്സരണഞ്ഹേതം, ആവുസോ, വിചികിച്ഛാകഥംകഥാസല്ലസ്സ യദിദം അസ്മീതി മാനസമുഗ്ഘാതോ'തി. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ നിസ്സാരണിയാ ധാതുയോ''തി. തതിയം.

൪. ഭദ്ദകസുത്തം

൧൪. തത്ര ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ആവുസോ, ഭിക്ഖവോ''തി. ''ആവുസോ''തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ പച്ചസ്സോസും. ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഏതദവോച -

''തഥാ തഥാ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു വിഹാരം കപ്പേതി യഥാ യഥാസ്സ വിഹാരം കപ്പയതോ ന ഭദ്ദകം മരണം ഹോതി, ന ഭദ്ദികാ കാലകിരിയാ [കാലംകിരിയാ (ക॰) അ॰ നി॰ ൩.൧൧൦]. കഥഞ്ചാവുസോ, ഭിക്ഖു തഥാ തഥാ വിഹാരം കപ്പേതി യഥാ യഥാസ്സ വിഹാരം കപ്പയതോ ന ഭദ്ദകം മരണം ഹോതി, ന ഭദ്ദികാ കാലകിരിയാ?

''ഇധാവുസോ, ഭിക്ഖു കമ്മാരാമോ ഹോതി കമ്മരതോ കമ്മാരാമതം അനുയുത്തോ, ഭസ്സാരാമോ ഹോതി ഭസ്സരതോ ഭസ്സാരാമതം അനുയുത്തോ, നിദ്ദാരാമോ ഹോതി നിദ്ദാരതോ നിദ്ദാരാമതം അനുയുത്തോ, സങ്ഗണികാരാമോ ഹോതി സങ്ഗണികരതോ സങ്ഗണികാരാമതം അനുയുത്തോ, സംസഗ്ഗാരാമോ ഹോതി സംസഗ്ഗരതോ സംസഗ്ഗാരാമതം അനുയുത്തോ, പപഞ്ചാരാമോ ഹോതി പപഞ്ചരതോ പപഞ്ചാരാമതം അനുയുത്തോ. ഏവം ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു തഥാ തഥാ വിഹാരം കപ്പേതി യഥാ യഥാസ്സ വിഹാരം കപ്പയതോ ന ഭദ്ദകം മരണം ഹോതി, ന ഭദ്ദികാ കാലകിരിയാ. അയം വുച്ചതാവുസോ - 'ഭിക്ഖു സക്കായാഭിരതോ നപ്പജഹാസി [ന പഹാസി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] സക്കായം സമ്മാ ദുക്ഖസ്സ അന്തകിരിയായ'''.

''തഥാ തഥാവുസോ, ഭിക്ഖു വിഹാരം കപ്പേതി യഥാ യഥാസ്സ വിഹാരം കപ്പയതോ ഭദ്ദകം മരണം ഹോതി, ഭദ്ദികാ കാലകിരിയാ. കഥഞ്ചാവുസോ, ഭിക്ഖു തഥാ തഥാ വിഹാരം കപ്പേതി യഥാ യഥാസ്സ വിഹാരം കപ്പയതോ ഭദ്ദകം മരണം ഹോതി, ഭദ്ദികാ കാലകിരിയാ?

''ഇധാവുസോ, ഭിക്ഖു ന കമ്മാരാമോ ഹോതി ന കമ്മരതോ ന കമ്മാരാമതം അനുയുത്തോ, ന ഭസ്സാരാമോ ഹോതി ന ഭസ്സരതോ ന ഭസ്സാരാമതം അനുയുത്തോ, ന നിദ്ദാരാമോ ഹോതി ന നിദ്ദാരതോ നിദ്ദാരാമതം അനുയുത്തോ, ന സങ്ഗണികാരാമോ ഹോതി ന സങ്ഗണികരതോ ന സങ്ഗണികാരാമതം അനുയുത്തോ, ന സംസഗ്ഗാരാമോ ഹോതി ന സംസഗ്ഗരതോ ന സംസഗ്ഗാരാമതം അനുയുത്തോ, ന പപഞ്ചാരാമോ ഹോതി ന പപഞ്ചരതോ ന പപഞ്ചാരാമതം അനുയുത്തോ. ഏവം ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു തഥാ തഥാ വിഹാരം കപ്പേതി യഥാ യഥാസ്സ വിഹാരം കപ്പയതോ ഭദ്ദകം മരണം ഹോതി, ഭദ്ദികാ കാലകിരിയാ. അയം വുച്ചതാവുസോ - 'ഭിക്ഖു നിബ്ബാനാഭിരതോ പജഹാസി സക്കായം സമ്മാ ദുക്ഖസ്സ അന്തകിരിയായാ'''തി.

“യോ പപഞ്ചമനുയുത്തോ, പപഞ്ചാഭിരതോ മഗോ;
വിരാധയീ സോ നിബ്ബാനം, യോഗക്ഖേമം അനുത്തരം.

“യോ ച പപഞ്ചം ഹിത്വാന, നിപ്പപഞ്ചപദേ രതോ;
ആരാധയീ സോ നിബ്ബാനം, യോഗക്ഖേമം അനുത്തര”ന്തി. ചതുത്ഥം;

൫. അനുതപ്പിയസുത്തം

൧൫. തത്ര ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “തഥാ തഥാവുസോ, ഭിക്ഖു വിഹാരം കപ്പേതി യഥാ യഥാസ്സ വിഹാരം കപ്പയതോ കാലകിരിയാ അനുതപ്പാ ഹോതി. കഥഞ്ചാവുസോ, ഭിക്ഖു തഥാ തഥാ വിഹാരം കപ്പേതി യഥാ യഥാസ്സ വിഹാരം കപ്പയതോ കാലകിരിയാ അനുതപ്പാ ഹോതി?

“ഇധാവുസോ, ഭിക്ഖു കമ്മാരാമോ ഹോതി കമ്മരതോ കമ്മാരാമതം അനുയുത്തോ, ഭസ്സാരാമോ ഹോതി…പേ॰… നിദ്ദാരാമോ ഹോതി… സങ്ഗണികാരാമോ ഹോതി… സംസഗ്ഗാരാമോ ഹോതി… പപഞ്ചാരാമോ ഹോതി പപഞ്ചരതോ പപഞ്ചാരാമതം അനുയുത്തോ. ഏവം ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു തഥാ തഥാ വിഹാരം കപ്പേതി യഥാ യഥാസ്സ വിഹാരം കപ്പയതോ കാലകിരിയാ അനുതപ്പാ ഹോതി . അയം വുച്ചതാവുസോ - ‘ഭിക്ഖു സക്കായാഭിരതോ നപ്പജഹാസി സക്കായം സമ്മാ ദുക്ഖസ്സ അന്തകിരിയായ’”.

“തഥാ തഥാവുസോ, ഭിക്ഖു വിഹാരം കപ്പേതി യഥാ യഥാസ്സ വിഹാരം കപ്പയതോ കാലകിരിയാ അനനുതപ്പാ ഹോതി. കഥഞ്ചാവുസോ, ഭിക്ഖു തഥാ തഥാ വിഹാരം കപ്പേതി യഥാ യഥാസ്സ വിഹാരം കപ്പയതോ കാലകിരിയാ അനനുതപ്പാ ഹോതി?

“ഇധാവുസോ, ഭിക്ഖു ന കമ്മാരാമോ ഹോതി ന കമ്മരതോ ന കമ്മാരാമതം അനുയുത്തോ, ന ഭസ്സാരാമോ ഹോതി…പേ॰… ന നിദ്ദാരാമോ ഹോതി… ന സങ്ഗണികാരാമോ ഹോതി… ന സംസഗ്ഗാരാമോ ഹോതി… ന പപഞ്ചാരാമോ ഹോതി ന പപഞ്ചരതോ ന പപഞ്ചാരാമതം അനുയുത്തോ. ഏവം ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു തഥാ തഥാ വിഹാരം കപ്പേതി യഥാ യഥാസ്സ വിഹാരം കപ്പയതോ കാലകിരിയാ അനനുതപ്പാ ഹോതി. അയം വുച്ചതാവുസോ - ‘ഭിക്ഖു നിബ്ബാനാഭിരതോ പജഹാസി സക്കായം സമ്മാ ദുക്ഖസ്സ അന്തകിരിയായാ’”തി.

“യോ പപഞ്ചമനുയുത്തോ, പപഞ്ചാഭിരതോ മഗോ;
വിരാധയീ സോ നിബ്ബാനം, യോഗക്ഖേമം അനുത്തരം.

“യോ ച പപഞ്ചം ഹിത്വാന, നിപ്പപഞ്ചപദേ രതോ;
ആരാധയീ സോ നിബ്ബാനം, യോഗക്ഖേമം അനുത്തര”ന്തി. പഞ്ചമം;

൬. നകുലപിതുസുത്തം

൧൬. ഏകം സമയം ഭഗവാ ഭഗ്ഗേസു വിഹരതി സുസുമാരഗിരേ [സുംസുമാരഗിരേ (സീ॰ പീ॰), സംസുമാരഗിരേ (കത്ഥചി)] ഭേസകളാവനേ മിഗദായേ. തേന ഖോ പന സമയേന നകുലപിതാ ഗഹപതി ആബാധികോ

ഹോതി ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. അഥ ഖോ നകുലമാതാ ഗഹപതാനീ നകുലപിതരം ഗഹപതിം ഏതദവോച -

“മാ ഖോ ത്വം, ഗഹപതി, സാപേക്ഖോ [സാപേഖോ (പീ॰ ക॰)] കാലമകാസി. ദുക്ഖാ, ഗഹപതി, സാപേക്ഖസ്സ കാലകിരിയാ; ഗരഹിതാ ച ഭഗവതാ സാപേക്ഖസ്സ കാലകിരിയാ. സിയാ ഖോ പന തേ, ഗഹപതി, ഏവമസ്സ - ‘ന നകുലമാതാ ഗഹപതാനീ മമച്ചയേന സക്ഖിസ്സതി [ന സക്ഖിസ്സതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰), സക്കോതി (പീ॰ ക॰)] ദാരകേ പോസേതും, ഘരാവാസം സന്ധരിതു’ന്തി [സന്ധരിതുന്തി (ക॰), സണ്ഠരിതും (സ്യാ॰)]. ന ഖോ പനേതം, ഗഹപതി, ഏവം ദട്ഠബ്ബം. കുസലാഹം, ഗഹപതി, കപ്പാസം കന്തിതും വേണിം ഓലിഖിതും. സക്കോമഹം, ഗഹപതി, തവച്ചയേന ദാരകേ പോസേതും, ഘരാവാസം സന്ധരിതും. തസ്മാതിഹ ത്വം, ഗഹപതി, മാ സാപേക്ഖോ കാലമകാസി. ദുക്ഖാ, ഗഹപതി, സാപേക്ഖസ്സ കാലകിരിയാ; ഗരഹിതാ ച ഭഗവതാ സാപേക്ഖസ്സ കാലകിരിയാ.

“സിയാ ഖോ പന തേ, ഗഹപതി, ഏവമസ്സ - ‘നകുലമാതാ ഗഹപതാനീ മമച്ചയേന അഞ്ഞം ഘരം [ഭത്താരം (സ്യാ॰ കം॰), വീരം (സീ॰)] ഗമിസ്സതീ’തി. ന ഖോ പനേതം, ഗഹപതി, ഏവം ദട്ഠബ്ബം. ത്വഞ്ചേവ ഖോ, ഗഹപതി, ജാനാസി അഹഞ്ച, യം നോ [യദാ തേ (സീ॰), യഥാ (സ്യാ॰), യഥാ നോ (പീ॰)] സോളസവസ്സാനി ഗഹട്ഠകം ബ്രഹ്മചരിയം സമാചിണ്ണം [സമാദിന്നം (സീ॰)]. തസ്മാതിഹ ത്വം, ഗഹപതി, മാ സാപേക്ഖോ കാലമകാസി. ദുക്ഖാ, ഗഹപതി, സാപേക്ഖസ്സ കാലകിരിയാ; ഗരഹിതാ ച ഭഗവതാ സാപേക്ഖസ്സ കാലകിരിയാ.

“സിയാ ഖോ പന തേ, ഗഹപതി, ഏവമസ്സ - ‘നകുലമാതാ ഗഹപതാനീ മമച്ചയേന ന ദസ്സനകാമാ ഭവിസ്സതി ഭഗവതോ ന ദസ്സനകാമാ ഭിക്ഖുസങ്ഘസ്സാ’തി. ന ഖോ പനേതം, ഗഹപതി, ഏവം ദട്ഠബ്ബം. അഹഞ്ഹി, ഗഹപതി, തവച്ചയേന ദസ്സനകാമതരാ ചേവ ഭവിസ്സാമി ഭഗവതോ, ദസ്സനകാമതരാ ച ഭിക്ഖുസങ്ഘസ്സ. തസ്മാതിഹ ത്വം, ഗഹപതി, മാ സാപേക്ഖോ കാലമകാസി. ദുക്ഖാ, ഗഹപതി, സാപേക്ഖസ്സ കാലകിരിയാ; ഗരഹിതാ ച ഭഗവതാ സാപേക്ഖസ്സ കാലകിരിയാ.

“സിയാ ഖോ പന തേ, ഗഹപതി, ഏവമസ്സ - ‘ന നകുലമാതാ ഗഹപതാനീ മമച്ചയേന സീലേസു [നകുലമാതാ... ന സീലേസു (സീ॰ പീ॰)] പരിപൂരകാരിനീ’തി. ന ഖോ പനേതം, ഗഹപതി, ഏവം ദട്ഠബ്ബം. യാവതാ ഖോ, ഗഹപതി, തസ്സ ഭഗവതോ സാവികാ ഗിഹീ ഓദാതവസനാ സീലേസു പരിപൂരകാരിനിയോ, അഹം താസം അഞ്ഞതരാ. യസ്സ ഖോ പനസ്സ കങ്ഖാ വാ വിമതി വാ - അയം സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭഗ്ഗേസു വിഹരതി സുസുമാരഗിരേ ഭേസകളാവനേ മിഗദായേ - തം ഭഗവന്തം ഉപസങ്കമിത്വാ പുച്ഛതു. തസ്മാതിഹ ത്വം, ഗഹപതി, മാ സാപേക്ഖോ കാലമകാസി . ദുക്ഖാ, ഗഹപതി, സാപേക്ഖസ്സ കാലകിരിയാ; ഗരഹിതാ ച ഭഗവതാ സാപേക്ഖസ്സ കാലകിരിയാ.

“സിയാ ഖോ പന തേ, ഗഹപതി, ഏവമസ്സ - ‘ന നകുലമാതാ ഗഹപതാനീ ലാഭിനീ [നകുലമാതാ ഗഹപതാനീ ന ലാഭിനീ (പീ॰)] അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സാ’തി. ന ഖോ പനേതം, ഗഹപതി, ഏവം ദട്ഠബ്ബം. യാവതാ

ഖോ, ഗഹപതി, തസ്സ ഭഗവതോ സാവികാ ഗിഹീ ഓദാതവസനാ ലാഭിനിയോ അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ, അഹം താസം അഞ്ഞതരാ. യസ്സ ഖോ പനസ്സ കങ്ഖാ വാ വിമതി വാ - അയം സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭഗ്ഗേസു വിഹരതി സുസുമാരഗിരേ ഭേസകളാവനേ മിഗദായേ - തം ഭഗവന്തം ഉപസങ്കമിത്വാ പുച്ഛതു. തസ്മാതിഹ ത്വം, ഗഹപതി, മാ സാപേക്ഖോ കാലമകാസി. ദുക്ഖാ, ഗഹപതി, സാപേക്ഖസ്സ കാലകിരിയാ; ഗരഹിതാ ച ഭഗവതാ സാപേക്ഖസ്സ കാലകിരിയാ.

''സിയാ ഖോ പന തേ, ഗഹപതി, ഏവമസ്സ - 'ന നകുലമാതാ ഗഹപതാനീ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ഓഗാധപ്പത്താ പതിഗാധപ്പത്താ അസ്സാസപ്പത്താ തിണ്ണവിചികിച്ഛാ വിഗതകഥംകഥാ വേസാരജ്ജപ്പത്താ അപരപ്പച്ചയാ സത്ഥുസാസനേ വിഹരതീ'തി. ന ഖോ പനേതം, ഗഹപതി, ഏവം ദട്ഠബ്ബം. യാവതാ ഖോ, ഗഹപതി, തസ്സ ഭഗവതോ സാവികാ ഗിഹീ ഓദാതവസനാ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ഓഗാധപ്പത്താ പതിഗാധപ്പത്താ അസ്സാസപ്പത്താ തിണ്ണവിചികിച്ഛാ വിഗതകഥംകഥാ വേസാരജ്ജപ്പത്താ അപരപ്പച്ചയാ സത്ഥുസാസനേ വിഹരന്തി, അഹം താസം അഞ്ഞതരാ. യസ്സ ഖോ പനസ്സ കങ്ഖാ വാ വിമതി വാ - അയം സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭഗ്ഗേസു വിഹരതി സുസുമാരഗിരേ ഭേസകളാവനേ മിഗദായേ - തം ഭഗവന്തം ഉപസങ്കമിത്വാ പുച്ഛതു. തസ്മാതിഹ ത്വം, ഗഹപതി, മാ സാപേക്ഖോ കാലമകാസി. ദുക്ഖാ ഗഹപതി സാപേക്ഖസ്സ കാലകിരിയാ; ഗരഹിതാ ച ഭഗവതാ സാപേക്ഖസ്സ കാലകിരിയാ''തി.

അഥ ഖോ നകുലപിതുനോ ഗഹപതിസ്സ നകുലമാതരാ [നകുലമാതായ (സീ॰ സ്യാ॰), നകുലമാതുയാ (ക॰)] ഗഹപതാനിയാ ഇമിനാ ഓവാദേന ഓവദിയമാനസ്സ സോ ആബാധോ ഠാനസോ പടിപ്പസ്സമ്ഭി. വുട്ഠഹി [വുട്ഠാതി (ക॰)] ച നകുലപിതാ ഗഹപതി തമ്ഹാ ആബാധാ; തഥാ പഹീനോ ച പന നകുലപിതുനോ ഗഹപതിസ്സ സോ ആബാധോ അഹോസി. അഥ ഖോ നകുലപിതാ ഗഹപതി ഗിലാനാ വുട്ഠിതോ [''ഗിലാനഭാവതോ വുട്ഠായ ഠിതോ, ഭാവപ്പധാനോ ഹി അയം നിദ്ദേസോ''തി ടീകാസംവണ്ണനാ] അചിരവുട്ഠിതോ ഗേലഞ്ഞാ ദണ്ഡമോലുബ്ഭ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ നകുലപിതരം ഗഹപതിം ഭഗവാ ഏതദവോച -

''ലാഭാ തേ, ഗഹപതി, സുലദ്ധം തേ, ഗഹപതി! യസ്സ തേ നകുലമാതാ ഗഹപതാനീ അനുകമ്പികാ അത്ഥകാമാ ഓവാദികാ അനുസാസികാ. യാവതാ ഖോ, ഗഹപതി, മമ സാവികാ ഗിഹീ ഓദാതവസനാ സീലേസു പരിപൂരകാരിനിയോ, നകുലമാതാ ഗഹപതാനീ താസം അഞ്ഞതരാ. യാവതാ ഖോ, ഗഹപതി, മമ സാവികാ ഗിഹീ ഓദാതവസനാ ലാഭിനിയോ അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ, നകുലമാതാ ഗഹപതാനീ താസം അഞ്ഞതരാ. യാവതാ ഖോ, ഗഹപതി, മമ സാവികാ ഗിഹീ ഓദാതവസനാ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ഓഗാധപ്പത്താ പതിഗാധപ്പത്താ അസ്സാസപ്പത്താ തിണ്ണവിചികിച്ഛാ വിഗതകഥംകഥാ വേസാരജ്ജപ്പത്താ അപരപ്പച്ചയാ സത്ഥുസാസനേ വിഹരന്തി, നകുലമാതാ ഗഹപതാനീ താസം അഞ്ഞതരാ. ലാഭാ തേ, ഗഹപതി, സുലദ്ധം തേ, ഗഹപതി! യസ്സ തേ നകുലമാതാ ഗഹപതാനീ അനുകമ്പികാ അത്ഥകാമാ ഓവാദികാ അനുസാസികാ''തി. ഛട്ഠം.

൭. സോപ്പസുത്തം

൷൭. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ ഭഗവാ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേനുപട്ഠാനസാലാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. ആയസ്മാപി ഖോ സാരിപുത്തോ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേനുപട്ഠാനസാലാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ആയസ്മാപി ഖോ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ...പേ॰... ആയസ്മാപി ഖോ മഹാകസ്സപോ... ആയസ്മാപി ഖോ മഹാകച്ചായനോ... ആയസ്മാപി ഖോ മഹാകോട്ഠികോ [മഹാകോട്ഠിതോ (സീ॰ പീ॰)] ... ആയസ്മാപി ഖോ മഹാചുന്ദോ... ആയസ്മാപി ഖോ മഹാകപ്പിനോ... ആയസ്മാപി ഖോ അനുരുദ്ധോ... ആയസ്മാപി ഖോ രേവതോ... ആയസ്മാപി ഖോ ആനന്ദോ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേനുപട്ഠാനസാലാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ബഹുദേവ രത്തിം നിസജ്ജായ വീതിനാമേത്വാ ഉട്ഠായാസനാ വിഹാരം പാവിസി. തേപി ഖോ ആയസ്മന്തോ അചിരപക്കന്തസ്സ ഭഗവതോ ഉട്ഠായാസനാ യഥാവിഹാരം അഗമംസു. യേ പന തത്ഥ ഭിക്ഖൂ നവാ അചിരപബ്ബജിതാ അധുനാഗതാ ഇമം ധമ്മവിനയം തേ യാവ സൂരിയുഗ്ഗമനാ കാകച്ഛമാനാ സുപിംസു. അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന തേ ഭിക്ഖൂ യാവ സൂരിയുഗ്ഗമനാ കാകച്ഛമാനേ സുപന്തേ. ദിസ്വാ യേനുപട്ഠാനസാലാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി -

''കഹം നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സാരിപുത്തോ? കഹം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ? കഹം മഹാകസ്സപോ? കഹം മഹാകച്ചായനോ? കഹം മഹാകോട്ഠികോ? കഹം മഹാചുന്ദോ? കഹം മഹാകപ്പിനോ? കഹം അനുരുദ്ധോ? കഹം രേവതോ? കഹം ആനന്ദോ? കഹം നു ഖോ തേ, ഭിക്ഖവേ, ഥേരാ സാവകാ ഗതാ''തി? ''തേപി ഖോ, ഭന്തേ, ആയസ്മന്തോ അചിരപക്കന്തസ്സ ഭഗവതോ ഉട്ഠായാസനാ യഥാവിഹാരം അഗമംസൂ''തി. ''കേന നോ [കേന നോ (ക॰), കേ നു (കത്ഥചി)] തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഥേരാ ഭിക്ഖൂ നാഗതാതി [ഭിക്ഖൂ നവാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), ഭിക്ഖൂ ഗതാതി (?)] യാവ സൂരിയുഗ്ഗമനാ കാകച്ഛമാനാ സുപഥ? തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, അപി നു തുമ്ഹേഹി ദിട്ഠം വാ സുതം വാ - 'രാജാ ഖത്തിയോ മുദ്ധാഭിസിത്തോ [മുദ്ധാഭിസിത്തോ (ക॰)] യാവദത്ഥം സേയ്യസുഖം പസ്സസുഖം മിദ്ധസുഖം അനുയുത്തോ വിഹരന്തോ യാവജീവം രജ്ജം കാരേന്തോ ജനപദസ്സ വാ പിയോ മനാപോ'''തി? ''നോ ഹേതം, ഭന്തേ''. ''സാധു, ഭിക്ഖവേ! മയാപി ഖോ ഏതം, ഭിക്ഖവേ, നേവ ദിട്ഠം ന സുതം - 'രാജാ ഖത്തിയോ മുദ്ധാഭിസിത്തോ യാവദത്ഥം സേയ്യസുഖം പസ്സസുഖം മിദ്ധസുഖം അനുയുത്തോ വിഹരന്തോ യാവജീവം രജ്ജം കാരേന്തോ ജനപദസ്സ വാ പിയോ മനാപോ'''തി.

''തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, അപി നു തുമ്ഹേഹി ദിട്ഠം വാ സുതം വാ - 'രട്ഠികോ...പേ॰... പേത്തണികോ... സേനാപതികോ... ഗാമഗാമണികോ [ഗാമഗാമികോ (സീ॰ പീ॰)] ... പൂഗഗാമണികോ യാവദത്ഥം സേയ്യസുഖം പസ്സസുഖം മിദ്ധസുഖം അനുയുത്തോ വിഹരന്തോ യാവജീവം

പൂഗഗാമണികത്തം കാരേന്തോ പൂഗസ്സ വാ പിയോ മനാപോ’”തി? “നോ ഹേതം, ഭന്തേ”. “സാധു, ഭിക്ഖവേ! മയാപി ഖോ ഏതം, ഭിക്ഖവേ, നേവ ദിട്ഠം ന സുതം - ‘പൂഗഗാമണികോ യാവദത്ഥം സേയ്യസുഖം പസ്സസുഖം മിദ്ധസുഖം അനുയുത്തോ വിഹരന്തോ യാവജീവം പൂഗഗാമണികത്തം വാ കാരേന്തോ പൂഗസ്സ വാ പിയോ മനാപോ’”തി.

“തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, അപി നു തുമ്ഹേഹി ദിട്ഠം വാ സുതം വാ - ‘സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ യാവദത്ഥം സേയ്യസുഖം പസ്സസുഖം മിദ്ധസുഖം അനുയുത്തോ ഇന്ദ്രിയേസു അഗുത്തദ്വാരോ ഭോജനേ അമത്തഞ്ഞൂ ജാഗരിയം അനനുയുത്തോ അവിപസ്സകോ കുസലാനം ധമ്മാനം പുബ്ബരത്താപരരത്തം ബോധിപക്ഖിയാനം [ബോധപക്ഖിയാനം (സീ॰), ബോധപക്ഖികാനം (പീ॰)] ധമ്മാനം ഭാവനാനുയോഗം അനനുയുത്തോ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തോ’”തി? “നോ ഹേതം, ഭന്തേ”. “സാധു, ഭിക്ഖവേ! മയാപി ഖോ ഏതം, ഭിക്ഖവേ, നേവ ദിട്ഠം ന സുതം - ‘സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ യാവദത്ഥം സേയ്യസുഖം പസ്സസുഖം മിദ്ധസുഖം അനുയുത്തോ ഇന്ദ്രിയേസു അഗുത്തദ്വാരോ ഭോജനേ അമത്തഞ്ഞൂ ജാഗരിയം അനനുയുത്തോ അവിപസ്സകോ കുസലാനം ധമ്മാനം പുബ്ബരത്താപരരത്തം ബോധിപക്ഖിയാനം ധമ്മാനം ഭാവനാനുയോഗം അനനുയുത്തോ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തോ’”തി.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - ‘ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരാ ഭവിസ്സാമ, ഭോജനേ മത്തഞ്ഞുനോ, ജാഗരിയം അനുയുത്താ, വിപസ്സകാ കുസലാനം ധമ്മാനം , പുബ്ബരത്താപരരത്തം ബോധിപക്ഖിയാനം ധമ്മാനം, ഭാവനാനുയോഗമനുയുത്താ വിഹരിസ്സാമാ’തി. ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബ”ന്തി. സത്തമം.

൮. മച്ഛബന്ധസുത്തം

൯൮. ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു ചാരികം ചരതി മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം. അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ അദ്ധാനമഗ്ഗപ്പടിപന്നോ അഞ്ഞതരസ്മിം പദേസേ മച്ഛികം മച്ഛബന്ധം മച്ഛേ വധിത്വാ വധിത്വാ വിക്കിണമാനം. ദിസ്വാ മഗ്ഗാ ഓക്കമ്മ അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “പസ്സഥ നോ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, അമും മച്ഛികം മച്ഛബന്ധം മച്ഛേ വധിത്വാ വധിത്വാ വിക്കിണമാന”ന്തി? “ഏവം, ഭന്തേ”.

“തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, അപി നു തുമ്ഹേഹി ദിട്ഠം വാ സുതം വാ - ‘മച്ഛികോ മച്ഛബന്ധോ മച്ഛേ വധിത്വാ വധിത്വാ വിക്കിണമാനോ തേന കമ്മേന തേന ആജീവേന ഹത്ഥിയായീ വാ അസ്സയായീ വാ രഥയായീ വാ യാനയായീ വാ ഭോഗഭോഗീ വാ മഹന്തം വാ ഭോഗക്ഖന്ധം അജ്ഝാവസന്തോ’”തി? “നോ ഹേതം, ഭന്തേ” . “സാധു, ഭിക്ഖവേ! മയാപി ഖോ ഏതം, ഭിക്ഖവേ, നേവ ദിട്ഠം ന സുതം - ‘മച്ഛികോ മച്ഛബന്ധോ മച്ഛേ വധിത്വാ വധിത്വാ വിക്കിണമാനോ തേന കമ്മേന തേന ആജീവേന

ഹത്ഥിയായീ വാ അസ്സയായീ വാ രഥയായീ വാ യാനയായീ വാ ഭോഗഭോഗീ വാ മഹന്തം വാ ഭോഗക്ഖന്ധം അജ്ഝാവസന്തോ'തി. തം കിസ്സ ഹേതു? തേ ഹി സോ, ഭിക്ഖവേ, മച്ഛേ വജ്ഝേ വധായുപനീതേ [വധായാനീതേ (സ്യാ॰ കം॰), വധായ നീതേ (ക॰)] പാപകേന മനസാനുപേക്ഖതി, തസ്മാ സോ നേവ ഹത്ഥിയായീ ഹോതി ന അസ്സയായീ ന രഥയായീ ന യാനയായീ ന ഭോഗഭോഗീ, ന മഹന്തം ഭോഗക്ഖന്ധം അജ്ഝാവസതി.

"തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, അപി നു തുമ്ഹേഹി ദിട്ഠം വാ സുതം വാ - 'ഗോഘാതകോ ഗാവോ വധിത്വാ വധിത്വാ വിക്കിണമാനോ തേന കമ്മേന തേന ആജീവേന ഹത്ഥിയായീ വാ അസ്സയായീ വാ രഥയായീ വാ യാനയായീ വാ ഭോഗഭോഗീ വാ മഹന്തം വാ ഭോഗക്ഖന്ധം അജ്ഝാവസന്തോ'"തി? "നോ ഹേതം, ഭന്തേ". "സാധു, ഭിക്ഖവേ! മയാപി ഖോ ഏതം, ഭിക്ഖവേ, നേവ ദിട്ഠം ന സുതം - 'ഗോഘാതകോ ഗാവോ വധിത്വാ വധിത്വാ വിക്കിണമാനോ തേന കമ്മേന തേന ആജീവേന ഹത്ഥിയായീ വാ അസ്സയായീ വാ രഥയായീ വാ യാനയായീ വാ ഭോഗഭോഗീ വാ മഹന്തം വാ ഭോഗക്ഖന്ധം അജ്ഝാവസന്തോ'തി. തം കിസ്സ ഹേതു? തേ ഹി സോ, ഭിക്ഖവേ, ഗാവോ വജ്ഝേ വധായുപനീതേ പാപകേന മനസാനുപേക്ഖതി, തസ്മാ സോ നേവ ഹത്ഥിയായീ ഹോതി ന അസ്സയായീ ന രഥയായീ ന യാനയായീ ന ഭോഗഭോഗീ, ന മഹന്തം ഭോഗക്ഖന്ധം അജ്ഝാവസതി".

"തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, അപി നു തുമ്ഹേഹി ദിട്ഠം വാ സുതം വാ - 'ഓരബ്ഭികോ...പേ॰... സൂകരികോ [സോകരികോ (സ്യാ॰)] ...പേ॰... സാകുണികോ...പേ॰... മാഗവികോ മഗേ [മിഗേ (സ്യാ॰ കം॰)] വധിത്വാ വധിത്വാ വിക്കിണമാനോ തേന കമ്മേന തേന ആജീവേന ഹത്ഥിയായീ വാ അസ്സയായീ വാ രഥയായീ വാ യാനയായീ വാ ഭോഗഭോഗീ വാ മഹന്തം വാ ഭോഗക്ഖന്ധം അജ്ഝാവസന്തോ'"തി? "നോ ഹേതം, ഭന്തേ". "സാധു, ഭിക്ഖവേ! മയാപി ഖോ ഏതം, ഭിക്ഖവേ, നേവ ദിട്ഠം ന സുതം - 'മാഗവികോ മഗേ വധിത്വാ വധിത്വാ വിക്കിണമാനോ തേന കമ്മേന തേന ആജീവേന ഹത്ഥിയായീ വാ അസ്സയായീ വാ രഥയായീ വാ യാനയായീ വാ ഭോഗഭോഗീ വാ മഹന്തം വാ ഭോഗക്ഖന്ധം അജ്ഝാവസന്തോ'തി. തം കിസ്സ ഹേതു? തേ ഹി സോ, ഭിക്ഖവേ, മഗേ വജ്ഝേ വധായുപനീതേ പാപകേന മനസാനുപേക്ഖതി, തസ്മാ സോ നേവ ഹത്ഥിയായീ ഹോതി ന അസ്സയായീ ന രഥയായീ ന യാനയായീ ന ഭോഗഭോഗീ, ന മഹന്തം ഭോഗക്ഖന്ധം അജ്ഝാവസതി. തേ ഹി (നാമ) [( ) ബഹൂസു നത്ഥി] സോ, ഭിക്ഖവേ, തിരച്ഛാനഗതേ പാണേ വജ്ഝേ വധായുപനീതേ പാപകേന മനസാനുപേക്ഖമാനോ [മനസാനുപേക്ഖതി, തസ്മാ സോ (സ്യാ॰ കം॰)] നേവ ഹത്ഥിയായീ ഭവിസ്സതി [ഹോതി (സ്യാ॰ കം॰)] ന അസ്സയായീ ന രഥയായീ ന യാനയായീ ന ഭോഗഭോഗീ, ന മഹന്തം ഭോഗക്ഖന്ധം അജ്ഝാവസിസ്സതി [അജ്ഝാവസതി (സ്യാ॰ കം॰)]. കോ പന വാദോ യം മനുസ്സഭൂതം വജ്ഝം വധായുപനീതം പാപകേന മനസാനുപേക്ഖതി! തഞ്ഹി തസ്സ [തം ഹിസ്സ (പീ॰ ക॰)], ഭിക്ഖവേ, ഹോതി ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായ. കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതീ"തി. അട്ഠമം.

൯. പഠമമരണസ്സതിസുത്തം

൧൯. ഏകം സമയം ഭഗവാ നാതികേ [നാദികേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰) അം॰ നി॰ വ്യ.൩൩] വിഹരതി ഗിഞ്ജകാവസഥേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭിക്ഖവോ''തി . ''ഭദന്തേ''തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച - ''മരണസ്സതി, ഭിക്ഖവേ, ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ അമതോഗധാ അമതപരിയോസാനാ. ഭാവേഥ നോ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, മരണസ്സതി''ന്തി?

ഏവം വുത്തേ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഹം ഖോ, ഭന്തേ, ഭാവേമി മരണസ്സതി''ന്തി. ''യഥാ കഥം പന ത്വം, ഭിക്ഖു, ഭാവേസി മരണസ്സതി''ന്തി? ''ഇധ മയ്ഹം, ഭന്തേ , ഏവം ഹോതി - 'അഹോ വതാഹം രത്തിന്ദിവം ജീവേയ്യം, ഭഗവതോ സാസനം മനസി കരേയ്യം, ബഹു വത മേ കതം അസ്സാ'തി. ഏവം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഭാവേമി മരണസ്സതി''ന്തി.

അഞ്ഞതരോപി ഖോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഹമ്പി ഖോ, ഭന്തേ, ഭാവേമി മരണസ്സതി''ന്തി. ''യഥാ കഥം പന ത്വം, ഭിക്ഖു, ഭാവേസി മരണസ്സതി''ന്തി? ''ഇധ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏവം ഹോതി - 'അഹോ വതാഹം ദിവസം ജീവേയ്യം, ഭഗവതോ സാസനം മനസി കരേയ്യം, ബഹു വത മേ കതം അസ്സാ'തി. ഏവം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഭാവേമി മരണസ്സതി''ന്തി.

അഞ്ഞതരോപി ഖോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഹമ്പി ഖോ, ഭന്തേ, ഭാവേമി മരണസ്സതി''ന്തി. ''യഥാ കഥം പന ത്വം, ഭിക്ഖു, ഭാവേസി മരണസ്സതി''ന്തി ? ''ഇധ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏവം ഹോതി - 'അഹോ വതാഹം തദന്തരം ജീവേയ്യം യദന്തരം ഏകപിണ്ഡപാതം ഭുഞ്ജാമി, ഭഗവതോ സാസനം മനസി കരേയ്യം, ബഹു വത മേ കതം അസ്സാ'തി. ഏവം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഭാവേമി മരണസ്സതി''ന്തി.

അഞ്ഞതരോപി ഖോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഹമ്പി ഖോ, ഭന്തേ, ഭാവേമി മരണസ്സതി''ന്തി. ''യഥാ കഥം പന ത്വം, ഭിക്ഖു, ഭാവേസി മരണസ്സതി''ന്തി? ''ഇധ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏവം ഹോതി - 'അഹോ വതാഹം തദന്തരം ജീവേയ്യം യദന്തരം ചത്താരോ പഞ്ച ആലോപേ സങ്ഖാദിത്വാ [സങ്ഖരിത്വാ (ക॰)] അജ്ഝോഹരാമി, ഭഗവതോ സാസനം മനസി കരേയ്യം, ബഹു വത മേ കതം അസ്സാ'തി. ഏവം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഭാവേമി മരണസ്സതി''ന്തി.

അഞ്ഞതരോപി ഖോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഹമ്പി ഖോ, ഭന്തേ, ഭാവേമി മരണസ്സതി''ന്തി. ''യഥാ കഥം പന ത്വം, ഭിക്ഖു, ഭാവേസി മരണസ്സതി''ന്തി? ''ഇധ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏവം ഹോതി - 'അഹോ വതാഹം തദന്തരം ജീവേയ്യം യദന്തരം ഏകം ആലോപം സങ്ഖാദിത്വാ [സംഹരിത്വാ (ക॰)] അജ്ഝോഹരാമി, ഭഗവതോ സാസനം മനസി കരേയ്യം, ബഹു വത മേ കതം അസ്സാ'തി. ഏവം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഭാവേമി മരണസ്സതി''ന്തി.

അഞ്ഞതരോപി ഖോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഹമ്പി ഖോ, ഭന്തേ, ഭാവേമി മരണസ്സതി''ന്തി. ''യഥാ കഥം പന ത്വം, ഭിക്ഖു, ഭാവേസി മരണസ്സതി''ന്തി? ''ഇധ മയ്ഹം, ഭന്തേ , ഏവം ഹോതി - 'അഹോ വതാഹം തദന്തരം ജീവേയ്യം യദന്തരം അസ്സസിത്വാ വാ പസ്സസാമി പസ്സസിത്വാ വാ

അസ്സസാമി, ഭഗവതോ സാസനം മനസി കരേയ്യം, ബഹു വത മേ കതം അസ്സാ'തി. ഏവം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഭാവേമി മരണസ്സതി''ന്തി.

ഏവം വുത്തേ ഭഗവാ തേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോച - ''യോ ചായം [യ്വായം (പീ॰ ക॰)], ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവം മരണസ്സതിം ഭാവേതി - 'അഹോ വതാഹം രത്തിന്ദിവം ജീവേയ്യം, ഭഗവതോ സാസനം മനസി കരേയ്യം, ബഹു വത മേ കതം അസ്സാ'''തി.

''യോ ചായം [യോപായം (ക॰)], ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവം മരണസ്സതിം ഭാവേതി - 'അഹോ വതാഹം ദിവസം ജീവേയ്യം, ഭഗവതോ സാസനം മനസി കരേയ്യം, ബഹു വത മേ കതം അസ്സാ'''തി.

''യോ ചായം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവം മരണസ്സതിം ഭാവേതി - 'അഹോ വതാഹം തദന്തരം ജീവേയ്യം യദന്തരം ഏകപിണ്ഡപാതം ഭുഞ്ജാമി, ഭഗവതോ സാസനം മനസി കരേയ്യം, ബഹു വത മേ കതം അസ്സാ'''തി.

''യോ ചായം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവം മരണസ്സതിം ഭാവേതി - 'അഹോ വതാഹം തദന്തരം ജീവേയ്യം യദന്തരം ചത്താരോ പഞ്ച ആലോപേ സങ്ഖാദിത്വാ അജ്ഝോഹരാമി, ഭഗവതോ സാസനം മനസി കരേയ്യം , ബഹു വത മേ കതം അസ്സാ'തി. ഇമേ വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ പമത്താ വിഹരന്തി ദന്ധം മരണസ്സതിം ഭാവേന്തി ആസവാനം ഖയായ.

''യോ ച ഖ്വായം [യോപായം (ക॰)], ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവം മരണസ്സതിം ഭാവേതി - 'അഹോ വതാഹം തദന്തരം ജീവേയ്യം യദന്തരം ഏകം ആലോപം സങ്ഖാദിത്വാ അജ്ഝോഹരാമി, ഭഗവതോ സാസനം മനസി കരേയ്യം, ബഹു വത മേ കതം അസ്സാ'''തി.

''യോ ചായം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവം മരണസ്സതിം ഭാവേതി - 'അഹോ വതാഹം തദന്തരം ജീവേയ്യം യദന്തരം അസ്സസിത്വാ വാ പസ്സസാമി പസ്സസിത്വാ വാ അസ്സസാമി, ഭഗവതോ സാസനം മനസി കരേയ്യം, ബഹു വത മേ കതം അസ്സാ'തി. ഇമേ വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ അപ്പമത്താ വിഹരന്തി തിക്ഖം മരണസ്സതിം ഭാവേന്തി ആസവാനം ഖയായ.

''തസ്മാതിഹ , ഭിക്ഖവേ, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - 'അപ്പമത്താ വിഹരിസ്സാമ, തിക്ഖം മരണസ്സതിം ഭാവേസ്സാമ ആസവാനം ഖയായാ'തി. ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബ''ന്തി. നവമം.

൧൦. ദുതിയമരണസ്സതിസുത്തം

൨൦. ഏകം സമയം ഭഗവാ നാതികേ വിഹരതി ഗിഞ്ജകാവസഥേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''മരണസ്സതി, ഭിക്ഖവേ, ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ അമതോഗധാ അമതപരിയോസാനാ. കഥം ഭാവിതാ ച, ഭിക്ഖവേ, മരണസ്സതി കഥം ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ അമതോഗധാ അമതപരിയോസാനാ?

“ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ദിവസേ നിക്ഖന്തേ രത്തിയാ പതിഹിതായ [പടിഗതായ (ക॰) അം॰ നി॰ വ്യ.൩൮] ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘ബഹുകാ ഖോ മേ പച്ചയാ മരണസ്സ - അഹി വാ മം ഡംസേയ്യ, വിച്ഛികോ വാ മം ഡംസേയ്യ, സതപദീ വാ മം ഡംസേയ്യ; തേന മേ അസ്സ കാലകിരിയാ , സോ മമസ്സ അന്തരായോ. ഉപക്ഖലിത്വാ വാ പപതേയ്യം, ഭത്തം വാ മേ ഭുത്തം ബ്യാപജ്ജേയ്യ, പിത്തം വാ മേ കുപ്പേയ്യ , സേമ്ഹം വാ മേ കുപ്പേയ്യ, സത്ഥകാ വാ മേ വാതാ കുപ്പേയ്യും; തേന മേ അസ്സ കാലകിരിയാ, സോ മമസ്സ അന്തരായോ’തി. തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖിതബ്ബം - ‘അത്ഥി നു ഖോ മേ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അപ്പഹീനാ, യേ മേ അസ്സു രത്തിം കാലം കരോന്തസ്സ അന്തരായായാ’”തി.

“സചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - ‘അത്ഥി മേ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അപ്പഹീനാ, യേ മേ അസ്സു രത്തിം കാലം കരോന്തസ്സ അന്തരായായാ’തി, തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ തേസംയേവ പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ അധിമത്തോ ഛന്ദോ ച വായാമോ ച ഉസ്സാഹോ ച ഉസ്സോള്ഹീ ച അപ്പടിവാനീ ച സതി ച സമ്പജഞ്ഞഞ്ച കരണീയം. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ആദിത്തചേലോ വാ ആദിത്തസീസോ വാ തസ്സേവ ചേലസ്സ വാ സീസസ്സ വാ നിബ്ബാപനായ അധിമത്തം ഛന്ദഞ്ച വായാമഞ്ച ഉസ്സാഹഞ്ച ഉസ്സോള്ഹിഞ്ച അപ്പടിവാനിഞ്ച സതിഞ്ച സമ്പജഞ്ഞഞ്ച കരേയ്യ; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തേന ഭിക്ഖുനാ തേസംയേവ പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ അധിമത്തോ ഛന്ദോ ച വായാമോ ച ഉസ്സാഹോ ച ഉസ്സോള്ഹീ ച അപ്പടിവാനീ ച സതി ച സമ്പജഞ്ഞഞ്ച കരണീയം.

“സചേ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - ‘നത്ഥി മേ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അപ്പഹീനാ, യേ മേ അസ്സു രത്തിം കാലം കരോന്തസ്സ അന്തരായായാ’തി, തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ തേനേവ പീതിപാമോജ്ജേന വിഹാതബ്ബം അഹോരത്താനുസിക്ഖിനാ കുസലേസു ധമ്മേസു.

“ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു രത്തിയാ നിക്ഖന്തായ ദിവസേ പതിഹിതേ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘ബഹുകാ ഖോ മേ പച്ചയാ മരണസ്സ - അഹി വാ മം ഡംസേയ്യ, വിച്ഛികോ വാ മം ഡംസേയ്യ, സതപദീ വാ മം ഡംസേയ്യ; തേന മേ അസ്സ കാലകിരിയാ സോ മമസ്സ അന്തരായോ. ഉപക്ഖലിത്വാ വാ പപതേയ്യം, ഭത്തം വാ മേ ഭുത്തം ബ്യാപജ്ജേയ്യ, പിത്തം വാ മേ കുപ്പേയ്യ, സേമ്ഹം വാ മേ കുപ്പേയ്യ, സത്ഥകാ വാ മേ വാതാ കുപ്പേയ്യും; തേന മേ അസ്സ കാലകിരിയാ സോ മമസ്സ അന്തരായോ’തി. തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖിതബ്ബം - ‘അത്ഥി നു ഖോ മേ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അപ്പഹീനാ, യേ മേ അസ്സു ദിവാ കാലം കരോന്തസ്സ അന്തരായായാ’”തി.

“സചേ , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - ‘അത്ഥി മേ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അപ്പഹീനാ, യേ മേ അസ്സു ദിവാ കാലം കരോന്തസ്സ അന്തരായായാ’തി, തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ തേസംയേവ പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ അധിമത്തോ ഛന്ദോ ച വായാമോ ച ഉസ്സാഹോ ച ഉസ്സോള്ഹീ ച അപ്പടിവാനീ ച സതി ച സമ്പജഞ്ഞഞ്ച കരണീയം. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ആദിത്തചേലോ വാ

ആദിത്തസീസോ വാ തസ്സേവ ചേലസ്സ വാ സീസസ്സ വാ നിബ്ബാപനായ അധിമത്തം ഛന്ദഞ്ച വായാമഞ്ച ഉസ്സാഹഞ്ച ഉസ്സോള്ഹിഞ്ച അപ്പടിവാനിഞ്ച സതിഞ്ച സമ്പജഞ്ഞഞ്ച കരേയ്യ; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തേന ഭിക്ഖുനാ തേസംയേവ പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ അധിമത്തോ ഛന്ദോ ച വായാമോ ച ഉസ്സാഹോ ച ഉസ്സോള്ഹീ ച അപ്പടിവാനീ ച സതി ച സമ്പജഞ്ഞഞ്ച കരണീയം.

“സചേ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - ‘നത്ഥി മേ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അപ്പഹീനാ, യേ മേ അസ്സു ദിവാ കാലം കരോന്തസ്സ അന്തരായായാ’തി, തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ തേനേവ പീതിപാമോജ്ജേന വിഹാതബ്ബം അഹോരത്താനുസിക്ഖിനാ കുസലേസു ധമ്മേസു. ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മരണസ്സതി ഏവം ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ അമതോഗധാ അമതപരിയോസാനാ”തി. ദസമം.

സാരണീയവഗ്ഗോ ദുതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ദ്വേ സാരണീ നിസാരണീയം, ഭദ്ദകം അനുതപ്പിയം;
നകുലം സോപ്പമച്ഛാ ച, ദ്വേ ഹോന്തി മരണസ്സതീതി.

൩. അനുത്തരിയവഗ്ഗോ

൧. സാമകസുത്തം

൨൧. ഏകം സമയം ഭഗവാ സക്കേസു വിഹരതി സാമഗാമകേ പോക്ഖരണിയായം. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരാ ദേവതാ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം പോക്ഖരണിയം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി ; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ സാ ദേവതാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

''തയോമേ, ഭന്തേ, ധമ്മാ ഭിക്ഖുനോ പരിഹാനായ സംവത്തന്തി. കതമേ തയോ? കമ്മാരാമതാ, ഭസ്സാരാമതാ , നിദ്ദാരാമതാ - ഇമേ ഖോ, ഭന്തേ, തയോ ധമ്മാ ഭിക്ഖുനോ പരിഹാനായ സംവത്തന്തീ''തി. ഇദമവോച സാ ദേവതാ. സമനുഞ്ഞോ സത്ഥാ അഹോസി. അഥ ഖോ സാ ദേവതാ ''സമനുഞ്ഞോ മേ സത്ഥാ''തി ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ തത്ഥേവന്തരധായി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഇമം, ഭിക്ഖവേ, രത്തിം അഞ്ഞതരാ ദേവതാ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം പോക്ഖരണിയം ഓഭാസേത്വാ യേനാഹം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ മം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സാ ദേവതാ മം ഏതദവോച - 'തയോമേ, ഭന്തേ, ധമ്മാ ഭിക്ഖുനോ പരിഹാനായ സംവത്തന്തി. കതമേ തയോ? കമ്മാരാമതാ, ഭസ്സാരാമതാ, നിദ്ദാരാമതാ - ഇമേ ഖോ, ഭന്തേ, തയോ ധമ്മാ ഭിക്ഖുനോ പരിഹാനായ സംവത്തന്തീ'തി. ഇദമവോച, ഭിക്ഖവേ, സാ ദേവതാ. ഇദം വത്വാ മം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ തത്ഥേവന്തരധായി. തേസം വോ [ഖോ (ക॰)], ഭിക്ഖവേ, അലാഭാ തേസം ദുല്ലദ്ധം, യേ വോ ദേവതാപി ജാനന്തി കുസലേഹി ധമ്മേഹി പരിഹായമാനേ''.

''അപരേപി, ഭിക്ഖവേ, തയോ പരിഹാനിയേ ധമ്മേ ദേസേസ്സാമി. തം സുണാഥ, സാധുകം മനസി കരോഥ; ഭാസിസ്സാമീ''തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച - ''കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, തയോ പരിഹാനിയാ ധമ്മാ? സങ്ഗണികാരാമതാ, ദോവചസ്സതാ, പാപമിത്തതാ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ പരിഹാനിയാ ധമ്മാ''.

''യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അതീതമദ്ധാനം പരിഹായിംസു കുസലേഹി ധമ്മേഹി, സബ്ബേതേ ഇമേഹേവ ഛഹി ധമ്മേഹി പരിഹായിംസു കുസലേഹി ധമ്മേഹി. യേപി ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അനാഗതമദ്ധാനം പരിഹായിസ്സന്തി കുസലേഹി ധമ്മേഹി, സബ്ബേതേ ഇമേഹേവ ഛഹി ധമ്മേഹി പരിഹായിസ്സന്തി കുസലേഹി ധമ്മേഹി. യേപി ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, ഏതരഹി പരിഹായന്തി കുസലേഹി ധമ്മേഹി, സബ്ബേതേ ഇമേഹേവ ഛഹി ധമ്മേഹി പരിഹായന്തി കുസലേഹി ധമ്മേഹീ''തി. പഠമം.

൨. അപരിഹാനിയസുത്തം

൨൨. “ഛയിമേ, ഭിക്ഖവേ, അപരിഹാനിയേ ധമ്മേ ദേസേസ്സാമി, തം സുണാഥ...പേ॰... കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ഛ അപരിഹാനിയാ ധമ്മാ? ന കമ്മാരാമതാ, ന ഭസ്സാരാമതാ, ന നിദ്ദാരാമതാ, ന സങ്ഗണികാരാമതാ, സോവചസ്സതാ, കല്യാണമിത്തതാ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ അപരിഹാനിയാ ധമ്മാ.

“യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അതീതമദ്ധാനം ന പരിഹായിംസു കുസലേഹി ധമ്മേഹി, സബ്ബേതേ ഇമേഹേവ ഛഹി ധമ്മേഹി ന പരിഹായിംസു കുസലേഹി ധമ്മേഹി. യേപി ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അനാഗതമദ്ധാനം ന പരിഹായിസ്സന്തി കുസലേഹി ധമ്മേഹി, സബ്ബേതേ ഇമേഹേവ ഛഹി ധമ്മേഹി ന പരിഹായിസ്സന്തി കുസലേഹി ധമ്മേഹി. യേപി ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, ഏതരഹി ന പരിഹായന്തി കുസലേഹി ധമ്മേഹി, സബ്ബേതേ ഇമേഹേവ ഛഹി ധമ്മേഹി ന പരിഹായന്തി കുസലേഹി ധമ്മേഹീ”തി. ദുതിയം.

൩. ഭയസുത്തം

൨൩. “‘ഭയ’ന്തി, ഭിക്ഖവേ, കാമാനമേതം അധിവചനം; ‘ദുക്ഖ’ന്തി, ഭിക്ഖവേ, കാമാനമേതം അധിവചനം; ‘രോഗോ’തി, ഭിക്ഖവേ, കാമാനമേതം അധിവചനം; ‘ഗണ്ഡോ’തി, ഭിക്ഖവേ , കാമാനമേതം അധിവചനം; ‘സങ്ഗോ’തി, ഭിക്ഖവേ, കാമാനമേതം അധിവചനം; ‘പങ്കോ’തി, ഭിക്ഖവേ, കാമാനമേതം അധിവചനം.

“കസ്മാ ച, ഭിക്ഖവേ, ‘ഭയ’ന്തി കാമാനമേതം അധിവചനം? കാമരാഗരത്തായം, ഭിക്ഖവേ, ഛന്ദരാഗവിനിബദ്ധോ ദിട്ഠധമ്മികാപി ഭയാ ന പരിമുച്ചതി, സമ്പരായികാപി ഭയാ ന പരിമുച്ചതി, തസ്മാ ‘ഭയ’ന്തി കാമാനമേതം അധിവചനം. കസ്മാ ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖന്തി...പേ॰... രോഗോതി... ഗണ്ഡോതി... സങ്ഗോതി... പങ്കോതി കാമാനമേതം അധിവചനം? കാമരാഗരത്തായം, ഭിക്ഖവേ, ഛന്ദരാഗവിനിബദ്ധോ ദിട്ഠധമ്മികാപി പങ്കാ ന പരിമുച്ചതി, സമ്പരായികാപി പങ്കാ ന പരിമുച്ചതി, തസ്മാ ‘പങ്കോ’തി കാമാനമേതം അധിവചന”ന്തി.

“ഭയം ദുക്ഖം രോഗോ ഗണ്ഡോ, സങ്ഗോ പങ്കോ ച ഉഭയം;
ഏതേ കാമാ പവുച്ചന്തി, യത്ഥ സത്തോ പുഥുജ്ജനോ.

“ഉപാദാനേ ഭയം ദിസ്വാ, ജാതിമരണസമ്ഭവേ;
അനുപാദാ വിമുച്ചന്തി, ജാതിമരണസങ്ഖയേ.

“തേ ഖേമപ്പത്താ സുഖിനോ, ദിട്ഠധമ്മാഭിനിബ്ബുതാ;
സബ്ബവേരഭയാതീതാ [സബ്ബേ വേരഭയാതീതാ (സ്യാ॰)], സബ്ബദുക്ഖം ഉപച്ചഗു”ന്തി. തതിയം;

൪. ഹിമവന്തസുത്തം

൨൪. “ഛഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ഹിമവന്തം പബ്ബതരാജം പദാലേയ്യ, കോ പന വാദോ ഛവായ അവിജ്ജായ! കതമേഹി

ഛഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമാധിസ്സ സമാപത്തികുസലോ ഹോതി, സമാധിസ്സ ഠിതികുസലോ ഹോതി, സമാധിസ്സ വുട്ഠാനകുസലോ ഹോതി, സമാധിസ്സ കല്ലിതകുസലോ [കല്ലതാകുസലോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰) സം॰ നി॰ ൩.൬൯൨ പസ്സിതബ്ബം] ഹോതി, സമാധിസ്സ ഗോചരകുസലോ ഹോതി, സമാധിസ്സ അഭിനീഹാരകുസലോ ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ഹിമവന്തം പബ്ബതരാജം പദാലേയ്യ, കോ പന വാദോ ഛവായ അവിജ്ജായാ''തി! ചതുത്ഥം.

൫. അനുസ്സതിട്ഠാനസുത്തം

൨൫. ''ഛയിമാനി , ഭിക്ഖവേ, അനുസ്സതിട്ഠാനാനി. കതമാനി ഛ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ തഥാഗതം അനുസ്സരതി - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ... പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ'തി. യസ്മിം, ഭിക്ഖവേ, സമയേ അരിയസാവകോ തഥാഗതം അനുസ്സരതി, നേവസ്സ തസ്മിം സമയേ രാഗപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന ദോസപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന മോഹപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി; ഉജുഗതമേവസ്സ തസ്മിം സമയേ ചിത്തം ഹോതി, നിക്ഖന്തം മുത്തം വുട്ഠിതം ഗേധമ്ഹാ. 'ഗേധോ'തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നേതം കാമഗുണാനം അധിവചനം. ഇദമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ആരമ്മണം കരിത്വാ ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ വിസുജ്ഝന്തി.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ധമ്മം അനുസ്സരതി - 'സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ...പേ॰... പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീ'തി. യസ്മിം, ഭിക്ഖവേ, സമയേ അരിയസാവകോ ധമ്മം അനുസ്സരതി, നേവസ്സ തസ്മിം സമയേ രാഗപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന ദോസപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന മോഹപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി ; ഉജുഗതമേവസ്സ തസ്മിം സമയേ ചിത്തം ഹോതി, നിക്ഖന്തം മുത്തം വുട്ഠിതം ഗേധമ്ഹാ. 'ഗേധോ'തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നേതം കാമഗുണാനം അധിവചനം. ഇദമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ആരമ്മണം കരിത്വാ ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ വിസുജ്ഝന്തി.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ സങ്ഘം അനുസ്സരതി - 'സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ...പേ॰... അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ'തി. യസ്മിം, ഭിക്ഖവേ, സമയേ അരിയസാവകോ സങ്ഘം അനുസ്സരതി, നേവസ്സ തസ്മിം സമയേ രാഗപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന ദോസപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന മോഹപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി; ഉജുഗതമേവസ്സ തസ്മിം സമയേ ചിത്തം ഹോതി, നിക്ഖന്തം മുത്തം വുട്ഠിതം ഗേധമ്ഹാ. 'ഗേധോ'തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നേതം കാമഗുണാനം അധിവചനം. ഇദമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ആരമ്മണം കരിത്വാ ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ വിസുജ്ഝന്തി.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ അത്തനോ സീലാനി അനുസ്സരതി അഖണ്ഡാനി...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികാനി. യസ്മിം, ഭിക്ഖവേ, സമയേ അരിയസാവകോ സീലം അനുസ്സരതി, നേവസ്സ തസ്മിം സമയേ രാഗപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന ദോസപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന മോഹപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി; ഉജുഗതമേവസ്സ തസ്മിം സമയേ ചിത്തം ഹോതി, നിക്ഖന്തം മുത്തം വുട്ഠിതം ഗേധമ്ഹാ. 'ഗേധോ'തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ,

പഞ്ചന്നേതം കാമഗുണാനം അധിവചനം. ഇദമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ആരമ്മണം കരിത്വാ ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ വിസുജ്ഝന്തി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ അത്തനോ ചാഗം അനുസ്സരതി - ‘ലാഭാ വത മേ! സുലദ്ധം വത മേ...പേ॰... യാചയോഗോ ദാനസംവിഭാഗരതോ’തി. യസ്മിം...പേ॰... ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ വിസുജ്ഝന്തി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ദേവതാ അനുസ്സരതി - ‘സന്തി ദേവാ ചാതുമഹാരാജികാ , സന്തി ദേവാ താവതിംസാ, സന്തി ദേവാ യാമാ, സന്തി ദേവാ തുസിതാ, സന്തി ദേവാ നിമ്മാനരതിനോ, സന്തി ദേവാ പരനിമ്മിതവസവത്തിനോ, സന്തി ദേവാ ബ്രഹ്മകായികാ , സന്തി ദേവാ തതുത്തരി. യഥാരൂപായ സദ്ധായ സമന്നാഗതാ താ ദേവതാ ഇതോ ചുതാ തത്ഥ ഉപപന്നാ; മയ്ഹമ്പി തഥാരൂപാ സദ്ധാ സംവിജ്ജതി. യഥാരൂപേന സീലേന... സുതേന... ചാഗേന... പഞ്ഞായ സമന്നാഗതാ താ ദേവതാ ഇതോ ചുതാ തത്ഥ ഉപപന്നാ; മയ്ഹമ്പി തഥാരൂപാ പഞ്ഞാ സംവിജ്ജതീ’” തി.

“യസ്മിം , ഭിക്ഖവേ, സമയേ അരിയസാവകോ അത്തനോ ച താസഞ്ച ദേവതാനം സദ്ധഞ്ച സീലഞ്ച സുതഞ്ച ചാഗഞ്ച പഞ്ഞഞ്ച അനുസ്സരതി നേവസ്സ തസ്മിം സമയേ രാഗപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന ദോസപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന മോഹപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി; ഉജുഗതമേവസ്സ തസ്മിം സമയേ ചിത്തം ഹോതി, നിക്ഖന്തം മുത്തം വുട്ഠിതം ഗേധമ്ഹാ. ‘ഗേധോ’തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നേതം കാമഗുണാനം അധിവചനം. ഇദമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ആരമ്മണം കരിത്വാ ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ വിസുജ്ഝന്തി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ അനുസ്സതിട്ഠാനാനീ”തി. പഞ്ചമം.

൬. മഹാകച്ചാനസുത്തം

൨൬. തത്ര ഖോ ആയസ്മാ മഹാകച്ചാനോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ആവുസോ ഭിക്ഖവേ”തി. “ആവുസോ”തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ മഹാകച്ചാനസ്സ പച്ചസ്സോസും. ആയസ്മാ മഹാകച്ചാനോ ഏതദവോച - “അച്ഛരിയം, ആവുസോ; അബ്ഭുതം, ആവുസോ! യാവഞ്ചിദം തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന സമ്ബാധേ ഓകാസാധിഗമോ അനുബുദ്ധോ സത്താനം വിസുദ്ധിയാ സോകപരിദേവാനം സമതിക്കമായ ദുക്ഖദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമായ ഞായസ്സ അധിഗമായ നിബ്ബാനസ്സ സച്ഛികിരിയായ, യദിദം ഛ അനുസ്സതിട്ഠാനാനി.

“കതമാനി ഛ? ഇധാവുസോ, അരിയസാവകോ തഥാഗതം അനുസ്സരതി - ‘ഇതിപി സോ ഭഗവാ ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ’തി. യസ്മിം, ആവുസോ, സമയേ അരിയസാവകോ തഥാഗതം അനുസ്സരതി നേവസ്സ തസ്മിം സമയേ രാഗപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന ദോസപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന മോഹപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി; ഉജുഗതമേവസ്സ തസ്മിം സമയേ ചിത്തം ഹോതി, നിക്ഖന്തം മുത്തം വുട്ഠിതം ഗേധമ്ഹാ. ‘ഗേധോ’തി ഖോ, ആവുസോ, പഞ്ചന്നേതം കാമഗുണാനം അധിവചനം. സ ഖോ സോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സബ്ബസോ ആകാസസമേന ചേതസാ വിഹരതി വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ജേന.

ഇദമ്പി ഖോ, ആവുസോ, ആരമ്മണം കരിത്വാ ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ വിസുദ്ധിധമ്മാ ഭവന്തി.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ധമ്മം അനുസ്സരതി - ‘സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ...പേ॰... പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീ’തി. യസ്മിം, ആവുസോ, സമയേ അരിയസാവകോ ധമ്മം അനുസ്സരതി നേവസ്സ തസ്മിം സമയേ രാഗപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന ദോസപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന മോഹപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി; ഉജുഗതമേവസ്സ തസ്മിം സമയേ ചിത്തം ഹോതി, നിക്ഖന്തം മുത്തം വുട്ഠിതം ഗേധമ്ഹാ. ‘ഗേധോ’തി ഖോ, ആവുസോ, പഞ്ചന്നേതം കാമഗുണാനം അധിവചനം. സ ഖോ സോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സബ്ബസോ ആകാസസമേന ചേതസാ വിഹരതി വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ജേന . ഇദമ്പി ഖോ, ആവുസോ, ആരമ്മണം കരിത്വാ ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ വിസുദ്ധിധമ്മാ ഭവന്തി.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സങ്ഘം അനുസ്സരതി - ‘സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ...പേ॰... അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ’തി. യസ്മിം, ആവുസോ, സമയേ അരിയസാവകോ സങ്ഘം അനുസ്സരതി നേവസ്സ തസ്മിം സമയേ രാഗപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന ദോസപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന മോഹപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി; ഉജുഗതമേവസ്സ തസ്മിം സമയേ ചിത്തം ഹോതി, നിക്ഖന്തം മുത്തം വുട്ഠിതം ഗേധമ്ഹാ. ‘ഗേധോ’തി ഖോ, ആവുസോ, പഞ്ചന്നേതം കാമഗുണാനം അധിവചനം. സ ഖോ സോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സബ്ബസോ ആകാസസമേന ചേതസാ വിഹരതി വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ജേന. ഇദമ്പി ഖോ, ആവുസോ, ആരമ്മണം കരിത്വാ ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ വിസുദ്ധിധമ്മാ ഭവന്തി.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, അരിയസാവകോ അത്തനോ സീലാനി അനുസ്സരതി അഖണ്ഡാനി...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികാനി. യസ്മിം, ആവുസോ, സമയേ അരിയസാവകോ അത്തനോ സീലം അനുസ്സരതി നേവസ്സ തസ്മിം സമയേ രാഗപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന ദോസപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന മോഹപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി; ഉജുഗതമേവസ്സ തസ്മിം സമയേ ചിത്തം ഹോതി, നിക്ഖന്തം മുത്തം വുട്ഠിതം ഗേധമ്ഹാ. ‘ഗേധോ’തി ഖോ, ആവുസോ, പഞ്ചന്നേതം കാമഗുണാനം അധിവചനം. സ ഖോ സോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സബ്ബസോ ആകാസസമേന ചേതസാ വിഹരതി വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ജേന. ഇദമ്പി ഖോ, ആവുസോ, ആരമ്മണം കരിത്വാ ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ വിസുദ്ധിധമ്മാ ഭവന്തി.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, അരിയസാവകോ അത്തനോ ചാഗം അനുസ്സരതി - ‘ലാഭാ വത മേ, സുലദ്ധം വത മേ...പേ॰... യാചയോഗോ ദാനസംവിഭാഗരതോ’തി. യസ്മിം, ആവുസോ, സമയേ അരിയസാവകോ അത്തനോ ചാഗം അനുസ്സരതി നേവസ്സ തസ്മിം സമയേ രാഗപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന ദോസപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന മോഹപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി; ഉജുഗതമേവസ്സ തസ്മിം സമയേ ചിത്തം ഹോതി, നിക്ഖന്തം മുത്തം വുട്ഠിതം ഗേധമ്ഹാ. ‘ഗേധോ’തി ഖോ, ആവുസോ,

പഞ്ചന്നേതം കാമഗുണാനം അധിവചനം. സ ഖോ സോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സബ്ബസോ ആകാസസമേന ചേതസാ വിഹരതി വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ജേന. ഇദമ്പി ഖോ, ആവുസോ, ആരമ്മണം കരിത്വാ ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ വിസുദ്ധിധമ്മാ ഭവന്തി.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ദേവതാ അനുസ്സരതി - ‘സന്തി ദേവാ ചാതുമഹാരാജികാ, സന്തി ദേവാ…പേ॰… തതുത്തരി. യഥാരൂപായ സദ്ധായ സമന്നാഗതാ താ ദേവതാ ഇതോ ചുതാ തത്ഥ ഉപപന്നാ; മയ്ഹമ്പി തഥാരൂപാ സദ്ധാ സംവിജ്ജതി . യഥാരൂപേന സീലേന…പേ॰… സുതേന… ചാഗേന… പഞ്ഞായ സമന്നാഗതാ താ ദേവതാ ഇതോ ചുതാ തത്ഥ ഉപപന്നാ; മയ്ഹമ്പി തഥാരൂപാ പഞ്ഞാ സംവിജ്ജതീ’തി. യസ്മിം, ആവുസോ, സമയേ അരിയസാവകോ അത്തനോ ച താസഞ്ച ദേവതാനം സദ്ധഞ്ച സീലഞ്ച സുതഞ്ച ചാഗഞ്ച പഞ്ഞഞ്ച അനുസ്സരതി നേവസ്സ തസ്മിം സമയേ രാഗപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി , ന ദോസപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി, ന മോഹപരിയുട്ഠിതം ചിത്തം ഹോതി; ഉജുഗതമേവസ്സ തസ്മിം സമയേ ചിത്തം ഹോതി, നിക്ഖന്തം മുത്തം വുട്ഠിതം ഗേധമ്ഹാ. ‘ഗേധോ’തി ഖോ, ആവുസോ, പഞ്ചന്നേതം കാമഗുണാനം അധിവചനം. സ ഖോ സോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സബ്ബസോ ആകാസസമേന ചേതസാ വിഹരതി വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ജേന. ഇദമ്പി ഖോ, ആവുസോ, ആരമ്മണം കരിത്വാ ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ വിസുദ്ധിധമ്മാ ഭവന്തി.

“അച്ഛരിയം , ആവുസോ; അബ്ഭുതം, ആവുസോ! യാവഞ്ചിദം തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന സമ്ബാധേ ഓകാസാധിഗമോ അനുബുദ്ധോ സത്താനം വിസുദ്ധിയാ സോകപരിദേവാനം സമതിക്കമായ ദുക്ഖദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമായ ഞായസ്സ അധിഗമായ നിബ്ബാനസ്സ സച്ഛികിരിയായ, യദിദം ഛ അനുസ്സതിട്ഠാനാനീ”തി. ഛട്ഠം.

൭. പഠമസമയസുത്തം

൨൭. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “കതി നു ഖോ, ഭന്തേ, സമയാ മനോഭാവനീയസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതു”ന്തി? “ഛയിമേ, ഭിക്ഖു, സമയാ മനോഭാവനീയസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും”.

“കതമേ ഛ? ഇധ, ഭിക്ഖു, യസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു കാമരാഗപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി കാമരാഗപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച കാമരാഗസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി തസ്മിം സമയേ മനോഭാവനീയോ ഭിക്ഖു ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവമസ്സ വചനീയോ - ‘അഹം ഖോ, ആവുസോ, കാമരാഗപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരാമി കാമരാഗപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച കാമരാഗസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാമി. സാധു വത മേ, ആയസ്മാ, കാമരാഗസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേതൂ’തി. തസ്സ മനോഭാവനീയോ ഭിക്ഖു കാമരാഗസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേതി. അയം, ഭിക്ഖു, പഠമോ സമയോ മനോഭാവനീയസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖു, യസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ബ്യാപാദപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ബ്യാപാദപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച ബ്യാപാദസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി തസ്മിം സമയേ മനോഭാവനീയോ ഭിക്ഖു ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവമസ്സ വചനീയോ - ‘അഹം ഖോ, ആവുസോ, ബ്യാപാദപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരാമി ബ്യാപാദപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച ബ്യാപാദസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാമി. സാധു വത മേ, ആയസ്മാ, ബ്യാപാദസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേതൂ’തി. തസ്സ മനോഭാവനീയോ ഭിക്ഖു ബ്യാപാദസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേതി. അയം, ഭിക്ഖു, ദുതിയോ സമയോ മനോഭാവനീയസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖു, യസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഥിനമിദ്ധപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ഥിനമിദ്ധപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച ഥിനമിദ്ധസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി തസ്മിം സമയേ മനോഭാവനീയോ ഭിക്ഖു ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവമസ്സ വചനീയോ - ‘അഹം ഖോ, ആവുസോ, ഥിനമിദ്ധപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരാമി ഥിനമിദ്ധപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച ഥിനമിദ്ധസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാമി. സാധു വത മേ, ആയസ്മാ, ഥിനമിദ്ധസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേതൂ’തി. തസ്സ മനോഭാവനീയോ ഭിക്ഖു ഥിനമിദ്ധസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേതി . അയം, ഭിക്ഖു, തതിയോ സമയോ മനോഭാവനീയസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖു, യസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി തസ്മിം സമയേ മനോഭാവനീയോ ഭിക്ഖു ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവമസ്സ വചനീയോ - ‘അഹം ഖോ, ആവുസോ, ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരാമി ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാമി. സാധു വത മേ, ആയസ്മാ, ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേതൂ’തി. തസ്സ മനോഭാവനീയോ ഭിക്ഖു ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേതി. അയം, ഭിക്ഖു, ചതുത്ഥോ സമയോ മനോഭാവനീയസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖു, യസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു വിചികിച്ഛാപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി വിചികിച്ഛാപരേതേന, ഉപ്പന്നായ ച വിചികിച്ഛായ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി തസ്മിം സമയേ മനോഭാവനീയോ ഭിക്ഖു ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവമസ്സ വചനീയോ - ‘അഹം, ആവുസോ, വിചികിച്ഛാപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരാമി വിചികിച്ഛാപരേതേന, ഉപ്പന്നായ ച വിചികിച്ഛായ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാമി. സാധു വത മേ, ആയസ്മാ, വിചികിച്ഛായ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേതൂ’തി. തസ്സ മനോഭാവനീയോ ഭിക്ഖു വിചികിച്ഛായ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേതി. അയം, ഭിക്ഖു, പഞ്ചമോ സമയോ മനോഭാവനീയസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖു, യസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു യം നിമിത്തം ആഗമ്മ യം നിമിത്തം മനസികരോതോ അനന്തരാ ആസവാനം ഖയോ ഹോതി തം നിമിത്തം നപ്പജാനാതി തസ്മിം സമയേ മനോഭാവനീയോ ഭിക്ഖു ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവമസ്സ വചനീയോ - ‘അഹം ഖോ, ആവുസോ, യം നിമിത്തം

ആഗമ്മ യം നിമിത്തം മനസികരോതോ അനന്തരാ ആസവാനം ഖയോ ഹോതി, തം നിമിത്തം നപ്പജാനാമി. സാധു വത മേ, ആയസ്മാ, ആസവാനം ഖയായ ധമ്മം ദേസേതൂ'തി. തസ്സ മനോഭാവനീയോ ഭിക്ഖു ആസവാനം ഖയായ ധമ്മം ദേസേതി. അയം, ഭിക്ഖു, ഛട്ഠോ സമയോ മനോഭാവനീയസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖു, ഛ സമയാ മനോഭാവനീയസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതു''ന്തി. സത്തമം.

൮. ദുതിയസമയസുത്തം

൨൮. ഏകം സമയം സമ്ബഹുലാ ഥേരാ ഭിക്ഖൂ ബാരാണസിയം വിഹരന്തി ഇസിപതനേ മിഗദായേ. അഥ ഖോ തേസം ഥേരാനം ഭിക്ഖൂനം പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താനം മണ്ഡലമാളേ സന്നിസിന്നാനം സന്നിപതിതാനം അയമന്തരാകഥാ ഉദപാദി - ''കോ നു ഖോ, ആവുസോ, സമയോ മനോഭാവനീയസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതു''ന്തി?

ഏവം വുത്തേ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു ഥേരേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോച - ''യസ്മിം, ആവുസോ, സമയേ മനോഭാവനീയോ ഭിക്ഖു പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ പാദേ പക്ഖാലേത്വാ നിസിന്നോ ഹോതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ, സോ സമയോ മനോഭാവനീയസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതു''ന്തി.

ഏവം വുത്തേ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു തം ഭിക്ഖും ഏതദവോച - ''ന ഖോ, ആവുസോ , സോ സമയോ മനോഭാവനീയസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും. യസ്മിം, ആവുസോ, സമയേ മനോഭാവനീയോ ഭിക്ഖു പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ പാദേ പക്ഖാലേത്വാ നിസിന്നോ ഹോതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ, ചാരിത്തകിലമഥോപിസ്സ തസ്മിം സമയേ അപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ ഹോതി, ഭത്തകിലമഥോപിസ്സ തസ്മിം സമയേ അപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ ഹോതി. തസ്മാ സോ അസമയോ മനോഭാവനീയസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും. യസ്മിം, ആവുസോ, സമയേ മനോഭാവനീയോ ഭിക്ഖു സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ വിഹാരപച്ഛായായം നിസിന്നോ ഹോതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ, സോ സമയോ മനോഭാവനീയസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതു''ന്തി.

ഏവം വുത്തേ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു തം ഭിക്ഖും ഏതദവോച - ''ന ഖോ, ആവുസോ, സോ സമയോ മനോഭാവനീയസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും. യസ്മിം, ആവുസോ, സമയേ മനോഭാവനീയോ ഭിക്ഖു സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ വിഹാരപച്ഛായായം നിസിന്നോ ഹോതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ, യദേവസ്സ ദിവാ സമാധിനിമിത്തം മനസികതം ഹോതി തദേവസ്സ തസ്മിം സമയേ സമുദാചരതി. തസ്മാ സോ അസമയോ മനോഭാവനീയസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും. യസ്മിം, ആവുസോ, സമയേ മനോഭാവനീയോ ഭിക്ഖു രത്തിയാ പച്ചൂസസമയം പച്ചുട്ഠായ നിസിന്നോ ഹോതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ, സോ സമയോ മനോഭാവനീയസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതു''ന്തി.

ഏവം വുത്തേ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു തം ഭിക്ഖും ഏതദവോച - "ന ഖോ, ആവുസോ, സോ സമയോ മനോഭാവനീയസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും. യസ്മിം, ആവുസോ, സമയേ മനോഭാവനീയോ ഭിക്ഖു രത്തിയാ പച്ചൂസസമയം പച്ചുട്ഠായ നിസിന്നോ ഹോതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ, ഓജട്ഠായിസ്സ തസ്മിം സമയേ കായോ ഹോതി ഫാസുസ്സ ഹോതി ബുദ്ധാനം സാസനം മനസി കാതും. തസ്മാ സോ അസമയോ മനോഭാവനീയസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതു"ന്തി.

ഏവം വുത്തേ ആയസ്മാ മഹാകച്ചാനോ ഥേരേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോച - "സമ്മുഖാ മേതം, ആവുസോ, ഭഗവതോ സുതം സമ്മുഖാ പടിഗ്ഗഹിതം - 'ഛയിമേ, ഭിക്ഖു, സമയാ മനോഭാവനീയസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും'".

"കതമേ ഛ? ഇധ, ഭിക്ഖു, യസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു കാമരാഗപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി കാമരാഗപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച കാമരാഗസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, തസ്മിം സമയേ മനോഭാവനീയോ ഭിക്ഖു ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവമസ്സ വചനീയോ - 'അഹം ഖോ, ആവുസോ, കാമരാഗപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരാമി കാമരാഗപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച കാമരാഗസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാമി. സാധു വത മേ ആയസ്മാ കാമരാഗസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേതൂ'തി. തസ്സ മനോഭാവനീയോ ഭിക്ഖു കാമരാഗസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേതി. അയം, ഭിക്ഖു, പഠമോ സമയോ മനോഭാവനീയസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും.

"പുന ചപരം, ഭിക്ഖു, യസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ബ്യാപാദപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി...പേ॰... ഥിനമിദ്ധപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി... ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി... വിചികിച്ഛാപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി... യം നിമിത്തം ആഗമ്മ യം നിമിത്തം മനസികരോതോ അനന്തരാ ആസവാനം ഖയോ ഹോതി, തം നിമിത്തം ന ജാനാതി ന പസ്സതി, തസ്മിം സമയേ മനോഭാവനീയോ ഭിക്ഖു ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവമസ്സ വചനീയോ - 'അഹം ഖോ, ആവുസോ, യം നിമിത്തം ആഗമ്മ യം നിമിത്തം മനസികരോതോ അനന്തരാ ആസവാനം ഖയോ ഹോതി തം നിമിത്തം ന ജാനാമി ന പസ്സാമി. സാധു വത മേ ആയസ്മാ ആസവാനം ഖയായ ധമ്മം ദേസേതൂ'തി. തസ്സ മനോഭാവനീയോ ഭിക്ഖു ആസവാനം ഖയായ ധമ്മം ദേസേതി. അയം, ഭിക്ഖു, ഛട്ഠോ സമയോ മനോഭാവനീയസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും.

"സമ്മുഖാ മേതം, ആവുസോ, ഭഗവതോ സുതം സമ്മുഖാ പടിഗ്ഗഹിതം - 'ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖു, ഛ സമയാ മനോഭാവനീയസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതു'"ന്തി. അട്ഠമം.

൯. ഉദായീസുത്തം

൨൯. അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ഉദായിം ആമന്തേസി - "കതി നു ഖോ, ഉദായി, അനുസ്സതിട്ഠാനാനീ"തി? ഏവം വുത്തേ ആയസ്മാ ഉദായീ തുണ്ഹീ അഹോസി. ദുതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ഉദായിം

ആമന്തേസി - "കതി നു ഖോ, ഉദായി, അനുസ്സതിട്ഠാനാനീ"തി? ദുതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ഉദായീ തുണ്ഹീ അഹോസി. തതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ഉദായിം ആമന്തേസി - "കതി നു ഖോ, ഉദായി, അനുസ്സതിട്ഠാനാനീ"തി? തതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ഉദായീ തുണ്ഹീ അഹോസി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ആയസ്മന്തം ഉദായിം ഏതദവോച - "സത്ഥാ തം, ആവുസോ ഉദായി, ആമന്തേസീ"തി. "സുണോമഹം , ആവുസോ ആനന്ദ, ഭഗവതോ. ഇധ , ഭന്തേ, ഭിക്ഖു അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി - സേയ്യഥിദം ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ...പേ.... ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി. ഇദം, ഭന്തേ, അനുസ്സതിട്ഠാന"ന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി - "അഞ്ഞാസിം ഖോ അഹം, ആനന്ദ - 'നേവായം ഉദായീ മോഘപുരിസോ അധിചിത്തം അനുയുത്തോ വിഹരതീ'തി. കതി നു ഖോ, ആനന്ദ, അനുസ്സതിട്ഠാനാനീ"തി?

"പഞ്ച, ഭന്തേ, അനുസ്സതിട്ഠാനാനി. കതമാനി പഞ്ച? ഇധ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി...പേ... തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇദം, ഭന്തേ, അനുസ്സതിട്ഠാനം ഏവം ഭാവിതം ഏവം ബഹുലീകതം ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരായ സംവത്തതി.

"പുന ചപരം, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു ആലോകസഞ്ഞം മനസി കരോതി, ദിവാ സഞ്ഞം അധിട്ഠാതി, യഥാ ദിവാ തഥാ രത്തിം, യഥാ രത്തിം തഥാ ദിവാ; ഇതി വിവടേന ചേതസാ അപരിയോനദ്ധേന സപ്പഭാസം ചിത്തം ഭാവേതി. ഇദം, ഭന്തേ, അനുസ്സതിട്ഠാനം ഏവം ഭാവിതം ഏവം ബഹുലീകതം ഞാണദസ്സനപ്പടിലാഭായ സംവത്തതി.

"പുന ചപരം, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു ഇമമേവ കായം ഉദ്ധം പാദതലാ അധോ കേസമത്ഥകാ തചപരിയന്തം പൂരം നാനപ്പകാരസ്സ അസുചിനോ പച്ചവേക്ഖതി - 'അത്ഥി ഇമസ്മിം കായേ കേസാ ലോമാ നഖാ ദന്താ തചോ മംസം ന്ഹാരു [നഹാരു (സീ॰ പീ॰) ദീ॰ നി॰ ൨.൩൭൭; മ॰ നി॰ ൧.൧൧൦] അട്ഠി അട്ഠിമിഞ്ജം വക്കം ഹദയം യകനം കിലോമകം പിഹകം പപ്ഫാസം അന്തം അന്തഗുണം ഉദരിയം കരീസം പിത്തം സേമ്ഹം പുബ്ബോ ലോഹിതം സേദോ മേദോ അസ്സു വസാ ഖേളോ സിങ്ഘാണികാ ലസികാ മുത്ത'ന്തി. ഇദം, ഭന്തേ , അനുസ്സതിട്ഠാനം ഏവം ഭാവിതം ഏവം ബഹുലീകതം കാമരാഗപ്പഹാനായ സംവത്തതി.

"പുന ചപരം, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു സേയ്യഥാപി പസ്സേയ്യ സരീരം സീവഥികായ ഛഡ്ഡിതം [ഛഡ്ഡിതം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ഏകാഹമതം വാ ദ്വീഹമതം വാ തീഹമതം വാ ഉദ്ധുമാതകം വിനീലകം വിപുബ്ബകജാതം. സോ ഇമമേവ കായം ഏവം [ഏവന്തി ഇദം സതിപട്ഠാനസുത്താദീസു നത്ഥി] ഉപസംഹരതി - 'അയമ്പി ഖോ കായോ ഏവംധമ്മോ ഏവംഭാവീ ഏവംഅനതീതോ'"തി [ഏതം അനതീതോതി (സീ॰)].

"സേയ്യഥാപി വാ പന [സേയ്യഥാ വാ പന (സ്യാ॰)] പസ്സേയ്യ സരീരം സീവഥികായ ഛഡ്ഡിതം കാകേഹി വാ ഖജ്ജമാനം കുലലേഹി വാ ഖജ്ജമാനം

ഗിജ്ഝേഹി വാ ഖജ്ജമാനം സുനഖേഹി വാ ഖജ്ജമാനം സിങ്ഗാലേഹി [സിഗാലേഹി (സീ॰)] വാ ഖജ്ജമാനം വിവിധേഹി വാ പാണകജാതേഹി ഖജ്ജമാനം. സോ ഇമമേവ കായം ഏവം ഉപസംഹരതി - 'അയമ്പി ഖോ കായോ ഏവംധമ്മോ ഏവംഭാവീ ഏവംഅനതീതോ'''തി.

''സേയ്യഥാപി വാ പന പസ്സേയ്യ സരീരം സീവഥികായ ഛഡ്ഡിതം അട്ഠികസങ്ഖലികം സമംസലോഹിതം ന്ഹാരുസമ്ബന്ധം...പേ॰... അട്ഠികസങ്ഖലികം നിമ്മംസലോഹിതമക്ഖിതം ന്ഹാരുസമ്ബന്ധം... അട്ഠികസങ്ഖലികം അപഗതമംസലോഹിതം ന്ഹാരുസമ്ബന്ധം. അട്ഠികാനി അപഗതസമ്ബന്ധാനി ദിസാവിദിസാവിക്ഖിത്താനി [ദിസാവിദിസാസു വിക്ഖിത്താനി (സീ॰)], അഞ്ഞേന ഹത്ഥട്ഠികം അഞ്ഞേന പാദട്ഠികം അഞ്ഞേന ജങ്ഘട്ഠികം അഞ്ഞേന ഊരുട്ഠികം അഞ്ഞേന കടിട്ഠികം [കടട്ഠികം (സീ॰)] അഞ്ഞേന [പിട്ഠികണ്ഡകം അഞ്ഞേന സീസകടാഹം (സീ॰ പീ॰), പിട്ഠികണ്ഡകട്ഠികം അഞ്ഞേന സീസകടാഹം (സ്യാ॰ കം॰)] ഫാസുകട്ഠികം അഞ്ഞേന പിട്ഠികണ്ടകട്ഠികം അഞ്ഞേന ഖന്ധട്ഠികം അഞ്ഞേന ഗീവട്ഠികം അഞ്ഞേന ഹനുകട്ഠികം അഞ്ഞേന ദന്തകട്ഠികം അഞ്ഞേന സീസകടാഹം [പിട്ഠികണ്ഡകം അഞ്ഞേന സീസകടാഹം (സീ॰ പീ॰), പിട്ഠികണ്ഡകട്ഠികം അഞ്ഞേന സീസകടാഹം (സ്യാ॰ കം॰)], അട്ഠികാനി സേതാനി സങ്ഖവണ്ണപ്പടിഭാഗാനി [സങ്ഖവണ്ണൂപനിഭാനി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] അട്ഠികാനി പുഞ്ജകിതാനി [പുഞ്ജകതാനി (പീ॰)] തേരോവസ്സികാനി അട്ഠികാനി പൂതീനി ചുണ്ണകജാതാനി. സോ ഇമമേവ കായം ഏവം ഉപസംഹരതി - 'അയമ്പി ഖോ കായോ ഏവംധമ്മോ ഏവംഭാവീ ഏവംഅനതീതോ'തി. ഇദം, ഭന്തേ, അനുസ്സതിട്ഠാനം ഏവം ഭാവിതം ഏവം ബഹുലീകതം അസ്മിമാനസമുഗ്ഘാതായ സംവത്തതി.

''പുന ചപരം, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു സുഖസ്സ ച പഹാനാ...പേ॰... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇദം, ഭന്തേ, അനുസ്സതിട്ഠാനം ഏവം ഭാവിതം ഏവം ബഹുലീകതം അനേകധാതുപടിവേധായ സംവത്തതി. ഇമാനി ഖോ, ഭന്തേ, പഞ്ച അനുസ്സതിട്ഠാനാനീ''തി.

''സാധു, സാധു, ആനന്ദ! തേന ഹി ത്വം, ആനന്ദ, ഇദമ്പി ഛട്ഠം അനുസ്സതിട്ഠാനം ധാരേഹി. ഇധാനന്ദ, ഭിക്ഖു സതോവ അഭിക്കമതി സതോവ പടിക്കമതി സതോവ തിട്ഠതി സതോവ നിസീദതി സതോവ സേയ്യം കപ്പേതി സതോവ കമ്മം അധിട്ഠാതി. ഇദം, ആനന്ദ, അനുസ്സതിട്ഠാനം ഏവം ഭാവിതം ഏവം ബഹുലീകതം സതിസമ്പജഞ്ഞായ സംവത്തതീ''തി. നവമം.

൧൦. അനുത്തരിയസുത്തം

൩൦. ''ഛയിമാനി, ഭിക്ഖവേ, അനുത്തരിയാനി. കതമാനി ഛ? ദസ്സനാനുത്തരിയം, സവനാനുത്തരിയം, ലാഭാനുത്തരിയം, സിക്ഖാനുത്തരിയം, പാരിചരിയാനുത്തരിയം, അനുസ്സതാനുത്തരിയന്തി.

''കതമഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ദസ്സനാനുത്തരിയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ഹത്ഥിരതനമ്പി ദസ്സനായ ഗച്ഛതി, അസ്സരതനമ്പി ദസ്സനായ ഗച്ഛതി, മണിരതനമ്പി ദസ്സനായ ഗച്ഛതി, ഉച്ചാവചം വാ പന ദസ്സനായ ഗച്ഛതി, സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ മിച്ഛാദിട്ഠികം മിച്ഛാപടിപന്നം ദസ്സനായ ഗച്ഛതി. അത്ഥേതം,

ഭിക്ഖവേ, ദസ്സനം; നേതം നത്ഥീതി വദാമി. തഞ്ച ഖോ ഏതം, ഭിക്ഖവേ, ദസ്സനം ഹീനം ഗമ്മം പോഥുജ്ജനികം അനരിയം അനത്ഥസംഹിതം, ന നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന സമ്ബോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തതി. യോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതം വാ തഥാഗതസാവകം വാ ദസ്സനായ ഗച്ഛതി നിവിട്ഠസദ്ധോ നിവിട്ഠപേമോ ഏകന്തഗതോ അഭിപ്പസന്നോ, ഏതദാനുത്തരിയം, ഭിക്ഖവേ, ദസ്സനാനം സത്താനം വിസുദ്ധിയാ സോകപരിദേവാനം [സോകപരിദ്ദവാനം (സീ॰)] സമതിക്കമായ ദുക്ഖദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമായ [അത്ഥഗമായ (സീ॰)] ഞായസ്സ അധിഗമായ നിബ്ബാനസ്സ സച്ഛികിരിയായ, യദിദം തഥാഗതം വാ തഥാഗതസാവകം വാ ദസ്സനായ ഗച്ഛതി നിവിട്ഠസദ്ധോ നിവിട്ഠപേമോ ഏകന്തഗതോ അഭിപ്പസന്നോ. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദസ്സനാനുത്തരിയം. ഇതി ദസ്സനാനുത്തരിയം.

‘‘സവനാനുത്തരിയഞ്ച കഥം ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ഭേരിസദ്ദമ്പി [ഭേരിസദ്ദസ്സപി (ക॰) ഏവം വീണാസദ്ദമ്പിഇച്ചാദീസുപി] സവനായ ഗച്ഛതി, വീണാസദ്ദമ്പി സവനായ ഗച്ഛതി, ഗീതസദ്ദമ്പി സവനായ ഗച്ഛതി, ഉച്ചാവചം വാ പന സവനായ ഗച്ഛതി, സമണസ്സ വാ ബ്രാഹ്മണസ്സ വാ മിച്ഛാദിട്ഠികസ്സ മിച്ഛാപടിപന്നസ്സ ധമ്മസ്സവനായ ഗച്ഛതി. അത്ഥേതം, ഭിക്ഖവേ, സവനം; നേതം നത്ഥീതി വദാമി. തഞ്ച ഖോ ഏതം, ഭിക്ഖവേ, സവനം ഹീനം ഗമ്മം പോഥുജ്ജനികം അനരിയം അനത്ഥസംഹിതം, ന നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന സമ്ബോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തതി. യോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതസ്സ വാ തഥാഗതസാവകസ്സ വാ ധമ്മസ്സവനായ ഗച്ഛതി നിവിട്ഠസദ്ധോ നിവിട്ഠപേമോ ഏകന്തഗതോ അഭിപ്പസന്നോ, ഏതദാനുത്തരിയം, ഭിക്ഖവേ, സവനാനം സത്താനം വിസുദ്ധിയാ സോകപരിദേവാനം സമതിക്കമായ ദുക്ഖദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമായ ഞായസ്സ അധിഗമായ നിബ്ബാനസ്സ സച്ഛികിരിയായ, യദിദം തഥാഗതസ്സ വാ തഥാഗതസാവകസ്സ വാ ധമ്മസ്സവനായ ഗച്ഛതി നിവിട്ഠസദ്ധോ നിവിട്ഠപേമോ ഏകന്തഗതോ അഭിപ്പസന്നോ. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സവനാനുത്തരിയം. ഇതി ദസ്സനാനുത്തരിയം, സവനാനുത്തരിയം.

‘‘ലാഭാനുത്തരിയഞ്ച കഥം ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുത്തലാഭമ്പി ലഭതി, ദാരലാഭമ്പി ലഭതി, ധനലാഭമ്പി ലഭതി, ഉച്ചാവചം വാ പന ലാഭം ലഭതി, സമണേ വാ ബ്രാഹ്മണേ വാ മിച്ഛാദിട്ഠികേ മിച്ഛാപടിപന്നേ സദ്ധം പടിലഭതി. അത്ഥേസോ, ഭിക്ഖവേ, ലാഭോ; നേസോ നത്ഥീതി വദാമി. സോ ച ഖോ ഏസോ, ഭിക്ഖവേ, ലാഭോ ഹീനോ ഗമ്മോ പോഥുജ്ജനികോ അനരിയോ അനത്ഥസംഹിതോ, ന നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന സമ്ബോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തതി. യോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതേ വാ തഥാഗതസാവകേ വാ സദ്ധം പടിലഭതി നിവിട്ഠസദ്ധോ നിവിട്ഠപേമോ ഏകന്തഗതോ അഭിപ്പസന്നോ, ഏതദാനുത്തരിയം, ഭിക്ഖവേ, ലാഭാനം സത്താനം വിസുദ്ധിയാ സോകപരിദേവാനം സമതിക്കമായ ദുക്ഖദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമായ ഞായസ്സ അധിഗമായ നിബ്ബാനസ്സ സച്ഛികിരിയായ, യദിദം തഥാഗതേ വാ തഥാഗതസാവകേ വാ സദ്ധം പടിലഭതി നിവിട്ഠസദ്ധോ നിവിട്ഠപേമോ ഏകന്തഗതോ അഭിപ്പസന്നോ. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ലാഭാനുത്തരിയം. ഇതി ദസ്സനാനുത്തരിയം, സവനാനുത്തരിയം, ലാഭാനുത്തരിയം.

“സിക്ഖാനുത്തരിയഞ്ച കഥം ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ഹത്ഥിസ്മിമ്പി സിക്ഖതി, അസ്സസ്മിമ്പി സിക്ഖതി, രഥസ്മിമ്പി സിക്ഖതി, ധനുസ്മിമ്പി സിക്ഖതി, ഥരുസ്മിമ്പി സിക്ഖതി, ഉച്ചാവചം വാ പന സിക്ഖതി, സമണസ്സ വാ ബ്രാഹ്മണസ്സ വാ മിച്ഛാദിട്ഠികസ്സ മിച്ഛാപടിപന്നസ്സ [മിച്ഛാപടിപത്തിം (ക॰)] സിക്ഖതി. അത്ഥേസാ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖാ; നേസാ നത്ഥീതി വദാമി. സാ ച ഖോ ഏസാ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖാ ഹീനാ ഗമ്മാ പോഥുജ്ജനികാ അനരിയാ അനത്ഥസംഹിതാ, ന നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന സമ്ബോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തതി. യോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതപ്പവേദിതേ ധമ്മവിനയേ അധിസീലമ്പി സിക്ഖതി, അധിചിത്തമ്പി സിക്ഖതി, അധിപഞ്ഞമ്പി സിക്ഖതി നിവിട്ഠസദ്ധോ നിവിട്ഠപേമോ ഏകന്തഗതോ അഭിപ്പസന്നോ, ഏതദാനുത്തരിയം, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖാനം സത്താനം വിസുദ്ധിയാ സോകപരിദേവാനം സമതിക്കമായ ദുക്ഖദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമായ ഞായസ്സ അധിഗമായ നിബ്ബാനസ്സ സച്ഛികിരിയായ , യദിദം തഥാഗതപ്പവേദിതേ ധമ്മവിനയേ അധിസീലമ്പി സിക്ഖതി, അധിചിത്തമ്പി സിക്ഖതി, അധിപഞ്ഞമ്പി സിക്ഖതി, നിവിട്ഠസദ്ധോ നിവിട്ഠപേമോ ഏകന്തഗതോ അഭിപ്പസന്നോ. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖാനുത്തരിയം. ഇതി ദസ്സനാനുത്തരിയം, സവനാനുത്തരിയം, ലാഭാനുത്തരിയം, സിക്ഖാനുത്തരിയം.

“പാരിചരിയാനുത്തരിയഞ്ച കഥം ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ഖത്തിയമ്പി പരിചരതി, ബ്രാഹ്മണമ്പി പരിചരതി, ഗഹപതിമ്പി പരിചരതി, ഉച്ചാവചം വാ പന പരിചരതി, സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ മിച്ഛാദിട്ഠികം മിച്ഛാപടിപന്നം പരിചരതി. അത്ഥേസാ, ഭിക്ഖവേ, പാരിചരിയാ; നേസാ നത്ഥീതി വദാമി. സാ ച ഖോ ഏസാ, ഭിക്ഖവേ, പാരിചരിയാ ഹീനാ ഗമ്മാ പോഥുജ്ജനികാ അനരിയാ അനത്ഥസംഹിതാ, ന നിബ്ബിദായ…പേ॰… ന നിബ്ബാനായ സംവത്തതി. യോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതം വാ തഥാഗതസാവകം വാ പരിചരതി നിവിട്ഠസദ്ധോ നിവിട്ഠപേമോ ഏകന്തഗതോ അഭിപ്പസന്നോ , ഏതദാനുത്തരിയം, ഭിക്ഖവേ, പാരിചരിയാനം സത്താനം വിസുദ്ധിയാ സോകപരിദേവാനം സമതിക്കമായ ദുക്ഖദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമായ ഞായസ്സ അധിഗമായ നിബ്ബാനസ്സ സച്ഛികിരിയായ, യദിദം തഥാഗതം വാ തഥാഗതസാവകം വാ പരിചരതി നിവിട്ഠസദ്ധോ നിവിട്ഠപേമോ ഏകന്തഗതോ അഭിപ്പസന്നോ. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പാരിചരിയാനുത്തരിയം. ഇതി ദസ്സനാനുത്തരിയം, സവനാനുത്തരിയം, ലാഭാനുത്തരിയം, സിക്ഖാനുത്തരിയം, പാരിചരിയാനുത്തരിയം.

“അനുസ്സതാനുത്തരിയഞ്ച കഥം ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുത്തലാഭമ്പി അനുസ്സരതി, ദാരലാഭമ്പി അനുസ്സരതി, ധനലാഭമ്പി അനുസ്സരതി, ഉച്ചാവചം വാ പന ലാഭം അനുസ്സരതി, സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ മിച്ഛാദിട്ഠികം മിച്ഛാപടിപന്നം അനുസ്സരതി. അത്ഥേസാ, ഭിക്ഖവേ, അനുസ്സതി; നേസാ നത്ഥീതി വദാമി. സാ ച ഖോ ഏസാ, ഭിക്ഖവേ, അനുസ്സതി ഹീനാ ഗമ്മാ പോഥുജ്ജനികാ അനരിയാ അനത്ഥസംഹിതാ, ന നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന സമ്ബോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തതി. യോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതം വാ തഥാഗതസാവകം വാ അനുസ്സരതി നിവിട്ഠസദ്ധോ നിവിട്ഠപേമോ ഏകന്തഗതോ അഭിപ്പസന്നോ, ഏതദാനുത്തരിയം, ഭിക്ഖവേ, അനുസ്സതീനം

സത്താനം വിസുദ്ധിയാ സോകപരിദേവാനം സമതിക്കമായ ദുക്ഖദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമായ ഞായസ്സ അധിഗമായ നിബ്ബാനസ്സ സച്ഛികിരിയായ, യദിദം തഥാഗതം വാ തഥാഗതസാവകം വാ അനുസ്സരതി നിവിട്ഠസദ്ധോ നിവിട്ഠപേമോ ഏകന്തഗതോ അഭിപ്പസന്നോ. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അനുസ്സതാനുത്തരിയം. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ അനുത്തരിയാനീ''തി.

''യേ ദസ്സനാനുത്തരം ലദ്ധാ [യേ ദസ്സനവരം ലദ്ധാ (സീ॰ പീ॰), ദസ്സനാനുത്തരിയം ലദ്ധാ (സ്യാ॰ കം॰)], സവനഞ്ച അനുത്തരം;
ലാഭാനുത്തരിയം ലദ്ധാ, സിക്ഖാനുത്തരിയേ രതാ [അനുത്തരിയം തഥാ (ക॰)].

''ഉപട്ഠിതാ പാരിചരിയാ, ഭാവയന്തി അനുസ്സതിം;
വിവേകപ്പടിസംയുത്തം, ഖേമം അമതഗാമിനിം.

''അപ്പമാദേ പമുദിതാ, നിപകാ സീലസംവുതാ;
തേ വേ കാലേന പച്ചേന്തി [പച്ചന്തി (സ്യാ॰ ക॰)], യത്ഥ ദുക്ഖം നിരുജ്ഝതീ''തി. ദസമം;

അനുത്തരിയവഗ്ഗോ [സാമകവഗ്ഗോ (ക॰)] തതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

സാമകോ അപരിഹാനിയോ, ഭയം ഹിമവാനുസ്സതി;
കച്ചാനോ ദ്വേ ച സമയാ, ഉദായീ അനുത്തരിയേനാതി.

൪. ദേവതാവഗ്ഗോ

൧. സേഖസുത്തം

൩൧. ''ഛയിമേ , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ സേഖസ്സ ഭിക്ഖുനോ പരിഹാനായ സംവത്തന്തി. കതമേ ഛ? കമ്മാരാമതാ , ഭസ്സാരാമതാ, നിദ്ദാരാമതാ, സങ്ഗണികാരാമതാ, ഇന്ദ്രിയേസു അഗുത്തദ്വാരതാ, ഭോജനേ അമത്തഞ്ഞുതാ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ധമ്മാ സേഖസ്സ ഭിക്ഖുനോ പരിഹാനായ സംവത്തന്തി.

''ഛയിമേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ സേഖസ്സ ഭിക്ഖുനോ അപരിഹാനായ സംവത്തന്തി. കതമേ ഛ? ന കമ്മാരാമതാ, ന ഭസ്സാരാമതാ, ന നിദ്ദാരാമതാ, ന സങ്ഗണികാരാമതാ, ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരതാ, ഭോജനേ മത്തഞ്ഞുതാ - ഇമേ ഖോ , ഭിക്ഖവേ, ഛ ധമ്മാ സേഖസ്സ ഭിക്ഖുനോ അപരിഹാനായ സംവത്തന്തീ''തി. പഠമം.

൨. പഠമഅപരിഹാനസുത്തം

൩൨. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരാ ദേവതാ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ സാ ദേവതാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

''ഛയിമേ, ഭന്തേ, ധമ്മാ ഭിക്ഖുനോ അപരിഹാനായ സംവത്തന്തി. കതമേ ഛ? സത്ഥുഗാരവതാ, ധമ്മഗാരവതാ, സങ്ഘഗാരവതാ, സിക്ഖാഗാരവതാ, അപ്പമാദഗാരവതാ, പടിസന്ഥാരഗാരവതാ [പടിസന്ധാരഗാരവതാ (ക॰)] - ഇമേ ഖോ, ഭന്തേ, ഛ ധമ്മാ ഭിക്ഖുനോ അപരിഹാനായ സംവത്തന്തീ''തി. ഇദമവോച സാ ദേവതാ. സമനുഞ്ഞോ സത്ഥാ അഹോസി. അഥ ഖോ സാ ദേവതാ ''സമനുഞ്ഞോ മേ സത്ഥാ''തി ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ തത്ഥേവന്തരധായി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഇമം, ഭിക്ഖവേ, രത്തിം അഞ്ഞതരാ ദേവതാ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേനാഹം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ മം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സാ ദേവതാ മം ഏതദവോച - 'ഛയിമേ, ഭന്തേ, ധമ്മാ ഭിക്ഖുനോ അപരിഹാനായ സംവത്തന്തി. കതമേ ഛ? സത്ഥുഗാരവതാ, ധമ്മഗാരവതാ, സങ്ഘഗാരവതാ, സിക്ഖാഗാരവതാ, അപ്പമാദഗാരവതാ, പടിസന്ഥാരഗാരവതാ - ഇമേ ഖോ, ഭന്തേ, ഛ ധമ്മാ ഭിക്ഖുനോ അപരിഹാനായ സംവത്തന്തീ'തി. ഇദമവോച, ഭിക്ഖവേ, സാ ദേവതാ. ഇദം വത്വാ മം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ തത്ഥേവന്തരധായീ''തി.

''സത്ഥുഗരു ധമ്മഗരു, സങ്ഘേ ച തിബ്ബഗാരവോ;
അപ്പമാദഗരു ഭിക്ഖു, പടിസന്ഥാരഗാരവോ;

അഭബ്ബോ പരിഹാനായ, നിബ്ബാനസ്സേവ സന്തികേ''തി. ദുതിയം;

൯. ദുതിയഅപരിഹാനസുത്തം

൯൯. ''ഇമം, ഭിക്ഖവേ, രത്തിം അഞ്ഞതരാ ദേവതാ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേനാഹം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ മം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സാ ദേവതാ മം ഏതദവോച - 'ഛയിമേ, ഭന്തേ, ധമ്മാ ഭിക്ഖുനോ അപരിഹാനായ സംവത്തന്തി. കതമേ ഛ? സത്ഥുഗാരവതാ, ധമ്മഗാരവതാ, സങ്ഘഗാരവതാ, സിക്ഖാഗാരവതാ, ഹിരിഗാരവതാ, ഓത്തപ്പഗാരവതാ - ഇമേ ഖോ, ഭന്തേ, ഛ ധമ്മാ ഭിക്ഖുനോ അപരിഹാനായ സംവത്തന്തീ'തി. ഇദമവോച, ഭിക്ഖവേ, സാ ദേവതാ. ഇദം വത്വാ മം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ തത്ഥേവന്തരധായീ''തി.

''സത്ഥുഗരു ധമ്മഗരു, സങ്ഘേ ച തിബ്ബഗാരവോ;
ഹിരിഓത്തപ്പസമ്പന്നോ, സപ്പതിസ്സോ സഗാരവോ;
അഭബ്ബോ പരിഹാനായ, നിബ്ബാനസ്സേവ സന്തികേ''തി. തതിയം;

൪. മഹാമോഗ്ഗല്ലാനസുത്തം

൩൪. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനസ്സ രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - ''കതമേസാനം ദേവാനം ഏവം ഞാണം ഹോതി - 'സോതാപന്നാ നാമ [സോതാപന്നാമ്ഹാ (സീ॰), സോതാപന്നാമ്ഹ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ'''തി ? തേന ഖോ പന സമയേന തിസ്സോ നാമ ഭിക്ഖു അധുനാകാലങ്കതോ അഞ്ഞതരം ബ്രഹ്മലോകം ഉപപന്നോ ഹോതി. തത്രപി നം ഏവം ജാനന്തി - ''തിസ്സോ ബ്രഹ്മാ മഹിദ്ധികോ മഹാനുഭാവോ''തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം [സമ്മിഞ്ജിതം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വാ ബാഹം പസാരേയ്യ പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ, ഏവമേവം - ജേതവനേ അന്തരഹിതോ തസ്മിം ബ്രഹ്മലോകേ പാതുരഹോസി. അദ്ദസാ ഖോ തിസ്സോ ബ്രഹ്മാ ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം ഏതദവോച - ''ഏഹി ഖോ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന; സ്വാഗതം [സാഗതം (സീ॰)], മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന; ചിരസ്സം ഖോ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന; ഇമം പരിയായമകാസി, യദിദം ഇധാഗമനായ. നിസീദ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, ഇദമാസനം പഞ്ഞത്ത''ന്തി. നിസീദി ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ. തിസ്സോപി ഖോ ബ്രഹ്മാ ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ തിസ്സം ബ്രഹ്മാനം ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ഏതദവോച -

''കതമേസാനം ഖോ, തിസ്സ, ദേവാനം ഏവം ഞാണം ഹോതി - 'സോതാപന്നാ നാമ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ'''തി? ''ചാതുമഹാരാജികാനം ഖോ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, ദേവാനം ഏവം ഞാണം

ഹോതി - 'സോതാപന്നാ നാമ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ'''തി.

''സബ്ബേസഞ്ഞേവ നു ഖോ, തിസ്സ, ചാതുമഹാരാജികാനം ദേവാനം ഏവം ഞാണം ഹോതി - 'സോതാപന്നാ നാമ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ'''തി? ''ന ഖോ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, സബ്ബേസം ചാതുമഹാരാജികാനം ദേവാനം ഏവം ഞാണം ഹോതി - 'സോതാപന്നാ നാമ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ'തി. യേ ഖോ തേ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, ചാതുമഹാരാജികാ ദേവാ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന അസമന്നാഗതാ ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന അസമന്നാഗതാ സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദേന അസമന്നാഗതാ അരിയകന്തേഹി സീലേഹി അസമന്നാഗതാ ന തേസം ദേവാനം ഏവം ഞാണം ഹോതി - 'സോതാപന്നാ നാമ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ'തി. യേ ച ഖോ തേ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, ചാതുമഹാരാജികാ ദേവാ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതാ, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതാ, സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതാ അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതാ, തേസം ഏവം ഞാണം ഹോതി - 'സോതാപന്നാ നാമ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ'''തി.

''ചാതുമഹാരാജികാനഞ്ഞേവ നു ഖോ, തിസ്സ, ദേവാനം ഏവം ഞാണം ഹോതി - 'സോതാപന്നാ നാമ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ'തി ഉദാഹു താവതിംസാനമ്പി ദേവാനം...പേ॰... യാമാനമ്പി ദേവാനം... തുസിതാനമ്പി ദേവാനം... നിമ്മാനരതീനമ്പി ദേവാനം... പരനിമ്മിതവസവത്തീനമ്പി ദേവാനം ഏവം ഞാണം ഹോതി - 'സോതാപന്നാ നാമ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ'''തി? ''പരനിമ്മിതവസവത്തീനമ്പി ഖോ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, ദേവാനം ഏവം ഞാണം ഹോതി - 'സോതാപന്നാ നാമ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ'''തി.

''സബ്ബേസഞ്ഞേവ നു ഖോ, തിസ്സ, പരനിമ്മിതവസവത്തീനം ദേവാനം ഏവം ഞാണം ഹോതി - 'സോതാപന്നാ നാമ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ'''തി? ''ന ഖോ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, സബ്ബേസം പരനിമ്മിതവസവത്തീനം ദേവാനം ഏവം ഞാണം ഹോതി - 'സോതാപന്നാ നാമ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ'തി. യേ ഖോ തേ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, പരനിമ്മിതവസവത്തീ ദേവാ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന അസമന്നാഗതാ, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന അസമന്നാഗതാ, സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദേന അസമന്നാഗതാ, അരിയകന്തേഹി സീലേഹി അസമന്നാഗതാ, ന തേസം ദേവാനം ഏവം ഞാണം ഹോതി - 'സോതാപന്നാ നാമ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ'തി. യേ ച ഖോ തേ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, പരനിമ്മിതവസവത്തീ ദേവാ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതാ, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതാ, സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതാ, അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതാ തേസം ഏവം ഞാണം ഹോതി - 'സോതാപന്നാ നാമ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ'''തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ തിസ്സസ്സ ബ്രഹ്മുനോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ - “സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ, ഏവമേവം - ‘ബ്രഹ്മലോകേ അന്തരഹിതോ ജേതവനേ പാതുരഹോസീ’”തി. ചതുത്ഥം.

൫. വിജ്ജാഭാഗിയസുത്തം

൩൫. “ഛയിമേ , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ വിജ്ജാഭാഗിയാ. കതമേ ഛ? അനിച്ചസഞ്ഞാ, അനിച്ചേ ദുക്ഖസഞ്ഞാ, ദുക്ഖേ അനത്തസഞ്ഞാ, പഹാനസഞ്ഞാ, വിരാഗസഞ്ഞാ, നിരോധസഞ്ഞാ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ധമ്മാ വിജ്ജാഭാഗിയാ”തി. പഞ്ചമം.

൬. വിവാദമൂലസുത്തം

൩൬. [ദീ॰ നി॰ ൩.൩൨൫; മ॰ നി॰ ൩.൪൪; ചൂളവ॰ ൨൭൨] “ഛയിമാനി, ഭിക്ഖവേ, വിവാദമൂലാനി. കതമാനി ഛ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കോധനോ ഹോതി ഉപനാഹീ. യോ സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കോധനോ ഹോതി ഉപനാഹീ സോ സത്ഥരിപി അഗാരവോ വിഹരതി അപ്പതിസ്സോ, ധമ്മേപി അഗാരവോ വിഹരതി അപ്പതിസ്സോ, സങ്ഘേപി അഗാരവോ വിഹരതി അപ്പതിസ്സോ, സിക്ഖായപി ന പരിപൂരകാരീ ഹോതി. യോ സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സത്ഥരി അഗാരവോ വിഹരതി അപ്പതിസ്സോ, ധമ്മേ അഗാരവോ വിഹരതി അപ്പതിസ്സോ, സങ്ഘേ അഗാരവോ വിഹരതി അപ്പതിസ്സോ, സിക്ഖായ ന പരിപൂരകാരീ സോ സങ്ഘേ വിവാദം ജനേതി, യോ ഹോതി വിവാദോ ബഹുജനാഹിതായ ബഹുജനാസുഖായ ബഹുനോ ജനസ്സ അനത്ഥായ അഹിതായ ദുക്ഖായ ദേവമനുസ്സാനം. ഏവരൂപം ചേ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, വിവാദമൂലം അജ്ഝത്തം വാ ബഹിദ്ധാ വാ സമനുപസ്സേയ്യാഥ. തത്ര തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, തസ്സേവ പാപകസ്സ വിവാദമൂലസ്സ പഹാനായ വായമേയ്യാഥ. ഏവരൂപം ചേ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, വിവാദമൂലം അജ്ഝത്തം വാ ബഹിദ്ധാ വാ ന സമനുപസ്സേയ്യാഥ, തത്ര തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, തസ്സേവ പാപകസ്സ വിവാദമൂലസ്സ ആയതിം അനവസ്സവായ പടിപജ്ജേയ്യാഥ. ഏവമേതസ്സ പാപകസ്സ വിവാദമൂലസ്സ പഹാനം ഹോതി. ഏവമേതസ്സ പാപകസ്സ വിവാദമൂലസ്സ ആയതിം അനവസ്സവോ ഹോതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു മക്ഖീ ഹോതി പളാസീ...പേ॰... ഇസ്സുകീ ഹോതി മച്ഛരീ... സഠോ ഹോതി മായാവീ... പാപിച്ഛോ ഹോതി മിച്ഛാദിട്ഠി... സന്ദിട്ഠിപരാമാസീ ഹോതി ആധാനഗ്ഗാഹീ ദുപ്പടിനിസ്സഗ്ഗീ. യോ സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സന്ദിട്ഠിപരാമാസീ ഹോതി ആധാനഗ്ഗാഹീ ദുപ്പടിനിസ്സഗ്ഗീ, സോ സത്ഥരിപി അഗാരവോ വിഹരതി അപ്പതിസ്സോ, ധമ്മേപി അഗാരവോ വിഹരതി അപ്പതിസ്സോ, സങ്ഘേപി അഗാരവോ വിഹരതി അപ്പതിസ്സോ, സിക്ഖായപി ന പരിപൂരകാരീ ഹോതി. യോ സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സത്ഥരി അഗാരവോ വിഹരതി അപ്പതിസ്സോ, ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ അഗാരവോ വിഹരതി അപ്പതിസ്സോ, സിക്ഖായ ന പരിപൂരകാരീ, സോ സങ്ഘേ വിവാദം ജനേതി, യോ ഹോതി വിവാദോ ബഹുജനാഹിതായ ബഹുജനാസുഖായ ബഹുനോ ജനസ്സ അനത്ഥായ അഹിതായ ദുക്ഖായ ദേവമനുസ്സാനം. ഏവരൂപം ചേ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, വിവാദമൂലം

അജ്ഝത്തം വാ ബഹിദ്ധാ വാ സമനുപസ്സേയ്യാഥ. തത്ര തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, തസ്സേവ പാപകസ്സ വിവാദമൂലസ്സ പഹാനായ വായമേയ്യാഥ. ഏവരൂപം ചേ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, വിവാദമൂലം അജ്ഝത്തം വാ ബഹിദ്ധാ വാ ന സമനുപസ്സേയ്യാഥ. തത്ര തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, തസ്സേവ പാപകസ്സ വിവാദമൂലസ്സ ആയതിം അനവസ്സവായ പടിപജ്ജേയ്യാഥ. ഏവമേതസ്സ പാപകസ്സ വിവാദമൂലസ്സ പഹാനം ഹോതി. ഏവമേതസ്സ പാപകസ്സ വിവാദമൂലസ്സ ആയതിം അനവസ്സവോ ഹോതി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ വിവാദമൂലാനീ''തി. ഛട്ഠം.

൭. ഛളങ്ഗദാനസുത്തം

൩൭. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന വേളുകണ്ഡകീ [വേളുകണ്ഡകിയാ (അം॰ നി॰ ൭.൫൩; ൨.൧൩൮; സം॰ നി॰ ൨.൧൭൩)] നന്ദമാതാ ഉപാസികാ സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനപ്പമുഖേ ഭിക്ഖുസങ്ഘേ ഛളങ്ഗസമന്നാഗതം ദക്ഖിണം പതിട്ഠാപേതി. അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന വേളുകണ്ഡകിം നന്ദമാതരം ഉപാസികം സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനപ്പമുഖേ ഭിക്ഖുസങ്ഘേ ഛളങ്ഗസമന്നാഗതം ദക്ഖിണം പതിട്ഠാപേന്തിം. ദിസ്വാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഏസാ, ഭിക്ഖവേ, വേളുകണ്ഡകീ നന്ദമാതാ ഉപാസികാ സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനപ്പമുഖേ ഭിക്ഖുസങ്ഘേ ഛളങ്ഗസമന്നാഗതം ദക്ഖിണം പതിട്ഠാപേതി''.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഛളങ്ഗസമന്നാഗതാ ദക്ഖിണാ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ , ദായകസ്സ തീണങ്ഗാനി ഹോന്തി, പടിഗ്ഗാഹകാനം തീണങ്ഗാനി. കതമാനി ദായകസ്സ തീണങ്ഗാനി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ദായകോ പുബ്ബേവ ദാനാ സുമനോ ഹോതി, ദദം ചിത്തം പസാദേതി, ദത്വാ അത്തമനോ ഹോതി. ഇമാനി ദായകസ്സ തീണങ്ഗാനി.

''കതമാനി പടിഗ്ഗാഹകാനം തീണങ്ഗാനി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, പടിഗ്ഗാഹകാ വീതരാഗാ വാ ഹോന്തി രാഗവിനയായ വാ പടിപന്നാ, വീതദോസാ വാ ഹോന്തി ദോസവിനയായ വാ പടിപന്നാ, വീതമോഹാ വാ ഹോന്തി മോഹവിനയായ വാ പടിപന്നാ. ഇമാനി പടിഗ്ഗാഹകാനം തീണങ്ഗാനി. ഇതി ദായകസ്സ തീണങ്ഗാനി, പടിഗ്ഗാഹകാനം തീണങ്ഗാനി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛളങ്ഗസമന്നാഗതാ ദക്ഖിണാ ഹോതി.

''ഏവം ഛളങ്ഗസമന്നാഗതായ, ഭിക്ഖവേ, ദക്ഖിണായ ന സുകരം പുഞ്ഞസ്സ പമാണം ഗഹേതും - 'ഏത്തകോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ കുസലാഭിസന്ദോ സുഖസ്സാഹാരോ സോവഗ്ഗികോ സുഖവിപാകോ സഗ്ഗസംവത്തനികോ ഇട്ഠായ കന്തായ മനാപായ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തതീ'തി. അഥ ഖോ അസങ്ഖ്യേയ്യോ [അസങ്ഖേയ്യോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അപ്പമേയ്യോ മഹാപുഞ്ഞക്ഖന്ധോത്വേവ സങ്ഖം ഗച്ഛതി.

''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദേ ന സുകരം ഉദകസ്സ പമാണം ഗഹേതും - 'ഏത്തകാനി ഉദകാള്ഹകാനീതി വാ ഏത്തകാനി ഉദകാള്ഹകസതാനീതി വാ ഏത്തകാനി ഉദകാള്ഹകസഹസ്സാനീതി വാ ഏത്തകാനി ഉദകാള്ഹകസതസഹസ്സാനീ'തി വാ. അഥ ഖോ അസങ്ഖ്യേയ്യോ

അപ്പമേയ്യോ മഹാഉദകക്ഖന്ധോത്വേവ സങ്ഖം ഗച്ഛതി. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം ഛളങ്ഗസമന്നാഗതായ ദക്ഖിണായ ന സുകരം പുഞ്ഞസ്സ പമാണം ഗഹേതും - 'എത്തകോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ കുസലാഭിസന്ദോ സുഖസ്സാഹാരോ സോവഗ്ഗികോ സുഖവിപാകോ സഗ്ഗസംവത്തനികോ ഇട്ഠായ കന്തായ മനാപായ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തതീ'തി. അഥ ഖോ അസങ്ഖ്യേയ്യോ അപ്പമേയ്യോ മഹാപുഞ്ഞക്ഖന്ധോത്വേവ സങ്ഖം ഗച്ഛതീ"തി.

[പേ॰ വ॰ ൩൦൫ പേതവത്ഥുമ്പി] "പുബ്ബേവ ദാനാ സുമനോ, ദദം ചിത്തം പസാദയേ;
ദത്വാ അത്തമനോ ഹോതി, ഏസാ യഞ്ഞസ്സ [പുഞ്ഞസ്സ (ക॰)] സമ്പദാ.

"വീതരാഗാ [വീതരാഗോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰) ഏവം അനന്തരപദത്തയേപി] വീതദോസാ, വീതമോഹാ അനാസവാ;
ഖേത്തം യഞ്ഞസ്സ സമ്പന്നം, സഞ്ഞതാ ബ്രഹ്മചാരയോ [ബ്രഹ്മചാരിനോ (സ്യാ॰ കം॰)].

"സയം ആചമയിത്വാന, ദത്വാ സകേഹി പാണിഭി;
അത്തനോ പരതോ ചേസോ, യഞ്ഞോ ഹോതി മഹപ്ഫലോ.

[അ॰ നി॰ ൪.൪൦] "ഏവം യജിത്വാ മേധാവീ, സദ്ധോ മുത്തേന ചേതസാ;
അബ്യാപജ്ജം സുഖം ലോകം, പണ്ഡിതോ ഉപപജ്ജതീ"തി. സത്തമം;

൮. അത്തകാരീസുത്തം

൩൮. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "അഹഞ്ഹി, ഭോ ഗോതമ, ഏവംവാദീ ഏവംദിട്ഠി - 'നത്ഥി അത്തകാരോ, നത്ഥി പരകാരോ'"തി. "മാഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏവംവാദിം ഏവംദിട്ഠിം അദ്ദസം വാ അസ്സോസിം വാ. കഥഞ്ഹി നാമ സയം അഭിക്കമന്തോ, സയം പടിക്കമന്തോ ഏവം വക്ഖതി - 'നത്ഥി അത്തകാരോ, നത്ഥി പരകാരോ'"തി!

"തം കിം മഞ്ഞസി, ബ്രാഹ്മണ, അത്ഥി ആരബ്ഭധാതൂ"തി? "ഏവം, ഭോ". "ആരബ്ഭധാതുയാ സതി ആരബ്ഭവന്തോ സത്താ പഞ്ഞായന്തീ"തി? "ഏവം, ഭോ". "യം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ആരബ്ഭധാതുയാ സതി ആരബ്ഭവന്തോ സത്താ പഞ്ഞായന്തി, അയം സത്താനം അത്തകാരോ അയം പരകാരോ".

"തം കിം മഞ്ഞസി, ബ്രാഹ്മണ, അത്ഥി നിക്കമധാതു...പേ॰... അത്ഥി പരക്കമധാതു... അത്ഥി ഥാമധാതു... അത്ഥി ഠിതിധാതു... അത്ഥി ഉപക്കമധാതൂ"തി? "ഏവം, ഭോ". "ഉപക്കമധാതുയാ സതി ഉപക്കമവന്തോ സത്താ പഞ്ഞായന്തീ"തി? "ഏവം, ഭോ". "യം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഉപക്കമധാതുയാ സതി ഉപക്കമവന്തോ സത്താ പഞ്ഞായന്തി, അയം സത്താനം അത്തകാരോ അയം പരകാരോ".

“മാഹം, ബ്രാഹ്മണ [തം കിം മഞ്ഞസി ബ്രാഹ്മണ മാഹം (ക॰)], ഏവംവാദിം ഏവംദിട്ഠിം അദ്ദസം വാ അസ്സോസിം വാ. കഥഞ്ഹി നാമ സയം അഭിക്കമന്തോ സയം പടിക്കമന്തോ ഏവം വക്ഖതി - ‘നത്ഥി അത്തകാരോ നത്ഥി പരകാരോ’”തി.

“അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത”ന്തി! അട്ഠമം.

൯. നിദാനസുത്തം

൩൯. “തീണിമാനി , ഭിക്ഖവേ, നിദാനാനി കമ്മാനം സമുദയായ. കതമാനി തീണി? ലോഭോ നിദാനം കമ്മാനം സമുദയായ, ദോസോ നിദാനം കമ്മാനം സമുദയായ, മോഹോ നിദാനം കമ്മാനം സമുദയായ. ന, ഭിക്ഖവേ, ലോഭാ അലോഭോ സമുദേതി; അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ലോഭാ ലോഭോവ സമുദേതി. ന, ഭിക്ഖവേ, ദോസാ അദോസോ സമുദേതി; അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ദോസാ ദോസോവ സമുദേതി. ന, ഭിക്ഖവേ, മോഹാ അമോഹോ സമുദേതി; അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മോഹാ മോഹോവ സമുദേതി. ന, ഭിക്ഖവേ, ലോഭജേന കമ്മേന ദോസജേന കമ്മേന മോഹജേന കമ്മേന ദേവാ പഞ്ഞായന്തി, മനുസ്സാ പഞ്ഞായന്തി, യാ വാ പനഞ്ഞാപി കാചി സുഗതിയോ. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ലോഭജേന കമ്മേന ദോസജേന കമ്മേന മോഹജേന കമ്മേന നിരയോ പഞ്ഞായതി തിരച്ഛാനയോനി പഞ്ഞായതി പേത്തിവിസയോ പഞ്ഞായതി, യാ വാ പനഞ്ഞാപി കാചി ദുഗ്ഗതിയോ. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി നിദാനാനി കമ്മാനം സമുദയായ.

“തീണിമാനി, ഭിക്ഖവേ, നിദാനാനി കമ്മാനം സമുദയായ. കതമാനി തീണി? അലോഭോ നിദാനം കമ്മാനം സമുദയായ, അദോസോ നിദാനം കമ്മാനം സമുദയായ, അമോഹോ നിദാനം കമ്മാനം സമുദയായ. ന, ഭിക്ഖവേ, അലോഭാ ലോഭോ സമുദേതി; അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അലോഭാ അലോഭോവ സമുദേതി. ന, ഭിക്ഖവേ, അദോസാ ദോസോ സമുദേതി; അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അദോസാ അദോസോവ സമുദേതി. ന, ഭിക്ഖവേ, അമോഹാ മോഹോ സമുദേതി; അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അമോഹാ അമോഹോവ സമുദേതി. ന, ഭിക്ഖവേ, അലോഭജേന കമ്മേന അദോസജേന കമ്മേന അമോഹജേന കമ്മേന നിരയോ പഞ്ഞായതി തിരച്ഛാനയോനി പഞ്ഞായതി പേത്തിവിസയോ പഞ്ഞായതി, യാ വാ പനഞ്ഞാപി കാചി ദുഗ്ഗതിയോ. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അലോഭജേന കമ്മേന അദോസജേന കമ്മേന അമോഹജേന കമ്മേന ദേവാ പഞ്ഞായന്തി, മനുസ്സാ പഞ്ഞായന്തി, യാ വാ പനഞ്ഞാപി കാചി സുഗതിയോ. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി നിദാനാനി കമ്മാനം സമുദയായാ”തി. നവമം.

൧൦. കിമിലസുത്തം

൪൦. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കിമിലായം വിഹരതി നിചുലവനേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ കിമിലോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി . ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ കിമിലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “കോ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഹേതു കോ പച്ചയോ യേന തഥാഗതേ പരിനിബ്ബുതേ സദ്ധമ്മോ ന ചിരട്ഠിതികോ ഹോതീ”തി? “ഇധ, കിമില, തഥാഗതേ പരിനിബ്ബുതേ ഭിക്ഖൂ

ഭിക്ഖുനിയോ ഉപാസകാ ഉപാസികായോ സത്ഥരി അഗാരവാ വിഹരന്തി അപ്പതിസ്സാ, ധമ്മേ അഗാരവാ വിഹരന്തി അപ്പതിസ്സാ, സങ്ഘേ അഗാരവാ വിഹരന്തി അപ്പതിസ്സാ, സിക്ഖായ അഗാരവാ വിഹരന്തി അപ്പതിസ്സാ, അപ്പമാദേ അഗാരവാ വിഹരന്തി അപ്പതിസ്സാ, പടിസന്ഥാരേ [പടിസന്ധാരേ (ക॰) അം॰ നി॰ ൫.൨൦൧; ൭.൫൬] അഗാരവാ വിഹരന്തി അപ്പതിസ്സാ. അയം ഖോ, കിമില, ഹേതു അയം പച്ചയോ യേന തഥാഗതേ പരിനിബ്ബുതേ സദ്ധമ്മോ ന ചിരട്ഠിതികോ ഹോതി''.

''കോ പന, ഭന്തേ, ഹേതു കോ പച്ചയോ യേന തഥാഗതേ പരിനിബ്ബുതേ സദ്ധമ്മോ ചിരട്ഠിതികോ ഹോതീ''തി? ''ഇധ, കിമില, തഥാഗതേ പരിനിബ്ബുതേ ഭിക്ഖൂ ഭിക്ഖുനിയോ ഉപാസകാ ഉപാസികായോ സത്ഥരി സഗാരവാ വിഹരന്തി സപ്പതിസ്സാ, ധമ്മേ സഗാരവാ വിഹരന്തി സപ്പതിസ്സാ, സങ്ഘേ സഗാരവാ വിഹരന്തി സപ്പതിസ്സാ, സിക്ഖായ സഗാരവാ വിഹരന്തി സപ്പതിസ്സാ, അപ്പമാദേ സഗാരവാ വിഹരന്തി സപ്പതിസ്സാ, പടിസന്ഥാരേ സഗാരവാ വിഹരന്തി സപ്പതിസ്സാ. അയം ഖോ, കിമില, ഹേതു അയം പച്ചയോ യേന തഥാഗതേ പരിനിബ്ബുതേ സദ്ധമ്മോ ചിരട്ഠിതികോ ഹോതീ''തി. ദസമം.

൧൧. ദാരുക്ഖന്ധസുത്തം

൪൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ രാജഗഹേ വിഹരതി ഗിജ്ഝകൂടേ പബ്ബതേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സമ്ബഹുലേഹി ഭിക്ഖൂഹി സദ്ധിം ഗിജ്ഝകൂടാ പബ്ബതാ ഓരോഹന്തോ അദ്ദസ അഞ്ഞതരസ്മിം പദേസേ മഹന്തം ദാരുക്ഖന്ധം. ദിസ്വാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''പസ്സഥ നോ, ആവുസോ, തുമ്ഹേ അമും മഹന്തം ദാരുക്ഖന്ധ''ന്തി? ''ഏവമാവുസോ''തി.

''ആകങ്ഖമാനോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ഇദ്ധിമാ ചേതോവസിപ്പത്തോ അമും ദാരുക്ഖന്ധം പഥവീത്വേവ അധിമുച്ചേയ്യ. തം കിസ്സ ഹേതു? അത്ഥി, ആവുസോ , അമുമ്ഹി ദാരുക്ഖന്ധേ പഥവീധാതു, യം നിസ്സായ ഭിക്ഖു ഇദ്ധിമാ ചേതോവസിപ്പത്തോ അമും ദാരുക്ഖന്ധം പഥവീത്വേവ അധിമുച്ചേയ്യ. ആകങ്ഖമാനോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ഇദ്ധിമാ ചേതോവസിപ്പത്തോ അമും ദാരുക്ഖന്ധം ആപോത്വേവ അധിമുച്ചേയ്യ ...പേ॰... തേജോത്വേവ അധിമുച്ചേയ്യ... വായോത്വേവ അധിമുച്ചേയ്യ... സുഭന്ത്വേവ അധിമുച്ചേയ്യ... അസുഭന്ത്വേവ അധിമുച്ചേയ്യ. തം കിസ്സ ഹേതു? അത്ഥി, ആവുസോ, അമുമ്ഹി ദാരുക്ഖന്ധേ അസുഭധാതു, യം നിസ്സായ ഭിക്ഖു ഇദ്ധിമാ ചേതോവസിപ്പത്തോ അമും ദാരുക്ഖന്ധം അസുഭന്ത്വേവ അധിമുച്ചേയ്യാ''തി. ഏകാദസമം.

൧൨. നാഗിതസുത്തം

൪൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം യേന ഇച്ഛാനങ്ഗലം നാമ കോസലാനം ബ്രാഹ്മണഗാമോ തദവസരി. തത്ര സുദം ഭഗവാ ഇച്ഛാനങ്ഗലേ വിഹരതി ഇച്ഛാനങ്ഗലവനസണ്ഡേ. അസ്സോസും ഖോ ഇച്ഛാനങ്ഗലകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ - ''സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ സക്യപുത്തോ

സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ ഇച്ഛാനങ്ഗലം അനുപ്പത്തോ ഇച്ഛാനങ്ഗലേ വിഹരതി ഇച്ഛാനങ്ഗലവനസണ്ഡേ. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ…പേ॰… ബുദ്ധോ ഭഗവാ'തി. സോ ഇമം ലോകം സദേവകം…പേ॰… അരഹതം ദസ്സനം ഹോതീ''തി. അഥ ഖോ ഇച്ഛാനങ്ഗലകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന പഹൂതം ഖാദനീയം ഭോജനീയം ആദായ യേന ഇച്ഛാനങ്ഗലവനസണ്ഡോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ബഹിദ്വാരകോട്ഠകേ അട്ഠംസു ഉച്ചാസദ്ദാ മഹാസദ്ദാ.

തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ നാഗിതോ ഭഗവതോ ഉപട്ഠാകോ ഹോതി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം നാഗിതം ആമന്തേസി - ''കേ പന തേ, നാഗിത, ഉച്ചാസദ്ദാ മഹാസദ്ദാ കേവട്ടാ മഞ്ഞേ മച്ഛവിലോപേ''തി? ''ഏതേ, ഭന്തേ, ഇച്ഛാനങ്ഗലകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ പഹൂതം ഖാദനീയം ഭോജനീയം ആദായ ബഹിദ്വാരകോട്ഠകേ ഠിതാ ഭഗവന്തംയേവ ഉദ്ദിസ്സ ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ചാ''തി. ''മാഹം, നാഗിത, യസേന സമാഗമം, മാ ച മയാ യസോ. യോ ഖോ, നാഗിത, നയിമസ്സ നേക്ഖമ്മസുഖസ്സ പവിവേകസുഖസ്സ ഉപസമസുഖസ്സ സമ്ബോധസുഖസ്സ നികാമലാഭീ അസ്സ അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ, യസ്സാഹം നേക്ഖമ്മസുഖസ്സ പവിവേകസുഖസ്സ ഉപസമസുഖസ്സ സമ്ബോധസുഖസ്സ നികാമലാഭീ അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ, സോ തം മീള്ഹസുഖം മിദ്ധസുഖം ലാഭസക്കാരസിലോകസുഖം സാദിയേയ്യാ''തി.

''അധിവാസേതു ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവാ; അധിവാസേതു, സുഗതോ; അധിവാസനകാലോ ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവതോ. യേന യേനേവ ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഗമിസ്സതി, തന്നിന്നാവ ഭവിസ്സന്തി ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ നേഗമാ ചേവ ജാനപദാ ച. സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, ഥുല്ലഫുസിതകേ ദേവേ വസ്സന്തേ യഥാനിന്നം ഉദകാനി പവത്തന്തി; ഏവമേവം ഖോ, ഭന്തേ, യേന യേനേവ ദാനി ഭഗവാ ഗമിസ്സതി, തന്നിന്നാവ ഭവിസ്സന്തി ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ നേഗമാ ചേവ ജാനപദാ ച. തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാ ഹി, ഭന്തേ, ഭഗവതോ സീലപഞ്ഞാണ''ന്തി.

''മാഹം, നാഗിത, യസേന സമാഗമം, മാ ച മയാ യസോ. യോ ഖോ, നാഗിത, നയിമസ്സ നേക്ഖമ്മസുഖസ്സ പവിവേകസുഖസ്സ ഉപസമസുഖസ്സ സമ്ബോധസുഖസ്സ നികാമലാഭീ അസ്സ അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ, യസ്സാഹം നേക്ഖമ്മസുഖസ്സ പവിവേകസുഖസ്സ ഉപസമസുഖസ്സ സമ്ബോധസുഖസ്സ നികാമലാഭീ അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ, സോ തം മീള്ഹസുഖം മിദ്ധസുഖം ലാഭസക്കാരസിലോകസുഖം സാദിയേയ്യ.

''ഇധാഹം, നാഗിത, ഭിക്ഖും പസ്സാമി ഗാമന്തവിഹാരിം സമാഹിതം നിസിന്നം. തസ്സ മയ്ഹം, നാഗിത, ഏവം ഹോതി - 'ഇദാനിമം ആയസ്മന്തം [ആരാമികോ വാ ഘട്ടേസ്സതി സമണുദ്ദേസോ വാ, തം തമ്ഹാ (ക॰ സീ॰ പീ॰) ആരാമികോ വാ ഘട്ടേസ്സതി സമണുദ്ദേസോ വാ, സോ തം തമ്ഹാ (ക॰ സീ॰) അ॰ നി॰ വ്യ.വ്യന്ന പസ്സിതബ്ബം] ആരാമികോ വാ ഉപട്ഠഹിസ്സതി സമണുദ്ദേസോ വാ തം തമ്ഹാ [ആരാമികോ വാ ഘട്ടേസ്സതി സമണുദ്ദേസോ വാ, തം തമ്ഹാ (ക॰ സീ॰ പീ॰) ആരാമികോ വാ ഘട്ടേസ്സതി സമണുദ്ദേസോ വാ, സോ തം

തമ്ഹാ (കം॰ സീ॰) അം॰ നി॰ വ്യ.വ്യന്ത പസ്സിതബ്ബം] സമാധിമ്ഹാ ചാവേസ്സതീ’തി. തേനാഹം, നാഗിത, തസ്സ ഭിക്ഖുനോ ന അത്തമനോ ഹോമി ഗാമന്തവിഹാരേന. ഇധ പനാഹം, നാഗിത, ഭിക്ഖും പസ്സാമി ആരഞ്ഞികം അരഞ്ഞേ പചലായമാനം നിസിന്നം. തസ്സ മയ്ഹം, നാഗിത, ഏവം ഹോതി - ‘ഇദാനി അയമായസ്മാ ഇമം നിദ്ദാകിലമഥം പടിവിനോദേത്വാ അരഞ്ഞസഞ്ഞംയേവ മനസി കരിസ്സതി ഏകത്ത’ന്തി. തേനാഹം, നാഗിത, തസ്സ ഭിക്ഖുനോ അത്തമനോ ഹോമി അരഞ്ഞവിഹാരേന.

“ഇധ പനാഹം, നാഗിത, ഭിക്ഖും പസ്സാമി ആരഞ്ഞികം അരഞ്ഞേ അസമാഹിതം നിസിന്നം. തസ്സ മയ്ഹം, നാഗിത, ഏവം ഹോതി - ‘ഇദാനി അയമായസ്മാ അസമാഹിതം വാ ചിത്തം സമാദഹിസ്സതി, സമാഹിതം വാ ചിത്തം അനുരക്ഖിസ്സതീ’തി. തേനാഹം, നാഗിത, തസ്സ ഭിക്ഖുനോ അത്തമനോ ഹോമി അരഞ്ഞവിഹാരേന.

“ഇധ പനാഹം, നാഗിത, ഭിക്ഖും പസ്സാമി ആരഞ്ഞികം അരഞ്ഞേ സമാഹിതം നിസിന്നം. തസ്സ മയ്ഹം, നാഗിത, ഏവം ഹോതി - ‘ഇദാനി അയമായസ്മാ അവിമുത്തം വാ ചിത്തം വിമോചേസ്സതി, വിമുത്തം വാ ചിത്തം അനുരക്ഖിസ്സതീ’തി. തേനാഹം, നാഗിത, തസ്സ ഭിക്ഖുനോ അത്തമനോ ഹോമി അരഞ്ഞവിഹാരേന.

“ഇധ പനാഹം, നാഗിത, ഭിക്ഖും പസ്സാമി ഗാമന്തവിഹാരിം ലാഭിം ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം. സോ തം ലാഭസക്കാരസിലോകം നികാമയമാനോ രിഞ്ചതി പടിസല്ലാനം രിഞ്ചതി അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി; ഗാമനിഗമരാജധാനിം ഓസരിത്വാ വാസം കപ്പേതി. തേനാഹം, നാഗിത, തസ്സ ഭിക്ഖുനോ ന അത്തമനോ ഹോമി ഗാമന്തവിഹാരേന.

“ഇധ പനാഹം, നാഗിത, ഭിക്ഖും പസ്സാമി ആരഞ്ഞികം ലാഭിം ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം. സോ തം ലാഭസക്കാരസിലോകം പടിപണാമേത്വാ ന രിഞ്ചതി പടിസല്ലാനം ന രിഞ്ചതി അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി. തേനാഹം, നാഗിത, തസ്സ ഭിക്ഖുനോ അത്തമനോ ഹോമി അരഞ്ഞവിഹാരേന. യസ്മാഹം, നാഗിത, സമയേ അദ്ധാനമഗ്ഗപ്പടിപന്നോ ന കഞ്ചി [ന കിഞ്ചി (സീ॰ പീ॰ ക॰)] പസ്സാമി പുരതോ വാ പച്ഛതോ വാ, ഫാസു മേ, നാഗിത, തസ്മിം സമയേ ഹോതി അന്തമസോ ഉച്ചാരപസ്സാവകമ്മായാ”തി. ദ്വാദസമം.

ദേവതാവഗ്ഗോ [സേക്ഖപരിഹാനിയവഗ്ഗോ (സ്യാ॰)] ചതുത്ഥോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

സേഖാ ദ്വേ അപരിഹാനി, മോഗ്ഗല്ലാന വിജ്ജാഭാഗിയാ;
വിവാദദാനത്തകാരീ നിദാനം, കിമിലദാരുക്ഖന്ധേന നാഗിതോതി.

൬. ധമ്മികവഗ്ഗോ

൧. നാഗസുത്തം

൪൩. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ പാവിസി. സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി - ‘‘ആയാമാനന്ദ , യേന പുബ്ബാരാമോ മിഗാരമാതുപാസാദോ തേനുപസങ്കമിസ്സാമ ദിവാവിഹാരായാ’’തി. ‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’തി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മതാ ആനന്ദേന സദ്ധിം യേന പുബ്ബാരാമോ മിഗാരമാതുപാസാദോ തേനുപസങ്കമി. അഥ ഖോ ഭഗവാ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി - ‘‘ആയാമാനന്ദ, യേന പുബ്ബകോട്ഠകോ തേനുപസങ്കമിസ്സാമ ഗത്താനി പരിസിഞ്ചിതു’’ന്തി. ‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’തി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മതാ ആനന്ദേന സദ്ധിം യേന പുബ്ബകോട്ഠകോ തേനുപസങ്കമി ഗത്താനി പരിസിഞ്ചിതും. പുബ്ബകോട്ഠകേ ഗത്താനി പരിസിഞ്ചിത്വാ പച്ചുത്തരിത്വാ ഏകചീവരോ അട്ഠാസി ഗത്താനി പുബ്ബാപയമാനോ.

തേന ഖോ പന സമയേന രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ സേതോ നാമ നാഗോ മഹാതൂരിയ [മഹാതുരിയ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] താളിതവാദിതേന പുബ്ബകോട്ഠകാ പച്ചുത്തരതി. അപിസ്സു തം ജനോ ദിസ്വാ ഏവമാഹ - ‘‘അഭിരൂപോ വത, ഭോ, രഞ്ഞോ നാഗോ; ദസ്സനീയോ വത, ഭോ, രഞ്ഞോ നാഗോ; പാസാദികോ വത, ഭോ, രഞ്ഞോ നാഗോ; കായുപപന്നോ വത, ഭോ, രഞ്ഞോ നാഗോ’’തി! ഏവം വുത്തേ ആയസ്മാ ഉദായീ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘ഹത്ഥിമേവ നു ഖോ, ഭന്തേ, മഹന്തം ബ്രഹന്തം [മഹന്തം ബ്രൂഹന്തം (സീ॰), മഹത്തം ബ്രഹ്മത്തം (ക॰)] കായുപപന്നം ജനോ ദിസ്വാ ഏവമാഹ - ‘നാഗോ വത, ഭോ, നാഗോ’തി, ഉദാഹു അഞ്ഞമ്പി കഞ്ചി [കിഞ്ചി (ക॰)] മഹന്തം ബ്രഹന്തം കായുപപന്നം ജനോ ദിസ്വാ ഏവമാഹ - ‘നാഗോ വത, ഭോ, നാഗോ’’’തി? ‘‘ഹത്ഥിമ്പി ഖോ, ഉദായി, മഹന്തം ബ്രഹന്തം കായുപപന്നം ജനോ ദിസ്വാ ഏവമാഹ - ‘നാഗോ വത, ഭോ, നാഗോ’തി! അസ്സമ്പി ഖോ, ഉദായി, മഹന്തം ബ്രഹന്തം...പേ॰... ഗോണമ്പി ഖോ, ഉദായി , മഹന്തം ബ്രഹന്തം...പേ॰... ഉരഗമ്പി [നാഗമ്പി (ക॰)] ഖോ, ഉദായി, മഹന്തം ബ്രഹന്തം...പേ॰... രുക്ഖമ്പി ഖോ, ഉദായി , മഹന്തം ബ്രഹന്തം...പേ॰... മനുസ്സമ്പി ഖോ, ഉദായി, മഹന്തം ബ്രഹന്തം കായുപപന്നം ജനോ ദിസ്വാ ഏവമാഹ - ‘നാഗോ വത, ഭോ, നാഗോ’തി! അപി ച, ഉദായി, യോ സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ ആഗും ന കരോതി കായേന വാചായ മനസാ, തമഹം ‘നാഗോ’തി ബ്രൂമീ’’തി.

‘‘അച്ഛരിയം, ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ! യാവ സുഭാസിതം ചിദം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ - അപി ച, ഉദായി, യോ സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ ആഗും ന കരോതി കായേന

വാചായ മനസാ, തമഹം ‘നാഗോ’തി ബ്രൂമീ”തി. ഇദഞ്ച പനാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ സുഭാസിതം ഇമാഹി ഗാഥാഹി അനുമോദാമി -

“മനുസ്സഭൂതം സമ്ബുദ്ധം, അത്തദന്തം സമാഹിതം;
ഇരിയമാനം ബ്രഹ്മപഥേ, ചിത്തസ്സൂപസമേ രതം.

“യം മനുസ്സാ നമസ്സന്തി, സബ്ബധമ്മാന പാരഗും;
ദേവാപി തം [നം (സീ॰ പീ॰)] നമസ്സന്തി, ഇതി മേ അരഹതോ സുതം.

“സബ്ബസംയോജനാതീതം, വനാ നിബ്ബന [നിബ്ബാന (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] മാഗതം;
കാമേഹി നേക്ഖമ്മരതം [നേക്ഖമ്മേ രതം (ക॰ സീ॰)], മുത്തം സേലാവ കഞ്ചനം.

“സബ്ബേ അച്ചരുചീ നാഗോ, ഹിമവാഞ്ഞേ സിലുച്ചയേ;
സബ്ബേസം നാഗനാമാനം, സച്ചനാമോ അനുത്തരോ.

“നാഗം വോ [തേ (ക॰)] കിത്തയിസ്സാമി, ന ഹി ആഗും കരോതി സോ;
സോരച്ചം അവിഹിംസാ ച, പാദാ നാഗസ്സ തേ ദുവേ.

“തപോ ച ബ്രഹ്മചരിയം, ചരണാ നാഗസ്സ ത്യാപരേ;
സദ്ധാഹത്ഥോ മഹാനാഗോ, ഉപേക്ഖാസേതദന്തവാ.

“സതി ഗീവാ സിരോ പഞ്ഞാ, വീമംസാ ധമ്മചിന്തനാ;
ധമ്മകുച്ഛിസമാവാസോ, വിവേകോ തസ്സ വാലധി.

“സോ ഝായീ അസ്സാസരതോ, അജ്ഝത്തം സുസമാഹിതോ [അജ്ഝത്തുപസമാഹിതോ (സ്യാ॰ ക॰)];
ഗച്ഛം സമാഹിതോ നാഗോ, ഠിതോ നാഗോ സമാഹിതോ.

“സേയ്യം സമാഹിതോ നാഗോ, നിസിന്നോപി സമാഹിതോ;
സബ്ബത്ഥ സംവുതോ നാഗോ, ഏസാ നാഗസ്സ സമ്പദാ.

“ഭുഞ്ജതി അനവജ്ജാനി, സാവജ്ജാനി ന ഭുഞ്ജതി;
ഘാസമച്ഛാദനം ലദ്ധാ, സന്നിധിം പരിവജ്ജയം.

“സംയോജനം അണും ഥൂലം, സബ്ബം ഛേത്വാന ബന്ധനം;
യേന യേനേവ ഗച്ഛതി, അനപേക്ഖോവ ഗച്ഛതി.

“യഥാപി ഉദകേ ജാതം, പുണ്ഡരീകം പവഡ്ഢതി;
നുപലിപ്പതി [ന ഉപലിപ്പതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), നുപലിമ്പതി (ക॰)] തോയേന, സുചിഗന്ധം മനോരമം.

“തഥേവ ലോകേ സുജാതോ, ബുദ്ധോ ലോകേ വിഹരതി;
നുപലിപ്പതി ലോകേന, തോയേന പദുമം യഥാ.

“മഹാഗിനീവ ജലിതോ [മഹാഗ്ഗിനി പജ്ജലിതോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)], അനാഹാരൂപസമ്മതി;

സങ്ഖാരേസൂപസന്തേസു [അങ്ഗാരേസു ച സന്തേസു (ക॰)],
നിബ്ബുതോതി പവുച്ചതി.

“അത്ഥസ്സായം വിഞ്ഞാപനീ, ഉപമാ വിഞ്ഞൂഹി ദേസിതാ;
വിഞ്ഞസ്സന്തി [വിഞ്ഞിസ്സന്തി (ക॰)] മഹാനാഗാ, നാഗം നാഗേന ദേസിതം.

“വീതരാഗോ വീതദോസോ, വീതമോഹോ അനാസവോ;
സരീരം വിജഹം നാഗോ, പരിനിബ്ബിസ്സതി [പരിനിബ്ബാതി (പീ॰ ക॰)]
അനാസവോ”തി. പഠമം;

൨. മിഗസാലാസുത്തം

൪൪. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന മിഗസാലായ ഉപാസികായ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. അഥ ഖോ മിഗസാലാ [മിഗസാണാ (ക॰) അം॰ നി॰ ൧൦.൭൫] ഉപാസികാ യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ മിഗസാലാ ഉപാസികാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച -

“കഥം കഥം നാമായം, ഭന്തേ ആനന്ദ, ഭഗവതാ ധമ്മോ ദേസിതോ അഞ്ഞേയ്യോ, യത്ര ഹി നാമ ബ്രഹ്മചാരീ ച അബ്രഹ്മചാരീ ച ഉഭോ സമസമഗതികാ ഭവിസ്സന്തി അഭിസമ്പരായം ? പിതാ മേ, ഭന്തേ, പുരാണോ ബ്രഹ്മചാരീ അഹോസി ആരാചാരീ വിരതോ മേഥുനാ ഗാമധമ്മാ. സോ കാലങ്കതോ ഭഗവതാ ബ്യാകതോ സകദാഗാമിസത്തോ [സകദാഗാമിപത്തോ (ക॰ സ്യാ॰ പീ॰)] തുസിതം കായം ഉപപന്നോതി. പേത്തേയ്യോപി [പേത്തയ്യോ പിയോ (സീ॰ പീ॰ ക॰), പിതു പിയോ (സ്യാ॰ കം॰)] മേ, ഭന്തേ, ഇസിദത്തോ അബ്രഹ്മചാരീ അഹോസി സദാരസന്തുട്ഠോ. സോപി കാലങ്കതോ ഭഗവതാ ബ്യാകതോ സകദാഗാമിപത്തോ തുസിതം കായം ഉപപന്നോതി. കഥം കഥം നാമായം, ഭന്തേ ആനന്ദ, ഭഗവതാ ധമ്മോ ദേസിതോ അഞ്ഞേയ്യോ, യത്ര ഹി നാമ ബ്രഹ്മചാരീ ച അബ്രഹ്മചാരീ ച ഉഭോ സമസമഗതികാ ഭവിസ്സന്തി അഭിസമ്പരായ”ന്തി? “ഏവം ഖോ പനേതം, ഭഗിനി, ഭഗവതാ ബ്യാകത”ന്തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ മിഗസാലായ ഉപാസികായ നിവേസനേ പിണ്ഡപാതം ഗഹേത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കാമി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

“ഇധാഹം, ഭന്തേ, പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന മിഗസാലായ ഉപാസികായ നിവേസനം തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദിം. അഥ ഖോ, ഭന്തേ, മിഗസാലാ ഉപാസികാ യേനാഹം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ മം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ, ഭന്തേ, മിഗസാലാ ഉപാസികാ മം ഏതദവോച - ‘കഥം കഥം നാമായം, ഭന്തേ ആനന്ദ, ഭഗവതാ ധമ്മോ ദേസിതോ അഞ്ഞേയ്യോ, യത്ര ഹി നാമ ബ്രഹ്മചാരീ ച അബ്രഹ്മചാരീ ച ഉഭോ

സമസമഗതികാ ഭവിസ്സന്തി അഭിസമ്പരായം. പിതാ മേ, ഭന്തേ, പുരാണോ ബ്രഹ്മചാരീ അഹോസി ആരാചാരീ വിരതോ മേഥുനാ ഗാമധമ്മാ. സോ കാലങ്കതോ ഭഗവതാ ബ്യാകതോ സകദാഗാമിപത്തോ തുസിതം കായം ഉപപന്നോതി. പേത്തേയ്യോപി മേ, ഭന്തേ, ഇസിദത്തോ അബ്രഹ്മചാരീ അഹോസി സദാരസന്തുട്ഠോ. സോപി കാലങ്കതോ ഭഗവതാ ബ്യാകതോ സകദാഗാമിപത്തോ തുസിതം കായം ഉപപന്നോതി. കഥം കഥം നാമായം, ഭന്തേ ആനന്ദ, ഭഗവതാ ധമ്മോ ദേസിതോ അഞ്ഞേയ്യോ, യത്ര ഹി നാമ ബ്രഹ്മചാരീ ച അബ്രഹ്മചാരീ ച ഉഭോ സമസമഗതികാ ഭവിസ്സന്തി അഭിസമ്പരായ'ന്തി? ഏവം വുത്തേ അഹം, ഭന്തേ, മിഗസാലം ഉപാസികം ഏതദവോചം - 'ഏവം ഖോ പനേതം, ഭഗിനി, ഭഗവതാ ബ്യാകത'''ന്തി.

"കാ ചാനന്ദ, മിഗസാലാ ഉപാസികാ ബാലാ അബ്യത്താ അമ്മകാ അമ്മകസഞ്ഞാ [അമ്ബകാ അമ്ബകപഞ്ഞാ (സീ॰ പീ॰), അമ്ബകാ അമ്ബകസഞ്ഞാ (സ്യാ॰ കം॰) അം॰ നി॰ ൫.൭൫ പസ്സിതബ്ബം], കേ ച പുരിസപുഗ്ഗലപരോപരിയഞാണേ? ഛയിമേ, ആനന്ദ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം.

"കതമേ ഛ? ഇധാനന്ദ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സോരതോ ഹോതി സുഖസംവാസോ, അഭിനന്ദന്തി സബ്രഹ്മചാരീ ഏകത്തവാസേന. തസ്സ സവനേനപി അകതം ഹോതി, ബാഹുസച്ചേനപി അകതം ഹോതി, ദിട്ഠിയാപി അപ്പടിവിദ്ധം ഹോതി, സാമായികമ്പി വിമുത്തിം ന ലഭതി. സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ഹാനായ പരേതി നോ വിസേസായ, ഹാനഗാമീയേവ ഹോതി നോ വിസേസഗാമീ.

"ഇധ പനാനന്ദ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സോരതോ ഹോതി സുഖസംവാസോ, അഭിനന്ദന്തി സബ്രഹ്മചാരീ ഏകത്തവാസേന. തസ്സ സവനേനപി കതം ഹോതി, ബാഹുസച്ചേനപി കതം ഹോതി, ദിട്ഠിയാപി പടിവിദ്ധം ഹോതി, സാമായികമ്പി വിമുത്തിം ലഭതി. സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ വിസേസായ പരേതി നോ ഹാനായ, വിസേസഗാമീയേവ ഹോതി നോ ഹാനഗാമീ.

"തത്രാനന്ദ, പമാണികാ പമിണന്തി - 'ഇമസ്സപി തേവ ധമ്മാ അപരസ്സപി തേവ ധമ്മാ, കസ്മാ തേസം ഏകോ ഹീനോ ഏകോ പണീതോ'തി! തഞ്ഹി തേസം, ആനന്ദ, ഹോതി ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായ.

"തത്രാനന്ദ , യ്വായം പുഗ്ഗലോ സോരതോ ഹോതി സുഖസംവാസോ, അഭിനന്ദന്തി സബ്രഹ്മചാരീ ഏകത്തവാസേന, തസ്സ സവനേനപി കതം ഹോതി, ബാഹുസച്ചേനപി കതം ഹോതി, ദിട്ഠിയാപി പടിവിദ്ധം ഹോതി, സാമായികമ്പി വിമുത്തിം ലഭതി. അയം , ആനന്ദ , പുഗ്ഗലോ അമുനാ പുരിമേന പുഗ്ഗലേന അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ച. തം കിസ്സ ഹേതു? ഇമം ഹാനന്ദ, പുഗ്ഗലം ധമ്മസോതോ നിബ്ബഹതി, തദന്തരം കോ ജാനേയ്യ അഞ്ഞത്ര തഥാഗതേന! തസ്മാതിഹാനന്ദ, മാ പുഗ്ഗലേസു പമാണികാ അഹുവത്ഥ; മാ പുഗ്ഗലേസു പമാണം ഗണ്ഹിത്ഥ. ഖഞ്ഞതി ഹാനന്ദ, പുഗ്ഗലേസു പമാണം ഗണ്ഹന്തോ. അഹം വാ, ആനന്ദ, പുഗ്ഗലേസു പമാണം ഗണ്ഹേയ്യം, യോ വാ പനസ്സ മാദിസോ.

“ഇധ പനാനന്ദ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ കോധമാനോ അധിഗതോ [അവിഗതോ (ക॰)] ഹോതി, സമയേന സമയഞ്ചസ്സ ലോഭധമ്മാ ഉപ്പജ്ജന്തി. തസ്സ സവനേനപി അകതം ഹോതി, ബാഹുസച്ചേനപി അകതം ഹോതി, ദിട്ഠിയാപി അപ്പടിവിദ്ധം ഹോതി, സാമായികമ്പി വിമുത്തിം ന ലഭതി. സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ഹാനായ പരേതി നോ വിസേസായ, ഹാനഗാമീയേവ ഹോതി നോ വിസേസഗാമീ.

“ഇധ പനാനന്ദ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ കോധമാനോ അധിഗതോ ഹോതി, സമയേന സമയഞ്ചസ്സ ലോഭധമ്മാ ഉപ്പജ്ജന്തി. തസ്സ സവനേനപി കതം ഹോതി... പേ॰... നോ ഹാനഗാമീ.

“തത്രാനന്ദ , പമാണികാ പമിണന്തി...പേ॰... യോ വാ പനസ്സ മാദിസോ.

“ഇധ, പനാനന്ദ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ കോധമാനോ അധിഗതോ ഹോതി, സമയേന സമയഞ്ചസ്സ വചീസങ്ഖാരാ ഉപ്പജ്ജന്തി. തസ്സ സവനേനപി അകതം ഹോതി...പേ॰... സാമായികമ്പി വിമുത്തിം ന ലഭതി. സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ഹാനായ പരേതി നോ വിസേസായ, ഹാനഗാമീയേവ ഹോതി നോ വിസേസഗാമീ.

“ഇധ പനാനന്ദ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ കോധമാനോ അധിഗതോ ഹോതി, സമയേന സമയഞ്ചസ്സ വചീസങ്ഖാരാ ഉപ്പജ്ജന്തി. തസ്സ സവനേനപി കതം ഹോതി, ബാഹുസച്ചേനപി കതം ഹോതി, ദിട്ഠിയാപി പടിവിദ്ധം ഹോതി, സാമായികമ്പി വിമുത്തിം ലഭതി. സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ വിസേസായ പരേതി നോ ഹാനായ, വിസേസഗാമീയേവ ഹോതി നോ ഹാനഗാമീ.

“തത്രാനന്ദ , പമാണികാ പമിണന്തി - ‘ഇമസ്സപി തേവ ധമ്മാ, അപരസ്സപി തേവ ധമ്മാ. കസ്മാ തേസം ഏകോ ഹീനോ, ഏകോ പണീതോ’തി? തഞ്ഹി തേസം, ആനന്ദ, ഹോതി ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായ.

“തത്രാനന്ദ, യസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ കോധമാനോ അധിഗതോ ഹോതി, സമയേന സമയഞ്ചസ്സ വചീസങ്ഖാരാ ഉപ്പജ്ജന്തി, തസ്സ സവനേനപി കതം ഹോതി, ബാഹുസച്ചേനപി കതം ഹോതി, ദിട്ഠിയാപി പടിവിദ്ധം ഹോതി, സാമായികമ്പി വിമുത്തിം ലഭതി. അയം, ആനന്ദ, പുഗ്ഗലോ അമുനാ പുരിമേന പുഗ്ഗലേന അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ച. തം കിസ്സ ഹേതു? ഇമം ഹാനന്ദ, പുഗ്ഗലം ധമ്മസോതോ നിബ്ബഹതി. തദന്തരം കോ ജാനേയ്യ അഞ്ഞത്ര തഥാഗതേന! തസ്മാതിഹാനന്ദ, മാ പുഗ്ഗലേസു പമാണികാ അഹുവത്ഥ; മാ പുഗ്ഗലേസു പമാണം ഗണ്ഹിത്ഥ. ഖഞ്ഞതി ഹാനന്ദ, പുഗ്ഗലേസു പമാണം ഗണ്ഹന്തോ. അഹം വാ, ആനന്ദ, പുഗ്ഗലേസു പമാണം ഗണ്ഹേയ്യം, യോ വാ പനസ്സ മാദിസോ.

“കാ ചാനന്ദ, മിഗസാലാ ഉപാസികാ ബാലാ അബ്യത്താ അമ്മകാ അമ്മകസഞ്ഞാ, കേ ച പുരിസപുഗ്ഗലപരോപരിയഞാണേ! ഇമേ ഖോ, ആനന്ദ, ഛ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം.

“യഥാരൂപേന, ആനന്ദ, സീലേന പുരാണോ സമന്നാഗതോ അഹോസി, തഥാരൂപേന സീലേന ഇസിദത്തോ സമന്നാഗതോ അഭവിസ്സ. നയിധ പുരാണോ ഇസിദത്തസ്സ ഗതിമ്പി അഞ്ഞസ്സ. യഥാരൂപായ ച, ആനന്ദ, പഞ്ഞായ ഇസിദത്തോ സമന്നാഗതോ അഹോസി, തഥാരൂപായ പഞ്ഞായ പുരാണോ സമന്നാഗതോ അഭവിസ്സ. നയിധ ഇസിദത്തോ പുരാണസ്സ ഗതിമ്പി അഞ്ഞസ്സ. ഇതി ഖോ, ആനന്ദ, ഇമേ പുഗ്ഗലാ ഉഭോ ഏകങ്ഗഹീനാ”തി. ദുതിയം.

൩. ഇണസുത്തം

൪൫. “ദാലിദ്ദിയം [ദാളിദ്ദിയം (സീ॰)], ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖം ലോകസ്മിം കാമഭോഗിനോ”തി? “ഏവം, ഭന്തേ”. “യമ്പി, ഭിക്ഖവേ, ദലിദ്ദോ [ദളിദ്ദോ (സീ॰)] അസ്സകോ അനാള്ഹികോ [അനദ്ധികോ (സ്യാ॰ കം॰)] ഇണം ആദിയതി, ഇണാദാനമ്പി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖം ലോകസ്മിം കാമഭോഗിനോ”തി? “ഏവം, ഭന്തേ”. “യമ്പി, ഭിക്ഖവേ, ദലിദ്ദോ അസ്സകോ അനാള്ഹികോ ഇണം ആദിയിത്വാ വഡ്ഢിം പടിസ്സുണാതി, വഡ്ഢിപി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖാ ലോകസ്മിം കാമഭോഗിനോ”തി? “ഏവം, ഭന്തേ”. “യമ്പി, ഭിക്ഖവേ, ദലിദ്ദോ അസ്സകോ അനാള്ഹികോ വഡ്ഢിം പടിസ്സുണിത്വാ കാലാഭതം [കാലഗതം (ക॰)] വഡ്ഢിം ന ദേതി, ചോദേന്തിപി നം; ചോദനാപി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖാ ലോകസ്മിം കാമഭോഗിനോ”തി? “ഏവം, ഭന്തേ”. “യമ്പി, ഭിക്ഖവേ, ദലിദ്ദോ അസ്സകോ അനാള്ഹികോ ചോദിയമാനോ ന ദേതി, അനുചരന്തിപി നം; അനുചരിയാപി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖാ ലോകസ്മിം കാമഭോഗിനോ”തി? “ഏവം, ഭന്തേ”. “യമ്പി, ഭിക്ഖവേ, ദലിദ്ദോ അസ്സകോ അനാള്ഹികോ അനുചരിയമാനോ ന ദേതി, ബന്ധന്തിപി നം; ബന്ധനമ്പി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖം ലോകസ്മിം കാമഭോഗിനോ”തി? “ഏവം, ഭന്തേ”.

“ഇതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ദാലിദ്ദിയമ്പി ദുക്ഖം ലോകസ്മിം കാമഭോഗിനോ, ഇണാദാനമ്പി ദുക്ഖം ലോകസ്മിം കാമഭോഗിനോ, വഡ്ഢിപി ദുക്ഖാ ലോകസ്മിം കാമഭോഗിനോ, ചോദനാപി ദുക്ഖാ ലോകസ്മിം കാമഭോഗിനോ, അനുചരിയാപി ദുക്ഖാ ലോകസ്മിം കാമഭോഗിനോ, ബന്ധനമ്പി ദുക്ഖം ലോകസ്മിം കാമഭോഗിനോ; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ , യസ്സ കസ്സചി സദ്ധാ നത്ഥി കുസലേസു ധമ്മേസു, ഹിരീ നത്ഥി കുസലേസു ധമ്മേസു, ഓത്തപ്പം നത്ഥി കുസലേസു ധമ്മേസു, വീരിയം നത്ഥി കുസലേസു ധമ്മേസു, പഞ്ഞാ നത്ഥി കുസലേസു ധമ്മേസു - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അരിയസ്സ വിനയേ ദലിദ്ദോ അസ്സകോ അനാള്ഹികോ.

“സ ഖോ സോ, ഭിക്ഖവേ, ദലിദ്ദോ അസ്സകോ അനാള്ഹികോ സദ്ധായ അസതി കുസലേസു ധമ്മേസു, ഹിരിയാ അസതി കുസലേസു ധമ്മേസു, ഓത്തപ്പേ അസതി കുസലേസു ധമ്മേസു, വീരിയേ അസതി കുസലേസു ധമ്മേസു, പഞ്ഞായ അസതി കുസലേസു ധമ്മേസു, കായേന ദുച്ചരിതം ചരതി, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരതി, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരതി. ഇദമസ്സ ഇണാദാനസ്മിം വദാമി.

“സോ തസ്സ കായദുച്ചരിതസ്സ പടിച്ഛാദനഹേതു പാപികം ഇച്ഛം പണിദഹതി [പദഹതി (ക॰)]. ‘മാ മം ജഞ്ഞൂ’തി ഇച്ഛതി, ‘മാ മം ജഞ്ഞൂ’തി സങ്കപ്പതി , ‘മാ മം ജഞ്ഞൂ’തി വാചം ഭാസതി, ‘മാ മം ജഞ്ഞൂ’തി കായേന പരക്കമതി. സോ തസ്സ വചീദുച്ചരിതസ്സ പടിച്ഛാദനഹേതു…പേ॰… സോ തസ്സ മനോദുച്ചരിതസ്സ

പടിച്ഛാദനഹേതു…പേ॰… ‘മാ മം ജഞ്ഞൂ’തി കായേന പരക്കമതി. ഇദമസ്സ വഡ്ഢിയാ വദാമി.

“തമേനം പേസലാ സബ്രഹ്മചാരീ ഏവമാഹംസു - ‘അയഞ്ച സോ ആയസ്മാ ഏവംകാരീ ഏവംസമാചാരോ’തി. ഇദമസ്സ ചോദനായ വദാമി.

“തമേനം അരഞ്ഞഗതം വാ രുക്ഖമൂലഗതം വാ സുഞ്ഞാഗാരഗതം വാ വിപ്പടിസാരസഹഗതാ പാപകാ അകുസലവിതക്കാ സമുദാചരന്തി. ഇദമസ്സ അനുചരിയായ വദാമി.

“സ ഖോ സോ, ഭിക്ഖവേ, ദലിദ്ദോ അസ്സകോ അനാള്ഹികോ കായേന ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ വാചായ ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ മനസാ ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ നിരയബന്ധനേ വാ ബജ്ഝതി തിരച്ഛാനയോനിബന്ധനേ വാ. നാഹം, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞം ഏകബന്ധനമ്പി സമനുപസ്സാമി ഏവംദാരുണം ഏവംകടുകം [ഏവംദുക്ഖം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ഏവംഅന്തരായകരം അനുത്തരസ്സ യോഗക്ഖേമസ്സ അധിഗമായ, യഥയിദം, ഭിക്ഖവേ, നിരയബന്ധനം വാ തിരച്ഛാനയോനിബന്ധനം വാ”തി.

“ദാലിദ്ദിയം ദുക്ഖം ലോകേ, ഇണാദാനഞ്ച വുച്ചതി;
ദലിദ്ദോ ഇണമാദായ, ഭുഞ്ജമാനോ വിഹഞ്ഞതി.

“തതോ അനുചരന്തി നം, ബന്ധനമ്പി നിഗച്ഛതി;
ഏതഞ്ഹി ബന്ധനം ദുക്ഖം, കാമലാഭാഭിജപ്പിനം.

“തഥേവ അരിയവിനയേ, സദ്ധാ യസ്സ ന വിജ്ജതി;
അഹിരീകോ അനോത്തപ്പീ, പാപകമ്മവിനിബ്ബയോ.

“കായദുച്ചരിതം കത്വാ, വചീദുച്ചരിതാനി ച;
മനോദുച്ചരിതം കത്വാ, ‘മാ മം ജഞ്ഞൂ’തി ഇച്ഛതി.

“സോ സംസപ്പതി [സങ്കപ്പതി (ക॰)] കായേന, വാചായ ഉദ ചേതസാ;
പാപകമ്മം പവഡ്ഢേന്തോ, തത്ഥ തത്ഥ പുനപ്പുനം.

“സോ പാപകമ്മോ ദുമ്മേധോ, ജാനം ദുക്കടമത്തനോ;
ദലിദ്ദോ ഇണമാദായ, ഭുഞ്ജമാനോ വിഹഞ്ഞതി.

“തതോ അനുചരന്തി നം, സങ്കപ്പാ മാനസാ ദുഖാ;
ഗാമേ വാ യദി വാരഞ്ഞേ, യസ്സ വിപ്പടിസാരജാ.

“സോ പാപകമ്മോ ദുമ്മേധോ, ജാനം ദുക്കടമത്തനോ;
യോനിമഞ്ഞതരം ഗന്ത്വാ, നിരയേ വാപി ബജ്ഝതി.

“ഏതഞ്ഹി ബന്ധനം ദുക്ഖം, യമ്ഹാ ധീരോ പമുച്ചതി;
ധമ്മലദ്ധേഹി ഭോഗേഹി, ദദം ചിത്തം പസാദയം.

“ഉഭയത്ഥ കടഗ്ഗാഹോ, സദ്ധസ്സ ഘരമേസിനോ;
ദിട്ഠധമ്മഹിതത്ഥായ, സമ്പരായസുഖായ ച;

ഏവമേതം ഗഹട്ഠാനം, ചാഗോ പുഞ്ഞം പവഡ്ഢതി.

‘‘തഥേവ അരിയവിനയേ, സദ്ധാ യസ്സ പതിട്ഠിതാ;
ഹിരീമനോ ച ഓത്തപ്പീ, പഞ്ഞവാ സീലസംവുതോ.

‘‘ഏസോ ഖോ അരിയവിനയേ, ‘സുഖജീവീ’തി വുച്ചതി;
നിരാമിസം സുഖം ലദ്ധാ, ഉപേക്ഖം അധിതിട്ഠതി.

‘‘പഞ്ച നീവരണേ ഹിത്വാ, നിച്ചം ആരദ്ധവീരിയോ;
ഝാനാനി ഉപസമ്പജ്ജ, ഏകോദി നിപകോ സതോ.

‘‘ഏവം ഞത്വാ യഥാഭൂതം, സബ്ബസംയോജനക്ഖയേ;
സബ്ബസോ അനുപാദായ, സമ്മാ ചിത്തം വിമുച്ചതി.

‘‘തസ്സ സമ്മാ വിമുത്തസ്സ, ഞാണം ചേ ഹോതി താദിനോ;
‘അകുപ്പാ മേ വിമുത്തീ’തി, ഭവസംയോജനക്ഖയേ.

‘‘ഏതം ഖോ പരമം ഞാണം, ഏതം സുഖമനുത്തരം;
അസോകം വിരജം ഖേമം, ഏതം ആനണ്യമുത്തമ’’ന്തി. തതിയം;

൪. മഹാചുന്ദസുത്തം

൪൬. ഏവം മേ സുതം – ഏകം സമയം ആയസ്മാ മഹാചുന്ദോ ചേതീസു വിഹരതി സയംജാതിയം [സഹജാതിയം (സീ॰ പീ॰), സഞ്ജാതിയം (സ്യാ॰ കം॰)]. തത്ര ഖോ ആയസ്മാ മഹാചുന്ദോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി – ‘‘ആവുസോ ഭിക്ഖവേ’’തി. ‘‘ആവുസോ’’തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ മഹാചുന്ദസ്സ പച്ചസ്സോസും. ആയസ്മാ മഹാചുന്ദോ ഏതദവോച –

‘‘ഇധാവുസോ, ധമ്മയോഗാ ഭിക്ഖൂ ഝായീ ഭിക്ഖൂ അപസാദേന്തി – ‘ഇമേ പന ഝായിനോമ്ഹാ, ഝായിനോമ്ഹാതി ഝായന്തി പജ്ഝായന്തി നിജ്ഝായന്തി അവജ്ഝായന്തി [അപജ്ഝായന്തി (മ॰ നി॰ ൧.൫൦൮)]. കിമിമേ [കിം ഹിമേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഝായന്തി, കിന്തിമേ ഝായന്തി, കഥം ഇമേ ഝായന്തീ’തി? തത്ഥ ധമ്മയോഗാ ച ഭിക്ഖൂ നപ്പസീദന്തി, ഝായീ ച ഭിക്ഖൂ നപ്പസീദന്തി, ന ച ബഹുജനഹിതായ പടിപന്നാ ഹോന്തി ബഹുജനസുഖായ ബഹുനോ ജനസ്സ അത്ഥായ ഹിതായ സുഖായ ദേവമനുസ്സാനം.

‘‘ഇധ പനാവുസോ, ഝായീ ഭിക്ഖൂ ധമ്മയോഗേ ഭിക്ഖൂ അപസാദേന്തി – ‘ഇമേ പന ധമ്മയോഗമ്ഹാ, ധമ്മയോഗമ്ഹാതി ഉദ്ധതാ ഉന്നളാ ചപലാ മുഖരാ വികിണ്ണവാചാ മുട്ഠസ്സതീ അസമ്പജാനാ അസമാഹിതാ വിബ്ഭന്തചിത്താ പാകതിന്ദ്രിയാ. കിമിമേ ധമ്മയോഗാ, കിന്തിമേ ധമ്മയോഗാ, കഥം ഇമേ ധമ്മയോഗാ’തി? തത്ഥ ഝായീ ച ഭിക്ഖൂ നപ്പസീദന്തി, ധമ്മയോഗാ ച ഭിക്ഖൂ നപ്പസീദന്തി, ന ച ബഹുജനഹിതായ പടിപന്നാ ഹോന്തി ബഹുജനസുഖായ ബഹുനോ ജനസ്സ അത്ഥായ ഹിതായ സുഖായ ദേവമനുസ്സാനം.

‘‘ഇധ പനാവുസോ, ധമ്മയോഗാ ഭിക്ഖൂ ധമ്മയോഗാനഞ്ഞേവ ഭിക്ഖൂനം വണ്ണം ഭാസന്തി, നോ ഝായീനം ഭിക്ഖൂനം വണ്ണം ഭാസന്തി. തത്ഥ ധമ്മയോഗാ

ച ഭിക്ഖൂ നപ്പസീദന്തി, ഝായീ ച ഭിക്ഖൂ നപ്പസീദന്തി, ന ച ബഹുജനഹിതായ പടിപന്നാ ഹോന്തി ബഹുജനസുഖായ ബഹുനോ ജനസ്സ അത്ഥായ ഹിതായ സുഖായ ദേവമനുസ്സാനം.

‘‘ഇധ പനാവുസോ, ഝായീ ഭിക്ഖൂ ഝായീനഞ്ഞേവ ഭിക്ഖൂനം വണ്ണം ഭാസന്തി, നോ ധമ്മയോഗാനം ഭിക്ഖൂനം വണ്ണം ഭാസന്തി. തത്ഥ ഝായീ ച ഭിക്ഖൂ നപ്പസീദന്തി, ധമ്മയോഗാ ച ഭിക്ഖൂ നപ്പസീദന്തി, ന ച ബഹുജനഹിതായ പടിപന്നാ ഹോന്തി ബഹുജനസുഖായ ബഹുനോ ജനസ്സ അത്ഥായ ഹിതായ സുഖായ ദേവമനുസ്സാനം.

‘‘തസ്മാതിഹാവുസോ , ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - ‘ധമ്മയോഗാ സമാനാ ഝായീനം ഭിക്ഖൂനം വണ്ണം ഭാസിസ്സാമാ’തി. ഏവഞ്ഹി വോ, ആവുസോ, സിക്ഖിതബ്ബം. തം കിസ്സ ഹേതു? അച്ഛരിയാ ഹേതേ, ആവുസോ, പുഗ്ഗലാ ദുല്ലഭാ ലോകസ്മിം, യേ അമതം ധാതും കായേന ഫുസിത്വാ വിഹരന്തി. തസ്മാതിഹാവുസോ, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - ‘ഝായീ സമാനാ ധമ്മയോഗാനം ഭിക്ഖൂനം വണ്ണം ഭാസിസ്സാമാ’തി. ഏവഞ്ഹി വോ, ആവുസോ, സിക്ഖിതബ്ബം. തം കിസ്സ ഹേതു? അച്ഛരിയാ ഹേതേ, ആവുസോ, പുഗ്ഗലാ ദുല്ലഭാ ലോകസ്മിം യേ ഗമ്ഭീരം അത്ഥപദം പഞ്ഞായ അതിവിജ്ഝ പസ്സന്തീ’’തി. ചതുത്ഥം.

൫. പഠമസന്ദിട്ഠികസുത്തം

൪൭. അഥ ഖോ മോളിയസീവകോ [മോലിയസീവകോ (സീ॰ പീ॰), മോളിസീവകോ (ക॰)] പരിബ്ബാജകോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ മോളിയസീവകോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘‘സന്ദിട്ഠികോ ധമ്മോ, സന്ദിട്ഠികോ ധമ്മോ’തി, ഭന്തേ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, സന്ദിട്ഠികോ ധമ്മോ ഹോതി അകാലികോ ഏഹിപസ്സികോ ഓപനേയ്യികോ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീ’’തി?

‘‘തേന ഹി, സീവക, തഞ്ഞേവേത്ഥ പടിപുച്ഛാമി. യഥാ തേ ഖമേയ്യ തഥാ നം ബ്യാകരേയ്യാസി. തം കിം മഞ്ഞസി, സീവക, സന്തം വാ അജ്ഝത്തം ലോഭം ‘അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം ലോഭോ’തി പജാനാസി, അസന്തം വാ അജ്ഝത്തം ലോഭം ‘നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം ലോഭോ’തി പജാനാസീ’’തി? ‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’. ‘‘യം ഖോ ത്വം, സീവക, സന്തം വാ അജ്ഝത്തം ലോഭം ‘അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം ലോഭോ’തി പജാനാസി, അസന്തം വാ അജ്ഝത്തം ലോഭം ‘നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം ലോഭോ’തി പജാനാസി - ഏവമ്പി ഖോ, സീവക, സന്ദിട്ഠികോ ധമ്മോ ഹോതി...പേ॰....

‘‘തം കിം മഞ്ഞസി, സീവക, സന്തം വാ അജ്ഝത്തം ദോസം...പേ॰... സന്തം വാ അജ്ഝത്തം മോഹം...പേ॰... സന്തം വാ അജ്ഝത്തം ലോഭധമ്മം...പേ॰... സന്തം വാ അജ്ഝത്തം ദോസധമ്മം...പേ॰... സന്തം വാ അജ്ഝത്തം മോഹധമ്മം ‘അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം മോഹധമ്മോ’തി പജാനാസി, അസന്തം വാ അജ്ഝത്തം മോഹധമ്മം ‘നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം മോഹധമ്മോ’തി പജാനാസീ’’തി? ‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’. ‘‘യം ഖോ ത്വം, സീവക, സന്തം വാ അജ്ഝത്തം മോഹധമ്മം ‘അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം മോഹധമ്മോ’തി പജാനാസി,

അസന്തം വാ അജ്ഝത്തം മോഹധമ്മം ‘നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം മോഹധമ്മോ’തി പജാനാസി - ഏവം ഖോ, സീവക, സന്ദിട്ഠികോ ധമ്മോ ഹോതി അകാലികോ ഏഹിപസ്സികോ ഓപനേയ്യികോ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീ’’തി.

‘‘അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ, അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ…പേ॰… ഉപാസകം മം, ഭന്തേ, ഭഗവാ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത’’ന്തി. പഞ്ചമം.

൬. ദുതിയസന്ദിട്ഠികസുത്തം

൫൪. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘‘സന്ദിട്ഠികോ ധമ്മോ, സന്ദിട്ഠികോ ധമ്മോ’തി, ഭോ ഗോതമ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, സന്ദിട്ഠികോ ധമ്മോ ഹോതി അകാലികോ ഏഹിപസ്സികോ ഓപനേയ്യികോ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീ’’തി?

‘‘തേന ഹി, ബ്രാഹ്മണ, തഞ്ഞേവേത്ഥ പടിപുച്ഛിസ്സാമി. യഥാ തേ ഖമേയ്യ തഥാ നം ബ്യാകരേയ്യാസി. തം കിം മഞ്ഞസി, ബ്രാഹ്മണ, സന്തം വാ അജ്ഝത്തം രാഗം ‘അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം രാഗോ’തി പജാനാസി, അസന്തം വാ അജ്ഝത്തം രാഗം ‘നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം രാഗോ’തി പജാനാസീ’’തി? ‘‘ഏവം, ഭോ’’. ‘‘യം ഖോ ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, സന്തം വാ അജ്ഝത്തം രാഗം ‘അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം രാഗോ’തി പജാനാസി, അസന്തം വാ അജ്ഝത്തം രാഗം ‘നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം രാഗോ’തി പജാനാസി - ഏവമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, സന്ദിട്ഠികോ ധമ്മോ ഹോതി…പേ॰….

‘‘തം കിം മഞ്ഞസി, ബ്രാഹ്മണ, സന്തം വാ അജ്ഝത്തം ദോസം…പേ॰… സന്തം വാ അജ്ഝത്തം മോഹം…പേ॰… സന്തം വാ അജ്ഝത്തം കായസന്ദോസം…പേ॰… സന്തം വാ അജ്ഝത്തം വചീസന്ദോസം…പേ॰… സന്തം വാ അജ്ഝത്തം മനോസന്ദോസം ‘അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം മനോസന്ദോസോ’തി പജാനാസി, അസന്തം വാ അജ്ഝത്തം മനോസന്ദോസം ‘നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം മനോസന്ദോസോ’തി പജാനാസീ’’തി? ‘‘ഏവം, ഭോ’’. ‘‘യം ഖോ ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, സന്തം വാ അജ്ഝത്തം മനോസന്ദോസം ‘അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം മനോസന്ദോസോ’തി പജാനാസി, അസന്തം വാ അജ്ഝത്തം മനോസന്ദോസം ‘നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം മനോസന്ദോസോ’തി പജാനാസി - ഏവം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, സന്ദിട്ഠികോ ധമ്മോ ഹോതി അകാലികോ ഏഹിപസ്സികോ ഓപനേയ്യികോ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീ’’തി.

‘‘അഭിക്കന്തം , ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ…പേ॰… ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത’’ന്തി. ഛട്ഠം.

൭. ഖേമസുത്തം

൫൫. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ ച ഖേമോ

ആയസ്മാ ച സുമനോ സാവത്ഥിയം വിഹരന്തി അന്ധവനസ്മിം. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ച ഖേമോ ആയസ്മാ ച സുമനോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ഖേമോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

"യോ സോ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു അരഹം ഖീണാസവോ വുസിതവാ കതകരണീയോ ഓഹിതഭാരോ അനുപ്പത്തസദത്ഥോ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനോ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്തോ തസ്സ ന ഏവം ഹോതി - 'അത്ഥി മേ സേയ്യോതി വാ അത്ഥി മേ സദിസോതി വാ അത്ഥി മേ ഹീനോതി വാ'"തി. ഇദമവോചായസ്മാ ഖേമോ. സമനുഞ്ഞോ സത്ഥാ അഹോസി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ഖേമോ "സമനുഞ്ഞോ മേ സത്ഥാ"തി ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ സുമനോ അചിരപക്കന്തേ ആയസ്മന്തേ ഖേമേ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "യോ സോ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു അരഹം ഖീണാസവോ വുസിതവാ കതകരണീയോ ഓഹിതഭാരോ അനുപ്പത്തസദത്ഥോ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനോ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്തോ തസ്സ ന ഏവം ഹോതി - 'നത്ഥി മേ സേയ്യോതി വാ നത്ഥി മേ സദിസോതി വാ നത്ഥി മേ ഹീനോതി വാ'"തി. ഇദമവോചായസ്മാ സുമനോ. സമനുഞ്ഞോ സത്ഥാ അഹോസി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ സുമനോ "സമനുഞ്ഞോ മേ സത്ഥാ"തി ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ അചിരപക്കന്തേസു ആയസ്മന്തേ ച ഖേമേ ആയസ്മന്തേ ച സുമനേ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കുലപുത്താ അഞ്ഞം ബ്യാകരോന്തി . അത്ഥോ ച വുത്തോ അത്താ ച അനുപനീതോ. അഥ ച പന ഇധേകച്ചേ മോഘപുരിസാ ഹസമാനകാ [ഹസമാനകം (ക॰) മഹാവ॰ ൨൪൫] മഞ്ഞേ അഞ്ഞം ബ്യാകരോന്തി. തേ പച്ഛാ വിഘാതം ആപജ്ജന്തീ"തി.

> "ന ഉസ്സേസു ന ഓമേസു, സമത്തേ നോപനീയരേ [നോപനിയ്യരേ (സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)];
> ഖീണാ ജാതി വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, ചരന്തി
> സംയോജനവിപ്പമുത്താ"തി. സത്തമം;

൮. ഇന്ദ്രിയസംവരസുത്തം

൫൦. [അ॰ നി॰ ൫.൨൪, ൬൮൭; ൭.൬൫] "ഇന്ദ്രിയസംവരേ , ഭിക്ഖവേ, അസതി ഇന്ദ്രിയസംവരവിപന്നസ്സ ഹതൂപനിസം ഹോതി സീലം; സീലേ അസതി സീലവിപന്നസ്സ ഹതൂപനിസോ ഹോതി സമ്മാസമാധി; സമ്മാസമാധിമ്ഹി അസതി സമ്മാസമാധിവിപന്നസ്സ ഹതൂപനിസം ഹോതി യഥാഭൂതഞാണദസ്സനം; യഥാഭൂതഞാണദസ്സനേ അസതി യഥാഭൂതഞാണദസ്സനവിപന്നസ്സ ഹതൂപനിസോ ഹോതി നിബ്ബിദാവിരാഗോ; നിബ്ബിദാവിരാഗേ അസതി നിബ്ബിദാവിരാഗവിപന്നസ്സ ഹതൂപനിസം ഹോതി വിമുത്തിഞാണദസ്സനം. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, രുക്ഖോ സാഖാപലാസവിപന്നോ. തസ്സ പപടികാപി ന പാരിപൂരിം ഗച്ഛതി, തചോപി ന പാരിപൂരിം ഗച്ഛതി, ഫേഗ്ഗുപി ന പാരിപൂരിം ഗച്ഛതി, സാരോപി ന പാരിപൂരിം ഗച്ഛതി. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയസംവരേ അസതി

ഇന്ദ്രിയസംവരവിപന്നസ്സ ഹതൂപനിസം ഹോതി സീലം...പേ॰... വിമുത്തിഞാണദസ്സനം.

“ഇന്ദ്രിയസംവരേ , ഭിക്ഖവേ, സതി ഇന്ദ്രിയസംവരസമ്പന്നസ്സ ഉപനിസസമ്പന്നം ഹോതി സീലം; സീലേ സതി സീലസമ്പന്നസ്സ ഉപനിസസമ്പന്നോ ഹോതി സമ്മാസമാധി; സമ്മാസമാധിമ്ഹി സതി സമ്മാസമാധിസമ്പന്നസ്സ ഉപനിസസമ്പന്നം ഹോതി യഥാഭൂതഞാണദസ്സനം; യഥാഭൂതഞാണദസ്സനേ സതി യഥാഭൂതഞാണദസ്സനസമ്പന്നസ്സ ഉപനിസസമ്പന്നോ ഹോതി നിബ്ബിദാവിരാഗോ; നിബ്ബിദാവിരാഗേ സതി നിബ്ബിദാവിരാഗസമ്പന്നസ്സ ഉപനിസസമ്പന്നം ഹോതി വിമുത്തിഞാണദസ്സനം. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, രുക്ഖോ സാഖാപലാസസമ്പന്നോ. തസ്സ പപടികാപി പാരിപൂരിം ഗച്ഛതി, തചോപി പാരിപൂരിം ഗച്ഛതി, ഫേഗ്ഗുപി പാരിപൂരിം ഗച്ഛതി, സാരോപി പാരിപൂരിം ഗച്ഛതി . ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയസംവരേ സതി ഇന്ദ്രിയസംവരസമ്പന്നസ്സ ഉപനിസസമ്പന്നം ഹോതി സീലം...പേ॰... വിമുത്തിഞാണദസ്സന”ന്തി. അട്ഠമം.

൯. ആനന്ദസുത്തം

൭൯. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേനായസ്മാ സാരിപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ സാരിപുത്തേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഏതദവോച -

“കിത്താവതാ നു ഖോ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖു അസ്സുതഞ്ചേവ ധമ്മം സുണാതി, സുതാ ചസ്സ ധമ്മാ ന സമ്മോസം ഗച്ഛന്തി, യേ ചസ്സ ധമ്മാ പുബ്ബേ ചേതസാ സമ്ഫുട്ഠപുബ്ബാ തേ ച സമുദാചരന്തി, അവിഞ്ഞാതഞ്ച വിജാനാതീ”തി? “ആയസ്മാ ഖോ ആനന്ദോ ബഹുസ്സുതോ. പടിഭാതു ആയസ്മന്തംയേവ ആനന്ദ”ന്തി. “തേനഹാവുസോ സാരിപുത്ത, സുണാഹി, സാധുകം മനസി കരോഹി; ഭാസിസ്സാമീ”തി . “ഏവമാവുസോ”തി ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ പച്ചസ്സോസി. ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഏതദവോച -

“ഇധാവുസോ സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖു ധമ്മം പരിയാപുണാതി - സുത്തം ഗേയ്യം വേയ്യാകരണം ഗാഥം ഉദാനം ഇതിവുത്തകം ജാതകം അബ്ഭുതധമ്മം വേദല്ലം. സോ യഥാസുതം യഥാപരിയത്തം ധമ്മം വിത്ഥാരേന പരേസം ദേസേതി, യഥാസുതം യഥാപരിയത്തം ധമ്മം വിത്ഥാരേന പരേസം വാചേതി, യഥാസുതം യഥാപരിയത്തം ധമ്മം വിത്ഥാരേന സജ്ഝായം കരോതി, യഥാസുതം യഥാപരിയത്തം ധമ്മം ചേതസാ അനുവിതക്കേതി അനുവിചാരേതി മനസാനുപേക്ഖതി. യസ്മിം ആവാസേ ഥേരാ ഭിക്ഖൂ വിഹരന്തി ബഹുസ്സുതാ ആഗതാഗമാ ധമ്മധരാ വിനയധരാ മാതികാധരാ തസ്മിം ആവാസേ വസ്സം ഉപേതി. തേ കാലേന കാലം ഉപസങ്കമിത്വാ പരിപുച്ഛതി പരിപഞ്ഹതി - ‘ഇദം, ഭന്തേ, കഥം; ഇമസ്സ ക്വത്ഥോ’തി? തേ തസ്സ ആയസ്മതോ അവിവടഞ്ചേവ വിവരന്തി, അനുത്താനീകതഞ്ച ഉത്താനീകരോന്തി, അനേകവിഹിതേസു ച കങ്ഖാഠാനിയേസു ധമ്മേസു കങ്ഖം പടിവിനോദേന്തി. ഏത്താവതാ ഖോ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖു

അസ്സുതഞ്ചേവ ധമ്മം സുണാതി, സുതാ ചസ്സ ധമ്മാ ന സമ്മോസം ഗച്ഛന്തി, യേ ചസ്സ ധമ്മാ പുബ്ബേ ചേതസാ സമ്ഫുട്ഠപുബ്ബാ തേ ച സമുദാചരന്തി, അവിഞ്ഞാതഞ്ച വിജാനാതീ''തി.

''അച്ഛരിയം , ആവുസോ, അബ്ഭുതം, ആവുസോ, യാവ സുഭാസിതം ചിദം ആയസ്മതാ ആനന്ദേന. ഇമേഹി ച മയം ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ധാരേമ. ആയസ്മാ ഹി ആനന്ദോ ധമ്മം പരിയാപുണാതി - സുത്തം ഗേയ്യം വേയ്യാകരണം ഗാഥം ഉദാനം ഇതിവുത്തകം ജാതകം അബ്ഭുതധമ്മം വേദല്ലം . ആയസ്മാ ആനന്ദോ യഥാസുതം യഥാപരിയത്തം ധമ്മം വിത്ഥാരേന പരേസം ദേസേതി, ആയസ്മാ ആനന്ദോ യഥാസുതം യഥാപരിയത്തം ധമ്മം വിത്ഥാരേന പരേസം വാചേതി, ആയസ്മാ ആനന്ദോ യഥാസുതം യഥാപരിയത്തം ധമ്മം വിത്ഥാരേന സജ്ഝായം കരോതി, ആയസ്മാ ആനന്ദോ യഥാസുതം യഥാപരിയത്തം ധമ്മം ചേതസാ അനുവിതക്കേതി അനുവിചാരേതി മനസാനുപേക്ഖതി. ആയസ്മാ ആനന്ദോ യസ്മിം ആവാസേ ഥേരാ ഭിക്ഖൂ വിഹരന്തി ബഹുസ്സുതാ ആഗതാഗമാ ധമ്മധരാ വിനയധരാ മാതികാധരാ തസ്മിം ആവാസേ വസ്സം ഉപേതി. തേ ആയസ്മാ ആനന്ദോ കാലേന കാലം ഉപസങ്കമിത്വാ പരിപുച്ഛതി പരിപഞ്ഹതി - 'ഇദം, ഭന്തേ, കഥം; ഇമസ്സ ക്വത്ഥോ'തി? തേ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ അവിവടഞ്ചേവ വിവരന്തി, അനുത്താനീകതഞ്ച ഉത്താനീകരോന്തി, അനേകവിഹിതേസു ച കങ്ഖാഠാനിയേസു ധമ്മേസു കങ്ഖം പടിവിനോദേന്തീ''തി. നവമം.

൧൦. ഖത്തിയസുത്തം

൭൨. അഥ ഖോ ജാണുസ്സോണി [ജാണുസോണി (ക॰)] ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ജാണുസ്സോണി ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

''ഖത്തിയാ , ഭോ ഗോതമ, കിംഅധിപ്പായാ, കിംഉപവിചാരാ, കിംഅധിട്ഠാനാ, കിംഅഭിനിവേസാ, കിംപരിയോസാനാ''തി? ''ഖത്തിയാ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഭോഗാധിപ്പായാ പഞ്ഞൂപവിചാരാ ബലാധിട്ഠാനാ പഥവീഭിനിവേസാ ഇസ്സരിയപരിയോസാനാ''തി.

''ബ്രാഹ്മണാ പന, ഭോ ഗോതമ, കിംഅധിപ്പായാ, കിംഉപവിചാരാ, കിംഅധിട്ഠാനാ, കിംഅഭിനിവേസാ, കിംപരിയോസാനാ''തി? ''ബ്രാഹ്മണാ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഭോഗാധിപ്പായാ പഞ്ഞൂപവിചാരാ മന്താധിട്ഠാനാ യഞ്ഞാഭിനിവേസാ ബ്രഹ്മലോകപരിയോസാനാ''തി.

''ഗഹപതികാ പന, ഭോ ഗോതമ, കിംഅധിപ്പായാ, കിംഉപവിചാരാ, കിംഅധിട്ഠാനാ, കിംഅഭിനിവേസാ, കിംപരിയോസാനാ''തി? ''ഗഹപതികാ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഭോഗാധിപ്പായാ പഞ്ഞൂപവിചാരാ സിപ്പാധിട്ഠാനാ കമ്മന്താഭിനിവേസാ നിട്ഠിതകമ്മന്തപരിയോസാനാ''തി.

''ഇത്ഥീ പന, ഭോ ഗോതമ, കിംഅധിപ്പായാ, കിംഉപവിചാരാ, കിംഅധിട്ഠാനാ, കിംഅഭിനിവേസാ, കിംപരിയോസാനാ''തി? ''ഇത്ഥീ ഖോ,

ബ്രാഹ്മണ, പുരിസാധിപ്പായാ അലങ്കാരൂപവിചാരാ പുത്താധിട്ഠാനാ അസപതീഭിനിവേസാ ഇസ്സരിയപരിയോസാനാ''തി.

''ചോരാ പന, ഭോ ഗോതമ, കിംഅധിപ്പായാ, കിംഉപവിചാരാ, കിംഅധിട്ഠാനാ, കിംഅഭിനിവേസാ, കിംപരിയോസാനാ''തി? ''ചോരാ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ആദാനാധിപ്പായാ ഗഹനൂപവിചാരാ സത്ഥാധിട്ഠാനാ അന്ധകാരാഭിനിവേസാ അദസ്സനപരിയോസാനാ''തി.

''സമണാ പന, ഭോ ഗോതമ, കിംഅധിപ്പായാ, കിംഉപവിചാരാ, കിംഅധിട്ഠാനാ, കിംഅഭിനിവേസാ, കിംപരിയോസാനാ''തി? ''സമണാ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഖന്തിസോരച്ചാധിപ്പായാ പഞ്ഞൂപവിചാരാ സീലാധിട്ഠാനാ ആകിഞ്ചഞ്ഞാഭിനിവേസാ [അകിഞ്ചനാഭിനിവേസാ (സ്യാ॰ ക॰)] നിബ്ബാനപരിയോസാനാ''തി.

''അച്ഛരിയം, ഭോ ഗോതമ, അബ്ഭുതം, ഭോ ഗോതമ! ഖത്തിയാനമ്പി ഭവം ഗോതമോ ജാനാതി അധിപ്പായഞ്ച ഉപവിചാരഞ്ച അധിട്ഠാനഞ്ച അഭിനിവേസഞ്ച പരിയോസാനഞ്ച. ബ്രാഹ്മണാനമ്പി ഭവം ഗോതമോ ജാനാതി... പേ॰... ഗഹപതീനമ്പി ഭവം ഗോതമോ ജാനാതി... ഇത്ഥീനമ്പി ഭവം ഗോതമോ ജാനാതി... ചോരാനമ്പി ഭവം ഗോതമോ ജാനാതി ... സമണാനമ്പി ഭവം ഗോതമോ ജാനാതി അധിപ്പായഞ്ച ഉപവിചാരഞ്ച അധിട്ഠാനഞ്ച അഭിനിവേസഞ്ച പരിയോസാനഞ്ച. അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി. ദസമം.

൧൧. അപ്പമാദസുത്തം

൫൯. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

''അത്ഥി നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ഏകോ ധമ്മോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ യോ ഉഭോ അത്ഥേ സമധിഗ്ഗയ്ഹ തിട്ഠതി - ദിട്ഠധമ്മികഞ്ചേവ അത്ഥം, യോ ച അത്ഥോ സമ്പരായികോ''തി? ''അത്ഥി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ , ഏകോ ധമ്മോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ യോ ഉഭോ അത്ഥേ സമധിഗ്ഗയ്ഹ തിട്ഠതി - ദിട്ഠധമ്മികഞ്ചേവ അത്ഥം, യോ ച അത്ഥോ സമ്പരായികോ''തി.

''കതമോ പന, ഭോ ഗോതമ, ഏകോ ധമ്മോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ യോ ഉഭോ അത്ഥേ സമധിഗ്ഗയ്ഹ തിട്ഠതി - ദിട്ഠധമ്മികഞ്ചേവ അത്ഥം, യോ ച അത്ഥോ സമ്പരായികോ''തി? ''അപ്പമാദോ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഏകോ ധമ്മോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ ഉഭോ അത്ഥേ സമധിഗ്ഗയ്ഹ തിട്ഠതി - ദിട്ഠധമ്മികഞ്ചേവ അത്ഥം, യോ ച അത്ഥോ സമ്പരായികോ''.

''സേയ്യഥാപി, ബ്രാഹ്മണ, യാനി കാനിചി ജങ്ഗലാനം [ജങ്ഗമാനം (സീ॰ പീ॰) അ॰ നി॰ ൧൦.൧൫; മ॰ നി॰ ൧.൩൦൦] പാണാനം പദജാതാനി, സബ്ബാനി താനി ഹത്ഥിപദേ സമോധാനം ഗച്ഛന്തി; ഹത്ഥിപദം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി, യദിദം മഹന്തത്തേന. ഏവമേവം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, അപ്പമാദോ ഏകോ ധമ്മോ

ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ ഉഭോ അത്ഥേ സമധിഗ്ഗയ്ഹ തിട്ഠതി - ദിട്ഠധമ്മികഞ്ചേവ അത്ഥം, യോ ച അത്ഥോ സമ്പരായികോ.

''സേയ്യഥാപി, ബ്രാഹ്മണ, കൂടാഗാരസ്സ യാ കാചി ഗോപാനസിയോ സബ്ബാ താ കൂടങ്ഗമാ കൂടനിന്നാ കൂടസമോസരണാ, കൂടം താസം അഗ്ഗമക്ഖായതി; ഏവമേവം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ ...പേ॰....

''സേയ്യഥാപി, ബ്രാഹ്മണ, പബ്ബജലായകോ പബ്ബജം [ബബ്ബജലായകോ ബബ്ബജം (സീ॰ പീ॰)] ലായിത്വാ അഗ്ഗേ ഗഹേത്വാ ഓധുനാതി നിധുനാതി നിച്ഛാദേതി; ഏവമേവം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ...പേ॰....

''സേയ്യഥാപി, ബ്രാഹ്മണ, അമ്ബപിണ്ഡിയാ വണ്ടച്ഛിന്നായ യാനി കാനിചി അമ്ബാനി വണ്ടൂപനിബന്ധനാനി സബ്ബാനി താനി തദന്വയാനി ഭവന്തി; ഏവമേവം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ...പേ॰....

''സേയ്യഥാപി, ബ്രാഹ്മണ, യേ കേചി ഖുദ്ദരാജാനോ [കുഡ്ഡരാജാനോ (സീ॰ സ്യാ॰ അട്ഠ॰), കുദ്ദരാജാനോ (പീ॰) അം॰ നി॰ ൧൦.൧൫] സബ്ബേതേ രഞ്ഞോ ചക്കവത്തിസ്സ അനുയന്താ [അനുയുത്താ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഭവന്തി, രാജാ തേസം ചക്കവത്തീ അഗ്ഗമക്ഖായതി; ഏവമേവം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ...പേ॰....

''സേയ്യഥാപി , ബ്രാഹ്മണ, യാ കാചി താരകരൂപാനം പഭാ സബ്ബാ താ ചന്ദസ്സ പഭായ കലം നാഗ്ഘന്തി സോളസിം, ചന്ദപ്പഭാ താസം അഗ്ഗമക്ഖായതി. ഏവമേവം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, അപ്പമാദോ ഏകോ ധമ്മോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ ഉഭോ അത്ഥേ സമധിഗ്ഗയ്ഹ തിട്ഠതി - ദിട്ഠധമ്മികഞ്ചേവ അത്ഥം യോ ച അത്ഥോ സമ്പരായികോ.

''അയം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഏകോ ധമ്മോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ ഉഭോ അത്ഥേ സമധിഗ്ഗയ്ഹ തിട്ഠതി - ദിട്ഠധമ്മികഞ്ചേവ അത്ഥം, യോ ച അത്ഥോ സമ്പരായികോ''തി.

''അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി. ഏകാദസമം.

൧൨. ധമ്മികസുത്തം

൫൪. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി ഗിജ്ഝകൂടേ പബ്ബതേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ ധമ്മികോ ജാതിഭൂമിയം ആവാസികോ ഹോതി സബ്ബസോ ജാതിഭൂമിയം സത്തസു ആവാസേസു. തത്ര സുദം ആയസ്മാ ധമ്മികോ ആഗന്തുകേ ഭിക്ഖൂ അക്കോസതി പരിഭാസതി വിഹിംസതി വിതുദതി രോസേതി വാചായ. തേ ച ആഗന്തുകാ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതാ ധമ്മികേന അക്കോസിയമാനാ പരിഭാസിയമാനാ വിഹേസിയമാനാ വിതുദിയമാനാ രോസിയമാനാ വാചായ പക്കമന്തി, ന സണ്ഠന്തി [ന സണ്ഠഹന്തി (സീ॰)], രിഞ്ചന്തി ആവാസം.

അഥ ഖോ ജാതിഭൂമകാനം [ജാതിഭൂമികാനം (സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)] ഉപാസകാനം ഏതദഹോസി - ''മയം ഖോ ഭിക്ഖുസങ്ഘം പച്ചുപട്ഠിതാ ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരേന. അഥ ച പന ആഗന്തുകാ ഭിക്ഖൂ പക്കമന്തി, ന സണ്ഠന്തി, രിഞ്ചന്തി ആവാസം. കോ നു ഖോ ഹേതു കോ പച്ചയോ യേന ആഗന്തുകാ ഭിക്ഖൂ പക്കമന്തി, ന സണ്ഠന്തി, രിഞ്ചന്തി ആവാസ''ന്തി? അഥ ഖോ ജാതിഭൂമകാനം ഉപാസകാനം ഏതദഹോസി - ''അയം ഖോ ആയസ്മാ ധമ്മികോ ആഗന്തുകേ ഭിക്ഖൂ അക്കോസതി പരിഭാസതി വിഹിംസതി വിതുദതി രോസേതി വാചായ. തേ ച ആഗന്തുകാ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതാ ധമ്മികേന അക്കോസിയമാനാ പരിഭാസിയമാനാ വിഹേസിയമാനാ വിതുദിയമാനാ രോസിയമാനാ വാചായ പക്കമന്തി , ന സണ്ഠന്തി, രിഞ്ചന്തി ആവാസം. യംനൂന മയം ആയസ്മന്തം ധമ്മികം പബ്ബാജേയ്യാമാ''തി.

അഥ ഖോ ജാതിഭൂമകാ ഉപാസകാ യേന ആയസ്മാ ധമ്മികോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം ധമ്മികം ഏതദവോചും - ''പക്കമതു, ഭന്തേ, ആയസ്മാ ധമ്മികോ ഇമമ്ഹാ ആവാസാ; അലം തേ ഇധ വാസേനാ''തി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ധമ്മികോ തമ്ഹാ ആവാസാ അഞ്ഞം ആവാസം അഗമാസി. തത്രപി സുദം ആയസ്മാ ധമ്മികോ ആഗന്തുകേ ഭിക്ഖൂ അക്കോസതി പരിഭാസതി വിഹിംസതി വിതുദതി രോസേതി വാചായ. തേ ച ആഗന്തുകാ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതാ ധമ്മികേന അക്കോസിയമാനാ പരിഭാസിയമാനാ വിഹേസിയമാനാ വിതുദിയമാനാ രോസിയമാനാ വാചായ പക്കമന്തി, ന സണ്ഠന്തി, രിഞ്ചന്തി ആവാസം.

അഥ ഖോ ജാതിഭൂമകാനം ഉപാസകാനം ഏതദഹോസി - ''മയം ഖോ ഭിക്ഖുസങ്ഘം പച്ചുപട്ഠിതാ ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരേന. അഥ ച പന ആഗന്തുകാ ഭിക്ഖൂ പക്കമന്തി, ന സണ്ഠന്തി, രിഞ്ചന്തി ആവാസം. കോ നു ഖോ ഹേതു കോ പച്ചയോ യേന ആഗന്തുകാ ഭിക്ഖൂ പക്കമന്തി, ന സണ്ഠന്തി, രിഞ്ചന്തി ആവാസ''ന്തി? അഥ ഖോ ജാതിഭൂമകാനം ഉപാസകാനം ഏതദഹോസി - ''അയം ഖോ ആയസ്മാ ധമ്മികോ ആഗന്തുകേ ഭിക്ഖൂ അക്കോസതി പരിഭാസതി വിഹിംസതി വിതുദതി രോസേതി വാചായ. തേ ച ആഗന്തുകാ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതാ ധമ്മികേന അക്കോസിയമാനാ പരിഭാസിയമാനാ വിഹേസിയമാനാ വിതുദിയമാനാ രോസിയമാനാ വാചായ പക്കമന്തി, ന സണ്ഠന്തി, രിഞ്ചന്തി ആവാസം. യംനൂന മയം ആയസ്മന്തം ധമ്മികം പബ്ബാജേയ്യാമാ''തി.

അഥ ഖോ ജാതിഭൂമകാ ഉപാസകാ യേനായസ്മാ ധമ്മികോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം ധമ്മികം ഏതദവോചും - ''പക്കമതു, ഭന്തേ, ആയസ്മാ ധമ്മികോ ഇമമ്ഹാപി ആവാസാ; അലം തേ ഇധ വാസേനാ''തി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ധമ്മികോ തമ്ഹാപി ആവാസാ അഞ്ഞം ആവാസം അഗമാസി . തത്രപി സുദം ആയസ്മാ ധമ്മികോ ആഗന്തുകേ ഭിക്ഖൂ അക്കോസതി പരിഭാസതി വിഹിംസതി വിതുദതി രോസേതി വാചായ. തേ ച ആഗന്തുകാ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതാ ധമ്മികേന അക്കോസിയമാനാ പരിഭാസിയമാനാ വിഹേസിയമാനാ വിതുദിയമാനാ രോസിയമാനാ വാചായ പക്കമന്തി, ന സണ്ഠന്തി, രിഞ്ചന്തി ആവാസം.

അഥ ഖോ ജാതിഭൂമകാനം ഉപാസകാനം ഏതദഹോസി - "മയം ഖോ ഭിക്ഖുസങ്ഘം പച്ചുപട്ഠിതാ ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരേന. അഥ ച പന ആഗന്തുകാ ഭിക്ഖൂ പക്കമന്തി , ന സണ്ഠന്തി, രിഞ്ചന്തി ആവാസം. കോ നു ഖോ ഹേതു കോ പച്ചയോ യേന ആഗന്തുകാ ഭിക്ഖൂ പക്കമന്തി, ന സണ്ഠന്തി, രിഞ്ചന്തി ആവാസ"ന്തി? അഥ ഖോ ജാതിഭൂമകാനം ഉപാസകാനം ഏതദഹോസി - "അയം ഖോ ആയസ്മാ ധമ്മികോ ആഗന്തുകേ ഭിക്ഖൂ അക്കോസതി...പേ॰... . യംനൂന മയം ആയസ്മന്തം ധമ്മികം പബ്ബാജേയ്യാമ സബ്ബസോ ജാതിഭൂമിയം സത്തഹി ആവാസേഹീ"തി. അഥ ഖോ ജാതിഭൂമകാ ഉപാസകാ യേനായസ്മാ ധമ്മികോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം ധമ്മികം ഏതദവോചും - "പക്കമതു, ഭന്തേ, ആയസ്മാ ധമ്മികോ സബ്ബസോ ജാതിഭൂമിയം സത്തഹി ആവാസേഹീ"തി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ ധമ്മികസ്സ ഏതദഹോസി - "പബ്ബാജിതോ ഖോമ്ഹി ജാതിഭൂമകേഹി ഉപാസകേഹി സബ്ബസോ ജാതിഭൂമിയം സത്തഹി ആവാസേഹി. കഹം നു ഖോ ദാനി ഗച്ഛാമീ"തി? അഥ ഖോ ആയസ്മതോ ധമ്മികസ്സ ഏതദഹോസി - "യംനൂനാഹം യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമേയ്യ"ന്തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ധമ്മികോ പത്തചീവരമാദായ യേന രാജഗഹം തേന പക്കാമി. അനുപുബ്ബേന യേന രാജഗഹം ഗിജ്ഝകൂടോ പബ്ബതോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ആയസ്മന്തം ധമ്മികം ഭഗവാ ഏതദവോച - "ഹന്ദ കുതോ നു ത്വം, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, ആഗച്ഛസീ"തി? "പബ്ബാജിതോ അഹം, ഭന്തേ, ജാതിഭൂമകേഹി ഉപാസകേഹി സബ്ബസോ ജാതിഭൂമിയം സത്തഹി ആവാസേഹീ"തി. "അലം, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, കിം തേ ഇമിനാ, യം തം തതോ തതോ പബ്ബാജേന്തി, സോ ത്വം തതോ തതോ പബ്ബാജിതോ മമേവ സന്തികേ ആഗച്ഛസി".

"ഭൂതപുബ്ബം, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, സാമുദ്ദികാ വാണിജാ തീരദസ്സിം സകുണം ഗഹേത്വാ നാവായ സമുദ്ദം അജ്ഝോഗാഹന്തി. തേ അതീരദക്ഖിണിയാ [അതീരദസ്സനിയാ (സ്യാ॰), അതീരദസ്സിയാ (ക॰)] നാവായ തീരദസ്സിം സകുണം മുഞ്ചന്തി. സോ ഗച്ഛതേവ പുരത്ഥിമം ദിസം, ഗച്ഛതി പച്ഛിമം ദിസം, ഗച്ഛതി ഉത്തരം ദിസം, ഗച്ഛതി ദക്ഖിണം ദിസം, ഗച്ഛതി ഉദ്ധം, ഗച്ഛതി അനുദിസം. സചേ സോ സമന്താ തീരം പസ്സതി, തഥാഗതകോവ [തഥാഗതോ (ക॰) ദീ॰ നി॰ ൧.൪൮൧ പസ്സിതബ്ബം] ഹോതി. സചേ പന സോ സമന്താ തീരം ന പസ്സതി തമേവ നാവം പച്ചാഗച്ഛതി. ഏവമേവം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, യം തം തതോ തതോ പബ്ബാജേന്തി സോ ത്വം തതോ തതോ പബ്ബാജിതോ മമേവ സന്തികേ ആഗച്ഛസി.

"ഭൂതപുബ്ബം , ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, രഞ്ഞോ കോരബ്യസ്സ സുപ്പതിട്ഠോ നാമ നിഗ്രോധരാജാ അഹോസി പഞ്ചസാഖോ സീതച്ഛായോ മനോരമോ. സുപ്പതിട്ഠസ്സ ഖോ പന, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, നിഗ്രോധരാജസ്സ ദ്വാദസയോജനാനി അഭിനിവേസോ അഹോസി, പഞ്ച യോജനാനി മൂലസന്താനകാനം. സുപ്പതിട്ഠസ്സ ഖോ പന , ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, നിഗ്രോധരാജസ്സ താവ മഹന്താനി ഫലാനി അഹേസും; സേയ്യഥാപി നാമ ആള്ഹകഥാലികാ. ഏവമസ്സ സാദൂനി ഫലാനി അഹേസും; സേയ്യഥാപി നാമ ഖുദ്ദം മധും അനേലകം. സുപ്പതിട്ഠസ്സ ഖോ പന,

ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, നിഗ്രോധരാജസ്സ ഏകം ഖന്ധം രാജാ പരിഭുഞ്ജതി സദ്ധിം ഇത്ഥാഗാരേന, ഏകം ഖന്ധം ബലകായോ പരിഭുഞ്ജതി, ഏകം ഖന്ധം നേഗമജാനപദാ പരിഭുഞ്ജന്തി, ഏകം ഖന്ധം സമണബ്രാഹ്മണാ പരിഭുഞ്ജന്തി, ഏകം ഖന്ധം മിഗാ [മിഗപക്ഖിനോ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] പരിഭുഞ്ജന്തി. സുപ്പതിട്ഠസ്സ ഖോ പന, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, നിഗ്രോധരാജസ്സ ന കോചി ഫലാനി രക്ഖതി, ന ച സുദം [ന ച പുന (ക॰)] അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ ഫലാനി ഹിംസന്തി.

''അഥ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, അഞ്ഞതരോ പുരിസോ സുപ്പതിട്ഠസ്സ നിഗ്രോധരാജസ്സ യാവദത്ഥം ഫലാനി ഭക്ഖിത്വാ സാഖം ഭഞ്ജിത്വാ പക്കാമി. അഥ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, സുപ്പതിട്ഠേ നിഗ്രോധരാജേ അധിവത്ഥായ ദേവതായ ഏതദഹോസി - 'അച്ഛരിയം വത, ഭോ, അബ്ഭുതം വത, ഭോ! യാവ പാപോ മനുസ്സോ [യാവ പാപമനുസ്സോ (സ്യാ॰), യാവതാ പാപമനുസ്സോ (ക॰)], യത്ര ഹി നാമ സുപ്പതിട്ഠസ്സ നിഗ്രോധരാജസ്സ യാവദത്ഥം ഫലാനി ഭക്ഖിത്വാ സാഖം ഭഞ്ജിത്വാ പക്കമിസ്സതി, യംനൂന സുപ്പതിട്ഠോ നിഗ്രോധരാജാ ആയതിം ഫലം ന ദദേയ്യാ'തി. അഥ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, സുപ്പതിട്ഠോ നിഗ്രോധരാജാ ആയതിം ഫലം ന അദാസി.

''അഥ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, രാജാ കോരബ്യോ യേന സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ സക്കം ദേവാനമിന്ദം ഏതദവോച - 'യഗ്ഘേ, മാരിസ, ജാനേയ്യാസി സുപ്പതിട്ഠോ നിഗ്രോധരാജാ ഫലം ന ദേതീ'തി? അഥ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ തഥാരൂപം ഇദ്ധാഭിസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖാസി [അഭിസങ്ഖാരേസി (സ്യാ॰ ക॰)], യഥാ ഭുസാ വാതവുട്ഠി ആഗന്ത്വാ സുപ്പതിട്ഠം നിഗ്രോധരാജം പവത്തേസി [പാതേസി (സീ॰ പീ॰)] ഉമ്മൂലമകാസി. അഥ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, സുപ്പതിട്ഠേ നിഗ്രോധരാജേ അധിവത്ഥാ ദേവതാ ദുക്ഖീ ദുമ്മനാ അസ്സുമുഖീ രുദമാനാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി.

''അഥ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ യേന സുപ്പതിട്ഠേ നിഗ്രോധരാജേ അധിവത്ഥാ ദേവതാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ സുപ്പതിട്ഠേ നിഗ്രോധരാജേ അധിവത്ഥം ദേവതം ഏതദവോച - 'കിം നു ത്വം, ദേവതേ, ദുക്ഖീ ദുമ്മനാ അസ്സുമുഖീ രുദമാനാ ഏകമന്തം ഠിതാ'തി? 'തഥാ ഹി പന മേ, മാരിസ, ഭുസാ വാതവുട്ഠി ആഗന്ത്വാ ഭവനം പവത്തേസി ഉമ്മൂലമകാസീ'തി. 'അപി നു ത്വം, ദേവതേ, രുക്ഖധമ്മേ ഠിതായ ഭുസാ വാതവുട്ഠി ആഗന്ത്വാ ഭവനം പവത്തേസി ഉമ്മൂലമകാസീ'തി? 'കഥം പന, മാരിസ , രുക്ഖോ രുക്ഖധമ്മേ ഠിതോ ഹോതീ'തി? 'ഇധ, ദേവതേ, രുക്ഖസ്സ മൂലം മൂലത്ഥികാ ഹരന്തി, തചം തചത്ഥികാ ഹരന്തി, പത്തം പത്തത്ഥികാ ഹരന്തി, പുപ്ഫം പുപ്ഫത്ഥികാ ഹരന്തി, ഫലം ഫലത്ഥികാ ഹരന്തി. ന ച തേന ദേവതായ അനത്തമനതാ വാ അനഭിനന്ദി [അനഭിരദ്ധി (സീ॰)] വാ കരണീയാ. ഏവം ഖോ, ദേവതേ, രുക്ഖോ രുക്ഖധമ്മേ ഠിതോ ഹോതീ'തി. 'അട്ഠിതായേവ ഖോ മേ, മാരിസ, രുക്ഖധമ്മേ ഭുസാ വാതവുട്ഠി ആഗന്ത്വാ ഭവനം പവത്തേസി ഉമ്മൂലമകാസീ'തി. 'സചേ ഖോ ത്വം, ദേവതേ, രുക്ഖധമ്മേ തിട്ഠേയ്യാസി, സിയാ [സിയാപി (സീ॰ പീ॰)] തേ ഭവനം യഥാപുരേ'തി? 'ഠസ്സാമഹം, [തിട്ഠേയ്യാമഹം (സ്യാ॰)] മാരിസ , രുക്ഖധമ്മേ, ഹോതു മേ ഭവനം യഥാപുരേ'''തി.

“അഥ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ തഥാരൂപം ഇദ്ധാഭിസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖാസി [അഭിസങ്ഖാരി (സ്യാ॰ ക॰)], യഥാ ഭുസാ വാതവുട്ഠി ആഗന്ത്വാ സുപ്പതിട്ഠം നിഗ്രോധരാജം ഉസ്സാപേസി, സച്ഛവീനി മൂലാനി അഹേസും. ഏവമേവം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, അപി നു തം സമണധമ്മേ ഠിതം ജാതിഭൂമകാ ഉപാസകാ പബ്ബാജേസും സബ്ബസോ ജാതിഭൂമിയം സത്തഹി ആവാസേഹീ”തി? “കഥം പന, ഭന്തേ, സമണോ സമണധമ്മേ ഠിതോ ഹോതീ”തി? “ഇധ, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, സമണോ അക്കോസന്തം ന പച്ചക്കോസതി, രോസന്തം ന പടിരോസതി, ഭണ്ഡന്തം ന പടിഭണ്ഡതി. ഏവം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, സമണോ സമണധമ്മേ ഠിതോ ഹോതീ”തി. “അട്ഠിതംയേവ മം, ഭന്തേ, സമണധമ്മേ ജാതിഭൂമകാ ഉപാസകാ പബ്ബാജേസും സബ്ബസോ ജാതിഭൂമിയം സത്തഹി ആവാസേഹീ”തി.

[അ॰ നി॰ ൭.൬൬; ൭.൭൯] “ഭൂതപുബ്ബം , ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, സുനേത്തോ നാമ സത്ഥാ അഹോസി തിത്ഥകരോ കാമേസു വീതരാഗോ. സുനേത്തസ്സ ഖോ പന, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, സത്ഥുനോ അനേകാനി സാവകസതാനി അഹേസും. സുനേത്തോ സത്ഥാ സാവകാനം ബ്രഹ്മലോകസഹബ്യതായ ധമ്മം ദേസേസി. യേ ഖോ പന, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, സുനേത്തസ്സ സത്ഥുനോ ബ്രഹ്മലോകസഹബ്യതായ ധമ്മം ദേസേന്തസ്സ ചിത്താനി ന പസാദേസും തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജിംസു. യേ ഖോ പന, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, സുനേത്തസ്സ സത്ഥുനോ ബ്രഹ്മലോകസഹബ്യതായ ധമ്മം ദേസേന്തസ്സ ചിത്താനി പസാദേസും തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജിംസു.

“ഭൂതപുബ്ബം, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, മൂഗപക്ഖോ നാമ സത്ഥാ അഹോസി... പേ॰... അരനേമി നാമ സത്ഥാ അഹോസി... കുദ്ദാലകോ നാമ സത്ഥാ അഹോസി... ഹത്ഥിപാലോ നാമ സത്ഥാ അഹോസി... ജോതിപാലോ നാമ സത്ഥാ അഹോസി തിത്ഥകരോ കാമേസു വീതരാഗോ. ജോതിപാലസ്സ ഖോ പന, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, സത്ഥുനോ അനേകാനി സാവകസതാനി അഹേസും. ജോതിപാലോ സത്ഥാ സാവകാനം ബ്രഹ്മലോകസഹബ്യതായ ധമ്മം ദേസേസി. യേ ഖോ പന, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, ജോതിപാലസ്സ സത്ഥുനോ ബ്രഹ്മലോകസഹബ്യതായ ധമ്മം ദേസേന്തസ്സ ചിത്താനി ന പസാദേസും തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജിംസു. യേ ഖോ പന, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, ജോതിപാലസ്സ സത്ഥുനോ ബ്രഹ്മലോകസഹബ്യതായ ധമ്മം ദേസേന്തസ്സ ചിത്താനി പസാദേസും തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജിംസു.

“തം കിം മഞ്ഞസി, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, യോ ഇമേ ഛ സത്ഥാരേ തിത്ഥകരേ കാമേസു വീതരാഗേ, അനേകസതപരിവാരേ സസാവകസങ്ഘേ പദുട്ഠചിത്തോ അക്കോസേയ്യ പരിഭാസേയ്യ, ബഹും സോ അപുഞ്ഞം പസവേയ്യാ”തി? “ഏവം, ഭന്തേ”. “യോ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, ഇമേ ഛ സത്ഥാരേ തിത്ഥകരേ കാമേസു വീതരാഗേ അനേകസതപരിവാരേ സസാവകസങ്ഘേ പദുട്ഠചിത്തോ അക്കോസേയ്യ പരിഭാസേയ്യ, ബഹും സോ അപുഞ്ഞം പസവേയ്യ. യോ ഏകം ദിട്ഠിസമ്പന്നം പുഗ്ഗലം പദുട്ഠചിത്തോ അക്കോസതി പരിഭാസതി, അയം തതോ ബഹുതരം അപുഞ്ഞം പസവതി. തം കിസ്സ ഹേതു? നാഹം, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, ഇതോ ബഹിദ്ധാ ഏവരൂപിം ഖന്തിം [ഏവരൂപം ഖന്തം (സ്യാ॰)]

വദാമി, യഥാമം സബ്രഹ്മചാരീസു. തസ്മാതിഹ, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക , ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - ‘ന നോ സമസബ്രഹ്മചാരീസു [ന നോ ആമസബ്രഹ്മചാരീസു (സ്യാ॰), ന നോ സബ്രഹ്മചാരീസു (സീ॰ പീ॰)] ചിത്താനി പദുട്ഠാനി ഭവിസ്സന്തീ’’’തി. ഏവഞ്ഹി തേ, ബ്രാഹ്മണ ധമ്മിക, സിക്ഖിതബ്ബന്തി.

‘‘സുനേത്തോ മൂഗപക്ഖോ ച, അരനേമി ച ബ്രാഹ്മണോ;
കുദ്ദാലകോ അഹു സത്ഥാ, ഹത്ഥിപാലോ ച മാണവോ.

‘‘ജോതിപാലോ ച ഗോവിന്ദോ, അഹു സത്തപുരോഹിതോ;
അഹിംസകാ [അഭിസേകാ (സ്യാ॰)] അതീതംസേ, ഛ സത്ഥാരോ യസസ്സിനോ.

‘‘നിരാമഗന്ധാ കരുണേധിമുത്താ [വിമുത്താ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)],
കാമസംയോജനാതിഗാ [കാമസംയോജനാതിതാ (സ്യാ॰)];
കാമരാഗം വിരാജേത്വാ, ബ്രഹ്മലോകൂപഗാ അഹും [അഹു (ബഹൂസു), അഹൂ (ക॰ സീ॰)].

‘‘അഹേസും സാവകാ തേസം, അനേകാനി സതാനിപി;
നിരാമഗന്ധാ കരുണേധിമുത്താ, കാമസംയോജനാതിഗാ;
കാമരാഗം വിരാജേത്വാ, ബ്രഹ്മലോകൂപഗാ അഹും [അഹു (ബഹൂസു), അഹൂ (ക॰ സീ॰)].

‘‘യേതേ ഇസീ ബാഹിരകേ, വീതരാഗേ സമാഹിതേ;
പദുട്ഠമനസങ്കപ്പോ, യോ നരോ പരിഭാസതി;
ബഹുഞ്ച സോ പസവതി, അപുഞ്ഞം താദിസോ നരോ.

‘‘യോ ചേകം ദിട്ഠിസമ്പന്നം, ഭിക്ഖും ബുദ്ധസ്സ സാവകം;
പദുട്ഠമനസങ്കപ്പോ , യോ നരോ പരിഭാസതി;
അയം തതോ ബഹുതരം, അപുഞ്ഞം പസവേ നരോ.

‘‘ന സാധുരൂപം ആസീദേ, ദിട്ഠിട്ഠാനപ്പഹായിനം;
സത്തമോ പുഗ്ഗലോ ഏസോ, അരിയസങ്ഘസ്സ വുച്ചതി.

‘‘അവീതരാഗോ കാമേസു, യസ്സ പഞ്ചിന്ദ്രിയാ മുദൂ;
സദ്ധാ സതി ച വീരിയം, സമഥോ ച വിപസ്സനാ.

‘‘താദിസം ഭിക്ഖുമാസജ്ജ, പുബ്ബേവ ഉപഹഞ്ഞതി;
അത്താനം ഉപഹന്ത്വാന, പച്ഛാ അഞ്ഞം വിഹിംസതി.

‘‘യോ ച രക്ഖതി അത്താനം, രക്ഖിതോ തസ്സ ബാഹിരോ;
തസ്മാ രക്ഖേയ്യ അത്താനം, അക്ഖതോ പണ്ഡിതോ സദാ’’തി.
ദ്വാദസമം;

ധമ്മികവഗ്ഗോ പഞ്ചമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

നാഗമിഗസാലാ ഇണം, ചുന്ദം ദ്വേ സന്ദിട്ഠികാ ദുവേ;
ഖേമഇന്ദ്രിയ ആനന്ദ, ഖത്തിയാ അപ്പമാദേന ധമ്മികോതി.

പഠമപണ്ണാസകം സമത്തം.

൨. ദുതിയപണ്ണാസകം

൬. മഹാവഗ്ഗോ

൧. സോണസുത്തം

൫൫. [മഹാവ॰ ൨൪൩ ആഗതം] ഏവം , മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി ഗിജ്ഝകൂടേ പബ്ബതേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ സോണോ രാജഗഹേ വിഹരതി സീതവനസ്മിം. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ സോണസ്സ രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - "യേ ഖോ കേചി ഭഗവതോ സാവകാ ആരദ്ധവീരിയാ വിഹരന്തി, അഹം തേസം അഞ്ഞതരോ. അഥ ച പന മേ ന അനുപാദായ ആസവേഹി ചിത്തം വിമുച്ചതി, സംവിജ്ജന്തി ഖോ പന മേ കുലേ ഭോഗാ, സക്കാ ഭോഗാ ച ഭുഞ്ജിതും പുഞ്ഞാനി ച കാതും. യംനൂനാഹം സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തിത്വാ ഭോഗേ ച ഭുഞ്ജേയ്യം പുഞ്ഞാനി ച കരേയ്യ"ന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മതോ സോണസ്സ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമ്മിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമ്മിഞ്ജേയ്യ, ഏവമേവം ഖോ - ഗിജ്ഝകൂടേ പബ്ബതേ അന്തരഹിതോ സീതവനേ ആയസ്മതോ സോണസ്സ സമ്മുഖേ പാതുരഹോസി. നിസീദി ഭഗവാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ. ആയസ്മാപി ഖോ സോണോ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ആയസ്മന്തം സോണം ഭഗവാ ഏതദവോച -

"നനു തേ, സോണ, രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - 'യേ ഖോ കേചി ഭഗവതോ സാവകാ ആരദ്ധവീരിയാ വിഹരന്തി, അഹം തേസം അഞ്ഞതരോ. അഥ ച പന മേ ന അനുപാദായ ആസവേഹി ചിത്തം വിമുച്ചതി, സംവിജ്ജന്തി ഖോ പന മേ കുലേ ഭോഗാ, സക്കാ ഭോഗാ [ഭോഗേ (മഹാവ॰ ൨൪൩)] ച ഭുഞ്ജിതും പുഞ്ഞാനി ച കാതും. യംനൂനാഹം സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തിത്വാ ഭോഗേ ച ഭുഞ്ജേയ്യം പുഞ്ഞാനി ച കരേയ്യ'"ന്തി? "ഏവം, ഭന്തേ".

"തം കിം മഞ്ഞസി, സോണ, കുസലോ ത്വം പുബ്ബേ അഗാരിയഭൂതോ [ആഗാരികഭൂതോ (സ്യാ॰), അഗാരികഭൂതോ (മഹാവ॰ ൨൪൩)] വീണായ തന്തിസ്സരേ"തി? "ഏവം, ഭന്തേ". "തം കിം മഞ്ഞസി, സോണ, യദാ തേ വീണായ തന്തിയോ അച്ചായതാ ഹോന്തി, അപി നു തേ വീണാ തസ്മിം സമയേ സരവതീ വാ ഹോതി കമ്മഞ്ഞാ വാ"തി? "നോ ഹേതം, ഭന്തേ".

"തം കിം മഞ്ഞസി, സോണ, യദാ തേ വീണായ തന്തിയോ അതിസിഥിലാ ഹോന്തി, അപി നു തേ വീണാ തസ്മിം സമയേ സരവതീ വാ ഹോതി കമ്മഞ്ഞാ വാ"തി? "നോ ഹേതം, ഭന്തേ".

"യദാ പന തേ, സോണ, വീണായ തന്തിയോ ന അച്ചായതാ ഹോന്തി നാതിസിഥിലാ സമേ ഗുണേ പതിട്ഠിതാ, അപി നു തേ വീണാ തസ്മിം സമയേ സരവതീ വാ ഹോതി കമ്മഞ്ഞാ വാ"തി? "ഏവം, ഭന്തേ".

“ഏവമേവം ഖോ, സോണ, അച്ചാരദ്ധവീരിയം ഉദ്ധച്ചായ സംവത്തതി, അതിസിഥിലവീരിയം കോസജ്ജായ സംവത്തതി. തസ്മാതിഹ ത്വം, സോണ, വീരിയസമഥം അധിട്ഠഹം, ഇന്ദ്രിയാനഞ്ച സമതം പടിവിജ്ഝ, തത്ഥ ച നിമിത്തം ഗണ്ഹാഹീ”തി. “ഏവം, ഭന്തേ”തി ഖോ ആയസ്മാ സോണോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം സോണം ഇമിനാ ഓവാദേന ഓവദിത്വാ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ, ഏവമേവം ഖോ - സീതവനേ അന്തരഹിതോ ഗിജ്ഝകൂടേ പബ്ബതേ പാതുരഹോസി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ സോണോ അപരേന സമയേന വീരിയസമഥം അധിട്ഠാസി, ഇന്ദ്രിയാനഞ്ച സമതം പടിവിജ്ഝി, തത്ഥ ച നിമിത്തം അഗ്ഗഹേസി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ സോണോ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനാഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസി. “ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ”തി അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ച പനായസ്മാ സോണോ അരഹതം അഹോസി.

അഥ ഖോ ആയസ്മതോ സോണസ്സ അരഹത്തപ്പത്തസ്സ ഏതദഹോസി - “യംനൂനാഹം യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമേയ്യം; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതോ സന്തികേ അഞ്ഞം ബ്യാകരേയ്യ”ന്തി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ സോണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ സോണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

“യോ സോ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു അരഹം ഖീണാസവോ വുസിതവാ കതകരണീയോ ഓഹിതഭാരോ അനുപ്പത്തസദത്ഥോ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനോ സമ്മദഞ്ഞാവിമുത്തോ, സോ ഛ ഠാനാനി അധിമുത്തോ ഹോതി - നേക്ഖമ്മാധിമുത്തോ ഹോതി, പവിവേകാധിമുത്തോ ഹോതി, അബ്യാപജ്ജാധിമുത്തോ [അബ്യാപജ്ഝാധിമുത്തോ (ക॰) മഹാവ॰ ൨൪൩ പസ്സിതബ്ബം] ഹോതി, തണ്ഹാക്ഖയാധിമുത്തോ ഹോതി, ഉപാദാനക്ഖയാധിമുത്തോ ഹോതി, അസമ്മോഹാധിമുത്തോ ഹോതി.

“സിയാ ഖോ പന, ഭന്തേ, ഇധേകച്ചസ്സ ആയസ്മതോ ഏവമസ്സ - ‘കേവലംസദ്ധാമത്തകം നൂന അയമായസ്മാ നിസ്സായ നേക്ഖമ്മാധിമുത്തോ’തി . ന ഖോ പനേതം, ഭന്തേ, ഏവം ദട്ഠബ്ബം. ഖീണാസവോ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു വുസിതവാ കതകരണീയോ കരണീയം അത്തനോ അസമനുപസ്സന്തോ കതസ്സ വാ പടിചയം ഖയാ രാഗസ്സ വീതരാഗത്താ നേക്ഖമ്മാധിമുത്തോ ഹോതി, ഖയാ ദോസസ്സ വീതദോസത്താ നേക്ഖമ്മാധിമുത്തോ ഹോതി, ഖയാ മോഹസ്സ വീതമോഹത്താ നേക്ഖമ്മാധിമുത്തോ ഹോതി.

“സിയാ ഖോ പന, ഭന്തേ, ഇധേകച്ചസ്സ ആയസ്മതോ ഏവമസ്സ - ‘ലാഭസക്കാരസിലോകം നൂന അയമായസ്മാ നികാമയമാനോ പവിവേകാധിമുത്തോ’തി. ന ഖോ പനേതം, ഭന്തേ, ഏവം ദട്ഠബ്ബം. ഖീണാസവോ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു വുസിതവാ കതകരണീയോ കരണീയം അത്തനോ

അസമനുപസ്സന്തോ കതസ്സ വാ പടിചയം ഖയാ രാഗസ്സ വീതരാഗത്താ പവിവേകാധിമുത്തോ ഹോതി, ഖയാ ദോസസ്സ വീതദോസത്താ പവിവേകാധിമുത്തോ ഹോതി, ഖയാ മോഹസ്സ വീതമോഹത്താ പവിവേകാധിമുത്തോ ഹോതി.

‘‘സിയാ ഖോ പന, ഭന്തേ, ഇധേകച്ചസ്സ ആയസ്മതോ ഏവമസ്സ - ‘സീലബ്ബതപരാമാസം നൂന അയമായസ്മാ സാരതോ പച്ചാഗച്ഛന്തോ അബ്യാപജ്ജാധിമുത്തോ’തി. ന ഖോ പനേതം, ഭന്തേ, ഏവം ദട്ഠബ്ബം. ഖീണാസവോ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു വുസിതവാ കതകരണീയോ കരണീയം അത്തനോ അസമനുപസ്സന്തോ കതസ്സ വാ പടിചയം ഖയാ രാഗസ്സ വീതരാഗത്താ അബ്യാപജ്ജാധിമുത്തോ ഹോതി, ഖയാ ദോസസ്സ വീതദോസത്താ അബ്യാപജ്ജാധിമുത്തോ ഹോതി, ഖയാ മോഹസ്സ വീതമോഹത്താ അബ്യാപജ്ജാധിമുത്തോ ഹോതി.

‘‘ഖയാ രാഗസ്സ വീതരാഗത്താ തണ്ഹാക്ഖയാധിമുത്തോ ഹോതി, ഖയാ ദോസസ്സ വീതദോസത്താ തണ്ഹാക്ഖയാധിമുത്തോ ഹോതി, ഖയാ മോഹസ്സ വീതമോഹത്താ തണ്ഹാക്ഖയാധിമുത്തോ ഹോതി.

‘‘ഖയാ രാഗസ്സ വീതരാഗത്താ ഉപാദാനക്ഖയാധിമുത്തോ ഹോതി, ഖയാ ദോസസ്സ വീതദോസത്താ ഉപാദാനക്ഖയാധിമുത്തോ ഹോതി, ഖയാ മോഹസ്സ വീതമോഹത്താ ഉപാദാനക്ഖയാധിമുത്തോ ഹോതി.

‘‘ഖയാ രാഗസ്സ വീതരാഗത്താ അസമ്മോഹാധിമുത്തോ ഹോതി, ഖയാ ദോസസ്സ വീതദോസത്താ അസമ്മോഹാധിമുത്തോ ഹോതി, ഖയാ മോഹസ്സ വീതമോഹത്താ അസമ്മോഹാധിമുത്തോ ഹോതി.

‘‘ഏവം സമ്മാ വിമുത്തചിത്തസ്സ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖുനോ ഭുസാ ചേപി ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യാ രൂപാ ചക്ഖുസ്സ ആപാഥം [ആപാതം (ക॰)] ആഗച്ഛന്തി, നേവസ്സ ചിത്തം പരിയാദിയന്തി. അമിസ്സീകതമേവസ്സ ചിത്തം ഹോതി ഠിതം ആനേഞ്ജപ്പത്തം വയഞ്ചസ്സാനുപസ്സതി . ഭുസാ ചേപി സോതവിഞ്ഞേയ്യാ സദ്ദാ… പേ॰… ഘാനവിഞ്ഞേയ്യാ ഗന്ധാ… ജിവ്ഹാവിഞ്ഞേയ്യാ രസാ… കായവിഞ്ഞേയ്യാ ഫോട്ഠബ്ബാ… മനോവിഞ്ഞേയ്യാ ധമ്മാ മനസ്സ ആപാഥം ആഗച്ഛന്തി, നേവസ്സ ചിത്തം പരിയാദിയന്തി. അമിസ്സീകതമേവസ്സ ചിത്തം ഹോതി ഠിതം ആനേഞ്ജപ്പത്തം വയഞ്ചസ്സാനുപസ്സതി. സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, സേലോ പബ്ബതോ അച്ഛിദ്ദോ അസുസിരോ ഏകഗ്ഘനോ. അഥ പുരത്ഥിമായ ചേപി ദിസായ ആഗച്ഛേയ്യ ഭുസാ വാതവുട്ഠി നേവ നം സങ്കമ്പേയ്യ ന സമ്പകമ്പേയ്യ ന സമ്പവേധേയ്യ, അഥ പച്ഛിമായ ചേപി ദിസായ ആഗച്ഛേയ്യ ഭുസാ വാതവുട്ഠി… പേ॰… അഥ ഉത്തരായ ചേപി ദിസായ ആഗച്ഛേയ്യ ഭുസാ വാതവുട്ഠി… അഥ ദക്ഖിണായ ചേപി ദിസായ ആഗച്ഛേയ്യ ഭുസാ വാതവുട്ഠി നേവ നം സങ്കമ്പേയ്യ ന സമ്പകമ്പേയ്യ ന സമ്പവേധേയ്യ; ഏവമേവം ഖോ, ഭന്തേ, ഏവം സമ്മാവിമുത്തചിത്തസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഭുസാ ചേപി ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യാ രൂപാ ചക്ഖുസ്സ ആപാഥം ആഗച്ഛന്തി, നേവസ്സ ചിത്തം പരിയാദിയന്തി. അമിസ്സീകതമേവസ്സ ചിത്തം ഹോതി ഠിതം ആനേഞ്ജപ്പത്തം വയഞ്ചസ്സാനുപസ്സതി. ഭുസാ ചേപി സോതവിഞ്ഞേയ്യാ സദ്ദാ…പേ॰… ഘാനവിഞ്ഞേയ്യാ ഗന്ധാ… ജിവ്ഹാവിഞ്ഞേയ്യാ രസാ… കായവിഞ്ഞേയ്യാ ഫോട്ഠബ്ബാ… മനോവിഞ്ഞേയ്യാ ധമ്മാ മനസ്സ ആപാഥം ആഗച്ഛന്തി, നേവസ്സ

ചിത്തം പരിയാദിയന്തി. അമിസ്സീകതമേവസ്സ ചിത്തം ഹോതി ഠിതം ആനേഞ്ജപ്പത്തം വയഞ്ചസ്സാനുപസ്സതീ''തി.

''നേക്ഖമ്മം അധിമുത്തസ്സ, പവിവേകഞ്ച ചേതസോ;
അബ്യാപജ്ജാധിമുത്തസ്സ, ഉപാദാനക്ഖയസ്സ ച.

''തണ്ഹാക്ഖയാധിമുത്തസ്സ , അസമ്മോഹഞ്ച ചേതസോ;
ദിസ്വാ ആയതനുപ്പാദം, സമ്മാ ചിത്തം വിമുച്ചതി.

''തസ്സ സമ്മാ വിമുത്തസ്സ, സന്തചിത്തസ്സ ഭിക്ഖുനോ;
കതസ്സ പടിചയോ നത്ഥി, കരണീയം ന വിജ്ജതി.

''സേലോ യഥാ ഏകഗ്ഘനോ, വാതേന ന സമീരതി;
ഏവം രൂപാ രസാ സദ്ദാ, ഗന്ധാ ഫസ്സാ ച കേവലാ.

''ഇട്ഠാ ധമ്മാ അനിട്ഠാ ച, നപ്പവേധേന്തി താദിനോ;
ഠിതം ചിത്തം വിപ്പമുത്തം [വിമുത്തഞ്ച (ക॰) മഹാവ॰ ൨൪൪; കഥാ॰ ൨൬൫], വയഞ്ചസ്സാനുപസ്സതീ''തി. പഠമം;

൨. ഫഗ്ഗുനസുത്തം

൫൬. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ ഫഗ്ഗുനോ [ഫേഗ്ഗുനോ (ക॰), ഫഗ്ഗുണോ (സീ॰ സ്യാ॰)] ആബാധികോ ഹോതി ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ആയസ്മാ, ഭന്തേ, ഫഗ്ഗുനോ ആബാധികോ ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. സാധു, ഭന്തേ , ഭഗവാ യേനായസ്മാ ഫഗ്ഗുനോ തേനുപസങ്കമതു അനുകമ്പം ഉപാദായാ''തി. അധിവാസേസി ഭഗവാ തുണ്ഹീഭാവേന. അഥ ഖോ ഭഗവാ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേനായസ്മാ ഫഗ്ഗുനോ തേനുപസങ്കമി. അദ്ദസാ ഖോ ആയസ്മാ ഫഗ്ഗുനോ ഭഗവന്തം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന മഞ്ചകേ സമധോസി [സമഞ്ചോപി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰), സം + ധൂ + ഈ = സമധോസി]. അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ഫഗ്ഗുനം ഏതദവോച - ''അലം, ഫഗ്ഗുന, മാ ത്വം മഞ്ചകേ സമധോസി. സന്തിമാനി ആസനാനി പരേഹി പഞ്ഞത്താനി, തത്ഥാഹം നിസീദിസ്സാമീ''തി. നിസീദി ഭഗവാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ. നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ഫഗ്ഗുനം ഏതദവോച -

''കച്ചി തേ, ഫഗ്ഗുന, ഖമനീയം കച്ചി യാപനീയം? കച്ചി തേ ദുക്ഖാ വേദനാ പടിക്കമന്തി, നോ അഭിക്കമന്തി; പടിക്കമോസാനം പഞ്ഞായതി, നോ അഭിക്കമോ''തി? ''ന മേ , ഭന്തേ , ഖമനീയം ന യാപനീയം. ബാള്ഹാ മേ ദുക്ഖാ വേദനാ അഭിക്കമന്തി, നോ പടിക്കമന്തി; അഭിക്കമോസാനം പഞ്ഞായതി, നോ പടിക്കമോ.

''സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, ബലവാ പുരിസോ തിണ്ഹേന സിഖരേന മുദ്ധനി [മുദ്ധാനം (സീ॰ പീ॰)] അഭിമത്ഥേയ്യ [അഭിമട്ഠേയ്യ (സ്യാ॰)]; ഏവമേവം ഖോ മേ, ഭന്തേ, അധിമത്താ വാതാ മുദ്ധനി [ഹനന്തി (സീ॰ പീ॰), ഓഹനന്തി (സ്യാ॰)]

ഊഹനന്തി. ന മേ, ഭന്തേ, ഖമനീയം ന യാപനീയം. ബാള്ഹാ മേ ദുക്ഖാ വേദനാ അഭിക്കമന്തി, നോ പടിക്കമന്തി; അഭിക്കമോസാനം പഞ്ഞായതി, നോ പടിക്കമോ.

‘‘സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, ബലവാ പുരിസോ ദള്ഹേന വരത്തക്ഖണ്ഡേന സീസവേഠനം ദദേയ്യ; ഏവമേവം ഖോ മേ, ഭന്തേ, അധിമത്താ സീസേ സീസവേദനാ. ന മേ, ഭന്തേ, ഖമനീയം ന യാപനീയം. ബാള്ഹാ മേ ദുക്ഖാ വേദനാ അഭിക്കമന്തി, നോ പടിക്കമന്തി; അഭിക്കമോസാനം പഞ്ഞായതി, നോ പടിക്കമോ.

‘‘സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, ദക്ഖോ ഗോഘാതകോ വാ ഗോഘാതകന്തേവാസീ വാ തിണ്ഹേന ഗോവികന്തനേന കുച്ഛിം പരികന്തേയ്യ; ഏവമേവം ഖോ മേ, ഭന്തേ, അധിമത്താ വാതാ കുച്ഛിം പരികന്തന്തി. ന മേ, ഭന്തേ, ഖമനീയം ന യാപനീയം. ബാള്ഹാ മേ ദുക്ഖാ വേദനാ അഭിക്കമന്തി, നോ പടിക്കമന്തി; അഭിക്കമോസാനം പഞ്ഞായതി, നോ പടിക്കമോ.

‘‘സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, ദ്വേ ബലവന്തോ പുരിസാ ദുബ്ബലതരം പുരിസം നാനാബാഹാസു ഗഹേത്വാ അങ്ഗാരകാസുയാ സന്താപേയ്യും സമ്പരിതാപേയ്യും; ഏവമേവം ഖോ മേ, ഭന്തേ, അധിമത്തോ കായസ്മിം ഡാഹോ. ന മേ, ഭന്തേ, ഖമനീയം ന യാപനീയം. ബാള്ഹാ മേ ദുക്ഖാ വേദനാ അഭിക്കമന്തി, നോ പടിക്കമന്തി; അഭിക്കമോസാനം പഞ്ഞായതി, നോ പടിക്കമോ’’തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ഫഗ്ഗുനം ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേത്വാ സമാദപേത്വാ സമുത്തേജേത്വാ സമ്പഹംസേത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കാമി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ഫഗ്ഗുനോ അചിരപക്കന്തസ്സ ഭഗവതോ കാലമകാസി. തമ്ഹി ചസ്സ സമയേ മരണകാലേ ഇന്ദ്രിയാനി വിപ്പസീദിംസു. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘ആയസ്മാ, ഭന്തേ, ഫഗ്ഗുനോ അചിരപക്കന്തസ്സ ഭഗവതോ കാലമകാസി. തമ്ഹി ചസ്സ സമയേ മരണകാലേ ഇന്ദ്രിയാനി വിപ്പസീദിംസൂ’’തി.

‘‘കിം ഹാനന്ദ, ഫഗ്ഗുനസ്സ [ഫേഗ്ഗുനസ്സ ആനന്ദ (ക॰)] ഭിക്ഖുനോ ഇന്ദ്രിയാനി ന വിപ്പസീദിസ്സന്തി! ഫഗ്ഗുനസ്സ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖുനോ പഞ്ചഹി ഓരമ്ഭാഗിയേഹി സംയോജനേഹി ചിത്തം അവിമുത്തം അഹോസി. തസ്സ തം ധമ്മദേസനം സുത്വാ പഞ്ചഹി ഓരമ്ഭാഗിയേഹി സംയോജനേഹി ചിത്തം വിമുത്തം.

‘‘ഛയിമേ, ആനന്ദ, ആനിസംസാ കാലേന ധമ്മസ്സവനേ [ധമ്മസവണേ (സീ॰)] കാലേന അത്ഥുപപരിക്ഖായ. കതമേ ഛ? ഇധാനന്ദ, ഭിക്ഖുനോ പഞ്ചഹി ഓരമ്ഭാഗിയേഹി സംയോജനേഹി ചിത്തം അവിമുത്തം ഹോതി. സോ തമ്ഹി സമയേ മരണകാലേ ലഭതി തഥാഗതം ദസ്സനായ. തസ്സ തഥാഗതോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം, കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. തസ്സ തം ധമ്മദേസനം സുത്വാ പഞ്ചഹി ഓരമ്ഭാഗിയേഹി സംയോജനേഹി ചിത്തം വിമുച്ചതി. അയം, ആനന്ദ, പഠമോ ആനിസംസോ കാലേന ധമ്മസ്സവനേ.

“പുന ചപരം, ആനന്ദ, ഭിക്ഖുനോ പഞ്ചഹി ഓരമ്ഭാഗിയേഹി സംയോജനേഹി ചിത്തം അവിമുത്തം ഹോതി. സോ തമ്ഹി സമയേ മരണകാലേ ന ഹേവ ഖോ [നോ ച ഖോ (കം॰)] ലഭതി തഥാഗതം ദസ്സനായ, അപി ച ഖോ തഥാഗതസാവകം ലഭതി ദസ്സനായ. തസ്സ തഥാഗതസാവകോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം, കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. തസ്സ തം ധമ്മദേസനം സുത്വാ പഞ്ചഹി ഓരമ്ഭാഗിയേഹി സംയോജനേഹി ചിത്തം വിമുച്ചതി. അയം, ആനന്ദ, ദുതിയോ ആനിസംസോ കാലേന ധമ്മസ്സവനേ.

“പുന ചപരം, ആനന്ദ, ഭിക്ഖുനോ പഞ്ചഹി ഓരമ്ഭാഗിയേഹി സംയോജനേഹി ചിത്തം അവിമുത്തം ഹോതി. സോ തമ്ഹി സമയേ മരണകാലേ ന ഹേവ ഖോ ലഭതി തഥാഗതം ദസ്സനായ, നപി തഥാഗതസാവകം ലഭതി ദസ്സനായ; അപി ച ഖോ യഥാസുതം യഥാപരിയത്തം ധമ്മം ചേതസാ അനുവിതക്കേതി അനുവിചാരേതി മനസാനുപേക്ഖതി. തസ്സ യഥാസുതം യഥാപരിയത്തം ധമ്മം ചേതസാ അനുവിതക്കയതോ അനുവിചാരയതോ മനസാനുപേക്ഖതോ പഞ്ചഹി ഓരമ്ഭാഗിയേഹി സംയോജനേഹി ചിത്തം വിമുച്ചതി. അയം, ആനന്ദ, തതിയോ ആനിസംസോ കാലേന അത്ഥുപപരിക്ഖായ.

“ഇധാനന്ദ , ഭിക്ഖുനോ പഞ്ചഹി ഓരമ്ഭാഗിയേഹി സംയോജനേഹി ചിത്തം വിമുത്തം ഹോതി, അനുത്തരേ ച ഖോ ഉപധിസങ്ഖയേ ചിത്തം അവിമുത്തം ഹോതി. സോ തമ്ഹി സമയേ മരണകാലേ ലഭതി തഥാഗതം ദസ്സനായ. തസ്സ തഥാഗതോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം... പേ॰... ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. തസ്സ തം ധമ്മദേസനം സുത്വാ അനുത്തരേ ഉപധിസങ്ഖയേ ചിത്തം വിമുച്ചതി. അയം, ആനന്ദ, ചതുത്ഥോ ആനിസംസോ കാലേന ധമ്മസ്സവനേ.

“പുന ചപരം, ആനന്ദ, ഭിക്ഖുനോ പഞ്ചഹി ഓരമ്ഭാഗിയേഹി സംയോജനേഹി ചിത്തം വിമുത്തം ഹോതി, അനുത്തരേ ച ഖോ ഉപധിസങ്ഖയേ ചിത്തം അവിമുത്തം ഹോതി. സോ തമ്ഹി സമയേ മരണകാലേ ന ഹേവ ഖോ ലഭതി തഥാഗതം ദസ്സനായ, അപി ച ഖോ തഥാഗതസാവകം ലഭതി ദസ്സനായ. തസ്സ തഥാഗതസാവകോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം...പേ॰... പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. തസ്സ തം ധമ്മദേസനം സുത്വാ അനുത്തരേ ഉപധിസങ്ഖയേ ചിത്തം വിമുച്ചതി. അയം, ആനന്ദ, പഞ്ചമോ ആനിസംസോ കാലേന ധമ്മസ്സവനേ.

“പുന ചപരം, ആനന്ദ, ഭിക്ഖുനോ പഞ്ചഹി ഓരമ്ഭാഗിയേഹി സംയോജനേഹി ചിത്തം വിമുത്തം ഹോതി, അനുത്തരേ ച ഖോ ഉപധിസങ്ഖയേ ചിത്തം അവിമുത്തം ഹോതി. സോ തമ്ഹി സമയേ മരണകാലേ ന ഹേവ ഖോ ലഭതി തഥാഗതം ദസ്സനായ, നപി തഥാഗതസാവകം ലഭതി ദസ്സനായ; അപി ച ഖോ യഥാസുതം യഥാപരിയത്തം ധമ്മം ചേതസാ അനുവിതക്കേതി അനുവിചാരേതി മനസാനുപേക്ഖതി. തസ്സ യഥാസുതം യഥാപരിയത്തം ധമ്മം ചേതസാ അനുവിതക്കയതോ അനുവിചാരയതോ മനസാനുപേക്ഖതോ അനുത്തരേ ഉപധിസങ്ഖയേ ചിത്തം വിമുച്ചതി. അയം, ആനന്ദ, ഛട്ഠോ ആനിസംസോ കാലേന അത്ഥുപപരിക്ഖായ. ഇമേ ഖോ,

ആനന്ദ, ഛ ആനിസംസാ കാലേന ധമ്മസ്സവനേ കാലേന അത്ഥുപപരിക്ഖായാ''തി. ദുതിയം.

ၼ. ഛളഭിജാതിസുത്തം

൫൭. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി ഗിജ്ഝകൂടേ പബ്ബതേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''പൂരണേന, ഭന്തേ, കസ്സപേന ഛളഭിജാതിയോ പഞ്ഞത്താ - കണ്ഹാഭിജാതി പഞ്ഞത്താ, നീലാഭിജാതി പഞ്ഞത്താ, ലോഹിതാഭിജാതി പഞ്ഞത്താ, ഹലിദ്ദാഭിജാതി പഞ്ഞത്താ, സുക്കാഭിജാതി പഞ്ഞത്താ, പരമസുക്കാഭിജാതി പഞ്ഞത്താ.

''തത്രിദം , ഭന്തേ, പൂരണേന കസ്സപേന കണ്ഹാഭിജാതി പഞ്ഞത്താ, ഓരബ്ഭികാ സൂകരികാ സാകുണികാ മാഗവികാ ലുദ്ദാ മച്ഛഘാതകാ ചോരാ ചോരഘാതകാ ബന്ധനാഗാരികാ യേ വാ പനഞ്ഞേപി കേചി കുരൂരകമ്മന്താ.

''തത്രിദം, ഭന്തേ, പൂരണേന കസ്സപേന നീലാഭിജാതി പഞ്ഞത്താ, ഭിക്ഖൂ കണ്ടകവുത്തികാ യേ വാ പനഞ്ഞേപി കേചി കമ്മവാദാ ക്രിയവാദാ.

''തത്രിദം, ഭന്തേ, പൂരണേന കസ്സപേന ലോഹിതാഭിജാതി പഞ്ഞത്താ, നിഗണ്ഠാ ഏകസാടകാ .

''തത്രിദം, ഭന്തേ, പൂരണേന കസ്സപേന ഹലിദ്ദാഭിജാതി പഞ്ഞത്താ, ഗിഹീ ഓദാതവസനാ അചേലകസാവകാ .

''തത്രിദം, ഭന്തേ, പൂരണേന കസ്സപേന സുക്കാഭിജാതി പഞ്ഞത്താ, ആജീവകാ ആജീവകിനിയോ.

''തത്രിദം, ഭന്തേ, പൂരണേന കസ്സപേന പരമസുക്കാഭിജാതി പഞ്ഞത്താ, നന്ദോ വച്ഛോ കിസോ സംകിച്ചോ മക്ഖലി ഗോസാലോ. പൂരണേന, ഭന്തേ, കസ്സപേന ഇമാ ഛളഭിജാതിയോ പഞ്ഞത്താ''തി.

''കിം പനാനന്ദ, പൂരണസ്സ കസ്സപസ്സ സബ്ബോ ലോകോ ഏതദബ്ഭനുജാനാതി ഇമാ ഛളഭിജാതിയോ പഞ്ഞാപേതു''ന്തി? ''നോ ഹേതം, ഭന്തേ''. ''സേയ്യഥാപി, ആനന്ദ, പുരിസോ ദലിദ്ദോ അസ്സകോ അനാള്ഹികോ, തസ്സ അകാമകസ്സ ബിലം ഓലഗ്ഗേയ്യും - 'ഇദം തേ, അമ്ഭോ പുരിസ, മംസഞ്ച ഖാദിതബ്ബം, മൂലഞ്ച അനുപ്പദാതബ്ബ'ന്തി. ഏവമേവം ഖോ, ആനന്ദ, പൂരണേന കസ്സപേന അപ്പടിഞ്ഞായ ഏതേസം സമണബ്രാഹ്മണാനം ഇമാ ഛളഭിജാതിയോ പഞ്ഞത്താ, യഥാ തം ബാലേന അബ്യത്തേന അഖേത്തഞ്ഞുനാ അകുസലേന.

''അഹം ഖോ പനാനന്ദ, ഛളഭിജാതിയോ പഞ്ഞാപേമി. തം സുണാഹി, സാധുകം മനസി കരോഹി; ഭാസിസ്സാമീ''തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. ഭഗവാ ഏതദവോച - ''കതമാ ചാനന്ദ, ഛളഭിജാതിയോ ? ഇധാനന്ദ, ഏകച്ചോ കണ്ഹാഭിജാതിയോ സമാനോ കണ്ഹം ധമ്മം അഭിജായതി. ഇധ പനാനന്ദ, ഏകച്ചോ കണ്ഹാഭിജാതിയോ സമാനോ സുക്കം ധമ്മം അഭിജായതി. ഇധ പനാനന്ദ, ഏകച്ചോ

കണ്ഹാഭിജാതിയോ സമാനോ അകണ്ഹം അസുക്കം നിബ്ബാനം അഭിജായതി. ഇധ പനാനന്ദ, ഏകച്ചോ സുക്കാഭിജാതിയോ സമാനോ കണ്ഹം ധമ്മം അഭിജായതി. ഇധ പനാനന്ദ, ഏകച്ചോ സുക്കാഭിജാതിയോ സമാനോ സുക്കം ധമ്മം അഭിജായതി. ഇധ പനാനന്ദ, ഏകച്ചോ സുക്കാഭിജാതിയോ സമാനോ അകണ്ഹം അസുക്കം നിബ്ബാനം അഭിജായതി.

“കഥഞ്ചാനന്ദ, കണ്ഹാഭിജാതിയോ സമാനോ കണ്ഹം ധമ്മം അഭിജായതി? ഇധാനന്ദ, ഏകച്ചോ നീചേ കുലേ പച്ചാജാതോ ഹോതി - ചണ്ഡാലകുലേ വാ നേസാദകുലേ വാ വേനകുലേ [വേണകുലേ (സബ്ബത്ഥ)] വാ രഥകാരകുലേ വാ പുക്കുസകുലേ വാ, ദലിദ്ദേ അപ്പന്നപാനഭോജനേ കസിരവുത്തികേ, യത്ഥ കസിരേന ഘാസച്ഛാദോ ലബ്ഭതി. സോ ച ഹോതി ദുബ്ബണ്ണോ ദുദ്ദസികോ ഓകോടിമകോ ബവ്ഹാബാധോ കാണോ വാ കുണീ വാ ഖഞ്ജോ വാ പക്ഖഹതോ വാ, ന ലാഭീ അന്നസ്സ പാനസ്സ വത്ഥസ്സ യാനസ്സ മാലാഗന്ധവിലേപനസ്സ സേയ്യാവസഥപദീപേയ്യസ്സ. സോ കായേന ദുച്ചരിതം ചരതി, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരതി, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരതി. സോ കായേന ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി. ഏവം ഖോ, ആനന്ദ, കണ്ഹാഭിജാതിയോ സമാനോ കണ്ഹം ധമ്മം അഭിജായതി.

“കഥഞ്ചാനന്ദ, കണ്ഹാഭിജാതിയോ സമാനോ സുക്കം ധമ്മം അഭിജായതി? ഇധാനന്ദ, ഏകച്ചോ നീചേ കുലേ പച്ചാജാതോ ഹോതി - ചണ്ഡാലകുലേ വാ… പേ॰… സേയ്യാവസഥപദീപേയ്യസ്സ. സോ കായേന സുചരിതം ചരതി, വാചായ സുചരിതം ചരതി, മനസാ സുചരിതം ചരതി. സോ കായേന സുചരിതം ചരിത്വാ, വാചായ സുചരിതം ചരിത്വാ, മനസാ സുചരിതം ചരിത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജതി. ഏവം ഖോ, ആനന്ദ, കണ്ഹാഭിജാതിയോ സമാനോ സുക്കം ധമ്മം അഭിജായതി.

“കഥഞ്ചാനന്ദ, കണ്ഹാഭിജാതിയോ സമാനോ അകണ്ഹം അസുക്കം നിബ്ബാനം അഭിജായതി? ഇധാനന്ദ, ഏകച്ചോ നീചേ കുലേ പച്ചാജാതോ ഹോതി - ചണ്ഡാലകുലേ വാ…പേ॰… സോ ച ഹോതി ദുബ്ബണ്ണോ ദുദ്ദസികോ ഓകോടിമകോ . സോ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജതി. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ പഞ്ച നീവരണേ പഹായ ചേതസോ ഉപക്കിലേസേ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണേ, ചതൂസു സതിപട്ഠാനേസു സുപ്പതിട്ഠിതചിത്തോ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ യഥാഭൂതം ഭാവേത്വാ അകണ്ഹം അസുക്കം നിബ്ബാനം അഭിജായതി. ഏവം ഖോ, ആനന്ദ, കണ്ഹാഭിജാതിയോ സമാനോ അകണ്ഹം അസുക്കം നിബ്ബാനം അഭിജായതി.

“കഥഞ്ചാനന്ദ, സുക്കാഭിജാതിയോ സമാനോ കണ്ഹം ധമ്മം അഭിജായതി? ഇധാനന്ദ, ഏകച്ചോ ഉച്ചേ കുലേ പച്ചാജാതോ ഹോതി - ഖത്തിയമഹാസാലകുലേ വാ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലകുലേ വാ ഗഹപതിമഹാസാലകുലേ വാ, അഡ്ഢേ മഹദ്ധനേ മഹാഭോഗേ പഹൂതജാതരൂപരജതേ പഹൂതവിത്തൂപകരണേ പഹൂതധനധഞ്ഞേ. സോ ച ഹോതി അഭിരൂപോ ദസ്സനീയോ പാസാദികോ പരമായ വണ്ണപോക്ഖരതായ സമന്നാഗതോ, ലാഭീ അന്നസ്സ പാനസ്സ വത്ഥസ്സ യാനസ്സ മാലാഗന്ധവിലേപനസ്സ

സേയ്യാവസഥപദീപേയ്യസ്സ. സോ കായേന ദുച്ചരിതം ചരതി, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരതി, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരതി. സോ കായേന ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി. ഏവം ഖോ, ആനന്ദ, സുക്കാഭിജാതിയോ സമാനോ കണ്ഹം ധമ്മം അഭിജായതി.

“കഥഞ്ചാനന്ദ, സുക്കാഭിജാതിയോ സമാനോ സുക്കം ധമ്മം അഭിജായതി? ഇധാനന്ദ, ഏകച്ചോ ഉച്ചേ കുലേ പച്ചാജാതോ ഹോതി - ഖത്തിയമഹാസാലകുലേ വാ…പേ… സേയ്യാവസഥപദീപേയ്യസ്സ. സോ കായേന സുചരിതം ചരതി, വാചായ സുചരിതം ചരതി, മനസാ സുചരിതം ചരതി. സോ കായേന സുചരിതം ചരിത്വാ, വാചായ സുചരിതം ചരിത്വാ, മനസാ സുചരിതം ചരിത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജതി. ഏവം ഖോ, ആനന്ദ, സുക്കാഭിജാതിയോ സമാനോ സുക്കം ധമ്മം അഭിജായതി.

“കഥഞ്ചാനന്ദ, സുക്കാഭിജാതിയോ സമാനോ അകണ്ഹം അസുക്കം നിബ്ബാനം അഭിജായതി? ഇധാനന്ദ , ഏകച്ചോ ഉച്ചേ കുലേ പച്ചാജാതോ ഹോതി - ഖത്തിയമഹാസാലകുലേ വാ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലകുലേ വാ ഗഹപതിമഹാസാലകുലേ വാ, അഡ്ഢേ മഹദ്ധനേ മഹാഭോഗേ പഹൂതജാതരൂപരജതേ പഹൂതവിത്തൂപകരണേ പഹൂതധനധഞ്ഞേ. സോ ച ഹോതി അഭിരൂപോ ദസ്സനീയോ പാസാദികോ പരമായ വണ്ണപോക്ഖരതായ സമന്നാഗതോ, ലാഭീ അന്നസ്സ പാനസ്സ വത്ഥസ്സ യാനസ്സ മാലാഗന്ധവിലേപനസ്സ സേയ്യാവസഥപദീപേയ്യസ്സ . സോ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജതി. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ പഞ്ച നീവരണേ പഹായ ചേതസോ ഉപക്കിലേസേ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണേ, ചതൂസു സതിപട്ഠാനേസു സുപ്പതിട്ഠിതചിത്തോ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ യഥാഭൂതം ഭാവേത്വാ അകണ്ഹം അസുക്കം നിബ്ബാനം അഭിജായതി. ഏവം ഖോ, ആനന്ദ, സുക്കാഭിജാതിയോ സമാനോ അകണ്ഹം അസുക്കം നിബ്ബാനം അഭിജായതി. ഇമാ ഖോ, ആനന്ദ, ഛളഭിജാതിയോ”തി. തതിയം.

൪. ആസവസുത്തം

൫൮. “ഛഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി പാഹുനേയ്യോ ദക്ഖിണേയ്യോ അഞ്ജലികരണീയോ അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സ.

കതമേഹി ഛഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ യേ ആസവാ സംവരാ പഹാതബ്ബാ തേ സംവരേന പഹീനാ ഹോന്തി, യേ ആസവാ പടിസേവനാ പഹാതബ്ബാ തേ പടിസേവനായ പഹീനാ ഹോന്തി, യേ ആസവാ അധിവാസനാ പഹാതബ്ബാ തേ അധിവാസനായ പഹീനാ ഹോന്തി, യേ ആസവാ പരിവജ്ജനാ പഹാതബ്ബാ തേ പരിവജ്ജനായ പഹീനാ ഹോന്തി, യേ ആസവാ വിനോദനാ പഹാതബ്ബാ തേ വിനോദനായ പഹീനാ ഹോന്തി, യേ ആസവാ ഭാവനാ പഹാതബ്ബാ തേ ഭാവനായ പഹീനാ ഹോന്തി.

“കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ സംവരാ പഹാതബ്ബാ യേ സംവരേന പഹീനാ ഹോന്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പടിസങ്ഖാ യോനിസോ ചക്ഖുന്ദ്രിയസംവരസംവുതോ വിഹരതി. യം ഹിസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ചക്ഖുന്ദ്രിയസംവരം അസംവുതസ്സ വിഹരതോ ഉപ്പജ്ജേയ്യും ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ, ചക്ഖുന്ദ്രിയസംവരം സംവുതസ്സ വിഹരതോ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി. പടിസങ്ഖാ യോനിസോ സോതിന്ദ്രിയ…പേ॰… ഘാനിന്ദ്രിയ… ജിവ്ഹിന്ദ്രിയ… കായിന്ദ്രിയ… മനിന്ദ്രിയസംവരസംവുതോ വിഹരതി. യം ഹിസ്സ, ഭിക്ഖവേ, മനിന്ദ്രിയസംവരം അസംവുതസ്സ വിഹരതോ ഉപ്പജ്ജേയ്യും ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ, മനിന്ദ്രിയസംവരം സംവുതസ്സ വിഹരതോ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി. ഇമേ വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ സംവരാ പഹാതബ്ബാ യേ സംവരേന പഹീനാ ഹോന്തി.

“കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ പടിസേവനാ പഹാതബ്ബാ യേ പടിസേവനായ പഹീനാ ഹോന്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പടിസങ്ഖാ യോനിസോ ചീവരം പടിസേവതി - ‘യാവദേവ സീതസ്സ പടിഘാതായ , ഉണ്ഹസ്സ പടിഘാതായ, ഡംസമകസവാതാതപസരീസപസമ്ഫസ്സാനം [ഡംസ… സിരിംസപസമ്ഫസ്സാനം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ) മ॰ നി॰ ൧.൨൩] പടിഘാതായ, യാവദേവ ഹിരികോപീനപടിച്ഛാദനത്ഥം’. പടിസങ്ഖാ യോനിസോ പിണ്ഡപാതം പടിസേവതി - ‘നേവ ദവായ ന മദായ ന മണ്ഡനായ ന വിഭൂസനായ, യാവദേവ ഇമസ്സ കായസ്സ ഠിതിയാ യാപനായ, വിഹിംസൂപരതിയാ ബ്രഹ്മചരിയാനുഗ്ഗഹായ, ഇതി പുരാണഞ്ച വേദനം പടിഹങ്ഖാമി, നവഞ്ച വേദനം ന ഉപ്പാദേസ്സാമി, യാത്രാ ച മേ ഭവിസ്സതി അനവജ്ജതാ ച ഫാസുവിഹാരോ ച’ [ഫാസുവിഹാരോ ചാതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. പടിസങ്ഖാ യോനിസോ സേനാസനം പടിസേവതി - ‘യാവദേവ സീതസ്സ പടിഘാതായ, ഉണ്ഹസ്സ പടിഘാതായ, ഡംസമകസവാതാതപസരീസപസമ്ഫസ്സാനം പടിഘാതായ, യാവദേവ ഉതുപരിസ്സയവിനോദനപടിസല്ലാനാരാമത്ഥം’. പടിസങ്ഖാ യോനിസോ ഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരം പടിസേവതി - ‘യാവദേവ ഉപ്പന്നാനം വേയ്യാബാധികാനം വേദനാനം പടിഘാതായ, അബ്യാബജ്ഝപരമതായാ’തി. യം ഹിസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പടിസേവതോ ഉപ്പജ്ജേയ്യും ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ, പടിസേവതോ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി. ഇമേ വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ പടിസേവനാ പഹാതബ്ബാ യേ പടിസേവനായ പഹീനാ ഹോന്തി.

“കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ അധിവാസനാ പഹാതബ്ബാ യേ അധിവാസനായ പഹീനാ ഹോന്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പടിസങ്ഖാ യോനിസോ ഖമോ ഹോതി സീതസ്സ ഉണ്ഹസ്സ, ജിഘച്ഛായ, പിപാസായ, ഡംസമകസവാതാതപസരീസപസമ്ഫസ്സാനം, ദുരുത്താനം ദുരാഗതാനം വചനപഥാനം, ഉപ്പന്നാനം സാരീരികാനം വേദനാനം ദുക്ഖാനം തിബ്ബാനം ഖരാനം കടുകാനം അസാതാനം അമനാപാനം പാണഹരാനം അധിവാസകജാതികോ ഹോതി. യം ഹിസ്സ, ഭിക്ഖവേ , അനധിവാസതോ ഉപ്പജ്ജേയ്യും ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ, അധിവാസതോ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി. ഇമേ വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ അധിവാസനാ പഹാതബ്ബാ യേ അധിവാസനായ പഹീനാ ഹോന്തി.

“കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ പരിവജ്ജനാ പഹാതബ്ബാ യേ പരിവജ്ജനായ പഹീനാ ഹോന്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പടിസങ്ഖാ യോനിസോ ചണ്ഡം ഹത്ഥിം പരിവജ്ജേതി, ചണ്ഡം അസ്സം പരിവജ്ജേതി, ചണ്ഡം ഗോണം പരിവജ്ജേതി, ചണ്ഡം കുക്കുരം പരിവജ്ജേതി, അഹിം ഖാണും കണ്ടകട്ഠാനം സോബ്ഭം പപാതം ചന്ദനികം ഓളിഗല്ലം, യഥാരൂപേ അനാസനേ നിസിന്നം, യഥാരൂപേ അഗോചരേ ചരന്തം, യഥാരൂപേ പാപകേ മിത്തേ ഭജന്തം വിഞ്ഞൂ സബ്രഹ്മചാരീ പാപകേസു ഠാനേസു ഓകപ്പേയ്യും, സോ തഞ്ച അനാസനം തഞ്ച അഗോചരം തേ ച പാപകേ മിത്തേ പടിസങ്ഖാ യോനിസോ പരിവജ്ജേതി. യം ഹിസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അപരിവജ്ജയതോ ഉപ്പജ്ജേയ്യും ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ, പരിവജ്ജയതോ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി. ഇമേ വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ പരിവജ്ജനാ പഹാതബ്ബാ യേ പരിവജ്ജനായ പഹീനാ ഹോന്തി.

“കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ വിനോദനാ പഹാതബ്ബാ യേ വിനോദനായ പഹീനാ ഹോന്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പടിസങ്ഖാ യോനിസോ ഉപ്പന്നം കാമവിതക്കം നാധിവാസേതി പജഹതി വിനോദേതി ബ്യന്തീകരോതി അനഭാവം ഗമേതി, പടിസങ്ഖാ യോനിസോ ഉപ്പന്നം ബ്യാപാദവിതക്കം…പേ॰… ഉപ്പന്നം വിഹിംസാവിതക്കം… ഉപ്പന്നുപ്പന്നേ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ നാധിവാസേതി പജഹതി വിനോദേതി ബ്യന്തീകരോതി അനഭാവം ഗമേതി. യം ഹിസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അവിനോദയതോ ഉപ്പജ്ജേയ്യും ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ , വിനോദയതോ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി. ഇമേ വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ വിനോദനാ പഹാതബ്ബാ യേ വിനോദനായ പഹീനാ ഹോന്തി.

“കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ ഭാവനാ പഹാതബ്ബാ യേ ഭാവനായ പഹീനാ ഹോന്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പടിസങ്ഖാ യോനിസോ സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം, പടിസങ്ഖാ യോനിസോ ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി…പേ॰… വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി… പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി… പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി… സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി… ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. യം ഹിസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അഭാവയതോ ഉപ്പജ്ജേയ്യും ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ, ഭാവയതോ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി. ഇമേ വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ ഭാവനാ പഹാതബ്ബാ യേ ഭാവനായ പഹീനാ ഹോന്തി.

“ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി പാഹുനേയ്യോ ദക്ഖിണേയ്യോ അഞ്ജലികരണീയോ അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ”തി. ചതുത്ഥം.

൫. ദാരുകമ്മികസുത്തം

൫൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ നാതികേ വിഹരതി ഗിഞ്ജകാവസഥേ. അഥ ഖോ ദാരുകമ്മികോ ഗഹപതി യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി.

ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ദാരുകമ്മികം ഗഹപതിം ഭഗവാ ഏതദവോച - “അപി നു തേ, ഗഹപതി, കുലേ ദാനം ദീയതീ”തി? “ദീയതി മേ, ഭന്തേ, കുലേ ദാനം. തഞ്ച ഖോ യേ തേ ഭിക്ഖൂ ആരഞ്ഞികാ പിണ്ഡപാതികാ പംസുകൂലികാ അരഹന്തോ വാ അരഹത്തമഗ്ഗം വാ സമാപന്നാ, തഥാരൂപേസു മേ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖൂസു ദാനം ദീയതീ”തി.

“ദുജ്ജാനം ഖോ ഏതം, ഗഹപതി, തയാ ഗിഹിനാ കാമഭോഗിനാ പുത്തസമ്ബാധസയനം അജ്ഝാവസന്തേന, കാസികചന്ദനം പച്ചനുഭോന്തേന, മാലാഗന്ധവിലേപനം ധാരയന്തേന, ജാതരൂപരജതം സാദിയന്തേന ഇമേ വാ അരഹന്തോ ഇമേ വാ അരഹത്തമഗ്ഗം സമാപന്നാതി.

“ആരഞ്ഞികോ ചേപി, ഗഹപതി, ഭിക്ഖു ഹോതി ഉദ്ധതോ ഉന്നളോ ചപലോ മുഖരോ വികിണ്ണവാചോ മുട്ഠസ്സതി അസമ്പജാനോ അസമാഹിതോ വിബ്ഭന്തചിത്തോ പാകതിന്ദ്രിയോ. ഏവം സോ തേനങ്ഗേന ഗാരയ്ഹോ. ആരഞ്ഞികോ ചേപി, ഗഹപതി, ഭിക്ഖു ഹോതി അനുദ്ധതോ അനുന്നളോ അചപലോ അമുഖരോ അവികിണ്ണവാചോ ഉപട്ഠിതസ്സതി സമ്പജാനോ സമാഹിതോ ഏകഗ്ഗചിത്തോ സംവുതിന്ദ്രിയോ. ഏവം സോ തേനങ്ഗേന പാസംസോ.

“ഗാമന്തവിഹാരീ ചേപി, ഗഹപതി, ഭിക്ഖു ഹോതി ഉദ്ധതോ…പേ॰… ഏവം സോ തേനങ്ഗേന ഗാരയ്ഹോ. ഗാമന്തവിഹാരീ ചേപി, ഗഹപതി, ഭിക്ഖു ഹോതി അനുദ്ധതോ…പേ॰… ഏവം സോ തേനങ്ഗേന പാസംസോ.

“പിണ്ഡപാതികോ ചേപി, ഗഹപതി, ഭിക്ഖു ഹോതി ഉദ്ധതോ…പേ॰… ഏവം സോ തേനങ്ഗേന ഗാരയ്ഹോ. പിണ്ഡപാതികോ ചേപി, ഗഹപതി, ഭിക്ഖു ഹോതി അനുദ്ധതോ…പേ॰… ഏവം സോ തേനങ്ഗേന പാസംസോ.

“നേമന്തനികോ ചേപി, ഗഹപതി, ഭിക്ഖു ഹോതി ഉദ്ധതോ…പേ॰… ഏവം സോ തേനങ്ഗേന ഗാരയ്ഹോ. നേമന്തനികോ ചേപി, ഗഹപതി, ഭിക്ഖു ഹോതി അനുദ്ധതോ…പേ॰… ഏവം സോ തേനങ്ഗേന പാസംസോ.

“പംസുകൂലികോ ചേപി, ഗഹപതി, ഭിക്ഖു ഹോതി ഉദ്ധതോ…പേ॰… ഏവം സോ തേനങ്ഗേന ഗാരയ്ഹോ . പംസുകൂലികോ ചേപി, ഗഹപതി, ഭിക്ഖു ഹോതി അനുദ്ധതോ…പേ॰… ഏവം സോ തേനങ്ഗേന പാസംസോ.

“ഗഹപതിചീവരധരോ ചേപി, ഗഹപതി, ഭിക്ഖു ഹോതി ഉദ്ധതോ ഉന്നളോ ചപലോ മുഖരോ വികിണ്ണവാചോ മുട്ഠസ്സതി അസമ്പജാനോ അസമാഹിതോ വിബ്ഭന്തചിത്തോ പാകതിന്ദ്രിയോ. ഏവം സോ തേനങ്ഗേന ഗാരയ്ഹോ. ഗഹപതിചീവരധരോ ചേപി, ഗഹപതി, ഭിക്ഖു ഹോതി അനുദ്ധതോ അനുന്നളോ അചപലോ അമുഖരോ അവികിണ്ണവാചോ ഉപട്ഠിതസ്സതി സമ്പജാനോ സമാഹിതോ ഏകഗ്ഗചിത്തോ സംവുതിന്ദ്രിയോ. ഏവം സോ തേനങ്ഗേന പാസംസോ.

“ഇങ്ഘ ത്വം, ഗഹപതി, സങ്ഘേ ദാനം [ദാനാനി (ക॰)] ദേഹി. സങ്ഘേ തേ ദാനം ദദതോ ചിത്തം പസീദിസ്സതി. സോ ത്വം പസന്നചിത്തോ കായസ്സ ഭേദാ

പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജിസ്സസീ’’തി. ‘‘ഏസാഹം, ഭന്തേ, അജ്ജതഗ്ഗേ സങ്ഘേ ദാനം ദസ്സാമീ’’തി. പഞ്ചമം.

൬. ഹത്ഥിസാരിപുത്തസുത്തം

൬൦. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ബാരാണസിയം വിഹരതി ഇസിപതനേ മിഗദായേ. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ ഥേരാ ഭിക്ഖൂ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താ മണ്ഡലമാളേ സന്നിസിന്നാ സന്നിപതിതാ അഭിധമ്മകഥം കഥേന്തി. തത്ര സുദം ആയസ്മാ ചിത്തോ ഹത്ഥിസാരിപുത്തോ ഥേരാനം ഭിക്ഖൂനം അഭിധമ്മകഥം കഥേന്താനം അന്തരന്തരാ കഥം ഓപാതേതി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാകോട്ഠികോ ആയസ്മന്തം ചിത്തം ഹത്ഥിസാരിപുത്തം ഏതദവോച - ‘‘മായസ്മാ ചിത്തോ ഹത്ഥിസാരിപുത്തോ ഥേരാനം ഭിക്ഖൂനം അഭിധമ്മകഥം കഥേന്താനം അന്തരന്തരാ കഥം ഓപാതേസി, യാവ കഥാപരിയോസാനം ആയസ്മാ ചിത്തോ ആഗമേതൂ’’തി. ഏവം വുത്തേ ആയസ്മതോ ചിത്തസ്സ ഹത്ഥിസാരിപുത്തസ്സ സഹായകാ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മന്തം മഹാകോട്ഠികം ഏതദവോചും - ‘‘മായസ്മാ മഹാകോട്ഠികോ ആയസ്മന്തം ചിത്തം ഹത്ഥിസാരിപുത്തം അപസാദേസി, പണ്ഡിതോ ആയസ്മാ ചിത്തോ ഹത്ഥിസാരിപുത്തോ. പഹോതി ചായസ്മാ ചിത്തോ ഹത്ഥിസാരിപുത്തോ ഥേരാനം ഭിക്ഖൂനം അഭിധമ്മകഥം കഥേതു’’ന്തി.

‘‘ദുജ്ജാനം ഖോ ഏതം, ആവുസോ, പരസ്സ ചേതോപരിയായം അജാനന്തേഹി. ഇധാവുസോ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ താവദേവ സോരതസോരതോ ഹോതി, നിവാതനിവാതോ ഹോതി, ഉപസന്തുപസന്തോ ഹോതി, യാവ സത്ഥാരം ഉപനിസ്സായ വിഹരതി അഞ്ഞതരം വാ ഗരുട്ഠാനിയം സബ്രഹ്മചാരിം. യതോ ച ഖോ സോ വപകസ്സതേവ സത്ഥാരാ, വപകസ്സതി ഗരുട്ഠാനിയേഹി സബ്രഹ്മചാരീഹി, സോ സംസട്ഠോ വിഹരതി ഭിക്ഖൂഹി ഭിക്ഖുനീഹി ഉപാസകേഹി ഉപാസികാഹി രഞ്ഞാ രാജമഹാമത്തേഹി തിത്ഥിയേഹി തിത്ഥിയസാവകേഹി. തസ്സ സംസട്ഠസ്സ വിസ്സത്ഥസ്സ പാകതസ്സ ഭസ്സമനുയുത്തസ്സ വിഹരതോ രാഗോ ചിത്തം അനുദ്ധംസേതി. സോ രാഗാനുദ്ധംസിതേന ചിത്തേന സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തതി.

‘‘സേയ്യഥാപി, ആവുസോ, ഗോണോ കിട്ഠാദോ ദാമേന വാ ബദ്ധോ [ആരാമേ വാ ബന്ധോ (ക॰)] വജേ വാ ഓരുദ്ധോ. യോ നു ഖോ, ആവുസോ, ഏവം വദേയ്യ - ‘ന ദാനായം ഗോണോ കിട്ഠാദോ പുനദേവ കിട്ഠം ഓതരിസ്സതീ’തി, സമ്മാ നു ഖോ സോ, ആവുസോ, വദമാനോ വദേയ്യാ’’തി? ‘‘നോ ഹിദം, ആവുസോ’’. ‘‘ഠാനഞ്ഹേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി, യം സോ ഗോണോ കിട്ഠാദോ ദാമം വാ ഛേത്വാ വജം വാ ഭിന്ദിത്വാ, അഥ പുനദേവ കിട്ഠം ഓതരേയ്യാതി. ഏവമേവം ഖോ, ആവുസോ, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ താവദേവ സോരതസോരതോ ഹോതി, നിവാതനിവാതോ ഹോതി, ഉപസന്തുപസന്തോ ഹോതി യാവ സത്ഥാരം ഉപനിസ്സായ വിഹരതി അഞ്ഞതരം വാ ഗരുട്ഠാനിയം സബ്രഹ്മചാരിം. യതോ ച ഖോ സോ വപകസ്സതേവ സത്ഥാരാ, വപകസ്സതി ഗരുട്ഠാനിയേഹി സബ്രഹ്മചാരീഹി, സോ സംസട്ഠോ വിഹരതി ഭിക്ഖൂഹി ഭിക്ഖുനീഹി ഉപാസകേഹി ഉപാസികാഹി രഞ്ഞാ രാജമഹാമത്തേഹി തിത്ഥിയേഹി തിത്ഥിയസാവകേഹി. തസ്സ സംസട്ഠസ്സ വിസ്സത്ഥസ്സ പാകതസ്സ ഭസ്സമനുയുത്തസ്സ വിഹരതോ രാഗോ ചിത്തം

അനുദ്ധംസേതി . സോ രാഗാനുദ്ധംസിതേന ചിത്തേന സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തതി.

“ഇധ പനാവുസോ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ വിവിച്ചേവ കാമേഹി...പേ॰... പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ‘ലാഭിമ്ഹി പഠമസ്സ ഝാനസ്സാ’തി സംസട്ഠോ വിഹരതി ഭിക്ഖൂഹി...പേ॰... സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തതി. സേയ്യഥാപി, ആവുസോ, ചാതുമഹാപഥേ ഥുല്ലഫുസിതകോ ദേവോ വസ്സന്തോ [ഥുല്ലഫുസിതകേ ദേവേ വസ്സന്തേ (ക॰)] രജം അന്തരധാപേയ്യ, ചിക്ഖല്ലം പാതുകരേയ്യ. യോ നു ഖോ, ആവുസോ, ഏവം വദേയ്യ - ‘ന ദാനി അമുസ്മിം [അമുകസ്മിം (ക॰)] ചാതുമഹാപഥേ പുനദേവ രജോ പാതുഭവിസ്സതീ’തി, സമ്മാ നു ഖോ സോ, ആവുസോ, വദമാനോ വദേയ്യാ”തി? “നോ ഹിദം, ആവുസോ”. “ഠാനഞ്ഹേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി, യം അമുസ്മിം ചാതുമഹാപഥേ മനുസ്സാ വാ അതിക്കമേയ്യും, ഗോപസൂ വാ അതിക്കമേയ്യും, വാതാതപോ വാ സ്നേഹഗതം പരിയാദിയേയ്യ, അഥ പുനദേവ രജോ പാതുഭവേയ്യാതി. ഏവമേവം ഖോ, ആവുസോ, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ വിവിച്ചേവ കാമേഹി...പേ॰... പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ‘ലാഭിമ്ഹി പഠമസ്സ ഝാനസ്സാ’തി സംസട്ഠോ വിഹരതി ഭിക്ഖൂഹി...പേ॰... സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തതി.

“ഇധ പനാവുസോ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ... പേ॰... ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ‘ലാഭിമ്ഹി ദുതിയസ്സ ഝാനസ്സാ’തി സംസട്ഠോ വിഹരതി ഭിക്ഖൂഹി...പേ॰... സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തതി. സേയ്യഥാപി , ആവുസോ, ഗാമസ്സ വാ നിഗമസ്സ വാ അവിദൂരേ മഹന്തം തളാകം. തത്ഥ ഥുല്ലഫുസിതകോ ദേവോ വുട്ഠോ സിപ്പിസമ്ബുകമ്പി സക്ഖരകഠലമ്പി അന്തരധാപേയ്യ. യോ നു ഖോ, ആവുസോ, ഏവം വദേയ്യ - ‘ന ദാനി അമുസ്മിം തളാകേ പുനദേവ സിപ്പിസമ്ബുകാ വാ സക്ഖരകഠലാ വാ പാതുഭവിസ്സന്തീ’തി, സമ്മാ നു ഖോ സോ, ആവുസോ, വദമാനോ വദേയ്യാ”തി? “നോ ഹിദം, ആവുസോ”. “ഠാനഞ്ഹേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി, യം അമുസ്മിം തളാകേ മനുസ്സാ വാ പിവേയ്യും, ഗോപസൂ വാ പിവേയ്യും, വാതാതപോ വാ സ്നേഹഗതം പരിയാദിയേയ്യ, അഥ പുനദേവ സിപ്പിസമ്ബുകാപി സക്ഖരകഠലാപി പാതുഭവേയ്യുന്തി. ഏവമേവം ഖോ, ആവുസോ, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ...പേ॰... ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ‘ലാഭിമ്ഹി ദുതിയസ്സ ഝാനസ്സാ’തി സംസട്ഠോ വിഹരതി ഭിക്ഖൂഹി...പേ॰... സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തതി.

“ഇധ പനാവുസോ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ പീതിയാ ച വിരാഗാ...പേ॰... തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ‘ലാഭിമ്ഹി തതിയസ്സ ഝാനസ്സാ’തി സംസട്ഠോ വിഹരതി ഭിക്ഖൂഹി...പേ॰... സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തതി. സേയ്യഥാപി, ആവുസോ, പുരിസം പണീതഭോജനം ഭുത്താവിം ആഭിദോസികം ഭോജനം നച്ഛാദേയ്യ. യോ നു ഖോ, ആവുസോ, ഏവം വദേയ്യ - ‘ന ദാനി അമും പുരിസം പുനദേവ ഭോജനം ഛാദേസ്സതീ’തി, സമ്മാ നു ഖോ സോ, ആവുസോ, വദമാനോ വദേയ്യാ”തി? “നോ ഹിദം, ആവുസോ”. “ഠാനഞ്ഹേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി, അമും പുരിസം പണീതഭോജനം ഭുത്താവിം യാവസ്സ സാ ഓജാ കായേ ഠസ്സതി താവ ന

അഞ്ഞം ഭോജനം ഛഡ്ഡേസ്സതി. യതോ ച ഖ്വസ്സ സാ ഓജാ അന്തരധായിസ്സതി, അഥ പുനദേവ തം ഭോജനം ഛഡ്ഡേയ്യാതി. ഏവമേവം ഖോ, ആവുസോ, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ പീതിയാ ച വിരാഗാ...പേ॰... തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ 'ലാഭിമ്ഹി തതിയസ്സ ഝാനസ്സാ'തി സംസട്ഠോ വിഹരതി ഭിക്ഖൂഹി...പേ॰... സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തതി.

"ഇധ , പനാവുസോ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ...പേ॰... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ 'ലാഭിമ്ഹി ചതുത്ഥസ്സ ഝാനസ്സാ'തി സംസട്ഠോ വിഹരതി ഭിക്ഖൂഹി...പേ॰... സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തതി. സേയ്യഥാപി, ആവുസോ, പബ്ബതസങ്ഖേപേ ഉദകരഹദോ നിവാതോ വിഗതഊമികോ. യോ നു ഖോ, ആവുസോ, ഏവം വദേയ്യ - 'ന ദാനി അമുസ്മിം ഉദകരഹദേ പുനദേവ ഊമി പാതുഭവിസ്സതീ'തി, സമ്മാ നു ഖോ സോ, ആവുസോ, വദമാനോ വദേയ്യാ"തി? "നോ ഹിദം, ആവുസോ". "ഠാനഞ്ഹേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി, യാ പുരത്ഥിമായ ദിസായ ആഗച്ഛേയ്യ ഭുസാ വാതവുട്ഠി. സാ തസ്മിം ഉദകരഹദേ ഊമിം ജനേയ്യ. യാ പച്ഛിമായ ദിസായ ആഗച്ഛേയ്യ...പേ॰... യാ ഉത്തരായ ദിസായ ആഗച്ഛേയ്യ... യാ ദക്ഖിണായ ദിസായ ആഗച്ഛേയ്യ ഭുസാ വാതവുട്ഠി. സാ തസ്മിം ഉദകരഹദേ ഊമിം ജനേയ്യാതി. ഏവമേവം ഖോ, ആവുസോ, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ...പേ॰... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ 'ലാഭിമ്ഹി ചതുത്ഥസ്സ ഝാനസ്സാ'തി സംസട്ഠോ വിഹരതി ഭിക്ഖൂഹി...പേ॰... സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തതി.

"ഇധ, പനാവുസോ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സബ്ബനിമിത്താനം അമനസികാരാ അനിമിത്തം ചേതോസമാധിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ 'ലാഭിമ്ഹി അനിമിത്തസ്സ ചേതോസമാധിസ്സാ'തി സംസട്ഠോ വിഹരതി ഭിക്ഖൂഹി ഭിക്ഖുനീഹി ഉപാസകേഹി ഉപാസികാഹി രഞ്ഞാ രാജമഹാമത്തേഹി തിത്ഥിയേഹി തിത്ഥിയസാവകേഹി . തസ്സ സംസട്ഠസ്സ വിസ്സട്ഠസ്സ പാകതസ്സ ഭസ്സമനുയുത്തസ്സ വിഹരതോ രാഗോ ചിത്തം അനുദ്ധംസേതി. സോ രാഗാനുദ്ധംസിതേന ചിത്തേന സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തതി. സേയ്യഥാപി, ആവുസോ, രാജാ വാ രാജമഹാമത്തോ വാ ചതുരങ്ഗിനിയാ സേനായ അദ്ധാനമഗ്ഗപ്പടിപന്നോ അഞ്ഞതരസ്മിം വനസണ്ഡേ ഏകരത്തിം വാസം ഉപഗച്ഛേയ്യ. തത്ര [തത്ഥ (സീ॰ പീ॰)] ഹത്ഥിസദ്ദേന അസ്സസദ്ദേന രഥസദ്ദേന പത്തിസദ്ദേന ഭേരിപണവസങ്ഖതിണവനിന്നാദസദ്ദേന ചീരികസദ്ദോ [ചിരിളികാസദ്ദോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അന്തരധായേയ്യ [അന്തരധാപേയ്യ (സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)]. യോ നു ഖോ, ആവുസോ, ഏവം വദേയ്യ - 'ന ദാനി അമുസ്മിം വനസണ്ഡേ പുനദേവ ചീരികസദ്ദോ പാതുഭവിസ്സതീ'തി, സമ്മാ നു ഖോ സോ , ആവുസോ, വദമാനോ വദേയ്യാ"തി? "നോ ഹിദം, ആവുസോ". "ഠാനഞ്ഹേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി, യം സോ രാജാ വാ രാജമഹാമത്തോ വാ തമ്ഹാ വനസണ്ഡാ പക്കമേയ്യ, അഥ പുനദേവ ചീരികസദ്ദോ പാതുഭവേയ്യാതി. ഏവമേവം ഖോ, ആവുസോ, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സബ്ബനിമിത്താനം അമനസികാരാ അനിമിത്തം ചേതോസമാധിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ 'ലാഭിമ്ഹി അനിമിത്തസ്സ ചേതോസമാധിസ്സാ'തി സംസട്ഠോ വിഹരതി ഭിക്ഖൂഹി ഭിക്ഖുനീഹി ഉപാസകേഹി ഉപാസികാഹി രഞ്ഞാ രാജമഹാമത്തേഹി തിത്ഥിയേഹി തിത്ഥിയസാവകേഹി. തസ്സ സംസട്ഠസ്സ വിസ്സട്ഠസ്സ പാകതസ്സ ഭസ്സമനുയുത്തസ്സ വിഹരതോ രാഗോ ചിത്തം

അനുദ്ധംസേതി. സോ രാഗാനുദ്ധംസിതേന ചിത്തേന സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തതീ''തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ചിത്തോ ഹത്ഥിസാരിപുത്തോ അപരേന സമയേന സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തതി. അഥ ഖോ ചിത്തസ്സ ഹത്ഥിസാരിപുത്തസ്സ സഹായകാ ഭിക്ഖൂ യേനായസ്മാ മഹാകോട്ഠികോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം മഹാകോട്ഠികം ഏതദവോചും - ''കിം നു ഖോ ആയസ്മതാ മഹാകോട്ഠികേന ചിത്തോ ഹത്ഥിസാരിപുത്തോ ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതോ - 'ഇമാസഞ്ച ഇമാസഞ്ച വിഹാരസമാപത്തീനം ചിത്തോ ഹത്ഥിസാരിപുത്തോ ലാഭീ, അഥ ച പന സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തിസ്സതീ'തി; ഉദാഹു ദേവതാ ഏതമത്ഥം ആരോചേസും - 'ചിത്തോ, ഭന്തേ, ഹത്ഥിസാരിപുത്തോ ഇമാസഞ്ച ഇമാസഞ്ച വിഹാരസമാപത്തീനം ലാഭീ, അഥ ച പന സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തിസ്സതീ'''തി? ''ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതോ മേ, ആവുസോ - 'ചിത്തോ ഹത്ഥിസാരിപുത്തോ ഇമാസഞ്ച ഇമാസഞ്ച വിഹാരസമാപത്തീനം ലാഭീ, അഥ ച പന സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തിസ്സതീ'തി. ദേവതാപി മേ ഏതമത്ഥം ആരോചേസും - 'ചിത്തോ, ഭന്തേ, ഹത്ഥിസാരിപുത്തോ ഇമാസഞ്ച ഇമാസഞ്ച വിഹാരസമാപത്തീനം ലാഭീ, അഥ ച പന സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തിസ്സതീ''തി.

അഥ ഖോ ചിത്തസ്സ ഹത്ഥിസാരിപുത്തസ്സ സഹായകാ ഭിക്ഖൂ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ''ചിത്തോ, ഭന്തേ, ഹത്ഥിസാരിപുത്തോ ഇമാസഞ്ച ഇമാസഞ്ച വിഹാരസമാപത്തീനം ലാഭീ, അഥ ച പന സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തതീ''തി. ''ന, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തോ ചിരം സരിസ്സതി [പദിസ്സതി (ക॰)] നേക്ഖമ്മസ്സാ''തി.

അഥ ഖോ ചിത്തോ ഹത്ഥിസാരിപുത്തോ നചിരസ്സേവ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ചിത്തോ ഹത്ഥിസാരിപുത്തോ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസി. ''ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ''തി അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ച പനായസ്മാ ചിത്തോ ഹത്ഥിസാരിപുത്തോ അരഹതം അഹോസീതി. ഛട്ഠം.

൭. മജ്ഝേസുത്തം

൬൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ബാരാണസിയം വിഹരതി ഇസിപതനേ മിഗദായേ. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാനം ഥേരാനം ഭിക്ഖൂനം പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താനം മണ്ഡലമാളേ സന്നിസിന്നാനം സന്നിപതിതാനം അയമന്തരാകഥാ ഉദപാദി - ''വുത്തമിദം, ആവുസോ, ഭഗവതാ പാരായനേ മേത്തേയ്യപഞ്ഹേ -

[ചൂളനി॰ തിസ്സമിത്തേയ്യമാണവപുച്ഛാ നൗ] “യോ ഉഭോന്തേ വിദിത്വാന, മജ്ഝേ മന്താ ന ലിപ്പതി [ന ലിമ്പതി (ക॰)];
തം ബ്രൂമി മഹാപുരിസോതി, സോധ സിബ്ബിനി [സിബ്ബനി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] മച്ചഗാ”തി.

“കതമോ നു ഖോ, ആവുസോ, ഏകോ അന്തോ, കതമോ ദുതിയോ അന്തോ, കിം മജ്ഝേ, കാ സിബ്ബിനീ”തി? ഏവം വുത്തേ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു ഥേരേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോച - “ഫസ്സോ ഖോ, ആവുസോ, ഏകോ അന്തോ, ഫസ്സസമുദയോ ദുതിയോ അന്തോ , ഫസ്സനിരോധോ മജ്ഝേ, തണ്ഹാ സിബ്ബിനീ; തണ്ഹാ ഹി നം സിബ്ബതി തസ്സ തസ്സേവ ഭവസ്സ അഭിനിബ്ബത്തിയാ. ഏത്താവതാ ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു അഭിഞ്ഞേയ്യം അഭിജാനാതി, പരിഞ്ഞേയ്യം പരിജാനാതി, അഭിഞ്ഞേയ്യം അഭിജാനന്തോ [അഭിജാനിത്വാ (ക॰)] പരിഞ്ഞേയ്യം പരിജാനന്തോ [പരിജാനിത്വാ (ക॰)] ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ദുക്ഖസ്സന്തകരോ ഹോതീ”തി.

ഏവം വുത്തേ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു ഥേരേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോച - “അതീതം ഖോ, ആവുസോ, ഏകോ അന്തോ, അനാഗതം ദുതിയോ അന്തോ, പച്ചുപ്പന്നം മജ്ഝേ, തണ്ഹാ സിബ്ബിനീ; തണ്ഹാ ഹി നം സിബ്ബതി തസ്സ തസ്സേവ ഭവസ്സ അഭിനിബ്ബത്തിയാ. ഏത്താവതാ ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു അഭിഞ്ഞേയ്യം അഭിജാനാതി, പരിഞ്ഞേയ്യം പരിജാനാതി, അഭിഞ്ഞേയ്യം അഭിജാനന്തോ, പരിഞ്ഞേയ്യം പരിജാനന്തോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ദുക്ഖസ്സന്തകരോ ഹോതീ”തി.

ഏവം വുത്തേ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു ഥേരേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോച - “സുഖാ, ആവുസോ, വേദനാ ഏകോ അന്തോ, ദുക്ഖാ വേദനാ ദുതിയോ അന്തോ, അദുക്ഖമസുഖാ വേദനാ മജ്ഝേ, തണ്ഹാ സിബ്ബിനീ; തണ്ഹാ ഹി നം സിബ്ബതി തസ്സ തസ്സേവ ഭവസ്സ അഭിനിബ്ബത്തിയാ. ഏത്താവതാ ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു അഭിഞ്ഞേയ്യം അഭിജാനാതി, പരിഞ്ഞേയ്യം പരിജാനാതി, അഭിഞ്ഞേയ്യം അഭിജാനന്തോ, പരിഞ്ഞേയ്യം പരിജാനന്തോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ദുക്ഖസ്സന്തകരോ ഹോതീ”തി.

ഏവം വുത്തേ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു ഥേരേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോച - “നാമം ഖോ, ആവുസോ, ഏകോ അന്തോ, രൂപം ദുതിയോ അന്തോ, വിഞ്ഞാണം മജ്ഝേ, തണ്ഹാ സിബ്ബിനീ; തണ്ഹാ ഹി നം സിബ്ബതി തസ്സ തസ്സേവ ഭവസ്സ അഭിനിബ്ബത്തിയാ. ഏത്താവതാ ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു അഭിഞ്ഞേയ്യം അഭിജാനാതി, പരിഞ്ഞേയ്യം പരിജാനാതി, അഭിഞ്ഞേയ്യം അഭിജാനന്തോ പരിഞ്ഞേയ്യം പരിജാനന്തോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ദുക്ഖസ്സന്തകരോ ഹോതീ”തി.

ഏവം വുത്തേ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു ഥേരേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോച - “ഛ ഖോ, ആവുസോ, അജ്ഝത്തികാനി ആയതനാനി ഏകോ അന്തോ, ഛ ബാഹിരാനി ആയതനാനി ദുതിയോ അന്തോ, വിഞ്ഞാണം മജ്ഝേ, തണ്ഹാ സിബ്ബിനീ; തണ്ഹാ ഹി നം സിബ്ബതി തസ്സ തസ്സേവ ഭവസ്സ അഭിനിബ്ബത്തിയാ. ഏത്താവതാ ഖോ ആവുസോ , ഭിക്ഖു അഭിഞ്ഞേയ്യം അഭിജാനാതി, പരിഞ്ഞേയ്യം പരിജാനാതി, അഭിഞ്ഞേയ്യം അഭിജാനന്തോ പരിഞ്ഞേയ്യം പരിജാനന്തോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ദുക്ഖസ്സന്തകരോ ഹോതീ”തി.

ഏവം വുത്തേ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു ഥേരേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോച - "സക്കായോ ഖോ, ആവുസോ, ഏകോ അന്തോ, സക്കായസമുദയോ ദുതിയോ അന്തോ, സക്കായനിരോധോ മജ്ഝേ, തണ്ഹാ സിബ്ബിനീ; തണ്ഹാ ഹി നം സിബ്ബതി തസ്സ തസ്സേവ ഭവസ്സ അഭിനിബ്ബത്തിയാ. ഏത്താവതാ ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു അഭിഞ്ഞേയ്യം അഭിജാനാതി, പരിഞ്ഞേയ്യം പരിജാനാതി, അഭിഞ്ഞേയ്യം അഭിജാനന്തോ പരിഞ്ഞേയ്യം പരിജാനന്തോ [സബ്ബത്ഥപി ഏവമേവ ദിസ്സതി] ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ദുക്ഖസ്സന്തകരോ ഹോതീ"തി.

ഏവം വുത്തേ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു ഥേരേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോച - "ബ്യാകതം ഖോ, ആവുസോ, അമ്ഹേഹി സബ്ബേഹേവ യഥാസകം പടിഭാനം. ആയാമാവുസോ, യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിസ്സാമ; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതോ ഏതമത്ഥം ആരോചേസ്സാമ. യഥാ നോ ഭഗവാ ബ്യാകരിസ്സതി തഥാ നം ധാരേസ്സാമാ"തി. "ഏവമാവുസോ"തി ഖോ ഥേരാ ഭിക്ഖൂ തസ്സ ഭിക്ഖുനോ പച്ചസ്സോസും. അഥ ഖോ ഥേരാ ഭിക്ഖൂ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു . ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ ഥേരാ ഭിക്ഖൂ യാവതകോ അഹോസി സബ്ബേഹേവ സദ്ധിം കഥാസല്ലാപോ, തം സബ്ബം ഭഗവതോ ആരോചേസും. "കസ്സ നു ഖോ, ഭന്തേ, സുഭാസിത"ന്തി? "സബ്ബേസം വോ, ഭിക്ഖവേ, സുഭാസിതം പരിയായേന, അപി ച യം മയാ സന്ധായ ഭാസിതം പാരായനേ മേത്തേയ്യപഞ്ഹേ -

"യോ ഉഭോന്തേ വിദിത്വാന, മജ്ഝേ മന്താ ന ലിപ്പതി;
തം ബ്രൂമി മഹാപുരിസോതി, സോധ സിബ്ബിനിമച്ചഗാ"തി.

"തം സുണാഥ, സാധുകം മനസി കരോഥ; ഭാസിസ്സാമീ"തി. "ഏവം, ഭന്തേ"തി ഖോ ഥേരാ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച - "ഫസ്സോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏകോ അന്തോ , ഫസ്സസമുദയോ ദുതിയോ അന്തോ, ഫസ്സനിരോധോ മജ്ഝേ, തണ്ഹാ സിബ്ബിനീ; തണ്ഹാ ഹി നം സിബ്ബതി തസ്സ തസ്സേവ ഭവസ്സ അഭിനിബ്ബത്തിയാ. ഏത്താവതാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അഭിഞ്ഞേയ്യം അഭിജാനാതി, പരിഞ്ഞേയ്യം പരിജാനാതി, അഭിഞ്ഞേയ്യം അഭിജാനന്തോ പരിഞ്ഞേയ്യം പരിജാനന്തോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ദുക്ഖസ്സന്തകരോ ഹോതീ"തി. സത്തമം.

൮. പുരിസിന്ദ്രിയഞാണസുത്തം

൬൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം യേന ദണ്ഡകപ്പകം നാമ കോസലാനം നിഗമോ തദവസരി. അഥ ഖോ ഭഗവാ മഗ്ഗാ ഓക്കമ്മ അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. തേ ച ഭിക്ഖൂ ദണ്ഡകപ്പകം പവിസിംസു ആവസഥം പരിയേസിതും.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ സമ്ബഹുലേഹി ഭിക്ഖൂഹി സദ്ധിം യേന അചിരവതീ നദീ തേനുപസങ്കമി ഗത്താനി പരിസിഞ്ചിതും. അചിരവതിയാ നദിയാ ഗത്താനി പരിസിഞ്ചിത്വാ പച്ചുത്തരിത്വാ ഏകചീവരോ അട്ഠാസി ഗത്താനി പുബ്ബാപയമാനോ. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - "കിം നു ഖോ, ആവുസോ ആനന്ദ, സബ്ബം ചേതസോ സമന്നാഹരിത്വാ നു ഖോ

ദേവദത്തോ ഭഗവതാ ബ്യാകതോ - ‘ആപായികോ ദേവദത്തോ നേരയികോ കപ്പട്ഠോ അതേകിച്ഛോ’തി [ചൂളവ॰ ൩൮൭; അ॰ നി॰ ൬.൬൨ പസ്സിതബ്ബം], ഉദാഹു കേനചിദേവ പരിയായേനാ’തി? “ഏവം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, ഭഗവതാ ബ്യാകത”ന്തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “ഇധാഹം, ഭന്തേ, സമ്ബഹുലേഹി ഭിക്ഖൂഹി സദ്ധിം യേന അചിരവതീ നദീ തേനുപസങ്കമിം ഗത്താനി പരിസിഞ്ചിതും. അചിരവതിയാ നദിയാ ഗത്താനി പരിസിഞ്ചിത്വാ പച്ചുത്തരിത്വാ ഏകചീവരോ അട്ഠാസിം ഗത്താനി പുബ്ബാപയമാനോ . അഥ ഖോ, ഭന്തേ, അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു യേനാഹം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ മം ഏതദവോച - ‘കിം നു ഖോ, ആവുസോ, ആനന്ദ സബ്ബം ചേതസോ സമന്നാഹരിത്വാ നു ഖോ ദേവദത്തോ ഭഗവതാ ബ്യാകതോ - ആപായികോ ദേവദത്തോ നേരയികോ കപ്പട്ഠോ അതേകിച്ഛോതി, ഉദാഹു കേനചിദേവ പരിയായേനാ’തി? ഏവം വുത്തേ അഹം, ഭന്തേ, തം ഭിക്ഖും ഏതദവോചം - ‘ഏവം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, ഭഗവതാ ബ്യാകത’”ന്തി.

“സോ വാ [സോ ച (സ്യാ॰)] ഖോ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു നവോ ഭവിസ്സതി അചിരപബ്ബജിതോ, ഥേരോ വാ പന ബാലോ അബ്യത്തോ. കഥഞ്ഹി നാമ യം മയാ ഏകംസേന ബ്യാകതം തത്ഥ ദ്വേജ്ഝം ആപജ്ജിസ്സതി! നാഹം, ആനന്ദ, അഞ്ഞം ഏകപുഗ്ഗലമ്പി സമനുപസ്സാമി, യോ ഏവം മയാ സബ്ബം ചേതസോ സമന്നാഹരിത്വാ ബ്യാകതോ, യഥയിദം ദേവദത്തോ. യാവകീവഞ്ചാഹം, ആനന്ദ, ദേവദത്തസ്സ വാലഗ്ഗകോടിനിത്തുദനമത്തമ്പി സുക്കധമ്മം അദ്ദസം; നേവ താവാഹം ദേവദത്തം ബ്യാകാസിം - ‘ആപായികോ ദേവദത്തോ നേരയികോ കപ്പട്ഠോ അതേകിച്ഛോ’തി. യതോ ച ഖോ അഹം, ആനന്ദ, ദേവദത്തസ്സ വാലഗ്ഗകോടിനിത്തുദനമത്തമ്പി സുക്കധമ്മം ന അദ്ദസം; അഥാഹം ദേവദത്തം ബ്യാകാസിം - ‘ആപായികോ ദേവദത്തോ നേരയികോ കപ്പട്ഠോ അതേകിച്ഛോ’തി.

“സേയ്യഥാപി, ആനന്ദ, ഗൂഥകൂപോ സാധികപോരിസോ പൂരോ ഗൂഥസ്സ സമതിത്തികോ. തത്ര പുരിസോ സസീസകോ നിമുഗ്ഗോ അസ്സ. തസ്സ കോചിദേവ പുരിസോ ഉപ്പജ്ജേയ്യ അത്ഥകാമോ ഹിതകാമോ യോഗക്ഖേമകാമോ തമ്ഹാ ഗൂഥകൂപാ ഉദ്ധരിതുകാമോ. സോ തം ഗൂഥകൂപം സമന്താനുപരിഗച്ഛന്തോ നേവ പസ്സേയ്യ തസ്സ പുരിസസ്സ വാലഗ്ഗകോടിനിത്തുദനമത്തമ്പി ഗൂഥേന അമക്ഖിതം, യത്ഥ തം ഗഹേത്വാ ഉദ്ധരേയ്യ. ഏവമേവം ഖോ അഹം, ആനന്ദ, യതോ ദേവദത്തസ്സ വാലഗ്ഗകോടിനിത്തുദനമത്തമ്പി സുക്കധമ്മം ന അദ്ദസം; അഥാഹം ദേവദത്തം ബ്യാകാസിം - ‘ആപായികോ ദേവദത്തോ നേരയികോ കപ്പട്ഠോ അതേകിച്ഛോ’തി . സചേ തുമ്ഹേ, ആനന്ദ, സുണേയ്യാഥ തഥാഗതസ്സ പുരിസിന്ദ്രിയഞാണാനി വിഭജിസ്സാമീ”തി [വിഭജന്തസ്സാതി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)]?

“ഏതസ്സ, ഭഗവാ, കാലോ; ഏതസ്സ, സുഗത, കാലോ യം ഭഗവാ പുരിസിന്ദ്രിയഞാണാനി വിഭജേയ്യ. ഭഗവതോ സുത്വാ ഭിക്ഖൂ ധാരേസ്സന്തീ”തി. “തേനഹാനന്ദ, സുണാഹി, സാധുകം മനസി കരോഹി; ഭാസിസ്സാമീ”തി. “ഏവം, ഭന്തേ”തി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. ഭഗവാ ഏതദവോച -

“ഇധാഹം, ആനന്ദ, ഏകച്ചം പുഗ്ഗലം ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - ‘ഇമസ്സ ഖോ പുഗ്ഗലസ്സ വിജ്ജമാനാ കുസലാപി ധമ്മാ അകുസലാപി ധമ്മാ’തി. തമേനം അപരേന സമയേന ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - ‘ഇമസ്സ ഖോ പുഗ്ഗലസ്സ കുസലാ ധമ്മാ അന്തരഹിതാ, അകുസലാ ധമ്മാ സമ്മുഖീഭൂതാ . അത്ഥി ച ഖ്വസ്സ കുസലമൂലം അസമുച്ഛിന്നം, തമ്ഹാ തസ്സ കുസലാ കുസലം പാതുഭവിസ്സതി. ഏവമയം പുഗ്ഗലോ ആയതിം അപരിഹാനധമ്മോ ഭവിസ്സതീ’തി. സേയ്യഥാപി, ആനന്ദ, ബീജാനി അഖണ്ഡാനി അപൂതീനി അവാതാതപഹതാനി സാരദാനി സുഖസയിതാനി സുഖേത്തേ സുപരികമ്മകതായ ഭൂമിയാ നിക്ഖിത്താനി. ജാനേയ്യാസി ത്വം, ആനന്ദ, ഇമാനി ബീജാനി വുദ്ധിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജിസ്സന്തീ”തി? “ഏവം, ഭന്തേ”. “ഏവമേവം ഖോ അഹം, ആനന്ദ, ഇധേകച്ചം പുഗ്ഗലം ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - ‘ഇമസ്സ ഖോ പുഗ്ഗലസ്സ വിജ്ജമാനാ കുസലാപി ധമ്മാ അകുസലാപി ധമ്മാ’തി. തമേനം അപരേന സമയേന ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - ‘ഇമസ്സ ഖോ പുഗ്ഗലസ്സ കുസലാ ധമ്മാ അന്തരഹിതാ, അകുസലാ ധമ്മാ സമ്മുഖീഭൂതാ. അത്ഥി ച ഖ്വസ്സ കുസലമൂലം അസമുച്ഛിന്നം, തമ്ഹാ തസ്സ കുസലാ കുസലം പാതുഭവിസ്സതി. ഏവമയം പുഗ്ഗലോ ആയതിം അപരിഹാനധമ്മോ ഭവിസ്സതീ’തി. ഏവമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, തഥാഗതസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലോ ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതോ ഹോതി. ഏവമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, തഥാഗതസ്സ പുരിസിന്ദ്രിയഞ്ഞാണം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതം ഹോതി. ഏവമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, തഥാഗതസ്സ ആയതിം ധമ്മസമുപ്പാദോ ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതോ ഹോതി.

“ഇധ പനാഹം, ആനന്ദ, ഏകച്ചം പുഗ്ഗലം ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - ‘ഇമസ്സ ഖോ പുഗ്ഗലസ്സ വിജ്ജമാനാ കുസലാപി ധമ്മാ അകുസലാപി ധമ്മാ’തി. തമേനം അപരേന സമയേന ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - ‘ഇമസ്സ ഖോ പുഗ്ഗലസ്സ അകുസലാ ധമ്മാ അന്തരഹിതാ, കുസലാ ധമ്മാ സമ്മുഖീഭൂതാ. അത്ഥി ച ഖ്വസ്സ അകുസലമൂലം അസമുച്ഛിന്നം, തമ്ഹാ തസ്സ അകുസലാ അകുസലം പാതുഭവിസ്സതി. ഏവമയം പുഗ്ഗലോ ആയതിം പരിഹാനധമ്മോ ഭവിസ്സതീ’തി. സേയ്യഥാപി, ആനന്ദ, ബീജാനി അഖണ്ഡാനി അപൂതീനി അവാതാതപഹതാനി സാരദാനി സുഖസയിതാനി പുഥുസിലായ നിക്ഖിത്താനി. ജാനേയ്യാസി ത്വം, ആനന്ദ, നയിമാനി ബീജാനി വുദ്ധിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജിസ്സന്തീ”തി? “ഏവം, ഭന്തേ”. “ഏവമേവം ഖോ അഹം, ആനന്ദ, ഇധേകച്ചം പുഗ്ഗലം ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - ‘ഇമസ്സ ഖോ പുഗ്ഗലസ്സ വിജ്ജമാനാ കുസലാപി ധമ്മാ അകുസലാപി ധമ്മാ’തി. തമേനം അപരേന സമയേന ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - ‘ഇമസ്സ ഖോ പുഗ്ഗലസ്സ അകുസലാ ധമ്മാ അന്തരഹിതാ, കുസലാ ധമ്മാ സമ്മുഖീഭൂതാ. അത്ഥി ച ഖ്വസ്സ അകുസലമൂലം അസമുച്ഛിന്നം, തമ്ഹാ തസ്സ അകുസലാ അകുസലം പാതുഭവിസ്സതി . ഏവമയം പുഗ്ഗലോ ആയതിം പരിഹാനധമ്മോ ഭവിസ്സതീ’തി. ഏവമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, തഥാഗതസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലോ ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതോ ഹോതി. ഏവമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, തഥാഗതസ്സ പുരിസിന്ദ്രിയഞ്ഞാണം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതം ഹോതി. ഏവമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, തഥാഗതസ്സ ആയതിം ധമ്മസമുപ്പാദോ ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതോ ഹോതി.

“ഇധ പനാഹം, ആനന്ദ, ഏകച്ചം പുഗ്ഗലം ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - ‘ഇമസ്സ ഖോ പുഗ്ഗലസ്സ വിജ്ജമാനാ കുസലാപി ധമ്മാ അകുസലാപി ധമ്മാ’തി. തമേനം അപരേന സമയേന ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - ‘നത്ഥി ഇമസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ വാലഗ്ഗകോടിനിത്തുദനമത്തോപി സുക്കോ ധമ്മോ, സമന്നാഗതോയം പുഗ്ഗലോ ഏകന്തകാളകേഹി അകുസലേഹി ധമ്മേഹി, കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജിസ്സതീ’തി. സേയ്യഥാപി, ആനന്ദ, ബീജാനി ഖണ്ഡാനി പൂതീനി വാതാതപഹതാനി സുഖേത്തേ സുപരികമ്മകതായ ഭൂമിയാ നിക്ഖിത്താനി. ജാനേയ്യാസി ത്വം, ആനന്ദ, നയിമാനി ബീജാനി വുദ്ധിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജിസ്സന്തീ”തി? “ഏവം, ഭന്തേ”. “ഏവമേവം ഖോ അഹം, ആനന്ദ, ഇധേകച്ചം പുഗ്ഗലം ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - ‘ഇമസ്സ ഖോ പുഗ്ഗലസ്സ വിജ്ജമാനാ കുസലാപി ധമ്മാ അകുസലാപി ധമ്മാ’തി. തമേനം അപരേന സമയേന ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - ‘നത്ഥി ഇമസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ വാലഗ്ഗകോടിനിത്തുദനമത്തോപി സുക്കോ ധമ്മോ, സമന്നാഗതോയം പുഗ്ഗലോ ഏകന്തകാളകേഹി അകുസലേഹി ധമ്മേഹി, കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജിസ്സതീ’തി. ഏവമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, തഥാഗതസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലോ ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതോ ഹോതി. ഏവമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, തഥാഗതസ്സ പുരിസിന്ദ്രിയഞാണം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതം ഹോതി. ഏവമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, തഥാഗതസ്സ ആയതിം ധമ്മസമുപ്പാദോ ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതോ ഹോതീ”തി.

ഏവം വുത്തേ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “സക്കാ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഇമേസം തിണ്ണം പുഗ്ഗലാനം അപരേപി തയോ പുഗ്ഗലാ സപ്പടിഭാഗാ പഞ്ഞാപേതു”ന്തി? “സക്കാ, ആനന്ദാ”തി ഭഗവാ അവോച - “ഇധാഹം, ആനന്ദ, ഏകച്ചം പുഗ്ഗലം ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - ‘ഇമസ്സ ഖോ പുഗ്ഗലസ്സ വിജ്ജമാനാ കുസലാപി ധമ്മാ അകുസലാപി ധമ്മാ’തി. തമേനം അപരേന സമയേന ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - ‘ഇമസ്സ ഖോ പുഗ്ഗലസ്സ കുസലാ ധമ്മാ അന്തരഹിതാ, അകുസലാ ധമ്മാ സമ്മുഖീഭൂതാ. അത്ഥി ച ഖ്വസ്സ കുസലമൂലം അസമുച്ഛിന്നം, തമ്പി സബ്ബേന സബ്ബം സമുഗ്ഘാതം ഗച്ഛതി. ഏവമയം പുഗ്ഗലോ ആയതിം പരിഹാനധമ്മോ ഭവിസ്സതീ’തി. സേയ്യഥാപി, ആനന്ദ, അങ്ഗാരാനി ആദിത്താനി സമ്പജ്ജലിതാനി സജോതിഭൂതാനി പുഥുസിലായ നിക്ഖിത്താനി. ജാനേയ്യാസി ത്വം, ആനന്ദ, നയിമാനി അങ്ഗാരാനി വുദ്ധിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജിസ്സന്തീ”തി? “ഏവം, ഭന്തേ”. “സേയ്യഥാപി വാ പന, ആനന്ദ, സായന്ഹസമയം [സായന്ഹസമയേ (സ്യാ॰ ക॰)] സൂരിയേ ഓഗച്ഛന്തേ, ജാനേയ്യാസി ത്വം, ആനന്ദ, ആലോകോ അന്തരധായിസ്സതി അന്ധകാരോ പാതുഭവിസ്സതീ”തി? “ഏവം, ഭന്തേ”. “സേയ്യഥാപി വാ, പനാനന്ദ, അഭിദോ അഡ്ഢരത്തം ഭത്തകാലസമയേ, ജാനേയ്യാസി ത്വം, ആനന്ദ, ആലോകോ അന്തരഹിതോ അന്ധകാരോ പാതുഭൂതോ”തി? “ഏവം, ഭന്തേ”. “ഏവമേവം ഖോ അഹം, ആനന്ദ, ഇധേകച്ചം പുഗ്ഗലം ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - ‘ഇമസ്സ ഖോ പുഗ്ഗലസ്സ വിജ്ജമാനാ കുസലാപി ധമ്മാ അകുസലാപി ധമ്മാ’തി. തമേനം അപരേന സമയേന ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - ‘ഇമസ്സ ഖോ പുഗ്ഗലസ്സ കുസലാ ധമ്മാ അന്തരഹിതാ, അകുസലാ ധമ്മാ സമ്മുഖീഭൂതാ. അത്ഥി ച ഖ്വസ്സ കുസലമൂലം അസമുച്ഛിന്നം, തമ്പി സബ്ബേന സബ്ബം സമുഗ്ഘാതം ഗച്ഛതി. ഏവമയം പുഗ്ഗലോ ആയതിം

പരിഹാനധമ്മോ ഭവിസ്സതീ'തി. ഏവമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, തഥാഗതസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലോ ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതോ ഹോതി. ഏവമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, തഥാഗതസ്സ പുരിസിന്ദ്രിയഞാണം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതം ഹോതി. ഏവമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, തഥാഗതസ്സ ആയതിം ധമ്മസമുപ്പാദോ ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതോ ഹോതി.

"ഇധ പനാഹം, ആനന്ദ, ഏകച്ചം പുഗ്ഗലം ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - 'ഇമസ്സ ഖോ പുഗ്ഗലസ്സ വിജ്ജമാനാ കുസലാപി ധമ്മാ അകുസലാപി ധമ്മാ'തി. തമേനം അപരേന സമയേന ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - 'ഇമസ്സ ഖോ പുഗ്ഗലസ്സ അകുസലാ ധമ്മാ അന്തരഹിതാ, കുസലാ ധമ്മാ സമ്മുഖീഭൂതാ. അത്ഥി ച ഖ്വസ്സ അകുസലമൂലം അസമുച്ഛിന്നം, തമ്പി സബ്ബേന സബ്ബം സമുഗ്ഘാതം ഗച്ഛതി. ഏവമയം പുഗ്ഗലോ ആയതിം അപരിഹാനധമ്മോ ഭവിസ്സതീ'തി. സേയ്യഥാപി, ആനന്ദ, അങ്ഗാരാനി ആദിത്താനി സമ്പജ്ജലിതാനി സജോതിഭൂതാനി സുക്ഖേ തിണപുഞ്ജേ വാ കട്ഠപുഞ്ജേ വാ നിക്ഖിത്താനി. ജാനേയ്യാസി ത്വം, ആനന്ദ, ഇമാനി അങ്ഗാരാനി വുഡ്ഢിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജിസ്സന്തീ"തി? "ഏവം, ഭന്തേ". "സേയ്യഥാപി വാ പനാനന്ദ, രത്തിയാ പച്ചൂസസമയം [രത്തിപച്ചൂസസമയേ (ക॰)] സൂരിയേ ഉഗ്ഗച്ഛന്തേ, ജാനേയ്യാസി ത്വം, ആനന്ദ, അന്ധകാരോ അന്തരധായിസ്സതി, ആലോകോ പാതുഭവിസ്സതീ"തി? "ഏവം, ഭന്തേ". "സേയ്യഥാപി വാ പനാനന്ദ, അഭിദോ മജ്ഝന്ഹികേ ഭത്തകാലസമയേ, ജാനേയ്യാസി ത്വം, ആനന്ദ, അന്ധകാരോ അന്തരഹിതോ ആലോകോ പാതുഭൂതോ"തി? "ഏവം, ഭന്തേ". "ഏവമേവം ഖോ അഹം, ആനന്ദ, ഇധേകച്ചം പുഗ്ഗലം ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - 'ഇമസ്സ ഖോ പുഗ്ഗലസ്സ വിജ്ജമാനാ കുസലാപി ധമ്മാ അകുസലാപി ധമ്മാ'തി. തമേനം അപരേന സമയേന ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - 'ഇമസ്സ ഖോ പുഗ്ഗലസ്സ അകുസലാ ധമ്മാ അന്തരഹിതാ, കുസലാ ധമ്മാ സമ്മുഖീഭൂതാ. അത്ഥി ച ഖ്വസ്സ അകുസലമൂലം അസമുച്ഛിന്നം, തമ്പി സബ്ബേന സബ്ബം സമുഗ്ഘാതം ഗച്ഛതി. ഏവമയം പുഗ്ഗലോ ആയതിം അപരിഹാനധമ്മോ ഭവിസ്സതീ'തി. ഏവമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, തഥാഗതസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലോ ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതോ ഹോതി. ഏവമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, തഥാഗതസ്സ പുരിസിന്ദ്രിയഞാണം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതം ഹോതി. ഏവമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, തഥാഗതസ്സ ആയതിം ധമ്മസമുപ്പാദോ ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതോ ഹോതി.

"ഇധ പനാഹം, ആനന്ദ, ഏകച്ചം പുഗ്ഗലം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - 'ഇമസ്സ ഖോ പുഗ്ഗലസ്സ വിജ്ജമാനാ കുസലാപി ധമ്മാ അകുസലാപി ധമ്മാ'തി. തമേനം അപരേന സമയേന ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - 'നത്ഥി ഇമസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ വാലഗ്ഗകോടിനിത്തുദനമത്തോപി അകുസലോ ധമ്മോ, സമന്നാഗതോയം പുഗ്ഗലോ ഏകന്തസുക്കേഹി അനവജ്ജേഹി ധമ്മേഹി, ദിട്ഠേവ ധമ്മേ പരിനിബ്ബായിസ്സതീ'തി. സേയ്യഥാപി, ആനന്ദ, അങ്ഗാരാനി സീതാനി നിബ്ബുതാനി സുക്ഖേ തിണപുഞ്ജേ വാ കട്ഠപുഞ്ജേ വാ നിക്ഖിത്താനി. ജാനേയ്യാസി ത്വം, ആനന്ദ, നയിമാനി അങ്ഗാരാനി വുഡ്ഢിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജിസ്സന്തീ"തി? "ഏവം, ഭന്തേ". "ഏവമേവം ഖോ അഹം, ആനന്ദ, ഇധേകച്ചം പുഗ്ഗലം ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - 'ഇമസ്സ ഖോ പുഗ്ഗലസ്സ വിജ്ജമാനാ കുസലാപി ധമ്മാ അകുസലാപി ധമ്മാ'തി. തമേനം അപരേന സമയേന ഏവം ചേതസാ

ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - ‘നത്ഥി ഇമസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ വാലഗ്ഗകോടിനിത്തുദനമത്തോപി അകുസലോ ധമ്മോ, സമന്നാഗതോയം പുഗ്ഗലോ ഏകന്തസുക്കേഹി അനവജ്ജേഹി ധമ്മേഹി, ദിട്ഠേവ ധമ്മേ പരിനിബ്ബായിസ്സതീ’തി. ഏവമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, തഥാഗതസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലോ ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതോ ഹോതി. ഏവമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, തഥാഗതസ്സ പുരിസിന്ദ്രിയഞാണം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതം ഹോതി. ഏവമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, തഥാഗതസ്സ ആയതിം ധമ്മസമുപ്പാദോ ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതോ ഹോതി.

“തത്രാനന്ദ, യേ തേ പുരിമാ തയോ പുഗ്ഗലാ തേസം തിണ്ണം പുഗ്ഗലാനം ഏകോ അപരിഹാനധമ്മോ, ഏകോ പരിഹാനധമ്മോ, ഏകോ ആപായികോ നേരയികോ. തത്രാനന്ദ, യേമേ പച്ഛിമാ തയോ പുഗ്ഗലാ ഇമേസം തിണ്ണം പുഗ്ഗലാനം ഏകോ പരിഹാനധമ്മോ, ഏകോ അപരിഹാനധമ്മോ, ഏകോ പരിനിബ്ബാനധമ്മോ”തി. അട്ഠമം.

൯. നിബ്ബേധികസുത്തം

൬൩. “നിബ്ബേധികപരിയായം വോ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മപരിയായം ദേസേസ്സാമി. തം സുണാഥ, സാധുകം മനസി കരോഥ; ഭാസിസ്സാമീ”തി. “ഏവം, ഭന്തേ”തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

“കതമോ ച സോ, ഭിക്ഖവേ, നിബ്ബേധികപരിയായോ ധമ്മപരിയായോ? കാമാ, ഭിക്ഖവേ, വേദിതബ്ബാ, കാമാനം നിദാനസമ്ഭവോ വേദിതബ്ബോ, കാമാനം വേമത്തതാ വേദിതബ്ബാ, കാമാനം വിപാകോ വേദിതബ്ബോ, കാമനിരോധോ [കാമാനം നിരോധോ (ക॰) ഏവം വേദനാനിരോധോ-ഇച്ചാദീസുപി] വേദിതബ്ബോ, കാമനിരോധഗാമിനീ [കാമാനം നിരോധഗാമിനീ (ക॰) ഏവം വേദനാനിരോധഗാമിനീ-ഇച്ചാദീസുപി] പടിപദാ വേദിതബ്ബാ.

“വേദനാ, ഭിക്ഖവേ, വേദിതബ്ബാ, വേദനാനം നിദാനസമ്ഭവോ വേദിതബ്ബോ, വേദനാനം വേമത്തതാ വേദിതബ്ബാ, വേദനാനം വിപാകോ വേദിതബ്ബോ, വേദനാനിരോധോ വേദിതബ്ബോ, വേദനാനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ വേദിതബ്ബാ.

“സഞ്ഞാ, ഭിക്ഖവേ, വേദിതബ്ബാ, സഞ്ഞാനം നിദാനസമ്ഭവോ വേദിതബ്ബോ, സഞ്ഞാനം വേമത്തതാ വേദിതബ്ബാ , സഞ്ഞാനം വിപാകോ വേദിതബ്ബോ, സഞ്ഞാനിരോധോ വേദിതബ്ബോ, സഞ്ഞാനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ വേദിതബ്ബാ.

“ആസവാ, ഭിക്ഖവേ, വേദിതബ്ബാ, ആസവാനം നിദാനസമ്ഭവോ വേദിതബ്ബോ, ആസവാനം വേമത്തതാ വേദിതബ്ബാ, ആസവാനം വിപാകോ വേദിതബ്ബോ, ആസവനിരോധോ വേദിതബ്ബോ, ആസവനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ വേദിതബ്ബാ.

“കമ്മം , ഭിക്ഖവേ, വേദിതബ്ബം, കമ്മാനം നിദാനസമ്ഭവോ വേദിതബ്ബോ, കമ്മാനം വേമത്തതാ വേദിതബ്ബാ, കമ്മാനം വിപാകോ വേദിതബ്ബോ, കമ്മനിരോധോ വേദിതബ്ബോ, കമ്മനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ വേദിതബ്ബാ.

“ദുക്ഖം, ഭിക്ഖവേ, വേദിതബ്ബം, ദുക്ഖസ്സ നിദാനസമ്ഭവോ വേദിതബ്ബോ, ദുക്ഖസ്സ വേമത്തതാ വേദിതബ്ബാ, ദുക്ഖസ്സ വിപാകോ വേദിതബ്ബോ, ദുക്ഖനിരോധോ വേദിതബ്ബോ, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ വേദിതബ്ബാ.

“‘കാമാ, ഭിക്ഖവേ, വേദിതബ്ബാ, കാമാനം നിദാനസമ്ഭവോ വേദിതബ്ബോ, കാമാനം വേമത്തതാ വേദിതബ്ബാ, കാമാനം വിപാകോ വേദിതബ്ബോ, കാമനിരോധോ വേദിതബ്ബോ, കാമനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ വേദിതബ്ബാ’തി, ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം. കിഞ്ചേതം പടിച്ച വുത്തം [മ॰ നി॰ ൧.൧൬൬; സം॰ നി॰ ൪.൨൬൭]? പഞ്ചിമേ, ഭിക്ഖവേ, കാമഗുണാ - ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യാ രൂപാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ, സോതവിഞ്ഞേയ്യാ സദ്ദാ… ഘാനവിഞ്ഞേയ്യാ ഗന്ധാ… ജിവ്ഹാവിഞ്ഞേയ്യാ രസാ… കായവിഞ്ഞേയ്യാ ഫോട്ഠബ്ബാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ. അപി ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, നേതേ കാമാ കാമഗുണാ നാമേതേ [തേ കാമഗുണാ നാമ നേതേ കാമാ (ക॰)] അരിയസ്സ വിനയേ വുച്ചന്തി -

> [കഥാ॰ ൭൦൪] “സങ്കപ്പരാഗോ പുരിസസ്സ കാമോ,
> നേതേ [ന തേ (സ്യാ॰)] കാമാ യാനി ചിത്രാനി ലോകേ;
> സങ്കപ്പരാഗോ പുരിസസ്സ കാമോ,
> തിട്ഠന്തി ചിത്രാനി തഥേവ ലോകേ;
> അഥേത്ഥ ധീരാ വിനയന്തി ഛന്ദ”ന്തി.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, കാമാനം നിദാനസമ്ഭവോ? ഫസ്സോ, ഭിക്ഖവേ, കാമാനം നിദാനസമ്ഭവോ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, കാമാനം വേമത്തതാ? അഞ്ഞോ, ഭിക്ഖവേ, കാമോ രൂപേസു, അഞ്ഞോ കാമോ സദ്ദേസു, അഞ്ഞോ കാമോ ഗന്ധേസു, അഞ്ഞോ കാമോ രസേസു, അഞ്ഞോ കാമോ ഫോട്ഠബ്ബേസു. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കാമാനം വേമത്തതാ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, കാമാനം വിപാകോ? യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കാമയമാനോ തജ്ജം തജ്ജം അത്തഭാവം അഭിനിബ്ബത്തേതി പുഞ്ഞഭാഗിയം വാ അപുഞ്ഞഭാഗിയം വാ, അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കാമാനം വിപാകോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, കാമനിരോധോ? ഫസ്സനിരോധോ [ഫസ്സനിരോധാ (സ്യാ॰)], ഭിക്ഖവേ, കാമനിരോധോ. അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ കാമനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി, സമ്മാസങ്കപ്പോ, സമ്മാവാചാ, സമ്മാകമ്മന്തോ , സമ്മാആജീവോ, സമ്മാവായാമോ, സമ്മാസതി, സമ്മാസമാധി.

“യതോ ഖോ [യതോ ച ഖോ (ബഹൂസു)], ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ഏവം കാമേ പജാനാതി, ഏവം കാമാനം നിദാനസമ്ഭവം പജാനാതി, ഏവം കാമാനം വേമത്തതം പജാനാതി, ഏവം കാമാനം വിപാകം പജാനാതി, ഏവം കാമനിരോധം പജാനാതി, ഏവം കാമനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനാതി, സോ ഇമം നിബ്ബേധികം ബ്രഹ്മചരിയം പജാനാതി കാമനിരോധം. കാമാ, ഭിക്ഖവേ, വേദിതബ്ബാ…പേ॰… കാമനിരോധഗാമിനീ [സബ്ബത്ഥപി ഏവമേവ

ദിസ്സതി] പടിപദാ വേദിതബ്ബാതി, ഇതി യം തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

“വേദനാ, ഭിക്ഖവേ, വേദിതബ്ബാ...പേ॰... വേദനാനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ വേദിതബ്ബാതി, ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം. കിഞ്ചേതം പടിച്ച വുത്തം? തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, വേദനാ - സുഖാ വേദനാ, ദുക്ഖാ വേദനാ, അദുക്ഖമസുഖാ വേദനാ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, വേദനാനം നിദാനസമ്ഭവോ? ഫസ്സോ, ഭിക്ഖവേ, വേദനാനം നിദാനസമ്ഭവോ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, വേദനാനം വേമത്തതാ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, സാമിസാ സുഖാ വേദനാ, അത്ഥി നിരാമിസാ സുഖാ വേദനാ, അത്ഥി സാമിസാ ദുക്ഖാ വേദനാ, അത്ഥി നിരാമിസാ ദുക്ഖാ വേദനാ, അത്ഥി സാമിസാ അദുക്ഖമസുഖാ വേദനാ, അത്ഥി നിരാമിസാ അദുക്ഖമസുഖാ വേദനാ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, വേദനാനം വേമത്തതാ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, വേദനാനം വിപാകോ ? യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വേദിയമാനോ [വേദയമാനോ (സ്യാ॰ കം॰) അ॰ നി॰ ൪.൨൩൩] തജ്ജം തജ്ജം അത്തഭാവം അഭിനിബ്ബത്തേതി പുഞ്ഞഭാഗിയം വാ അപുഞ്ഞഭാഗിയം വാ, അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, വേദനാനം വിപാകോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, വേദനാനിരോധോ? ഫസ്സനിരോധോ [ഫസ്സനിരോധാ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)], ഭിക്ഖവേ, വേദനാനിരോധോ. അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ വേദനാനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി.

“യതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ഏവം വേദനം പജാനാതി, ഏവം വേദനാനം നിദാനസമ്ഭവം പജാനാതി, ഏവം വേദനാനം വേമത്തതം പജാനാതി, ഏവം വേദനാനം വിപാകം പജാനാതി, ഏവം വേദനാനിരോധം പജാനാതി, ഏവം വേദനാനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനാതി. സോ ഇമം നിബ്ബേധികം ബ്രഹ്മചരിയം പജാനാതി വേദനാനിരോധം. വേദനാ, ഭിക്ഖവേ, വേദിതബ്ബാ...പേ॰... വേദനാനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ വേദിതബ്ബാതി, ഇതി യം തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

“സഞ്ഞാ, ഭിക്ഖവേ, വേദിതബ്ബാ...പേ॰... സഞ്ഞാനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ വേദിതബ്ബാതി, ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം. കിഞ്ചേതം പടിച്ച വുത്തം? ഛയിമാ, ഭിക്ഖവേ, സഞ്ഞാ - രൂപസഞ്ഞാ, സദ്ദസഞ്ഞാ, ഗന്ധസഞ്ഞാ, രസസഞ്ഞാ, ഫോട്ഠബ്ബസഞ്ഞാ, ധമ്മസഞ്ഞാ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സഞ്ഞാനം നിദാനസമ്ഭവോ? ഫസ്സോ, ഭിക്ഖവേ, സഞ്ഞാനം നിദാനസമ്ഭവോ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സഞ്ഞാനം വേമത്തതാ? അഞ്ഞാ, ഭിക്ഖവേ, സഞ്ഞാ രൂപേസു, അഞ്ഞാ സഞ്ഞാ സദ്ദേസു [അഞ്ഞാ ഭിക്ഖവേ രൂപേസു സഞ്ഞാ അഞ്ഞാ സദ്ദേസു സഞ്ഞാ (ക॰) ഏവം സേസേസുപി], അഞ്ഞാ സഞ്ഞാ

ഗന്ധേസു, അഞ്ഞാ സഞ്ഞാ രസേസു, അഞ്ഞാ സഞ്ഞാ ഫോട്ഠബ്ബേസു, അഞ്ഞാ സഞ്ഞാ ധമ്മേസു . അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സഞ്ഞാനം വേമത്തതാ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സഞ്ഞാനം വിപാകോ? വോഹാരവേപക്കം [വോഹാരവേപക്കാഹം (സ്യാ॰ പീ॰), വോഹാരപക്കാഹം (സീ॰)], ഭിക്ഖവേ, സഞ്ഞം [സഞ്ഞാ (സ്യാ॰ പീ॰)] വദാമി. യഥാ യഥാ നം സഞ്ജാനാതി തഥാ തഥാ വോഹരതി, ഏവം സഞ്ഞീ അഹോസിന്തി [അഹോസീതി (ക॰)]. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സഞ്ഞാനം വിപാകോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സഞ്ഞാനിരോധോ? ഫസ്സനിരോധോ, [ഫസ്സനിരോധാ (സ്യാ॰ ക॰)] ഭിക്ഖവേ, സഞ്ഞാനിരോധോ. അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ സഞ്ഞാനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി.

“യതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ഏവം സഞ്ഞം പജാനാതി, ഏവം സഞ്ഞാനം നിദാനസമ്ഭവം പജാനാതി, ഏവം സഞ്ഞാനം വേമത്തതം പജാനാതി, ഏവം സഞ്ഞാനം വിപാകം പജാനാതി, ഏവം സഞ്ഞാനിരോധം പജാനാതി, ഏവം സഞ്ഞാനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനാതി, സോ ഇമം നിബ്ബേധികം ബ്രഹ്മചരിയം പജാനാതി സഞ്ഞാനിരോധം. സഞ്ഞാ, ഭിക്ഖവേ, വേദിതബ്ബാ...പേ॰... സഞ്ഞാനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ വേദിതബ്ബാതി. ഇതി യം തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

“ആസവാ, ഭിക്ഖവേ, വേദിതബ്ബാ...പേ॰... ആസവനിരോധഗാമിനീ [സബ്ബത്ഥപി ഏവമേവ ദിസ്സതി] പടിപദാ വേദിതബ്ബാതി, ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം. കിഞ്ചേതം പടിച്ച വുത്തം? തയോമേ, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ - കാമാസവോ, ഭവാസവോ, അവിജ്ജാസവോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആസവാനം നിദാനസമ്ഭവോ? അവിജ്ജാ, ഭിക്ഖവേ, ആസവാനം നിദാനസമ്ഭവോ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ആസവാനം വേമത്തതാ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ നിരയഗമനീയാ [നിരയഗാമിനിയാ (സീ॰ ക॰)], അത്ഥി ആസവാ തിരച്ഛാനയോനിഗമനീയാ, അത്ഥി ആസവാ പേത്തിവിസയഗമനീയാ, അത്ഥി ആസവാ മനുസ്സലോകഗമനീയാ, അത്ഥി ആസവാ ദേവലോകഗമനീയാ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ആസവാനം വേമത്തതാ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആസവാനം വിപാകോ? യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അവിജ്ജാഗതോ തജ്ജം തജ്ജം അത്തഭാവം അഭിനിബ്ബത്തേതി പുഞ്ഞഭാഗിയം വാ അപുഞ്ഞഭാഗിയം വാ, അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ആസവാനം വിപാകോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആസവനിരോധോ? അവിജ്ജാനിരോധോ, ഭിക്ഖവേ, ആസവനിരോധോ. അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ആസവനിരോധഗാമിനീ [സബ്ബത്ഥപി ഏവമേവ ദിസ്സതി] പടിപദാ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി.

“യതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ഏവം ആസവേ പജാനാതി, ഏവം ആസവാനം നിദാനസമ്ഭവം പജാനാതി, ഏവം ആസവാനം വേമത്തതം പജാനാതി, ഏവം ആസവാനം വിപാകം പജാനാതി, ഏവം ആസവാനം നിരോധം പജാനാതി, ഏവം ആസവാനം നിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനാതി, സോ ഇമം നിബ്ബേധികം ബ്രഹ്മചരിയം പജാനാതി ആസവനിരോധം. ആസവാ , ഭിക്ഖവേ, വേദിതബ്ബാ...പേ॰... ആസവനിരോധഗാമിനീ [സബ്ബത്ഥപി ഏവമേവ ദിസ്സതി] പടിപദാ വേദിതബ്ബാതി. ഇതി യം തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

“കമ്മം, ഭിക്ഖവേ, വേദിതബ്ബം...പേ॰... കമ്മനിരോധഗാമിനീ [സബ്ബത്ഥപി ഏവമേവ ദിസ്സതി] പടിപദാ വേദിതബ്ബാതി, ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം. കിഞ്ചേതം പടിച്ച വുത്തം? [കഥാ॰ ൪൩൯] ചേതനാഹം, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം വദാമി. ചേതയിത്വാ കമ്മം കരോതി - കായേന വാചായ മനസാ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, കമ്മാനം നിദാനസമ്ഭവോ? ഫസ്സോ, ഭിക്ഖവേ, കമ്മാനം നിദാനസമ്ഭവോ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, കമ്മാനം വേമത്തതാ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം നിരയവേദനീയം, അത്ഥി കമ്മം തിരച്ഛാനയോനിവേദനീയം, അത്ഥി കമ്മം പേത്തിവിസയവേദനീയം, അത്ഥി കമ്മം മനുസ്സലോകവേദനീയം, അത്ഥി കമ്മം ദേവലോകവേദനീയം . അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മാനം വേമത്തതാ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, കമ്മാനം വിപാകോ? തിവിധാഹം [ഇമാഹം (ക॰)], ഭിക്ഖവേ, കമ്മാനം വിപാകം വദാമി - ദിട്ഠേവ [ദിട്ഠേ വാ (സീ॰)] ധമ്മേ, ഉപപജ്ജേ വാ [ഉപപജ്ജം വാ (ക॰ സീ॰, അ॰ നി॰ ൧൦.൨൧൭), ഉപപജ്ജ വാ (?), മ॰ നി॰ ൩.൩൦൩ പാളിയാ തദത്ഥവണ്ണനായ ച സംസന്ദേതബ്ബം], അപരേ വാ പരിയായേ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മാനം വിപാകോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, കമ്മനിരോധോ? ഫസ്സനിരോധോ, [ഫസ്സനിരോധാ (ക॰ സീ॰ സ്യാ॰ ക॰)] ഭിക്ഖവേ, കമ്മനിരോധോ. അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ കമ്മനിരോധഗാമിനീ [സബ്ബത്ഥപി ഏവമേവ ദിസ്സതി] പടിപദാ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി.

“യതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ഏവം കമ്മം പജാനാതി, ഏവം കമ്മാനം നിദാനസമ്ഭവം പജാനാതി, ഏവം കമ്മാനം വേമത്തതം പജാനാതി, ഏവം കമ്മാനം വിപാകം പജാനാതി, ഏവം കമ്മനിരോധം പജാനാതി, ഏവം കമ്മനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനാതി, സോ ഇമം നിബ്ബേധികം ബ്രഹ്മചരിയം പജാനാതി കമ്മനിരോധം. കമ്മം, ഭിക്ഖവേ, വേദിതബ്ബം...പേ॰... കമ്മനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ വേദിതബ്ബാതി, ഇതി യം തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

“ദുക്ഖം, ഭിക്ഖവേ, വേദിതബ്ബം, ദുക്ഖസ്സ നിദാനസമ്ഭവോ വേദിതബ്ബോ, ദുക്ഖസ്സ വേമത്തതാ വേദിതബ്ബാ, ദുക്ഖസ്സ വിപാകോ വേദിതബ്ബോ, ദുക്ഖനിരോധോ വേദിതബ്ബോ, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ വേദിതബ്ബാതി. ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം , കിഞ്ചേതം പടിച്ച വുത്തം? ജാതിപി ദുക്ഖാ, ജരാപി ദുക്ഖാ, ബ്യാധിപി ദുക്ഖോ [ബ്യാധിപി ദുക്ഖാ (സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)],

മരണമ്പി ദുക്ഖം, സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാപി ദുക്ഖാ, യമ്പിച്ഛം ന ലഭതി തമ്പി ദുക്ഖം, സംഖിത്തേന പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാ [പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാപി (ക॰)] ദുക്ഖാ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖസ്സ നിദാനസമ്ഭവോ? തണ്ഹാ, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖസ്സ നിദാനസമ്ഭവോ .

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖസ്സ വേമത്തതാ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖം അധിമത്തം, അത്ഥി പരിത്തം, അത്ഥി ദന്ധവിരാഗി, അത്ഥി ഖിപ്പവിരാഗി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖസ്സ വേമത്തതാ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖസ്സ വിപാകോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ യേന ദുക്ഖേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ [പരിയാദിണ്ണചിത്തോ (ക॰)] സോചതി കിലമതി പരിദേവതി, ഉരത്താളിം കന്ദതി, സമ്മോഹം ആപജ്ജതി , യേന വാ പന ദുക്ഖേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ ബഹിദ്ധാ പരിയേട്ഠിം ആപജ്ജതി - ‘കോ [സോ ന (ക॰)] ഏകപദം ദ്വിപദം ജാനാതി [പജാനാതി (ക॰)] ഇമസ്സ ദുക്ഖസ്സ നിരോധായാ’തി? സമ്മോഹവേപക്കം വാഹം, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖം വദാമി പരിയേട്ഠിവേപക്കം വാ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖസ്സ വിപാകോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖനിരോധോ? തണ്ഹാനിരോധോ, [തണ്ഹാനിരോധാ (ക॰ സീ॰ സ്യാ॰ ക॰)] ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖനിരോധോ. അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ദുക്ഖസ്സ നിരോധഗാമിനീ പടിപദാ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി…പേ॰… സമ്മാസമാധി.

“യതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ഏവം ദുക്ഖം പജാനാതി, ഏവം ദുക്ഖസ്സ നിദാനസമ്ഭവം പജാനാതി, ഏവം ദുക്ഖസ്സ വേമത്തതം പജാനാതി, ഏവം ദുക്ഖസ്സ വിപാകം പജാനാതി, ഏവം ദുക്ഖനിരോധം പജാനാതി, ഏവം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനാതി, സോ ഇമം നിബ്ബേധികം ബ്രഹ്മചരിയം പജാനാതി ദുക്ഖനിരോധം. ദുക്ഖം, ഭിക്ഖവേ, വേദിതബ്ബം, ദുക്ഖസ്സ നിദാനസമ്ഭവോ വേദിതബ്ബോ, ദുക്ഖസ്സ വേമത്തതാ വേദിതബ്ബാ, ദുക്ഖസ്സ വിപാകോ വേദിതബ്ബോ, ദുക്ഖനിരോധോ വേദിതബ്ബോ, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ വേദിതബ്ബാതി. ഇതി യം തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

“അയം ഖോ സോ, ഭിക്ഖവേ, നിബ്ബേധികപരിയായോ ധമ്മപരിയായോ”തി. നവമം.

൧൦. സീഹനാദസുത്തം

൬൪. [മ॰ നി॰ ൧.൧൪൮; വിഭ॰ ൭൬൦; അ॰ നി॰ ൧൦.൨൧; പടി॰ മ॰ ൨.൪൪] “ഛയിമാനി , ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതസ്സ തഥാഗതബലാനി, യേഹി ബലേഹി സമന്നാഗതോ തഥാഗതോ ആസഭം ഠാനം പടിജാനാതി, പരിസാസു സീഹനാദം നദതി, ബ്രഹ്മചക്കം പവത്തേതി. കതമാനി ഛ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ ഠാനഞ്ച ഠാനതോ അട്ഠാനഞ്ച അട്ഠാനതോ യഥാഭൂതം പജാനാതി. യമ്പി, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ ഠാനഞ്ച ഠാനതോ അട്ഠാനഞ്ച അട്ഠാനതോ യഥാഭൂതം

പജാനാതി, ഇദമ്പി, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതസ്സ തഥാഗതബലം ഹോതി, യം ബലം ആഗമ്മ തഥാഗതോ ആസഭം ഠാനം പടിജാനാതി, പരിസാസു സീഹനാദം നദതി, ബ്രഹ്മചക്കം പവത്തേതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നാനം കമ്മസമാദാനാനം ഠാനസോ ഹേതുസോ വിപാകം യഥാഭൂതം പജാനാതി. യമ്പി, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നാനം കമ്മസമാദാനാനം ഠാനസോ ഹേതുസോ വിപാകം യഥാഭൂതം പജാനാതി, ഇദമ്പി, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതസ്സ തഥാഗതബലം ഹോതി, യം ബലം ആഗമ്മ തഥാഗതോ ആസഭം ഠാനം പടിജാനാതി, പരിസാസു സീഹനാദം നദതി, ബ്രഹ്മചക്കം പവത്തേതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ ഝാനവിമോക്ഖസമാധിസമാപത്തീനം സംകിലേസം വോദാനം വുട്ഠാനം യഥാഭൂതം പജാനാതി. യമ്പി, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ…പേ॰… ഇദമ്പി, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതസ്സ തഥാഗതബലം ഹോതി, യം ബലം ആഗമ്മ തഥാഗതോ ആസഭം ഠാനം പടിജാനാതി, പരിസാസു സീഹനാദം നദതി, ബ്രഹ്മചക്കം പവത്തേതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം, ദ്വേപി ജാതിയോ…പേ॰… ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി. യമ്പി, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം, ദ്വേപി ജാതിയോ…പേ॰… ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി. ഇദമ്പി, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതസ്സ തഥാഗതബലം ഹോതി, യം ബലം ആഗമ്മ തഥാഗതോ ആസഭം ഠാനം പടിജാനാതി, പരിസാസു സീഹനാദം നദതി, ബ്രഹ്മചക്കം പവത്തേതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന…പേ॰… യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി. യമ്പി, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന…പേ॰… യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി, ഇദമ്പി, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതസ്സ തഥാഗതബലം ഹോതി, യം ബലം ആഗമ്മ തഥാഗതോ ആസഭം ഠാനം പടിജാനാതി, പരിസാസു സീഹനാദം നദതി, ബ്രഹ്മചക്കം പവത്തേതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ ആസവാനം ഖയാ…പേ॰… സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. യമ്പി, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ ആസവാനം ഖയാ…പേ॰… സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, ഇദമ്പി, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതസ്സ തഥാഗതബലം ഹോതി, യം ബലം ആഗമ്മ തഥാഗതോ ആസഭം ഠാനം പടിജാനാതി, പരിസാസു സീഹനാദം നദതി, ബ്രഹ്മചക്കം പവത്തേതി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ , ഛ തഥാഗതസ്സ തഥാഗതബലാനി, യേഹി ബലേഹി സമന്നാഗതോ തഥാഗതോ ആസഭം ഠാനം പടിജാനാതി, പരിസാസു സീഹനാദം നദതി, ബ്രഹ്മചക്കം പവത്തേതി.

“തത്ര ചേ, ഭിക്ഖവേ, പരേ തഥാഗതം ഠാനഞ്ച ഠാനതോ അട്ഠാനഞ്ച അട്ഠാനതോ യഥാഭൂതം ഞാണേന ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഹം പുച്ഛന്തി. യഥാ യഥാ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതസ്സ ഠാനഞ്ച ഠാനതോ അട്ഠാനഞ്ച അട്ഠാനതോ

യഥാഭൂതം ഞാണം വിദിതം തഥാ തഥാ തേസം തഥാഗതോ ഠാനഞ്ച ഠാനതോ അട്ഠാനഞ്ച അട്ഠാനതോ യഥാഭൂതം ഞാണേന പഞ്ഹം പുട്ഠോ ബ്യാകരോതി.

“തത്ര ചേ, ഭിക്ഖവേ, പരേ തഥാഗതം അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നാനം കമ്മസമാദാനാനം ഠാനസോ ഹേതുസോ വിപാകം യഥാഭൂതം ഞാണേന ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഹം പുച്ഛന്തി. യഥാ യഥാ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതസ്സ അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നാനം കമ്മസമാദാനാനം ഠാനസോ ഹേതുസോ വിപാകം യഥാഭൂതം ഞാണം വിദിതം തഥാ തഥാ തേസം തഥാഗതോ അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നാനം കമ്മസമാദാനാനം ഠാനസോ ഹേതുസോ വിപാകം യഥാഭൂതം ഞാണേന പഞ്ഹം പുട്ഠോ ബ്യാകരോതി.

“തത്ര ചേ, ഭിക്ഖവേ, പരേ തഥാഗതം ഝാനവിമോക്ഖസമാധിസമാപത്തീനം സംകിലേസം വോദാനം വുട്ഠാനം യഥാഭൂതം ഞാണേന ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഹം പുച്ഛന്തി. യഥാ യഥാ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതസ്സ ഝാനവിമോക്ഖസമാധിസമാപത്തീനം സംകിലേസം വോദാനം വുട്ഠാനം യഥാഭൂതം ഞാണം വിദിതം, തഥാ തഥാ തേസം തഥാഗതോ ഝാനവിമോക്ഖസമാധിസമാപത്തീനം സംകിലേസം വോദാനം വുട്ഠാനം യഥാഭൂതം ഞാണേന പഞ്ഹം പുട്ഠോ ബ്യാകരോതി.

“തത്ര ചേ, ഭിക്ഖവേ, പരേ തഥാഗതം പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിം യഥാഭൂതം ഞാണേന ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഹം പുച്ഛന്തി. യഥാ യഥാ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതസ്സ പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിം യഥാഭൂതം ഞാണം വിദിതം, തഥാ തഥാ തേസം തഥാഗതോ പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിം യഥാഭൂതം ഞാണേന പഞ്ഹം പുട്ഠോ ബ്യാകരോതി.

“തത്ര ചേ, ഭിക്ഖവേ, പരേ തഥാഗതം സത്താനം ചുതൂപപാതം യഥാഭൂതം ഞാണേന ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഹം പുച്ഛന്തി. യഥാ യഥാ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതസ്സ സത്താനം ചുതൂപപാതം യഥാഭൂതം ഞാണം വിദിതം, തഥാ തഥാ തേസം തഥാഗതോ സത്താനം ചുതൂപപാതം യഥാഭൂതം ഞാണേന പഞ്ഹം പുട്ഠോ ബ്യാകരോതി.

“തത്ര ചേ, ഭിക്ഖവേ, പരേ തഥാഗതം ആസവാനം ഖയാ…പേ॰… യഥാഭൂതം ഞാണേന ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഹം പുച്ഛന്തി. യഥാ യഥാ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതസ്സ ആസവാനം ഖയാ…പേ॰… യഥാഭൂതം ഞാണം വിദിതം, തഥാ തഥാ തേസം തഥാഗതോ ആസവാനം ഖയാ…പേ॰… യഥാഭൂതം ഞാണേന പഞ്ഹം പുട്ഠോ ബ്യാകരോതി.

“തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യമ്പിദം [യമിദം (സീ॰ പീ॰), യദിദം (ക॰)] ഠാനഞ്ച ഠാനതോ അട്ഠാനഞ്ച അട്ഠാനതോ യഥാഭൂതം ഞാണം തമ്പി സമാഹിതസ്സ വദാമി നോ അസമാഹിതസ്സ. യമ്പിദം [യദിദം (ക॰)] അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നാനം കമ്മസമാദാനാനം ഠാനസോ ഹേതുസോ വിപാകം യഥാഭൂതം ഞാണം തമ്പി സമാഹിതസ്സ വദാമി നോ അസമാഹിതസ്സ. യമ്പിദം [യദിദം (ക॰)] ഝാനവിമോക്ഖസമാധിസമാപത്തീനം സംകിലേസം വോദാനം വുട്ഠാനം യഥാഭൂതം ഞാണം തമ്പി സമാഹിതസ്സ വദാമി നോ അസമാഹിതസ്സ. യമ്പിദം [യദിദം (ക॰)] പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിം യഥാഭൂതം ഞാണം തമ്പി സമാഹിതസ്സ വദാമി നോ അസമാഹിതസ്സ. യമ്പിദം [യദിദം (ക॰)] സത്താനം

ചുതൂപപാതം യഥാഭൂതം ഞാണം തമ്പി സമാഹിതസ്സ വദാമി നോ അസമാഹിതസ്സ. യമ്പിദം [യദിദം (ക॰)] ആസവാനം ഖയാ…പേ॰… യഥാഭൂതം ഞാണം തമ്പി സമാഹിതസ്സ വദാമി നോ അസമാഹിതസ്സ. ഇതി ഖോ , ഭിക്ഖവേ, സമാധി മഗ്ഗോ, അസമാധി കുമ്മഗ്ഗോ''തി. ദസമം.

മഹാവഗ്ഗോ ഛട്ഠോ. [പഠമോ (സ്യാ॰ ക॰)]

തസ്സുദ്ദാനം -

സോണോ ഫഗ്ഗുനോ ഛളാഭിജാതി, ആസവാ ദാരുഹത്ഥി ച;
മജ്ഝേ ഞാണം നിബ്ബേധികം, സീഹനാദോതി തേ ദസാതി.

൭. ദേവതാവഗ്ഗോ

൧. അനാഗാമിഫലസുത്തം

൬൫. ''ഛ , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേ അപ്പഹായ അഭബ്ബോ അനാഗാമിഫലം സച്ഛികാതും. കതമേ ഛ? അസ്സദ്ധിയം, അഹിരികം, അനോത്തപ്പം, കോസജ്ജം, മുട്ഠസ്സച്ചം, ദുപ്പഞ്ഞതം - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ധമ്മേ അപ്പഹായ അഭബ്ബോ അനാഗാമിഫലം സച്ഛികാതും.

''ഛ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേ പഹായ ഭബ്ബോ അനാഗാമിഫലം സച്ഛികാതും. കതമേ ഛ? അസ്സദ്ധിയം, അഹിരികം, അനോത്തപ്പം, കോസജ്ജം, മുട്ഠസ്സച്ചം, ദുപ്പഞ്ഞതം - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ധമ്മേ പഹായ ഭബ്ബോ അനാഗാമിഫലം സച്ഛികാതു''ന്തി. പഠമം.

൨. അരഹത്തസുത്തം

൬൬. ''ഛ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേ അപ്പഹായ അഭബ്ബോ അരഹത്തം സച്ഛികാതും. കതമേ ഛ? ഥിനം [ഥീനം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], മിദ്ധം, ഉദ്ധച്ചം, കുക്കുച്ചം, അസ്സദ്ധിയം, പമാദം - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ധമ്മേ അപ്പഹായ അഭബ്ബോ അരഹത്തം സച്ഛികാതും.

''ഛ , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേ പഹായ ഭബ്ബോ അരഹത്തം സച്ഛികാതും. കതമേ ഛ? ഥിനം, മിദ്ധം, ഉദ്ധച്ചം, കുക്കുച്ചം, അസ്സദ്ധിയം, പമാദം - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ധമ്മേ പഹായ ഭബ്ബോ അരഹത്തം സച്ഛികാതു''ന്തി. ദുതിയം.

൩. മിത്തസുത്തം

൬൭. '''സോ വത, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പാപമിത്തോ പാപസഹായോ പാപസമ്പവങ്കോ, പാപമിത്തേ [പാപകേ മിത്തേ (ക॰)] സേവമാനോ ഭജമാനോ പയിരുപാസമാനോ, തേസഞ്ച ദിട്ഠാനുഗതിം ആപജ്ജമാനോ ആഭിസമാചാരികം ധമ്മം പരിപൂരേസ്സതീ'തി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. 'ആഭിസമാചാരികം ധമ്മം അപരിപൂരേത്വാ സേഖം ധമ്മം പരിപൂരേസ്സതീ'തി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. 'സേഖം ധമ്മം അപരിപൂരേത്വാ സീലാനി പരിപൂരേസ്സതീ'തി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. 'സീലാനി അപരിപൂരേത്വാ കാമരാഗം വാ രൂപരാഗം വാ അരൂപരാഗം വാ പജഹിസ്സതീ'തി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

'''സോ വത, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ കല്യാണസഹായോ കല്യാണസമ്പവങ്കോ, കല്യാണമിത്തേ സേവമാനോ ഭജമാനോ പയിരുപാസമാനോ, തേസഞ്ച ദിട്ഠാനുഗതിം ആപജ്ജമാനോ ആഭിസമാചാരികം ധമ്മം പരിപൂരേസ്സതീ'തി ഠാനമേതം വിജ്ജതി. 'ആഭിസമാചാരികം ധമ്മം പരിപൂരേത്വാ സേഖം ധമ്മം പരിപൂരേസ്സതീ'തി ഠാനമേതം വിജ്ജതി. 'സേഖം ധമ്മം പരിപൂരേത്വാ സീലാനി പരിപൂരേസ്സതീ'തി ഠാനമേതം വിജ്ജതി. 'സീലാനി പരിപൂരേത്വാ കാമരാഗം വാ രൂപരാഗം വാ അരൂപരാഗം വാ പജഹിസ്സതീ'തി ഠാനമേതം വിജ്ജതീ''തി. തതിയം.

൪. സങ്ഗണികാരാമസുത്തം

൯൪. '''സോ വത, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സങ്ഗണികാരാമോ സങ്ഗണികരതോ സങ്ഗണികാരാമതം അനുയുത്തോ, ഗണാരാമോ ഗണരതോ ഗണാരാമതം അനുയുത്തോ, ഏകോ പവിവേകേ അഭിരമിസ്സതീ'തി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. 'ഏകോ പവിവേകേ അനഭിരമന്തോ ചിത്തസ്സ നിമിത്തം ഗഹേസ്സതീ'തി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. 'ചിത്തസ്സ നിമിത്തം അഗണ്ഹന്തോ സമ്മാദിട്ഠിം പരിപൂരേസ്സതീ'തി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. 'സമ്മാദിട്ഠിം അപരിപൂരേത്വാ സമ്മാസമാധിം പരിപൂരേസ്സതീ'തി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. 'സമ്മാസമാധിം അപരിപൂരേത്വാ സംയോജനാനി പജഹിസ്സതീ'തി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. 'സംയോജനാനി അപ്പഹായ നിബ്ബാനം സച്ഛികരിസ്സതീ'തി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

'''സോ വത, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന സങ്ഗണികാരാമോ ന സങ്ഗണികരതോ ന സങ്ഗണികാരാമതം അനുയുത്തോ, ന ഗണാരാമോ ന ഗണരതോ ന ഗണാരാമതം അനുയുത്തോ, ഏകോ പവിവേകേ അഭിരമിസ്സതീ'തി ഠാനമേതം വിജ്ജതി. 'ഏകോ പവിവേകേ അഭിരമന്തോ ചിത്തസ്സ നിമിത്തം ഗഹേസ്സതീ'തി ഠാനമേതം വിജ്ജതി. 'ചിത്തസ്സ നിമിത്തം ഗണ്ഹന്തോ സമ്മാദിട്ഠിം പരിപൂരേസ്സതീ'തി ഠാനമേതം വിജ്ജതി. 'സമ്മാദിട്ഠിം പരിപൂരേത്വാ സമ്മാസമാധിം പരിപൂരേസ്സതീ'തി ഠാനമേതം വിജ്ജതി. 'സമ്മാസമാധിം പരിപൂരേത്വാ സംയോജനാനി പജഹിസ്സതീ'തി ഠാനമേതം വിജ്ജതി. 'സംയോജനാനി പഹായ നിബ്ബാനം സച്ഛികരിസ്സതീ'തി ഠാനമേതം വിജ്ജതീ''തി. ചതുത്ഥം.

൫. ദേവതാസുത്തം

൯൫. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരാ ദേവതാ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ സാ ദേവതാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഛയിമേ, ഭന്തേ, ധമ്മാ ഭിക്ഖുനോ അപരിഹാനായ സംവത്തന്തി. കതമേ ഛ? സത്ഥുഗാരവതാ, ധമ്മഗാരവതാ, സങ്ഘഗാരവതാ, സിക്ഖാഗാരവതാ, സോവചസ്സതാ, കല്യാണമിത്തതാ - ഇമേ ഖോ, ഭന്തേ, ഛ ധമ്മാ ഭിക്ഖുനോ അപരിഹാനായ സംവത്തന്തീ''തി. ഇദമവോച സാ ദേവതാ. സമനുഞ്ഞോ സത്ഥാ അഹോസി. അഥ ഖോ സാ ദേവതാ ''സമനുഞ്ഞോ മേ സത്ഥാ''തി ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ തത്ഥേവന്തരധായി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഇമം , ഭിക്ഖവേ, രത്തിം അഞ്ഞതരാ ദേവതാ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേനാഹം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ മം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സാ ദേവതാ മം ഏതദവോച - 'ഛയിമേ, ഭന്തേ, ധമ്മാ ഭിക്ഖുനോ അപരിഹാനായ സംവത്തന്തി. കതമേ ഛ? സത്ഥുഗാരവതാ, ധമ്മഗാരവതാ, സങ്ഘഗാരവതാ, സിക്ഖാഗാരവതാ, സോവചസ്സതാ, കല്യാണമിത്തതാ - ഇമേ ഖോ, ഭന്തേ, ഛ ധമ്മാ ഭിക്ഖുനോ അപരിഹാനായ സംവത്തന്തീ'തി. ഇദമവോച, ഭിക്ഖവേ, സാ ദേവതാ. ഇദം വത്വാ മം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ തത്ഥേവന്തരധായീ''തി.

ഏവം വുത്തേ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏതദവോച - “ഇമസ്സ ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ സംഖിത്തേന ഭാസിതസ്സ ഏവം വിത്ഥാരേന അത്ഥം ആജാനാമി. ഇധ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു അത്തനാ ച സത്ഥുഗാരവോ ഹോതി സത്ഥുഗാരവതായ ച വണ്ണവാദീ. യേ ചഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ ന സത്ഥുഗാരവാ തേ ച സത്ഥുഗാരവതായ സമാദപേതി. യേ ചഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ സത്ഥുഗാരവാ തേസഞ്ച വണ്ണം ഭണതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന. അത്തനാ ച ധമ്മഗാരവോ ഹോതി...പേ॰... സങ്ഘഗാരവോ ഹോതി... സിക്ഖാഗാരവോ ഹോതി ... സുവചോ ഹോതി... കല്യാണമിത്തോ ഹോതി കല്യാണമിത്തതായ ച വണ്ണവാദീ. യേ ചഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ ന കല്യാണമിത്താ തേ ച കല്യാണമിത്തതായ സമാദപേതി. യേ ചഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ കല്യാണമിത്താ തേസഞ്ച വണ്ണം ഭണതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന . ഇമസ്സ ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ സംഖിത്തേന ഭാസിതസ്സ ഏവം വിത്ഥാരേന അത്ഥം ആജാനാമീ”തി.

“സാധു സാധു, സാരിപുത്ത! സാധു ഖോ ത്വം, സാരിപുത്ത, ഇമസ്സ മയാ സംഖിത്തേന ഭാസിതസ്സ ഏവം വിത്ഥാരേന അത്ഥം ആജാനാസി. ഇധ, സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖു അത്തനാ ച സത്ഥുഗാരവോ ഹോതി സത്ഥുഗാരവതായ ച വണ്ണവാദീ. യേ ചഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ ന സത്ഥുഗാരവാ തേ ച സത്ഥുഗാരവതായ സമാദപേതി. യേ ചഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ സത്ഥുഗാരവാ തേസഞ്ച വണ്ണം ഭണതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന. അത്തനാ ച ധമ്മഗാരവോ ഹോതി...പേ॰... സങ്ഘഗാരവോ ഹോതി... സിക്ഖാഗാരവോ ഹോതി... സുവചോ ഹോതി... കല്യാണമിത്തോ ഹോതി കല്യാണമിത്തതായ ച വണ്ണവാദീ. യേ ചഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ ന കല്യാണമിത്താ തേ ച കല്യാണമിത്തതായ സമാദപേതി. യേ ചഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ കല്യാണമിത്താ തേസഞ്ച വണ്ണം ഭണതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന. ഇമസ്സ ഖോ, സാരിപുത്ത, മയാ സംഖിത്തേന ഭാസിതസ്സ ഏവം വിത്ഥാരേന അത്ഥോ ദട്ഠബ്ബോ”തി. പഞ്ചമം.

൬. സമാധിസുത്തം

൩൦. “‘സോ വത, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന സന്തേന സമാധിനാ ന പണീതേന ന പടിപ്പസ്സദ്ധിലദ്ധേന [ന പടിപ്പസ്സദ്ധലദ്ധേന (സീ॰)] ന ഏകോദിഭാവാധിഗതേന അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭവിസ്സതി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഭവിസ്സതി, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ ഭവിസ്സതി...പേ॰... യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേസ്സതീ’തി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. ‘ദിബ്ബായ സോതധാതുയാ വിസുദ്ധായ അതിക്കന്തമാനുസികായ ഉഭോ സദ്ദേ സുണിസ്സതി - ദിബ്ബേ ച മാനുസേ ച യേ ദൂരേ സന്തികേ ചാ’തി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. ‘പരസത്താനം പരപുഗ്ഗലാനം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനിസ്സതി - സരാഗം വാ ചിത്തം സരാഗം ചിത്തന്തി പജാനിസ്സതി ...പേ॰... വിമുത്തം വാ ചിത്തം വിമുത്തം ചിത്തന്തി പജാനിസ്സതീ’തി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. ‘അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരിസ്സതി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം, ദ്വേപി ജാതിയോ...പേ॰... ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരിസ്സതീ’തി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. ‘ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സിസ്സതി...പേ॰... യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനിസ്സതീ’തി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി . ‘ആസവാനം ഖയാ...പേ॰... സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സതീ’തി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

‘‘‘സോ വത, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സന്തേന സമാധിനാ പണീതേന പടിപ്പസ്സദ്ധിലദ്ധേന ഏകോദിഭാവാധിഗതേന അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭവിസ്സതി…പേ॰… യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേസ്സതീ’തി ഠാനമേതം വിജ്ജതി. ‘ദിബ്ബായ സോതധാതുയാ വിസുദ്ധായ അതിക്കന്തമാനുസികായ ഉഭോ സദ്ദേ സുണിസ്സതി - ദിബ്ബേ ച മാനുസേ ച യേ ദൂരേ സന്തികേ ചാ’തി ഠാനമേതം വിജ്ജതി. ‘പരസത്താനം പരപുഗ്ഗലാനം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനിസ്സതി - സരാഗം വാ ചിത്തം സരാഗം ചിത്തന്തി പജാനിസ്സതി…പേ॰… വിമുത്തം വാ ചിത്തം വിമുത്തം ചിത്തന്തി പജാനിസ്സതീ’തി ഠാനമേതം വിജ്ജതി. ‘അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരിസ്സതി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം, ദ്വേപി ജാതിയോ…പേ॰… ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരിസ്സതീ’തി ഠാനമേതം വിജ്ജതി. ‘ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സിസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ, സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനിസ്സതീ’തി ഠാനമേതം വിജ്ജതി . ‘ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം…പേ॰… സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സതീ’തി ഠാനമേതം വിജ്ജതീ’’തി. ഛട്ഠം.

൭. സക്ഖിഭബ്ബസുത്തം

൭൧. ‘‘ഛഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അഭബ്ബോ തത്ര തത്രേവ സക്ഖിഭബ്ബതം പാപുണിതും സതി സതി ആയതനേ. കതമേഹി ഛഹി? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ‘ഇമേ ഹാനഭാഗിയാ ധമ്മാ’തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, ‘ഇമേ ഠിതിഭാഗിയാ ധമ്മാ’തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, ‘ഇമേ വിസേസഭാഗിയാ ധമ്മാ’തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, ‘ഇമേ നിബ്ബേധഭാഗിയാ ധമ്മാ’തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, അസക്കച്ചകാരീ ച ഹോതി, അസപ്പായകാരീ ച. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അഭബ്ബോ തത്ര തത്രേവ സക്ഖിഭബ്ബതം പാപുണിതും സതി സതി ആയതനേ.

‘‘ഛഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ഭബ്ബോ തത്ര തത്രേവ സക്ഖിഭബ്ബതം പാപുണിതും സതി സതി ആയതനേ. കതമേഹി ഛഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ‘ഇമേ ഹാനഭാഗിയാ ധമ്മാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘ഇമേ ഠിതിഭാഗിയാ ധമ്മാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘ഇമേ വിസേസഭാഗിയാ ധമ്മാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘ഇമേ നിബ്ബേധഭാഗിയാ ധമ്മാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, സക്കച്ചകാരീ ച ഹോതി, സപ്പായകാരീ ച. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ഭബ്ബോ തത്ര തത്രേവ സക്ഖിഭബ്ബതം പാപുണിതും സതി സതി ആയതനേ’’തി. സത്തമം.

൮. ബലസുത്തം

൭൨. ‘‘ഛഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അഭബ്ബോ സമാധിസ്മിം [സമാധിമ്ഹി (ക॰)] ബലതം പാപുണിതും. കതമേഹി ഛഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന സമാധിസ്സ സമാപത്തികുസലോ ഹോതി, ന സമാധിസ്സ ഠിതികുസലോ ഹോതി, ന സമാധിസ്സ [ന സമാധിമ്ഹാ (ക॰) ഉപരിസത്തകനിപാതേ ദേവതാവഗ്ഗേ പന സബ്ബത്ഥപി ‘‘സമാധിസ്സ’’ഇച്ചേവ ദിസ്സതി] വുട്ഠാനകുസലോ ഹോതി, അസക്കച്ചകാരീ ച ഹോതി,

അസാതച്ചകാരീ ച, അസപ്പായകാരീ ച. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അഭബ്ബോ സമാധിസ്മിം ബലതം പാപുണിതും.

“ഛഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ഭബ്ബോ സമാധിസ്മിം ബലതം പാപുണിതും. കതമേഹി ഛഹി? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമാധിസ്സ സമാപത്തികുസലോ ഹോതി, സമാധിസ്സ ഠിതികുസലോ ഹോതി, സമാധിസ്സ വുട്ഠാനകുസലോ ഹോതി, സക്കച്ചകാരീ ച ഹോതി, സാതച്ചകാരീ ച, സപ്പായകാരീ ച. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ഭബ്ബോ സമാധിസ്മിം ബലതം പാപുണിതു”ന്തി. അട്ഠമം.

൯. പഠമതജ്ഝാനസുത്തം

൭൩. “ഛ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേ അപ്പഹായ അഭബ്ബോ പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിതും. കതമേ ഛ? കാമച്ഛന്ദം, ബ്യാപാദം, ഥിനമിദ്ധം, ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം, വിചികിച്ഛം. കാമേസു ഖോ പനസ്സ ആദീനവോ ന യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ സുദിട്ഠോ ഹോതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ധമ്മേ അപ്പഹായ അഭബ്ബോ പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിതും.

“ഛ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേ പഹായ ഭബ്ബോ പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിതും. കതമേ ഛ? കാമച്ഛന്ദം, ബ്യാപാദം, ഥിനമിദ്ധം, ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം, വിചികിച്ഛം, കാമേസു ഖോ പനസ്സ ആദീനവോ ന യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ സുദിട്ഠോ ഹോതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ധമ്മേ പഹായ ഭബ്ബോ പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിതു”ന്തി. നവമം.

൧൦. ദുതിയതജ്ഝാനസുത്തം

൭൪. “ഛ , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേ അപ്പഹായ അഭബ്ബോ പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിതും. കതമേ ഛ? കാമവിതക്കം, ബ്യാപാദവിതക്കം, വിഹിംസാവിതക്കം, കാമസഞ്ഞം, ബ്യാപാദസഞ്ഞം, വിഹിംസാസഞ്ഞം - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ധമ്മേ അപ്പഹായ അഭബ്ബോ പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിതും.

“ഛ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേ പഹായ ഭബ്ബോ പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിതും. കതമേ ഛ? കാമവിതക്കം, ബ്യാപാദവിതക്കം, വിഹിംസാവിതക്കം, കാമസഞ്ഞം, ബ്യാപാദസഞ്ഞം, വിഹിംസാസഞ്ഞം - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ധമ്മേ പഹായ ഭബ്ബോ പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിതു”ന്തി. ദസമം.

ദേവതാവഗ്ഗോ സത്തമോ. [ദുതിയോ (സ്യാ॰ ക॰)]

തസ്സുദ്ദാനം -

അനാഗാമി അരഹം മിത്താ, സങ്ഗണികാരാമദേവതാ;
സമാധി സക്ഖിഭബ്ബം ബലം, തജ്ഝാനാ അപരേ ദുവേതി.

൪. അരഹത്തവഗ്ഗോ

൧. ദുക്ഖസുത്തം

൩൧. ''ഛഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ദുക്ഖം വിഹരതി സവിഘാതം സഉപായാസം സപരിളാഹം, കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ദുഗ്ഗതി പാടികങ്ഖാ. കതമേഹി ഛഹി? കാമവിതക്കേന, ബ്യാപാദവിതക്കേന, വിഹിംസാവിതക്കേന, കാമസഞ്ഞായ, ബ്യാപാദസഞ്ഞായ, വിഹിംസാസഞ്ഞായ - ഇമേഹി, ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ദുക്ഖം വിഹരതി സവിഘാതം സഉപായാസം സപരിളാഹം, കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ദുഗ്ഗതി പാടികങ്ഖാ.

''ഛഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സുഖം വിഹരതി അവിഘാതം അനുപായാസം അപരിളാഹം, കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതി പാടികങ്ഖാ. കതമേഹി ഛഹി? നേക്ഖമ്മവിതക്കേന, അബ്യാപാദവിതക്കേന, അവിഹിംസാവിതക്കേന, നേക്ഖമ്മസഞ്ഞായ, അബ്യാപാദസഞ്ഞായ, അവിഹിംസാസഞ്ഞായ - ഇമേഹി, ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സുഖം വിഹരതി അവിഘാതം അനുപായാസം അപരിളാഹം, കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതി പാടികങ്ഖാ''തി. പഠമം.

൨. അരഹത്തസുത്തം

൩൨. ''ഛ , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേ അപ്പഹായ അഭബ്ബോ അരഹത്തം സച്ഛികാതും. കതമേ ഛ? മാനം, ഓമാനം, അതിമാനം, അധിമാനം, ഥമ്ഭം, അതിനിപാതം. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ധമ്മേ അപ്പഹായ അഭബ്ബോ അരഹത്തം സച്ഛികാതും.

''ഛ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേ പഹായ ഭബ്ബോ അരഹത്തം സച്ഛികാതും. കതമേ ഛ? മാനം, ഓമാനം , അതിമാനം, അധിമാനം, ഥമ്ഭം, അതിനിപാതം. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ധമ്മേ പഹായ ഭബ്ബോ അരഹത്തം സച്ഛികാതു''ന്തി. ദുതിയം.

൩. ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മസുത്തം

൩൩. ''ഛ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേ അപ്പഹായ അഭബ്ബോ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മം അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസം സച്ഛികാതും. കതമേ ഛ? മുട്ഠസ്സച്ചം, അസമ്പജഞ്ഞം, ഇന്ദ്രിയേസു അഗുത്തദ്വാരതം, ഭോജനേ അമത്തഞ്ഞുതം, കുഹനം, ലപനം. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ധമ്മേ അപ്പഹായ അഭബ്ബോ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മം അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസം സച്ഛികാതും.

''ഛ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേ പഹായ ഭബ്ബോ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മം അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസം സച്ഛികാതും. കതമേ ഛ? മുട്ഠസ്സച്ചം, അസമ്പജഞ്ഞം, ഇന്ദ്രിയേസു അഗുത്തദ്വാരതം, ഭോജനേ അമത്തഞ്ഞുതം, കുഹനം, ലപനം. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ധമ്മേ പഹായ ഭബ്ബോ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മം അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസം സച്ഛികാതു''ന്തി. തതിയം.

൪. സുഖസോമനസ്സസുത്തം

൭൪. ''ഛഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സുഖസോമനസ്സബഹുലോ വിഹരതി, യോനി ചസ്സ ആരദ്ധാ ഹോതി ആസവാനം ഖയായ. കതമേഹി ഛഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മാരാമോ ഹോതി, ഭാവനാരാമോ ഹോതി, പഹാനാരാമോ ഹോതി, പവിവേകാരാമോ ഹോതി , അബ്യാപജ്ഝാരാമോ ഹോതി, നിപ്പപഞ്ചാരാമോ ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സുഖസോമനസ്സബഹുലോ വിഹരതി, യോനി ചസ്സ ആരദ്ധാ ഹോതി ആസവാനം ഖയായാ''തി. ചതുത്ഥം.

൫. അധിഗമസുത്തം

൭൫. ''ഛഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അഭബ്ബോ അനധിഗതം വാ കുസലം ധമ്മം അധിഗന്തും, അധിഗതം വാ കുസലം ധമ്മം ഫാതിം കാതും [ഫാതികത്തും (സീ॰), ഫാതികാതും (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. കതമേഹി ഛഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന ആയകുസലോ ച ഹോതി, ന അപായകുസലോ ച ഹോതി, ന ഉപായകുസലോ ച ഹോതി, അനധിഗതാനം കുസലാനം ധമ്മാനം അധിഗമായ ന ഛന്ദം ജനേതി, അധിഗതേ കുസലേ ധമ്മേ ന ആരക്ഖതി [സാരക്ഖതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ)], സാതച്ചകിരിയായ ന സമ്പാദേതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അഭബ്ബോ അനധിഗതം വാ കുസലം ധമ്മം അധിഗന്തും, അധിഗതം വാ കുസലം ധമ്മം ഫാതിം കാതും.

''ഛഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ഭബ്ബോ അനധിഗതം വാ കുസലം ധമ്മം അധിഗന്തും, അധിഗതം വാ കുസലം ധമ്മം ഫാതിം കാതും. കതമേഹി ഛഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആയകുസലോ ച ഹോതി, അപായകുസലോ ച ഹോതി, ഉപായകുസലോ ച ഹോതി, അനധിഗതാനം കുസലാനം ധമ്മാനം അധിഗമായ ഛന്ദം ജനേതി, അധിഗതേ കുസലേ ധമ്മേ ആരക്ഖതി, സാതച്ചകിരിയായ സമ്പാദേതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ഭബ്ബോ അനധിഗതം വാ കുസലം ധമ്മം അധിഗന്തും, അധിഗതം വാ കുസലം ധമ്മം ഫാതിം കാതു''ന്തി. പഞ്ചമം.

൬. മഹന്തത്തസുത്തം

൭൬. ''ഛഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു നചിരസ്സേവ മഹന്തത്തം [മഹത്തം (സ്യാ॰ കം॰)] വേപുല്ലത്തം പാപുണാതി ധമ്മേസു. കതമേഹി ഛഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആലോകബഹുലോ ച ഹോതി യോഗബഹുലോ ച വേദബഹുലോ ച അസന്തുട്ഠിബഹുലോ ച അനിക്ഖിത്തധുരോ ച കുസലേസു ധമ്മേസു ഉത്തരി ച പതാരേതി [പകരോതി (ക॰)]. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു നചിരസ്സേവ മഹന്തത്തം വേപുല്ലത്തം പാപുണാതി ധമ്മേസൂ''തി. ഛട്ഠം.

൭. പഠമനിരയസുത്തം

൧൭൩. “ഛഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ. കതമേഹി ഛഹി? പാണാതിപാതീ ഹോതി, അദിന്നാദായീ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരീ ഹോതി, മുസാവാദീ ഹോതി, പാപിച്ഛോ ച, മിച്ഛാദിട്ഠി ച. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ.

“ഛഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ. കതമേഹി ഛഹി? പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി , കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി, മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, അപ്പിച്ഛോ ച, സമ്മാദിട്ഠി ച. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ”തി. സത്തമം.

൮. ദുതിയനിരയസുത്തം

൧൭൪. “ഛഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ. കതമേഹി ഛഹി [മുസാവാദീ ഹോതി, പിസുണവാചാ ഹോതി, ഫരുസവാചോ ഹോതി, സമ്ഫപ്പലാപീ ഹോതി, (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰) ഏവം സുക്കപക്ഖേപി]? പാണാതിപാതീ ഹോതി, അദിന്നാദായീ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരീ ഹോതി, മുസാവാദീ ഹോതി [മുസാവാദീ ഹോതി, പിസുണവാചാ ഹോതി, ഫരുസവാചോ ഹോതി, സമ്ഫപ്പലാപീ ഹോതി, (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰) ഏവം സുക്കപക്ഖേപി], ലുദ്ധോ ച, പഗബ്ഭോ ച. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ.

“ഛഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ. കതമേഹി ഛഹി? പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി, മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, അലുദ്ധോ ച, അപ്പഗബ്ഭോ ച. ഇമേഹി ഖോ ഭിക്ഖവേ ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ”തി. അട്ഠമം.

൯. അഗ്ഗധമ്മസുത്തം

൧൭൫. “ഛഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അഭബ്ബോ അഗ്ഗം ധമ്മം അരഹത്തം സച്ഛികാതും. കതമേഹി ഛഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അസ്സദ്ധോ ഹോതി, അഹിരികോ ഹോതി, അനോത്തപ്പീ ഹോതി, കുസീതോ ഹോതി, ദുപ്പഞ്ഞോ ഹോതി, കായേ ച ജീവിതേ ച സാപേക്ഖോ ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അഭബ്ബോ അഗ്ഗം ധമ്മം അരഹത്തം സച്ഛികാതും.

“ഛഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ഭബ്ബോ അഗ്ഗം ധമ്മം അരഹത്തം സച്ഛികാതും. കതമേഹി ഛഹി? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സദ്ധോ ഹോതി, ഹിരിമാ ഹോതി, ഓത്തപ്പീ ഹോതി, ആരദ്ധവീരിയോ ഹോതി, പഞ്ഞവാ ഹോതി, കായേ ച ജീവിതേ ച അനപേക്ഖോ ഹോതി. ഇമേഹി

ഖോ, ഭിക്ഖവേ , ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ഭബ്ബോ അഗ്ഗം ധമ്മം അരഹത്തം സച്ഛികാതു''ന്തി. നവമം.

൧൦. രത്തിദിവസസുത്തം

൱൪. ''ഛഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതസ്സ ഭിക്ഖുനോ യാ രത്തി വാ ദിവസോ വാ ആഗച്ഛതി ഹാനിയേവ പാടികങ്ഖാ കുസലേസു ധമ്മേസു, നോ വുദ്ധി. കതമേഹി ഛഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു മഹിച്ഛോ ഹോതി, വിഘാതവാ, അസന്തുട്ഠോ, ഇതരീതരചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരേന, അസ്സദ്ധോ ഹോതി, ദുസ്സീലോ ഹോതി, കുസീതോ ഹോതി, മുട്ഠസ്സതി ഹോതി, ദുപ്പഞ്ഞോ ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതസ്സ ഭിക്ഖുനോ യാ രത്തി വാ ദിവസോ വാ ആഗച്ഛതി ഹാനിയേവ പാടികങ്ഖാ കുസലേസു ധമ്മേസു, നോ വുദ്ധി.

''ഛഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതസ്സ ഭിക്ഖുനോ യാ രത്തി വാ ദിവസോ വാ ആഗച്ഛതി വുദ്ധിയേവ പാടികങ്ഖാ കുസലേസു ധമ്മേസു, നോ പരിഹാനി. കതമേഹി ഛഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന മഹിച്ഛോ ഹോതി, അവിഘാതവാ, സന്തുട്ഠോ, ഇതരീതരചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരേന, സദ്ധോ ഹോതി, സീലവാ ഹോതി, ആരദ്ധവീരിയോ ഹോതി, സതിമാ ഹോതി, പഞ്ഞവാ ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതസ്സ ഭിക്ഖുനോ യാ രത്തി വാ ദിവസോ വാ ആഗച്ഛതി വുദ്ധിയേവ പാടികങ്ഖാ , കുസലേസു ധമ്മേസു നോ പരിഹാനീ''തി. ദസമം.

അരഹത്തവഗ്ഗോ അട്ഠമോ. [തതിയോ (സ്യാ॰ ക॰)]

തസ്സുദ്ദാനം -

ദുക്ഖം അരഹത്തം ഉത്തരി ച, സുഖം അധിഗമേന ച;
മഹന്തത്തം ദ്വയം നിരയേ [മഹത്തദ്വയനിരയേ (സ്യാ॰)], അഗ്ഗധമ്മഞ്ച രത്തിയോതി.

൯. സീതിവഗ്ഗോ

൧. സീതിഭാവസുത്തം

൮൫. ''ഛഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അഭബ്ബോ അനുത്തരം സീതിഭാവം സച്ഛികാതും. കതമേഹി ഛഹി [വിസുദ്ധി॰ ൧.൬൪ ആദയോ വിത്ഥാരോ]? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യസ്മിം സമയേ ചിത്തം നിഗ്ഗഹേതബ്ബം തസ്മിം സമയേ ചിത്തം ന നിഗ്ഗണ്ഹാതി, യസ്മിം സമയേ ചിത്തം പഗ്ഗഹേതബ്ബം തസ്മിം സമയേ ചിത്തം ന പഗ്ഗണ്ഹാതി, യസ്മിം സമയേ ചിത്തം സമ്പഹംസിതബ്ബം തസ്മിം സമയേ ചിത്തം ന സമ്പഹംസേതി, യസ്മിം സമയേ ചിത്തം അജ്ഝുപേക്ഖിതബ്ബം തസ്മിം സമയേ ചിത്തം ന അജ്ഝുപേക്ഖതി, ഹീനാധിമുത്തികോ ച ഹോതി, സക്കായാഭിരതോ ച. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അഭബ്ബോ അനുത്തരം സീതിഭാവം സച്ഛികാതും.

''ഛഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ഭബ്ബോ അനുത്തരം സീതിഭാവം സച്ഛികാതും. കതമേഹി ഛഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യസ്മിം സമയേ ചിത്തം നിഗ്ഗഹേതബ്ബം തസ്മിം സമയേ ചിത്തം നിഗ്ഗണ്ഹാതി, യസ്മിം സമയേ ചിത്തം പഗ്ഗഹേതബ്ബം തസ്മിം സമയേ ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി, യസ്മിം സമയേ ചിത്തം സമ്പഹംസിതബ്ബം തസ്മിം സമയേ ചിത്തം സമ്പഹംസേതി, യസ്മിം സമയേ ചിത്തം അജ്ഝുപേക്ഖിതബ്ബം തസ്മിം സമയേ ചിത്തം അജ്ഝുപേക്ഖതി, പണീതാധിമുത്തികോ ച ഹോതി, നിബ്ബാനാഭിരതോ ച. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ഭബ്ബോ അനുത്തരം സീതിഭാവം സച്ഛികാതു''ന്തി. പഠമം.

൨. ആവരണസുത്തം

൮൬. ''ഛഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ സുണന്തോപി സദ്ധമ്മം അഭബ്ബോ നിയാമം ഓക്കമിതും കുസലേസു ധമ്മേസു സമ്മത്തം. കതമേഹി ഛഹി ? കമ്മാവരണതായ സമന്നാഗതോ ഹോതി, കിലേസാവരണതായ സമന്നാഗതോ ഹോതി, വിപാകാവരണതായ സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസ്സദ്ധോ ച ഹോതി, അച്ഛന്ദികോ ച, ദുപ്പഞ്ഞോ ച. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ സുണന്തോപി സദ്ധമ്മം അഭബ്ബോ നിയാമം ഓക്കമിതും കുസലേസു ധമ്മേസു സമ്മത്തം.

''ഛഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ സുണന്തോ സദ്ധമ്മം ഭബ്ബോ നിയാമം ഓക്കമിതും കുസലേസു ധമ്മേസു സമ്മത്തം. കതമേഹി ഛഹി? ന കമ്മാവരണതായ സമന്നാഗതോ ഹോതി, ന കിലേസാവരണതായ സമന്നാഗതോ ഹോതി, ന വിപാകാവരണതായ സമന്നാഗതോ ഹോതി, സദ്ധോ ച ഹോതി, ഛന്ദികോ ച, പഞ്ഞവാ ച. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ സുണന്തോ സദ്ധമ്മം ഭബ്ബോ നിയാമം ഓക്കമിതും കുസലേസു ധമ്മേസു സമ്മത്ത''ന്തി. ദുതിയം.

൩. വോരോപിതസുത്തം

൫൩. ‘‘ഛഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ സുണന്തോപി സദ്ധമ്മം അഭബ്ബോ നിയാമം ഓക്കമിതും കുസലേസു ധമ്മേസു സമ്മത്തം. കതമേഹി ഛഹി? മാതാ ജീവിതാ വോരോപിതാ ഹോതി, പിതാ ജീവിതാ വോരോപിതോ ഹോതി, അരഹം [അരഹാ (സ്യാ॰ കം॰), അരഹന്തോ (ക॰)] ജീവിതാ വോരോപിതോ ഹോതി, തഥാഗതസ്സ ദുട്ഠേന ചിത്തേന ലോഹിതം ഉപ്പാദിതം ഹോതി, സങ്ഘോ ഭിന്നോ ഹോതി, ദുപ്പഞ്ഞോ ഹോതി ജളോ ഏളമൂഗോ. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ സുണന്തോപി സദ്ധമ്മം അഭബ്ബോ നിയാമം ഓക്കമിതും കുസലേസു ധമ്മേസു സമ്മത്തം.

‘‘ഛഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ സുണന്തോ സദ്ധമ്മം ഭബ്ബോ നിയാമം ഓക്കമിതും കുസലേസു ധമ്മേസു സമ്മത്തം. കതമേഹി ഛഹി? ന മാതാ ജീവിതാ വോരോപിതാ ഹോതി, ന പിതാ ജീവിതാ വോരോപിതോ ഹോതി, ന അരഹം ജീവിതാ വോരോപിതോ ഹോതി, ന തഥാഗതസ്സ ദുട്ഠേന ചിത്തേന ലോഹിതം ഉപ്പാദിതം ഹോതി, ന സങ്ഘോ ഭിന്നോ ഹോതി, പഞ്ഞവാ ഹോതി അജളോ അനേളമൂഗോ. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ സുണന്തോ സദ്ധമ്മം ഭബ്ബോ നിയാമം ഓക്കമിതും കുസലേസു ധമ്മേസു സമ്മത്ത’’ന്തി. തതിയം.

൪. സുസ്സൂസതിസുത്തം

൮൮. ‘‘ഛഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ സുണന്തോപി സദ്ധമ്മം അഭബ്ബോ നിയാമം ഓക്കമിതും കുസലേസു ധമ്മേസു സമ്മത്തം. കതമേഹി ഛഹി? തഥാഗതപ്പവേദിതേ ധമ്മവിനയേ ദേസിയമാനേ ന സുസ്സൂസതി, ന സോതം ഓദഹതി, ന അഞ്ഞാ ചിത്തം ഉപട്ഠാപേതി [ഉപട്ഠപേതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], അനത്ഥം ഗണ്ഹാതി, അത്ഥം രിഞ്ചതി, അനനുലോമികായ ഖന്തിയാ സമന്നാഗതോ ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ സുണന്തോപി സദ്ധമ്മം അഭബ്ബോ നിയാമം ഓക്കമിതും കുസലേസു ധമ്മേസു സമ്മത്തം.

‘‘ഛഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ സുണന്തോ സദ്ധമ്മം ഭബ്ബോ നിയാമം ഓക്കമിതും കുസലേസു ധമ്മേസു സമ്മത്തം. കതമേഹി ഛഹി? തഥാഗതപ്പവേദിതേ ധമ്മവിനയേ ദേസിയമാനേ സുസ്സൂസതി, സോതം ഓദഹതി, അഞ്ഞാ ചിത്തം ഉപട്ഠാപേതി, അത്ഥം ഗണ്ഹാതി, അനത്ഥം രിഞ്ചതി, അനുലോമികായ ഖന്തിയാ സമന്നാഗതോ ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ സുണന്തോ സദ്ധമ്മം ഭബ്ബോ നിയാമം ഓക്കമിതും കുസലേസു ധമ്മേസു സമ്മത്ത’’ന്തി. ചതുത്ഥം.

൫. അപ്പഹായസുത്തം

൮൯. ‘‘ഛ , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേ അപ്പഹായ അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പദം സച്ഛികാതും. കതമേ ഛ? സക്കായദിട്ഠിം, വിചികിച്ഛം, സീലബ്ബതപരാമാസം, അപായഗമനീയം രാഗം, അപായഗമനീയം ദോസം, അപായഗമനീയം മോഹം. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ധമ്മേ അപ്പഹായ അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പദം സച്ഛികാതും.

‘‘ഛ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേ പഹായ ഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പദം സച്ഛികാതും. കതമേ ഛ? സക്കായദിട്ഠിം, വിചികിച്ഛം, സീലബ്ബതപരാമാസം, അപായഗമനീയം രാഗം, അപായഗമനീയം ദോസം, അപായഗമനീയം മോഹം. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ധമ്മേ പഹായ ഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പദം സച്ഛികാതു’’ന്തി. പഞ്ചമം.

൬. പഹീനസുത്തം

൯൦. ‘‘ഛയിമേ , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ ദിട്ഠിസമ്പന്നസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ പഹീനാ. കതമേ ഛ? സക്കായദിട്ഠി, വിചികിച്ഛാ, സീലബ്ബതപരാമാസോ, അപായഗമനീയോ രാഗോ, അപായഗമനീയോ ദോസോ, അപായഗമനീയോ മോഹോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ധമ്മാ ദിട്ഠിസമ്പന്നസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ പഹീനാ’’തി. ഛട്ഠം.

൭. അഭബ്ബസുത്തം

൯൧. ‘‘ഛ , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേ അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ ഉപ്പാദേതും . കതമേ ഛ? സക്കായദിട്ഠിം, വിചികിച്ഛം, സീലബ്ബതപരാമാസം, അപായഗമനീയം രാഗം, അപായഗമനീയം ദോസം, അപായഗമനീയം മോഹം. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ധമ്മേ അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ ഉപ്പാദേതു’’ന്തി. സത്തമം.

൮. പഠമഅഭബ്ബട്ഠാനസുത്തം

൯൨. ‘‘ഛയിമാനി, ഭിക്ഖവേ, അഭബ്ബട്ഠാനാനി. കതമാനി ഛ? അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ സത്ഥരി അഗാരവോ വിഹരിതും അപ്പതിസ്സോ, അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ ധമ്മേ അഗാരവോ വിഹരിതും അപ്പതിസ്സോ, അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ സങ്ഘേ അഗാരവോ വിഹരിതും അപ്പതിസ്സോ, അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ സിക്ഖായ അഗാരവോ വിഹരിതും അപ്പതിസ്സോ, അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ അനാഗമനീയം വത്ഥും പച്ചാഗന്തും, അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ അട്ഠമം ഭവം നിബ്ബത്തേതും. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ അഭബ്ബട്ഠാനാനീ’’തി. അട്ഠമം.

൯. ദുതിയഅഭബ്ബട്ഠാനസുത്തം

൯൩. ‘‘ഛയിമാനി, ഭിക്ഖവേ, അഭബ്ബട്ഠാനാനി. കതമാനി ഛ? അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ കഞ്ചി [കിഞ്ചി (ക॰) വിഭ॰ ൮൦൯; മ॰ നി॰ ൩.൧൨൭] സങ്ഖാരം നിച്ചതോ ഉപഗന്തും, അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ കഞ്ചി സങ്ഖാരം സുഖതോ ഉപഗന്തും, അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ കഞ്ചി ധമ്മം അത്തതോ ഉപഗന്തും, അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ ആനന്തരിയം കമ്മം [ആനന്തരിയകമ്മം (സീ॰), അനന്തരിയകമ്മം (സ്യാ॰ പീ॰) അ॰ നി॰ ൧.൨൭൨ പസ്സിതബ്ബം] കാതും, അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ കോതൂഹലമങ്ഗലേന സുദ്ധിം പച്ചാഗന്തും , അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ ഇതോ ബഹിദ്ധാ ദക്ഖിണേയ്യം ഗവേസിതും. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ അഭബ്ബട്ഠാനാനീ’’തി. നവമം.

൧൦. തതിയഅഭബ്ബട്ഠാനസുത്തം

൩൪. ''ഛയിമാനി, ഭിക്ഖവേ, അഭബ്ബട്ഠാനാനി. കതമാനി ഛ? അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ മാതരം ജീവിതാ വോരോപേതും, അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ പിതരം ജീവിതാ വോരോപേതും, അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ അരഹന്തം ജീവിതാ വോരോപേതും, അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ തഥാഗതസ്സ ദുട്ഠേന ചിത്തേന ലോഹിതം ഉപ്പാദേതും, അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ സങ്ഘം ഭിന്ദിതും, അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ അഞ്ഞം സത്ഥാരം ഉദ്ദിസിതും. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ അഭബ്ബട്ഠാനാനീ''തി. ദസമം.

൧൧. ചതുത്ഥഅഭബ്ബട്ഠാനസുത്തം

൩൫. ''ഛയിമാനി , ഭിക്ഖവേ, അഭബ്ബട്ഠാനാനി. കതമാനി ഛ? അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ സയംകതം സുഖദുക്ഖം പച്ചാഗന്തും, അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ പരംകതം [പരകതം (സീ॰ സ്യാ॰)] സുഖദുക്ഖം പച്ചാഗന്തും, അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ സയംകതഞ്ച പരംകതഞ്ച സുഖദുക്ഖം പച്ചാഗന്തും, അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ അസയംകാരം അധിച്ചസമുപ്പന്നം സുഖദുക്ഖം പച്ചാഗന്തും, അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ അപരംകാരം അധിച്ചസമുപ്പന്നം സുഖദുക്ഖം പച്ചാഗന്തും, അഭബ്ബോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ അസയംകാരഞ്ച അപരംകാരഞ്ച അധിച്ചസമുപ്പന്നം സുഖദുക്ഖം പച്ചാഗന്തും. തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാ ഹിസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിസമ്പന്നസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ ഹേതു ച സുദിട്ഠോ ഹേതുസമുപ്പന്നാ ച ധമ്മാ. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ അഭബ്ബട്ഠാനാനീ''തി. ഏകാദസമം.

സീതിവഗ്ഗോ നവമോ. [ചതുത്ഥോ (സ്യാ॰ ക॰)]

തസ്സുദ്ദാനം -

സീതിഭാവം ആവരണം, വോരോപിതാ സുസ്സൂസതി;
അപ്പഹായ പഹീനാഭബ്ബോ, തട്ഠാനാ ചതുരോപി ചാതീ.

൩൦. ആനിസംസവഗ്ഗോ

൧. പാതുഭാവസുത്തം

൩൬൧. ‘‘ഛന്നം , ഭിക്ഖവേ, പാതുഭാവോ ദുല്ലഭോ ലോകസ്മിം. കതമേസം ഛന്നം? തഥാഗതസ്സ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ പാതുഭാവോ ദുല്ലഭോ ലോകസ്മിം, തഥാഗതപ്പവേദിതസ്സ ധമ്മവിനയസ്സ ദേസേതാ പുഗ്ഗലോ ദുല്ലഭോ ലോകസ്മിം, അരിയായതനേ പച്ചാജാതി ദുല്ലഭാ [പച്ചാജാതോ ദുല്ലഭോ (സ്യാ॰)] ലോകസ്മിം, ഇന്ദ്രിയാനം അവേകല്ലതാ ദുല്ലഭാ ലോകസ്മിം, അജളതാ അനേളമൂഗതാ ദുല്ലഭാ ലോകസ്മിം, കുസലേ ധമ്മേ ഛന്ദോ [കുസലധമ്മച്ഛന്ദോ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ദുല്ലഭോ ലോകസ്മിം. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛന്നം പാതുഭാവോ ദുല്ലഭോ ലോകസ്മി’’ന്തി. പഠമം.

൨. ആനിസംസസുത്തം

൩൬൨. ‘‘ഛയിമേ, ഭിക്ഖവേ, ആനിസംസാ സോതാപത്തിഫലസച്ഛികിരിയായ. കതമേ ഛ? സദ്ധമ്മനിയതോ ഹോതി, അപരിഹാനധമ്മോ ഹോതി, പരിയന്തകതസ്സ ദുക്ഖം ഹോതി [ദുക്ഖം ന ഹോതി (സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)], അസാധാരണേന ഞാണേന സമന്നാഗതോ ഹോതി, ഹേതു ചസ്സ സുദിട്ഠോ, ഹേതുസമുപ്പന്നാ ച ധമ്മാ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ആനിസംസാ സോതാപത്തിഫലസച്ഛികിരിയായാ’’തി. ദുതിയം.

൩. അനിച്ചസുത്തം

൩൬൩. ‘‘‘സോ വത, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കഞ്ചി സങ്ഖാരം നിച്ചതോ സമനുപസ്സന്തോ അനുലോമികായ ഖന്തിയാ സമന്നാഗതോ ഭവിസ്സതീ’തി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. ‘അനുലോമികായ ഖന്തിയാ അസമന്നാഗതോ സമ്മത്തനിയാമം ഓക്കമിസ്സതീ’തി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. ‘സമ്മത്തനിയാമം അനോക്കമമാനോ സോതാപത്തിഫലം വാ സകദാഗാമിഫലം വാ അനാഗാമിഫലം വാ അരഹത്തം [അരഹത്തഫലം (ക॰) പടി॰ മ॰ ൩.൩൬] വാ സച്ഛികരിസ്സതീ’തി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

‘‘‘സോ വത, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സബ്ബസങ്ഖാരേ [സബ്ബസങ്ഖാരം (സീ॰ പീ॰)] അനിച്ചതോ സമനുപസ്സന്തോ അനുലോമികായ ഖന്തിയാ സമന്നാഗതോ ഭവിസ്സതീ’തി ഠാനമേതം വിജ്ജതി. ‘അനുലോമികായ ഖന്തിയാ സമന്നാഗതോ സമ്മത്തനിയാമം ഓക്കമിസ്സതീ’തി ഠാനമേതം വിജ്ജതി. ‘സമ്മത്തനിയാമം ഓക്കമമാനോ സോതാപത്തിഫലം വാ സകദാഗാമിഫലം വാ അനാഗാമിഫലം വാ അരഹത്തം വാ സച്ഛികരിസ്സതീ’തി ഠാനമേതം വിജ്ജതീ’’തി. തതിയം.

൪. ദുക്ഖസുത്തം

൩൬൪. ‘‘സോ വത, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കഞ്ചി സങ്ഖാരം സുഖതോ സമനുപസ്സന്തോ…പേ॰… സബ്ബസങ്ഖാരേ ദുക്ഖതോ സമനുപസ്സന്തോ…പേ॰… ഠാനമേതം വിജ്ജതി’’. ചതുത്ഥം.

൫. അനത്തസുത്തം

൧൦൦. “സോ വത, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കഞ്ചി ധമ്മം അത്തതോ സമനുപസ്സന്തോ…പേ॰… സബ്ബധമ്മേ [സബ്ബധമ്മം (സീ॰ പീ॰), കിഞ്ചിധമ്മം (ക॰) പടി॰ മ॰ ൩.൩൯] അനത്തതോ സമനുപസ്സന്തോ…പേ॰… ഠാനമേതം വിജ്ജതി”. പഞ്ചമം.

൬. നിബ്ബാനസുത്തം

൧൦൧. “‘സോ വത, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു നിബ്ബാനം ദുക്ഖതോ സമനുപസ്സന്തോ അനുലോമികായ ഖന്തിയാ സമന്നാഗതോ ഭവിസ്സതീ’തി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. ‘അനുലോമികായ ഖന്തിയാ അസമന്നാഗതോ സമ്മത്തനിയാമം ഓക്കമിസ്സതീ’തി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. ‘സമ്മത്തനിയാമം അനോക്കമമാനോ സോതാപത്തിഫലം വാ സകദാഗാമിഫലം വാ അനാഗാമിഫലം വാ അരഹത്തം വാ സച്ഛികരിസ്സതീ’തി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

“‘സോ വത, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു നിബ്ബാനം സുഖതോ സമനുപസ്സന്തോ അനുലോമികായ ഖന്തിയാ സമന്നാഗതോ ഭവിസ്സതീ’തി ഠാനമേതം വിജ്ജതി. ‘അനുലോമികായ ഖന്തിയാ സമന്നാഗതോ സമ്മത്തനിയാമം ഓക്കമിസ്സതീ’തി ഠാനമേതം വിജ്ജതി. ‘സമ്മത്തനിയാമം ഓക്കമമാനോ സോതാപത്തിഫലം വാ സകദാഗാമിഫലം വാ അനാഗാമിഫലം വാ അരഹത്തം വാ സച്ഛികരിസ്സതീ’തി ഠാനമേതം വിജ്ജതീ”തി. ഛട്ഠം.

൭. അനവത്ഥിതസുത്തം

൧൦൨. “ഛ , ഭിക്ഖവേ, ആനിസംസേ സമ്പസ്സമാനേന അലമേവ ഭിക്ഖുനാ സബ്ബസങ്ഖാരേസു അനോധിം കരിത്വാ അനിച്ചസഞ്ഞം ഉപട്ഠാപേതും. കതമേ ഛ? ‘സബ്ബസങ്ഖാരാ ച മേ അനവത്ഥിതാ [അനവട്ഠിതതോ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ഖായിസ്സന്തി, സബ്ബലോകേ ച മേ മനോ നാഭിരമിസ്സതി [ന രമിസ്സതി (ക॰)], സബ്ബലോകാ ച മേ മനോ വുട്ഠഹിസ്സതി, നിബ്ബാനപോണഞ്ച മേ മാനസം ഭവിസ്സതി, സംയോജനാ ച മേ പഹാനം ഗച്ഛിസ്സന്തി [ഗച്ഛന്തി (സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)], പരമേന ച സാമഞ്ഞേന സമന്നാഗതോ ഭവിസ്സാമീ’തി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ആനിസംസേ സമ്പസ്സമാനേന അലമേവ ഭിക്ഖുനാ സബ്ബസങ്ഖാരേസു അനോധിം കരിത്വാ അനിച്ചസഞ്ഞം ഉപട്ഠാപേതു”ന്തി. സത്തമം.

൮. ഉക്ഖിത്താസികസുത്തം

൧൦൩. “ഛ, ഭിക്ഖവേ, ആനിസംസേ സമ്പസ്സമാനേന അലമേവ ഭിക്ഖുനാ സബ്ബസങ്ഖാരേസു അനോധിം കരിത്വാ ദുക്ഖസഞ്ഞം ഉപട്ഠാപേതും. കതമേ ഛ? ‘സബ്ബസങ്ഖാരേസു ച മേ നിബ്ബിദസഞ്ഞാ പച്ചുപട്ഠിതാ ഭവിസ്സതി, സേയ്യഥാപി ഉക്ഖിത്താസികേ വധകേ. സബ്ബലോകാ ച മേ മനോ വുട്ഠഹിസ്സതി, നിബ്ബാനേ ച സന്തദസ്സാവീ ഭവിസ്സാമി, അനുസയാ ച മേ സമുഗ്ഘാതം ഗച്ഛിസ്സന്തി [ഗച്ഛന്തി (പീ॰ ക॰)], കിച്ചകാരീ ച ഭവിസ്സാമി, സത്ഥാ ച മേ പരിചിണ്ണോ ഭവിസ്സതി മേത്താവതായാ’തി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ആനിസംസേ സമ്പസ്സമാനേന അലമേവ ഭിക്ഖുനാ സബ്ബസങ്ഖാരേസു അനോധിം കരിത്വാ ദുക്ഖസഞ്ഞം ഉപട്ഠാപേതു”ന്തി. അട്ഠമം.

൯. അതമ്മയസുത്തം

൧൦൯. “ഛ, ഭിക്ഖവേ, ആനിസംസേ സമ്പസ്സമാനേന അലമേവ ഭിക്ഖുനാ സബ്ബധമ്മേസു അനോധിം കരിത്വാ അനത്തസഞ്ഞം ഉപട്ഠാപേതും. കതമേ ഛ? സബ്ബലോകേ ച അതമ്മയോ ഭവിസ്സാമി, അഹങ്കാരാ ച മേ ഉപരുജ്ഝിസ്സന്തി, മമങ്കാരാ ച മേ ഉപരുജ്ഝിസ്സന്തി, അസാധാരണേന ച ഞാണേന സമന്നാഗതോ ഭവിസ്സാമി, ഹേതു ച മേ സുദിട്ഠോ ഭവിസ്സതി, ഹേതുസമുപ്പന്നാ ച ധമ്മാ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ആനിസംസേ സമ്പസ്സമാനേന അലമേവ ഭിക്ഖുനാ സബ്ബധമ്മേസു അനോധിം കരിത്വാ അനത്തസഞ്ഞം ഉപട്ഠാപേതു”ന്തി. നവമം.

൧൦. ഭവസുത്തം

൧൦൮. “തയോമേ , ഭിക്ഖവേ, ഭവാ പഹാതബ്ബാ, തീസു സിക്ഖാസു സിക്ഖിതബ്ബം. കതമേ തയോ ഭവാ പഹാതബ്ബാ? കാമഭവോ, രൂപഭവോ, അരൂപഭവോ - ഇമേ തയോ ഭവാ പഹാതബ്ബാ. കതമാസു തീസു സിക്ഖാസു സിക്ഖിതബ്ബം? അധിസീലസിക്ഖായ, അധിചിത്തസിക്ഖായ, അധിപഞ്ഞാസിക്ഖായ - ഇമാസു തീസു സിക്ഖാസു സിക്ഖിതബ്ബം. യതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ഇമേ തയോ ഭവാ പഹീനാ ഹോന്തി, ഇമാസു ച തീസു സിക്ഖാസു സിക്ഖിതസിക്ഖോ ഹോതി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അച്ഛേച്ഛി തണ്ഹം, വിവത്തയി സംയോജനം, സമ്മാ മാനാഭിസമയാ അന്തമകാസി ദുക്ഖസ്സാ”തി. ദസമം.

൧൧. തണ്ഹാസുത്തം

൧൦൭. “തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, തണ്ഹാ പഹാതബ്ബാ, തയോ ച മാനാ. കതമാ തിസ്സോ തണ്ഹാ പഹാതബ്ബാ? കാമതണ്ഹാ, ഭവതണ്ഹാ, വിഭവതണ്ഹാ - ഇമാ തിസ്സോ തണ്ഹാ പഹാതബ്ബാ. കതമേ തയോ മാനാ പഹാതബ്ബാ? മാനോ, ഓമാനോ, അതിമാനോ - ഇമേ തയോ മാനാ പഹാതബ്ബാ. യതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ഇമാ തിസ്സോ തണ്ഹാ പഹീനാ ഹോന്തി, ഇമേ ച തയോ മാനാ; അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അച്ഛേച്ഛി തണ്ഹം, വിവത്തയി സംയോജനം, സമ്മാ മാനാഭിസമയാ അന്തമകാസി ദുക്ഖസ്സാ”തി. ഏകാദസമം.

ആനിസംസവഗ്ഗോ ദസമോ. [പഞ്ചമോ (സ്യാ॰ ക॰)]

തസ്സുദ്ദാനം -

പാതുഭാവോ ആനിസംസോ, അനിച്ചദുക്ഖഅനത്തതോ;
നിബ്ബാനം അനവത്ഥി, ഉക്ഖിത്താസി അതമ്മയോ;
ഭവാ തണ്ഹായേകാ ദസാതി.

ദുതിയപണ്ണാസകം സമത്തം.

൧൧. തികവഗ്ഗോ

൧. രാഗസുത്തം

൧൦൭. ''തയോമേ , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ. കതമേ തയോ? രാഗോ, ദോസോ, മോഹോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ ധമ്മാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണം ധമ്മാനം പഹാനായ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ. കതമേ തയോ? രാഗസ്സ പഹാനായ അസുഭാ ഭാവേതബ്ബാ, ദോസസ്സ പഹാനായ മേത്താ ഭാവേതബ്ബാ, മോഹസ്സ പഹാനായ പഞ്ഞാ ഭാവേതബ്ബാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണം ധമ്മാനം പഹാനായ ഇമേ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ''തി. പഠമം.

൨. ദുച്ചരിതസുത്തം

൧൦൮. ''തയോമേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ. കതമേ തയോ? കായദുച്ചരിതം, വചീദുച്ചരിതം, മനോദുച്ചരിതം. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ ധമ്മാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണം ധമ്മാനം പഹാനായ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ. കതമേ തയോ? കായദുച്ചരിതസ്സ പഹാനായ കായസുചരിതം ഭാവേതബ്ബം, വചീദുച്ചരിതസ്സ പഹാനായ വചീസുചരിതം ഭാവേതബ്ബം, മനോദുച്ചരിതസ്സ പഹാനായ മനോസുചരിതം ഭാവേതബ്ബം. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണം ധമ്മാനം പഹാനായ ഇമേ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ''തി. ദുതിയം.

൩. വിതക്കസുത്തം

൧൦൯. ''തയോമേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ. കതമേ തയോ? കാമവിതക്കോ, ബ്യാപാദവിതക്കോ, വിഹിംസാവിതക്കോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ ധമ്മാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണം ധമ്മാനം പഹാനായ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ. കതമേ തയോ? കാമവിതക്കസ്സ പഹാനായ നേക്ഖമ്മവിതക്കോ ഭാവേതബ്ബോ, ബ്യാപാദവിതക്കസ്സ പഹാനായ അബ്യാപാദവിതക്കോ ഭാവേതബ്ബോ, വിഹിംസാവിതക്കസ്സ പഹാനായ അവിഹിംസാവിതക്കോ ഭാവേതബ്ബോ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണം ധമ്മാനം പഹാനായ ഇമേ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ''തി. തതിയം.

൪. സഞ്ഞാസുത്തം

൧൧൦. ''തയോമേ , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ. കതമേ തയോ? കാമസഞ്ഞാ, ബ്യാപാദസഞ്ഞാ, വിഹിംസാസഞ്ഞാ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ ധമ്മാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണം ധമ്മാനം പഹാനായ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ. കതമേ തയോ? കാമസഞ്ഞായ പഹാനായ നേക്ഖമ്മസഞ്ഞാ ഭാവേതബ്ബാ, ബ്യാപാദസഞ്ഞായ പഹാനായ അബ്യാപാദസഞ്ഞാ ഭാവേതബ്ബാ, വിഹിംസാസഞ്ഞായ പഹാനായ അവിഹിംസാസഞ്ഞാ ഭാവേതബ്ബാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണം ധമ്മാനം പഹാനായ ഇമേ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ''തി. ചതുത്ഥം.

൫. ധാതുസുത്തം

൧൧൧. "തയോമേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ. കതമേ തയോ? കാമധാതു, ബ്യാപാദധാതു, വിഹിംസാധാതു. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ ധമ്മാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണം ധമ്മാനം പഹാനായ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ. കതമേ തയോ? കാമധാതുയാ പഹാനായ നേക്ഖമ്മധാതു ഭാവേതബ്ബാ, ബ്യാപാദധാതുയാ പഹാനായ അബ്യാപാദധാതു ഭാവേതബ്ബാ, വിഹിംസാധാതുയാ പഹാനായ അവിഹിംസാധാതു ഭാവേതബ്ബാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണം ധമ്മാനം പഹാനായ ഇമേ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ"തി. പഞ്ചമം.

൬. അസ്സാദസുത്തം

൧൧൨. "തയോമേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ. കതമേ തയോ? അസ്സാദദിട്ഠി, അത്താനുദിട്ഠി, മിച്ഛാദിട്ഠി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ ധമ്മാ. ഇമേസം ഖോ , ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണം ധമ്മാനം പഹാനായ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ. കതമേ തയോ? അസ്സാദദിട്ഠിയാ പഹാനായ അനിച്ചസഞ്ഞാ ഭാവേതബ്ബാ, അത്താനുദിട്ഠിയാ പഹാനായ അനത്തസഞ്ഞാ ഭാവേതബ്ബാ, മിച്ഛാദിട്ഠിയാ പഹാനായ സമ്മാദിട്ഠി ഭാവേതബ്ബാ . ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണം ധമ്മാനം പഹാനായ ഇമേ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ"തി. ഛട്ഠം.

൭. അരതിസുത്തം

൧൧൩. "തയോമേ , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ. കതമേ തയോ? അരതി, വിഹിംസാ [വിഹേസാ (ക॰)], അധമ്മചരിയാ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ ധമ്മാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണം ധമ്മാനം പഹാനായ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ. കതമേ തയോ? അരതിയാ പഹാനായ മുദിതാ ഭാവേതബ്ബാ, വിഹിംസായ പഹാനായ അവിഹിംസാ ഭാവേതബ്ബാ, അധമ്മചരിയായ പഹാനായ ധമ്മചരിയാ ഭാവേതബ്ബാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണം ധമ്മാനം പഹാനായ ഇമേ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ"തി. സത്തമം.

൮. സന്തുട്ഠിതാസുത്തം

൧൧൪. "തയോമേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ. കതമേ തയോ? അസന്തുട്ഠിതാ, അസമ്പജഞ്ഞം, മഹിച്ഛതാ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ ധമ്മാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണം ധമ്മാനം പഹാനായ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ. കതമേ തയോ? അസന്തുട്ഠിതായ പഹാനായ സന്തുട്ഠിതാ ഭാവേതബ്ബാ, അസമ്പജഞ്ഞസ്സ പഹാനായ സമ്പജഞ്ഞം ഭാവേതബ്ബം, മഹിച്ഛതായ പഹാനായ അപ്പിച്ഛതാ ഭാവേതബ്ബാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണം ധമ്മാനം പഹാനായ ഇമേ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ"തി. അട്ഠമം.

൯. ദോവചസ്സതാസുത്തം

൧൧൫. "തയോമേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ. കതമേ തയോ? ദോവചസ്സതാ, പാപമിത്തതാ, ചേതസോ വിക്ഖേപോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ ധമ്മാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണം ധമ്മാനം പഹാനായ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ. കതമേ തയോ? ദോവചസ്സതായ പഹാനായ സോവചസ്സതാ ഭാവേതബ്ബാ, പാപമിത്തതായ പഹാനായ കല്യാണമിത്തതാ ഭാവേതബ്ബാ,

ചേതസോ വിക്ഖേപസ്സ പഹാനായ ആനാപാനസ്സതി ഭാവേതബ്ബാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണം ധമ്മാനം പഹാനായ ഇമേ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ''തി. നവമം.

൧൦. ഉദ്ധച്ചസുത്തം

൧൧൫. ''തയോമേ , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ. കതമേ തയോ? ഉദ്ധച്ചം, അസംവരോ, പമാദോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ ധമ്മാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണം ധമ്മാനം പഹാനായ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ. കതമേ തയോ? ഉദ്ധച്ചസ്സ പഹാനായ സമഥോ ഭാവേതബ്ബോ, അസംവരസ്സ പഹാനായ സംവരോ ഭാവേതബ്ബോ, പമാദസ്സ പഹാനായ അപ്പമാദോ ഭാവേതബ്ബോ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണം ധമ്മാനം പഹാനായ ഇമേ തയോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ''തി. ദസമം.

തികവഗ്ഗോ ഏകാദസമോ. [പഠമോ (സ്യാ॰)]

തസ്സുദ്ദാനം -

രാഗദുച്ചരിതവിതക്ക, സഞ്ഞാ ധാതൂതി വുച്ചതി;
അസ്സാദഅരതിതുട്ഠി, ദുവേ ച ഉദ്ധച്ചേന വഗ്ഗോതി.

൧൨. സാമഞ്ഞവഗ്ഗോ

൧. കായാനുപസ്സീസുത്തം

൧൧൭. ‘‘ഛ , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേ അപ്പഹായ അഭബ്ബോ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരിതും. കതമേ ഛ? കമ്മാരാമതം, ഭസ്സാരാമതം, നിദ്ദാരാമതം, സങ്ഗണികാരാമതം, ഇന്ദ്രിയേസു അഗുത്തദ്വാരതം, ഭോജനേ അമത്തഞ്ഞുതം. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ധമ്മേ അപ്പഹായ അഭബ്ബോ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരിതും.

‘‘ഛ , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേ പഹായ ഭബ്ബോ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരിതും. കതമേ ഛ? കമ്മാരാമതം, ഭസ്സാരാമതം, നിദ്ദാരാമതം, സങ്ഗണികാരാമതം, ഇന്ദ്രിയേസു അഗുത്തദ്വാരതം, ഭോജനേ അമത്തഞ്ഞുതം - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ധമ്മേ പഹായ ഭബ്ബോ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരിതു’’ന്തി. പഠമം.

൨. ധമ്മാനുപസ്സീസുത്തം

൧൧൮. ‘‘ഛ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേ അപ്പഹായ അഭബ്ബോ അജ്ഝത്തം കായേ... പേ॰... ബഹിദ്ധാ കായേ...പേ॰... അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ കായേ...പേ॰... അജ്ഝത്തം വേദനാസു...പേ॰... ബഹിദ്ധാ വേദനാസു...പേ॰... അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ വേദനാസു... പേ॰... അജ്ഝത്തം ചിത്തേ...പേ॰... ബഹിദ്ധാ ചിത്തേ...പേ॰... അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ ചിത്തേ...പേ॰... അജ്ഝത്തം ധമ്മേസു...പേ॰... ബഹിദ്ധാ ധമ്മേസു...പേ॰... അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരിതും. കതമേ ഛ? കമ്മാരാമതം, ഭസ്സാരാമതം, നിദ്ദാരാമതം, സങ്ഗണികാരാമതം, ഇന്ദ്രിയേസു അഗുത്തദ്വാരതം , ഭോജനേ അമത്തഞ്ഞുതം. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ധമ്മേ പഹായ ഭബ്ബോ അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരിതു’’ന്തി. ദുതിയം.

൩. തപുസ്സസുത്തം

൧൧൯. ‘‘ഛഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ തപുസ്സോ [തപസ്സോ (പീ॰) അം॰ നി॰ ൧.൨൪൮] ഗഹപതി തഥാഗതേ നിട്ഠങ്ഗതോ അമതദ്ദസോ അമതം സച്ഛികത്വാ ഇരിയതി. കതമേഹി ഛഹി? ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന, സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദേന, അരിയേന സീലേന, അരിയേന ഞാണേന, അരിയായ വിമുത്തിയാ. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ തപുസ്സോ ഗഹപതി തഥാഗതേ നിട്ഠങ്ഗതോ അമതദ്ദസോ അമതം സച്ഛികത്വാ ഇരിയതീ’’തി. തതിയം.

൪-൨൩. ഭല്ലികാദിസുത്താനി

൧൨൦-൧൩൯. ‘‘ഛഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭല്ലികോ ഗഹപതി...പേ॰... സുദത്തോ ഗഹപതി അനാഥപിണ്ഡികോ... ചിത്തോ ഗഹപതി മച്ഛികാസണ്ഡികോ... ഹത്ഥകോ ആളവകോ... മഹാനാമോ സക്കോ... ഉഗ്ഗോ ഗഹപതി വേസാലികോ... ഉഗ്ഗതോ ഗഹപതി... സൂരമ്ബട്ഠോ [സൂരോ

അമ്ബട്ഠോ (ക॰)] … ജീവകോ കോമാരഭച്ചോ… നകുലപിതാ ഗഹപതി… തവകണ്ണികോ ഗഹപതി… പൂരണോ ഗഹപതി… ഇസിദത്തോ ഗഹപതി… സന്ധാനോ [സന്താനോ (ക॰)] ഗഹപതി… വിചയോ [വിജയോ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ഗഹപതി… വിജയമാഹികോ [വജ്ജിയമഹിതോ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ഗഹപതി… മേണ്ഡകോ ഗഹപതി … വാസേട്ഠോ ഉപാസകോ… അരിട്ഠോ ഉപാസകോ… സാരഗ്ഗോ [സാദത്തോ (സ്യാ॰)] ഉപാസകോ തഥാഗതേ നിട്ഠങ്ഗതോ അമതദ്ദസോ അമതം സച്ഛികത്വാ ഇരിയതി. കതമേഹി ഛഹി? ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന, സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദേന, അരിയേന സീലേന, അരിയേന ഞാണേന, അരിയായ വിമുത്തിയാ. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ സാരഗ്ഗോ ഉപാസകോ തഥാഗതേ നിട്ഠങ്ഗതോ അമതദ്ദസോ അമതം സച്ഛികത്വാ ഇരിയതീ''തി. തേവീസതിമം.

സാമഞ്ഞവഗ്ഗോ ദ്വാദസമോ.

൧൩. രാഗപേയ്യാലം

൧൪൦. ‘‘രാഗസ്സ , ഭിക്ഖവേ, അഭിഞ്ഞായ ഛ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ. കതമേ ഛ? ദസ്സനാനുത്തരിയം , സവനാനുത്തരിയം, ലാഭാനുത്തരിയം, സിക്ഖാനുത്തരിയം, പാരിചരിയാനുത്തരിയം, അനുസ്സതാനുത്തരിയം. രാഗസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അഭിഞ്ഞായ ഇമേ ഛ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ’’തി.

൧൪൧. ‘‘രാഗസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അഭിഞ്ഞായ ഛ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ. കതമേ ഛ? ബുദ്ധാനുസ്സതി, ധമ്മാനുസ്സതി, സങ്ഘാനുസ്സതി, സീലാനുസ്സതി, ചാഗാനുസ്സതി, ദേവതാനുസ്സതി. രാഗസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അഭിഞ്ഞായ ഇമേ ഛ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ’’തി.

൧൪൨. ‘‘രാഗസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അഭിഞ്ഞായ ഛ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ. കതമേ ഛ? അനിച്ചസഞ്ഞാ, അനിച്ചേ ദുക്ഖസഞ്ഞാ, ദുക്ഖേ അനത്തസഞ്ഞാ, പഹാനസഞ്ഞാ, വിരാഗസഞ്ഞാ, നിരോധസഞ്ഞാ. രാഗസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അഭിഞ്ഞായ ഇമേ ഛ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ’’തി.

൧൪൩-൧൬൯. ‘‘രാഗസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പരിഞ്ഞായ…പേ॰… പരിക്ഖയായ… പഹാനായ… ഖയായ… വയായ… വിരാഗായ… നിരോധായ… ചാഗായ… പടിനിസ്സഗ്ഗായ ഛ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ’’.

൧൭൦-൬൪൯. ‘‘ദോസസ്സ…പേ॰… മോഹസ്സ… കോധസ്സ… ഉപനാഹസ്സ… മക്ഖസ്സ… പളാസസ്സ… ഇസ്സായ… മച്ഛരിയസ്സ… മായായ… സാഠേയ്യസ്സ… ഥമ്ഭസ്സ… സാരമ്ഭസ്സ… മാനസ്സ… അതിമാനസ്സ… മദസ്സ… പമാദസ്സ അഭിഞ്ഞായ…പേ॰… പരിഞ്ഞായ… പരിക്ഖയായ… പഹാനായ… ഖയായ… വയായ… വിരാഗായ… നിരോധായ… ചാഗായ… പടിനിസ്സഗ്ഗായ ഇമേ ഛ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ’’തി. ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

രാഗപേയ്യാലം നിട്ഠിതം.

ഛക്കനിപാതപാളി നിട്ഠിതാ.